

**ŠKOLENÍ PRO ÚŘEDNÍKY ÚZEMNÍ VEŘEJNÉ SPRÁVY
A ZAMĚSTNANCE V CESTOVNÍM RUCHU
V PODMÍNKÁCH ROZVOJE CESTOVNÍHO RUCHU
V CHRÁNĚNÝCH KRAJINNÝCH ÚZEMÍCH**

**MARKETING CESTOVNÍHO RUCHU V OBLASTECH
ZAHRNUTÝCH DO AGENDY 21 A NATURY 2000**

**ŠKOLENÍ PRO CESTOVNÍ
RUCH V CHRÁNĚNÝCH
OBLASTECH**

www.vzdelavanivcr.cz

Školení pro cestovní ruch v chráněných oblastech

Ing. Bohumil Bareš

Ing. Miroslav Ezechel

Mgr. Olga Kalčíková

Ing. Petr Smutný

Ing. Marie Stříbrná

Ing. Ivo Šašek, CSc.

Česká zemědělská univerzita v Praze

Praha 2008

Školení pro cestovní ruch v chráněných oblastech

Vydalo: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha, 2008.
Staroměstské náměstí 6, 110 15 Praha 1, www.mmr.cz

Tato skripta byla vytvořena pro projekt „Školení pro úředníky územní veřejné správy a zaměstnance v cestovním ruchu v podmínkách rozvoje cestovního ruchu v chráněných krajinných územích“ CZ.04.1.03/4.2.00.1/0011 Operační program Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ), Opatření 4.2., Specifické vzdělávání.

<p>Tento vzdělávací program je spolufinancován Evropským sociálním fondem (ESF) a státním rozpočtem ČR.</p>

Obsah

1	Aspekty cestovního ruchu v chráněných územích – NP, CHKO, Natura 2000 a dalších..	1
1.1	Klíčová slova.....	1
1.2	Úvod.....	1
1.3	Územní systém ekologické stability.....	2
1.4	Významný krajinný prvek.....	3
1.5	Ochrana krajinného rázu.....	3
1.6	Přechodně chráněné plochy.....	4
1.7	Zvláště chráněná území.....	4
1.7.1	Národní parky.....	5
1.7.2	Chráněné krajinné oblasti.....	10
1.7.3	Národní přírodní rezervace.....	32
1.7.4	Přírodní rezervace.....	33
1.7.5	Národní přírodní památka.....	33
1.7.6	Přírodní památka.....	34
1.8	Obecná druhová ochrana.....	34
1.9	Ochrana ptáků.....	34
1.10	Ochrana dřevin.....	35
1.11	Památné stromy a jejich ochranná pásma.....	35
1.12	Zvláště chráněné rostliny a živočichové.....	35
1.13	Přístup do krajiny.....	36
1.14	Natura 2000 - soustava chráněných území evropského významu.....	38
1.14.1	Definice systému Natura 2000.....	38
1.14.2	Směrnice o „přírodních stanovištích“ a směrnice o „ptácích“.....	40
1.14.3	Evropská soustava lokalit.....	40
1.14.4	Postup výběru lokalit Soustavy Natura 2000.....	40
1.14.5	Natura 2000 - součást živé krajiny.....	41
1.14.6	Povinnosti členských států v rámci soustavy Natury 2000.....	41
1.14.7	Natura 2000 po dokončení procesu.....	41
1.14.8	Zřízení Natura Barometru.....	42
1.14.9	Geografický informační systém pro Natura 2000.....	43
1.14.10	Budování ověřené územní databáze Natura 2000.....	43
1.14.11	Management stanovišť Natura 2000.....	43
1.14.12	Natura 2000 Networking Program (2007).....	44
1.14.13	Projekty související se systémem Natura 2000.....	44
1.14.14	Co nám Natura 2000 přinese a koho se bude hlavně týkat?.....	48
1.14.15	Právně zakotvená ochrana vybraných území.....	50
1.15	Kontrolní otázky.....	50
1.16	Seznam použité literatury.....	52
2	Potenciál cestovního ruchu z hlediska Agendy 21.....	53
2.1	Klíčová slova.....	53
2.2	Charakter jednotlivých NP a CHKO.....	53
2.3	Agenda 21 pro průmysl ČR.....	81
2.4	Programy LEADER a místní akční skupiny.....	82
2.5	Kontrolní otázky.....	84
2.6	Seznam použité literatury.....	86
2.7	Seznam použitých zkratk.....	87
3	Marketing produktů cestovního ruchu v oblastech zvláštní ochrany přírody.....	89
3.1	Klíčová slova.....	89
3.2	Úvod.....	89

3.3	Pozitiva a negativa cestovního ruchu	89
3.4	Znaky marketingu z hlediska subjektů cestovního ruchu v oblastech zvláštní ochrany přírody	91
3.4.1	Oblast podnikání	91
3.4.2	Oblast ochrany přírody – veřejná správa (státní správa a samospráva)	91
3.4.3	Oblast neziskových organizací	92
3.5	Marketingový systém řízení	92
3.6	Marketing a informace	93
3.7	Produkty cestovního ruchu	95
3.8	Aspekty produktu cestovního ruchu v oblasti ceny a distribuce	96
3.9	Marketingová komunikace	96
3.10	Role regionálních produktů v projektech v cestovním ruchu v chráněných oblastech	98
3.11	Případová studie CHKO Český les	109
3.11.1	Vznik CHKO Český les	109
3.11.2	Vymezení a zónování CHKO	110
3.11.3	Plán péče pro CHKO	112
3.11.4	Rozvoj chráněné krajinné oblasti Český les	112
3.12	Rizikový management a rizikové faktory ovlivňující cestovní ruch	116
3.12.1	Cíl kapitoly	116
3.12.2	Definice krizového managementu	116
3.12.3	Legislativní úprava	117
3.12.4	Ochrana cestovního ruchu z hlediska Bezpečnostní strategie ČR	117
3.12.5	Pojmy krizového managementu	117
3.12.6	Bezpečnostní systém ČR	117
3.12.7	Krizové řízení - Integrovaný záchranný systém /IZS/	118
3.12.8	Úkoly veřejné správy a podnikatelských subjektů	119
3.12.9	Typy rizik	119
3.12.10	Kde hledat informace	120
3.13	Kontrolní otázky	123
3.14	Seznam použité literatury	125
4	Projekty cestovního ruchu v uvedených oblastech – možnost zpracování projektového záměru	127
4.1	Klíčová slova	127
4.2	Využití podpor z EU v cestovním ruchu	127
4.3	Operační program Životní prostředí	130
4.4	OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost	132
4.5	OP Podnikání a inovace	133
4.6	Integrovaný operační program	134
4.7	Regionální operační programy	134
4.8	Program rozvoje venkova	136
4.9	Kontrolní otázky	140
4.10	Seznam použité literatury	141

1 Aspekty cestovního ruchu v chráněných územích – NP, CHKO, Natura 2000 a dalších

1.1 Klíčová slova

ZCHÚ, NP, Natura 2000, chráněná krajinná oblast, Ptačí oblasti, Evropsky významné lokality, Biosférická rezervace, Směrnice 79/409/EHS, Směrnice 92/43/EHS

1.2 Úvod

Při plánování jakékoliv činnosti je zapotřebí vzít do úvahy, že jednotlivé stavby, pozemky, ale i rozsáhlá území mají určitou ochranu danou právními předpisy. Jde jak o ochranu z hlediska životního prostředí, památek tak i různých hygienických a nebo ochranných pásem. Takže první činnost při jakémkoliv záměru je zjistit, jakou ochranu má dotčené území a následně zvážit, zda omezení nejsou takového rozsahu, že celou plánovanou akci podstatně zbrzdí, výrazně prodraží a nebo úplně znemožní její realizaci. Nejvíce informací je možné zjistit z územních plánů a nebo jiné územně plánovací dokumentace. Vhodné je také vznést dotaz na příslušné úřady. Některé pojmy a způsoby ochrany území, stejně jako svá práva a povinnosti by však měl znát každý.

V oblasti životního prostředí jsou základní práva každého občana zakotvena v článku 35 Listiny základních práv a svobod, a to:

- Každý má právo na příznivé životní prostředí.
- Každý má právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů.
- Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem.

Tento základní princip je rozveden dále v zákoně 17/1992 Sb., o životním prostředí, který definuje základní pojmy a principy v oblasti životního prostředí, které běžně používají další oborové právní předpisy v oblasti životního prostředí, ale již je nedefinují.

- Životním prostředím je vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.
- Ekologická stabilita je schopnost ekosystému vyrovnávat změny způsobené vnějšími činiteli a zachovávat své přirozené vlastnosti a funkce.
- Únosné zatížení území je takové zatížení území lidskou činností, při kterém nedochází k poškozování životního prostředí, zejména jeho složek, funkcí ekosystémů nebo ekologické stability.
- Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.
- Znečištění životního prostředí je vnášení takových fyzikálních, chemických nebo biologických činitelů do životního prostředí v důsledku lidské činnosti, které jsou svou podstatou nebo množstvím cizorodé pro dané prostředí.
- Poškození životního prostředí je zhoršování jeho stavu znečištěním nebo jinou lidskou činností nad míru stanovenou zvláštními předpisy.

- Přípustnou míru znečišťování životního prostředí určují mezní hodnoty stanovené zvláštními předpisy; tyto hodnoty se stanoví v souladu s dosaženým stavem poznání tak, aby nebylo ohrožováno zdraví lidí a aby nebyly ohrožovány další živé organismy a ostatní složky životního prostředí.

V oblasti ochrany přírody a krajiny je nejdůležitějším právním předpisem zákon 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon má velké množství prováděcích předpisů, z nichž je nejdůležitější vyhláška č. 395/1992 Sb., Vyhláška, ministerstva životního prostředí České republiky, kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

Zákon rozlišuje několik úrovní ochrany přírody a krajiny. Zahrnuje jak ochranu území tak ochranu jednotlivých druhů rostlin a živočichů. Podle rozsahu a významu ochrany vykonávají státní správu v oblasti ochrany přírody a krajiny různé úřady. Jsou to:

- a) obecní úřady,
- b) pověřené obecní úřady,
- c) obecní úřady obcí s rozšířenou působností,
- d) krajské úřady,
- e) správy národních parků a chráněných krajinných oblastí,
- f) Česká inspekce životního prostředí
- g) ministerstvo životního prostředí,
- h) újezdní úřady, Ministerstvo obrany.

Pro ochranu území se používá několik způsobů ochrany, z nichž každý se používá v určitých případech a má různě velký rozsah omezení pro území, na kterém se nachází. Jde o tyto způsoby ochrany:

1.3 Územní systém ekologické stability

Územní systém ekologické stability krajiny (dále jen "systém ekologické stability") je vzájemně propojený soubor přirozených i pozměněných, avšak přírodě blízkých ekosystémů, které udržují přírodní rovnováhu. Rozlišuje se místní, regionální a nadregionální systém ekologické stability.

Vymezení systému ekologické stability, zajišťujícího uchování a reprodukci přírodního bohatství, příznivé působení na okolní méně stabilní části krajiny a vytvoření základů pro mnohostranné využívání krajiny stanoví a jeho hodnocení provádějí orgány územního plánování a ochrany přírody ve spolupráci s orgány vodohospodářskými, ochrany zemědělského půdního fondu a státní správy lesního hospodářství. Ochrana systému ekologické stability je povinností všech vlastníků a uživatelů pozemků tvořících jeho základ; jeho vytváření je veřejným zájmem, na kterém se podílejí vlastníci pozemků, obce i stát.

Vyžaduje-li vytváření systému ekologické stability změnu v užívání pozemku, se kterou jeho vlastník nesouhlasí, nabídne mu pozemkový úřad výměnu jeho pozemku za jiný ve vlastnictví státu v přiměřené výměře a kvalitě jako je původní pozemek, a to pokud možno v téže obci, ve které se nachází převážná část pozemku původního.

Územní systém se skládá z biocenter, biokoridorů, interakčních prvků a případně ochranných zón. Z hlediska plánování jsou závazná biocentra a biokoridory.

- Biocentrum je biotop nebo soubor biotopů; v krajině, který svým stavem a velikostí umožňuje trvalou existenci přirozeného či pozměněného, avšak přírodě blízkého ekosystému.

- Biokoridor je území, které neumožňuje rozhodující části organismů trvalou dlouhodobou existenci, avšak umožňuje jejich migraci mezi biocentry a tím vytváří z oddělených biocenter síť.
- Interakční prvky - zprostředkovávají příznivé působení biocenter a biokoridorů na okolní krajinu. Čím hustší je síť interakčních prvků, tím účinnější je působení ÚSES. Typickými interakčními prvky jsou například ekotonová společenstva lesních okrajů, remízky, skupiny stromů i solitérní stromy, drobná prameniště, meze, vysokokmenné sady, parky, aleje.
- Ochranná zóna je kompromisně využívané území, aby se zabránilo pronikání negativních antropogenních vlivů z okolí.

1.4 Významný krajinný prvek

Významný krajinný prvek je ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotná část krajiny, která utváří její typický vzhled nebo přispívá k udržení její stability.

Významnými krajinnými prvky jsou:

- lesy,
- rašeliniště,
- vodní toky,
- rybníky,
- jezera,
- údolní nivy.

Dále jsou jimi jiné části krajiny, které zaregistruje orgán ochrany přírody jako významný krajinný prvek, zejména mokřady, stepní trávníky, remízy, meze, trvalé travní plochy, naleziště nerostů a zkamenělin, umělé i přirozené skalní útvary, výchozy a odkryvy. Mohou jimi být i cenné plochy porostů sídelních útvarů včetně historických zahrad a parků. Zvláště chráněná část přírody je z této definice vyňata.

Významné krajinné prvky jsou chráněny před poškozováním a ničením. Využívají se pouze tak, aby nebyla narušena jejich obnova a nedošlo k ohrožení nebo oslabení jejich stabilizační funkce. K zásahům, které by mohly vést k poškození nebo zničení významného krajinného prvku nebo ohrožení či oslabení jeho ekologicko-stabilizační funkce, si musí ten, kdo takové zásahy zamýšlí, opatřit závazné stanovisko orgánu ochrany přírody. Mezi takové zásahy patří zejména umístování staveb, pozemkové úpravy, změny kultur pozemků, odvodňování pozemků, úpravy vodních toků a nádrží a těžba nerostů. Rozhodnutí o registraci významného krajinného prvku vydává orgán ochrany přírody. Účastníkem řízení je vlastník dotčeného pozemku. Rozhodnutí o registraci se oznamuje rovněž nájemci dotčeného pozemku, územně příslušnému stavebnímu úřadu a obci.

Pověřené obecní úřady vydávají závazná stanoviska k zásahům do registrovaných krajinných prvků a registrují významné krajinné prvky,

Registrace se provádí zápisem do seznamu významných krajinných prvků.

1.5 Ochrana krajinného rázu

Krajinný ráz je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Krajinným rázem se rozumí zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti.

Zásahy do krajinného rázu, zejména umístování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonické měřítko a vztahy v krajině.

K umístování a povolování staveb, jakož i jiných činnostem, které by mohly snížit nebo změnit krajinný ráz, je nezbytný souhlas orgánu ochrany přírody. Krajinný ráz se neposuzuje v zastavěném území a v zastavitelných plochách, pro které je územním plánem nebo regulačním plánem stanoveno plošné a prostorové uspořádání a podmínky ochrany krajinného rázu dohodnuté s orgánem ochrany přírody.

K ochraně krajinného rázu s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami, který není zvláště chráněn podle části třetí tohoto zákona, může orgán ochrany přírody zřídit obecně závazným právním předpisem přírodní park a stanovit omezení takového využití území, které by znamenalo zničení, poškození nebo rušení stavu tohoto území. Do kategorie přírodních parků se dostala i tzv. území klidu, která existovala podle předchozích právních předpisů.

1.6 Přechodně chráněné plochy

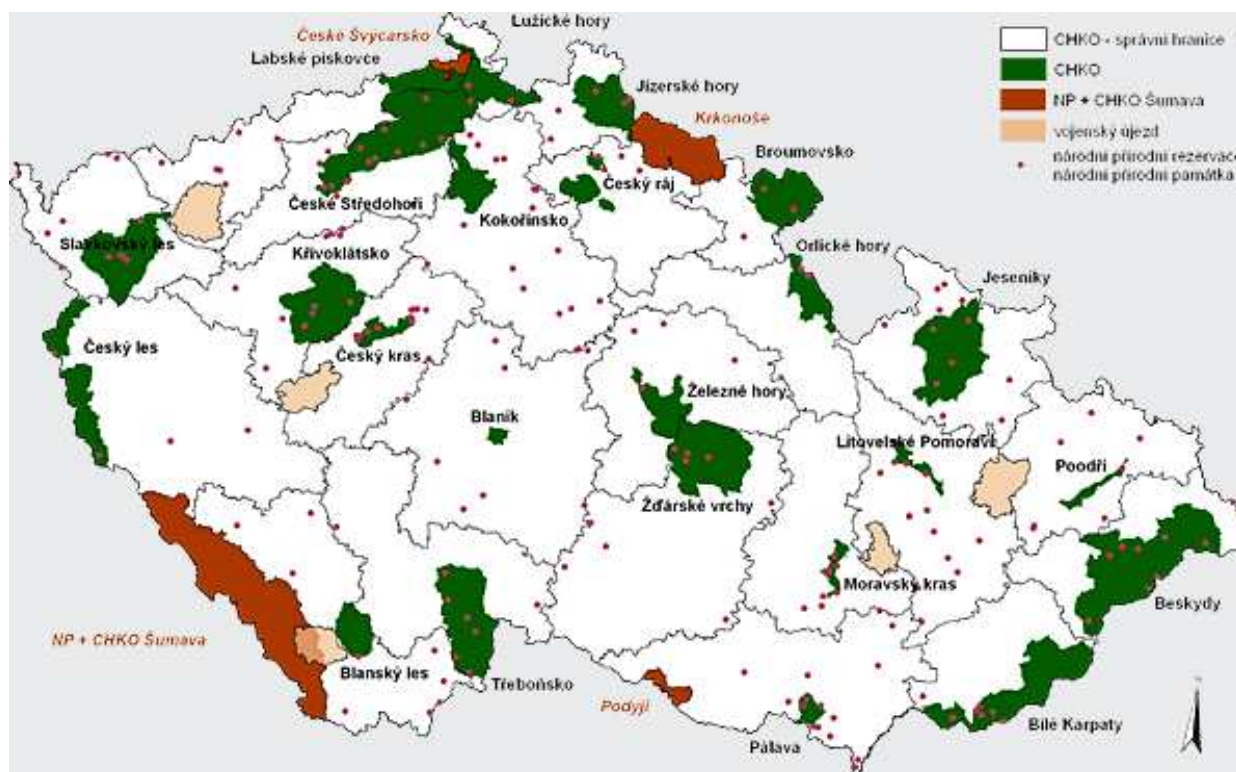
Území s dočasným nebo nepředvídaným výskytem významných rostlinných nebo živočišných druhů, nerostů nebo paleontologických nálezů může orgán ochrany přírody svým rozhodnutím vyhlásit za přechodně chráněnou plochu. Přechodně chráněnou plochu lze vyhlásit též z jiných vážných důvodů, zejména vědeckých, studijních či informačních. Přechodně chráněná plocha se vyhláší na předem stanovenou dobu, případně na opakované období, například dobu hnízdění. V rozhodnutí o jejím vyhlášení se omezí takové využití území, které by znamenalo zničení, poškození nebo rušení vývoje předmětu ochrany.

1.7 Zvláště chráněná území

Území přírodovědecky či esteticky velmi významná nebo jedinečná lze vyhlásit za zvláště chráněná. Zde je nutné si uvědomit, že zvláště chráněná území mají vyšší stupeň ochrany než výše jmenované způsoby územní ochrany a omezení činnosti v těchto územích je mnohem větší.

Kategorie zvláště chráněných území jsou

- a) národní parky,
- b) chráněné krajinné oblasti,
- c) národní přírodní rezervace,
- d) přírodní rezervace,
- e) národní přírodní památky,
- f) přírodní památky.

Obr. č. 1. Zvláště chráněná území v ČR

Je-li třeba zabezpečit zvláště chráněná území před rušivými vlivy z okolí, může být pro ně vyhlášeno ochranné pásmo, ve kterém lze vymezit činnosti a zásahy, které jsou vázány na předchozí souhlas orgánu ochrany přírody.

Na základě údajů o dosavadním vývoji a současném stavu zvláště chráněného území se navrhuje opatření na zachování nebo zlepšení stavu předmětu ochrany ve zvláště chráněném území a na zabezpečení zvláště chráněného území před nepříznivými vlivy okolí v jeho ochranném pásmu. Tato opatření jsou popsána v plánech péče o zvláště chráněná území.

Plán péče slouží jako podklad pro jiné druhy plánovacích dokumentů a pro rozhodování orgánů ochrany přírody, proto je vhodné, pokud se uvažuje o nějaké činnosti ve zvláště chráněném území, se s tímto dokumentem seznámit.

Zvláště chráněná území jsou evidována v ústředním seznamu ochrany přírody (dále jen "ústřední seznam"). V ústředním seznamu se evidují též evropsky významné lokality, ptačí oblasti a chráněná území.

Ústřední seznam je veřejný a každý do něj může nahlížet v přítomnosti pověřeného pracovníka.

1.7.1 Národní parky

Rozsáhlá území, jedinečná v národním či mezinárodním měřítku, jejichž značnou část zaujímají přirozené nebo lidskou činností málo ovlivněné ekosystémy, v nichž rostliny, živočichové a neživá příroda mají mimořádný vědecký a výchovný význam, lze vyhlásit za národní parky.

Veškeré využití národních parků musí být podřízeno zachování a zlepšení přírodních poměrů a musí být v souladu s vědeckými a výchovnými cíli sledovanými jejich vyhlášením.

Národní parky a jejich poslání se vyhlašují zákonem.

Metody a způsoby ochrany národních parků jsou odstupňovány na základě členění území národních parků zpravidla do tří zón ochrany přírody vymezených s ohledem na přírodní hodnoty. Nejprísnejší režim ochrany se stanoví pro první zónu. Bližší charakteristiku a režim zón upravuje obecně závazný právní předpis, kterým se národní park vyhlašuje.

Na celém území národních parků je zakázáno

- a) hospodařit na pozemcích způsobem vyžadujícím intenzivní technologie, zejména prostředky a činnosti, které mohou způsobit podstatné změny v biologické rozmanitosti, struktuře a funkci ekosystémů anebo nevratně poškozovat půdní povrch,
- b) zneškodňovat odpady, které mají původ mimo území národního parku a zneškodňovat ostatní odpady mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,
- c) tábořit a rozdělovat ohně mimo místa vyhrazená orgánem ochrany přírody,
- d) vjíždět a setrávat s motorovými vozidly a obytnými přívěsy mimo silnice a místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody, kromě vjezdu a setrávání vozidel orgánů státní správy, vozidel potřebných pro lesní a zemědělské hospodaření, obranu státu a ochranu státních hranic, požární ochranu, zdravotní a veterinární službu a vozidel vodohospodářských organizací,
- e) pořádat a organizovat hromadné sportovní, turistické a jiné veřejné akce a provozovat vodní sporty mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,
- f) provozovat horolezectví a létání na padácích a závěsných kluzácích a jezdit na kolech mimo silnice, místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,
- g) sbírat rostliny kromě lesních plodů či odchytávat živočichy, není-li stanoveno jinak v tomto zákoně, bližších ochranných podmínkách či návštěvním řádu národního parku,
- h) povolovat nebo uskutečňovat záměrné rozšiřování geograficky nepůvodních druhů rostlin a živočichů,
- i) zavádět intenzivní chovy zvířete, například obory, farmové chovy a bažantnice, kromě záchranných chovů, a používat otrávených návnad při výkonu práva myslivosti,
- j) měnit stávající vodní režim pozemků,
- k) stavět nové dálnice, silnice, železnice, průmyslové stavby, sídelní útvary, plavební kanály, elektrická vedení velmi vysokého napětí a dálkové produktovody,
- l) provádět chemický posyp cest,
- m) těžit nerosty, horniny a humolity kromě stavebního kamene a písku pro stavby na území národního parku,
- n) pořádat vyhlídkové lety motorovými vzdušnými dopravními prostředky,
- o) měnit dochované přírodní prostředí v rozporu s bližšími podmínkami ochrany národního parku.

Na území první zóny národního parku je dále zakázáno

- a) povolovat a umisťovat nové stavby,
- b) vstupovat mimo cesty vyznačené se souhlasem orgánu ochrany přírody, kromě vlastníků a nájemců pozemků,
- c) měnit současnou skladbu a plochu kultur, nevyplývá-li změna z plánu péče o národní park,
- d) hnojit, používat kejdu, silážní šťávy a ostatní tekuté odpady.

V ČR se nacházejí 4 národní parky (NP)

- Krkonošský národní park
- Národní park Šumava
- Národní park Podyjí
- Národní park České Švýcarsko

Krkonošský národní park

Základní údaje:

Rozloha: 363 km²
Nadmořská výška: 383 – 1602 m n. m.
Vyhlášení: nařízením vlády č. 41/ 1963 ze dne 17.5.
Maloplošná zvláště chráněná území v NP: 13 přírodních památek

Krkonošský národní park se nalézá v severovýchodní části Čech při hranici s Polskem. Dle správního členění se nachází na území dvou krajů – Hradeckého a Libereckého. Území o rozloze 547,87 km² (včetně ochranného pásma) je orientováno ve směru od SZ k JV. Pohoří se rozprostírá v rozmezí 383 až 1602 m n. m. Krkonošský národní park byl vyhlášen v roce 1963 a znovu přehlášen v r. 1991.

Horopisně náleží Krkonoše – v rámci České vysočiny – do západní části Sudetské soustavy. Většina území národního parku spadá do horopisného celku Krkonoše (podcelky Krkonošské hřbety, Krkonošské rozsochy a Vrchlabská vrchovina), část ochranného pásma patří již do celku Krkonošské podhůří (s podcelky Železnobrodská vrchovina a Podkrkonošská pahorkatina).

Z dosavadních poznatků vyplývá, že zde roste více jak 1250 taxonů cévnatých rostlin, což je bezmála polovina veškeré původní flóry České republiky, a několikanásobně vyšší počet druhů rostlin bezcévných.

Nadmořská výška zasahuje nad alpínskou hranici lesa, která probíhá ve 1250 až 1350 m n.m.. V Krkonošském národním parku se vyskytuje mi jiné řada pozůstatků z doby ledové (tzv. glaciálních reliktnů), jako jsou ostružiník moruška, všivec krkonošský, lomikámen sněžný (*Saxifraga nivalis*), šídlatka jezerní (*Isoetes lacustris*), rašeliník Lindbergův (*Sphagnum lindbergii*) a další.

V době poledové vedla dlouhodobá izolace ke vzniku osamocené ostrova vysokohorské přírody. V tomto „ostrově“ vznikly – krkonošské endemity. Mezi ně náleží například jeřáb krkonošský (*Sorbus sudetica*), zvonek český (*Campanula bohémica*), lomikámen pižmový (*Saxifraga moschata*), bedrník skalní (*Pimpinella saxifraga ssp. rupestris*) a více jak 20 druhů a poddruhů jestřábníků rodu *Hieracium*.

Z hlediska vertikálního členění vegetace jsou v Krkonoších čtyři zřetelně vytvořené výškové (vegetační) stupně: submontánní (400 až 800 m n. m.), montánní (800 až 1200 m n. m.), subalpínský (1200 až 1450 m n. m.) a alpínský (1450 až 1602 m n. m.).

Ve srovnání s nejbližšími středoevropskými pohořími je podíl glaciálních reliktnů ve fauně Krkonoš vysoký. Mezi bezobratlé živočichy patří například plž vrkoče severního (*Vertigo arctica*), slíďáka ostnohého (*Acantholycosa norvegica sudetica*), vážky *Somatochlora alpestris* a *Aeschna coerulea*, jepici horskou (*Ameletus inopinatus*), střevlíky *Nebria gyllenhalii* a *Amara erratica*, z obratlovců mimo jiné kosa horského severoevropského (*Turdus torquatus*), čečetku zimní (*Carduelis flammea*), slavíka modráčka tundrového (*Luscinia svecica svecica*), kulíka hnědého (*Charadrius morinellus*) nebo hraboše mokřadního (*Microtus agrestis*).

Naopak počet endemitů v krkonošské fauně, především ve srovnání s flórou, je překvapivě malý. V současnosti je popsán pouze jediný endemický druh – jepice krkonošská (*Rhithrogena corcontica*).

Národní park Šumava

Základní údaje:

Rozloha: 690 km²
Nadmořská výška: 570 – 1378 m n. m.
Vyhlášení: nařízením vlády č.163/ 1991 ze dne 20.3.
Maloplošná zvláště chráněná území v NP: 26 přírodních památek

Základní údaje

Území NP Šumava se rozkládá podél jižní hranice České republiky v rozloze 68 064 ha. Přibližně stejnou částí NP leží na území Plzeňského a Jihočeského kraje.

Ochranné pásmo národního parku není vymezeno, ale jeho funkci plní Chráněná krajinná oblast Šumava, která území národního parku obklopuje.

Národní park Šumava chrání typické ekosystémy středoevropské horské krajiny, zejména lesy, ledovcová jezera, rašeliniště a horské louky, včetně všech sukcesních stádií, jako přírodně-kulturní dědictví pro současné i budoucí generace.

Celkový počet vyšších rostlin v rámci celého šumavského oreofytika s mírným přesahem do mezofytika (oblast současné CHKO + NP Šumava) lze odhadnout na ca 1260 taxonů. Z toho se v rámci vlastního národního parku vyskytuje více jak 500 druhů, z toho je 69 chráněných druhů.

Naprostá většina ochranně významných, ohrožených a chráněných druhů (ca 80 %) v rámci šumavského oreofytika je soustředěna v nelesních formacích, a z těch opět mají největší význam ekosystémy lučního bezlesí, v nichž je soustředěno hrubým odhadem nejméně 60 % celkové druhové diverzity Šumavy a např. 70 % kriticky ohrožených atd.

Na území NP Šumava se vyskytují taktéž endemické taxony jako např. hořeček mnohotvarého pravého (*Gentianella praecox subsp. Praecox*), který je skoro vyhuben a dále jde o oměš šalamounek (*Aconitum plicatum*), hořeček mnohotvarý český (*Gentianella praecox subsp. bohemica*), zvonečník černý (*Phyteuma nigrum*) a v roce 1982 právě ze Šumavy (od Horské Kvildy) popsán zvláštní poddruh prstnatce májového – prstnatec májový rašelinný (*Dactylorhiza majalis subsp. turfosa*).

Z živočichů trvale se vyskytujících na území NP patří cca 100 druhů mezi zvláště chráněné.

Národní park Podyjí

Základní údaje:

Rozloha: 63 km²
Nadmořská výška: 226 – 563 m n. m.
Vyhlášení: nařízením vlády č.163/ 1991 ze dne 20.3.

Národní park Podyjí se nachází v jihozápadní části Moravy v okrese Znojmo, při státní hranici s Rakouskem. Území národního parku má rozlohu 62,59 km², ochranné pásmo pak 27,97 km².

Osu národního parku tvoří kaňonovité údolí střední části toku Dyje v úseku toku mezi městy Vranovem nad Dyjí a Znojmem, které se hluboko zařezává do okolního plochého georeliéfu Jevišovické pahorkatiny. Střed NP Podyjí zahrnuje pouze levobřežní svah, údolí na pravém břehu Dyje je státním územím Rakouska, kde byl v roce 2000 vyhlášen Národní park Thayatal.

Kaňonovité údolí NP v délce přibližně 35 km není poznamenáno výraznými lidskými zásahy. Lesy kryjící zhruba 84 % území mají přírodě blízkou skladbu a ze 40 % jsou již ponechány přirozenému vývoji. NP charakterizuje vysoká druhová pestrost, patrná zejména mezi rostlinami a bezobratlými živočichy; vyskytuje se zde mnoho reliktních druhů, vázaných na biotopy citlivé vůči lidským zásahům.

Květena Národního parku Podyjí je neobvykle bohatá – jen cévnatých rostlin zde bylo zjištěno téměř 1300 druhů. Příčinou této diverzity je především poloha oblasti na kontaktu flóry středních poloh (mezofytika) a teplých poloh (termofytika), přičemž tato hranice je současně kontaktem středoevropské flóry lesní (hercynské) a lesostepní (panonské).

O mimořádné druhové diverzitě svědčí skutečnost, že na ploše o něco přesahující 1 km² (1'×0,6') se zde vyskytuje až téměř 600 druhů cévnatých rostlin, a to i v místech s minimálním podílem ruderalních prvků.

Fauna NP Podyjí se vyznačuje neobvyklou rozmanitostí, především bezobratlých živočichů. Druhová pestrost hmyzu na tak malé ploše nemá v České republice obdobu.

Národní park České Švýcarsko

Základní údaje:

Rozloha:

80 km²

Nadmořská výška:

120 – 619 m n. m.

Vyhlášení:

nařízením vlády č.161/ 1999 ze dne 1.7

Maloplošná zvláště chráněná území v NP:

1 národní přírodní rezervace

1 národní přírodní památka

Národní park České Švýcarsko má rozlohu 80 km² a leží v severních Čechách, v okrese Děčín, na pravém břehu řeky Labe podél státní hranice se Saskem. Sídlem správy národního parku je město Krásná Lípa. Svou rozlohou, souvislým zalesněním a minimálním osídlením tvoří Národní park České Švýcarsko spolu se sousedním Národním parkem Saské Švýcarsko unikátní pískovcové území v rámci celé Evropy.

Hlavním předmětem ochrany je ochrana reprezentativní ukázky pískovcového fenoménu české křídové pánve, tj. charakteristického reliéfu kvádrových pískovců a na něj vázaných specifických ekologických podmínek určujících biodiverzitu (rozmanitost živočišných a rostlinných druhů).

V rámci evropské soustavy chráněných území Natura 2000 je celý Národní park České Švýcarsko součástí Evropsky významné lokality České Švýcarsko a Ptačí oblasti Labské pískovce. Ptačí oblast Labské pískovce byla vyhlášena nařízením vlády č. 683/2004 Sb. a vedle celého národního parku zahrnuje i sousední CHKO Labské pískovce a malou část CHKO Lužické hory. K tomuto území patří ještě oblast přírodních rezervací Velký rybník a Světlík nedaleko Krásné Lípy. Celková rozloha Ptačí oblasti Labské pískovce je 35570 ha a na celém jejím území bylo zjištěno 140 druhů hnízdících ptáků. Předmětem ochrany ptačí oblasti jsou populace sokola stěhovavého (*Falco peregrinus*), chřástala polního (*Crex crex*),

výra velkého (*Bubo bubo*) a datla černého (*Dryocopus martius*) včetně jejich biotopů. Evropsky významná lokalita České Švýcarsko v sobě zahrnuje celý Národní park České Švýcarsko a navazující nejcennější části CHKO Labské pískovce a CHKO Lužické hory. Tato lokalita byla původně navržena na ochranu 10 typů přírodních stanovišť a 2 druhů živočichů – vydry říční (*Lutra lutra*) a lososa obecného (*Salmo salar*), nově byly přidány dva předměty ochrany EVL ČŠ: mihule potoční (*Lampetra planeri*) a kapradina vláskatec tajemný (*Trichomanes speciosum*). Chráněnými typy přírodních stanovišť pak jsou Nížinné až horské vodní toky s vegetací svazů *Ranunculion fluitantis* a *Callitricho-Batrachion*, Evropská suchá vřesoviště, Extenzivní sečené louky nížin až podhůří - *Arrhenatherion*, *Brachypodio-Centaureion nemoralis*, Chasmo fytická vegetace silikátových skalnatých svahů, Jeskyně nepřístupné veřejnosti, Bučiny asociace *Luzulo-Fagetum*, Bučiny asociace *Asperulo-Fagetum*, Lesy svazu *Tilio-Acerion* na svazích, sutích a v roklích, Středo evropské lišejníkové bory a Acidofilní smrčiny – *Vaccinio-Piceetea*

1.7.2 Chráněné krajinné oblasti

Rozsáhlá území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení, lze vyhlásit za chráněné krajinné oblasti.

Hospodářské využívání těchto území se provádí podle zón odstupňované ochrany tak, aby se udržoval a zlepšoval jejich přírodní stav a byly zachovány a vytvářeny optimální ekologické funkce těchto území. Rekreační využití je přípustné, pokud nepoškozuje přírodní hodnoty chráněných krajinných oblastí.

Chráněné krajinné oblasti, jejich poslání a bližší ochranné podmínky vyhláší vláda republiky nařízením.

Na celém území chráněných krajinných oblastí je zakázáno

- a) zneškodňovat odpady mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,
- b) tábořit a rozdělávat ohně mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,
- c) vjíždět a setrvávat s motorovými vozidly a obytnými přívěsy mimo silnice a místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody, kromě vjezdu a setrávání vozidel orgánů státní správy, vozidel potřebných pro lesní a zemědělské hospodaření, obranu státu a ochranu státních hranic, požární ochranu a zdravotní a veterinární službu,
- d) povolovat nebo uskutečňovat záměrné rozšiřování geograficky nepůvodních druhů rostlin a živočichů,
- e) používat otrávených návnad při výkonu práva myslivosti,
- f) stavět nové dálnice, sídelní útvary a plavební kanály,
- g) pořádat automobilové a motocyklové soutěže,
- h) provádět chemický posyp cest,
- i) měnit dochované přírodní prostředí v rozporu s bližšími podmínkami ochrany chráněné krajinné oblasti.

Na území první zóny chráněné krajinné oblasti je dále zakázáno

- a) umisťovat a povolovat nové stavby,
- b) povolovat a měnit využití území,

- c) měnit současnou skladbu a plochy kultur, nevyplývá-li změna z plánu péče o chráněnou krajinnou oblast,
- d) hnojit pozemky, používat kejdu, silážní šťávy a ostatní tekuté odpady,
- e) těžit nerosty a humolity.

Na území první a druhé zóny chráněné krajinné oblasti je dále zakázáno

- a) hospodařit na pozemcích mimo zastavěná území obcí způsobem vyžadujícím intenzivní technologie, zejména prostředky a činnosti, které mohou způsobit podstatné změny v biologické rozmanitosti, struktuře a funkci ekosystémů anebo nevratně poškozovat půdní povrch, používat biocidy, měnit vodní režim či provádět terénní úpravy značného rozsahu,
- b) zavádět intenzivní chovy zvířete, například obory, farmové chovy, bažantnice,
- c) pořádat soutěže na jízdách kolech mimo silnice, místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody.

V ČR se nachází 24 chráněných krajinných oblastí (CHKO).

Název	Rozloha	Zasahuje do okresů:
CHKO Beskydy	1160km ²	Vsetín, Frýdek-Místek, Nový Jičín
CHKO Bílé Karpaty	715km ²	Hodonín, Uherské Hradiště, Zlín
CHKO Blaník	41km ²	Benešov
CHKO Blanský les	212km ²	Český Krumlov, České Budějovice, Prachatice
CHKO Broumovsko	410km ²	Náchod a Trutnov
CHKO České středohoří	1063km ²	Česká Lípa, Děčín, Litoměřice, Louny, Most, Teplice, Ústí/L
CHKO Český kras	128km ²	Beroun, Praha-západ, Praha 5
CHKO Český ráj	92km ²	Semily, Mladá Boleslav, Jičín
CHKO Jeseníky	744km ²	Bruntál, Jeseník, Šumperk
CHKO Jizerské hory	366km ²	Liberec, Jablonec/N, Semily
CHKO Kokořínsko	272km ²	Mělník, Česká Lípa, Litoměřice, Mladá Boleslav
CHKO Křivoklátsko	628km ²	Beroun, Kladno, Plzeň-sever, Rakovník, Rokycany
CHKO Labské pískovce	324km ²	Děčín, Ústí/L
CHKO Litovelské Pomoraví	96km ²	Olomouc, Šumperk
CHKO Lužické hory	268km ²	Liberec, Česká Lípa, Děčín
CHKO Moravský kras	94km ²	Blansko, Brno-venkov, Brno-město
CHKO Orlické hory	204km ²	Rychnov nad Kněžnou, Ústí nad Orlicí
CHKO Pálava	83km ²	Břeclav
CHKO Poodří	82km ²	Frýdek-Místek, Nový Jičín, Ostrava
CHKO Slavkovský les	610km ²	Cheb, Sokolov, Karlovy Vary, Tachov
CHKO Třeboňsko	700km ²	Jindřichův Hradec, Tábor, České Budějovice
CHKO Žďárské vrchy	709km ²	Žďár nad Sázavou, Svitavy, Chrudim, Havlíčkův Brod
CHKO Železné hory	284km ²	Chrudim, Havlíčkův Brod
CHKO Šumava		

CHKO Beskydy

Základní údaje:

Rozloha: 1160 km²

Geografická orientace: 49°11' - 49°40' N, 17°59' - 18°45' E

Nadmořská výška: 350 - 1324 m

Vyhlášení: výnosem MK ČSR č.j. 5373/1973 5.března 1973

Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO:

- 7 národních přírodních rezervací (NPR)
- 20 přírodních rezervací (PR)
- 23 přírodních památek (PP)

Dále jsou v působnosti Správy CHKO Beskydy: NPR Čantoria a NPP Skalická Morávka

Mezi nejvýznamnější přírodní hodnoty CHKO patří zejména původní pralesovité porosty s výskytem vzácných karpatských druhů živočichů a rostlin. Přírodní hodnoty chráněné krajinné oblasti Beskydy zdůrazňuje 50 maloplošných chráněných území, vyhlášení dvou ptačích oblastí, územní překrytí CHKO s mezinárodně významným ptačím územím (IBA) a navrzení celé oblasti CHKO za evropsky významnou lokalitu.

CHKO Bílé Karpaty

Základní údaje:

Rozloha: 746,6 km²

Geografická orientace: 48° 49' - 49° 10' s.š., 17° 15' - 18° 07' v.d.

Nadmořská výška: 170 (Petrov) - 970 m (Velká Javorina)

Vyhlášení: výnosem MK ČSR č.j. 17644/1980

Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO:

- 5 národních přírodních rezervací
- 1 národní přírodní památka
- 16 přírodních rezervací
- 30 přírodních památek

Celá oblast, byla po mnoho staletí kultivována člověkem. Přesto, nebo právě proto se zde dochovaly mimořádně cenné přírodní hodnoty a na mnoha místech lze hovořit o harmonické krajině. Pro tyto přírodní a krajinné kvality byly Bílé Karpaty v rámci programu Člověk a biosféra (MAB) organizace UNESCO dne 15.4. 1996 zařazeny mezi evropské biosférické rezervace.

Výsledkem jsou tisíce hektarů jedinečných květnatých luk s roztroušenými dřevinami, představující dnes typický krajinný ráz Bílých Karpat. Z přírodovědného hlediska jsou tyto květnaté karpatské louky pozoruhodné především bohatostí rostlinných společenstev s vysokým zastoupením kriticky ohrožených druhů rostlin. Díky tomu patří k nejcennějším lučním biotopům Evropy a jsou studijní plochou světového významu. Dalším neméně cenným prvkem jsou rozsáhlé lesní komplexy v centrální a severní části pohoří z celou řadou typických prvků karpatské květeny i fauny.

CHKO Blaník

Základní údaje:

Rozloha: 41 km²

Geografická orientace: 49° 36' - 49° 40' N, 14° 48' - 14° 56' E

Nadmořská výška: 360 m (Blanice u Ostrova) - 638 m (Velký Blaník)

Vyhlášení: výnosem MK ČSR č.j. 17 332/1981

Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO:

3 přírodní rezervace (Velký Blaník, Malý Blaník, Podlesí)

2 přírodní památky (Částrovické rybníky, Rybník Louňov)

Dále jsou v působnosti Správy CHKO Blaník národní přírodní rezervace Drbákov-Albertovy skály, Ve Studeném a Voděradské bučiny, dále národní přírodní památky Chýnovská jeskyně, Kaňk, Rybníček u Hořan, Luční, Stročov a Jankovský potok.

Jižně od Prahy se rozkládá nejmenší chráněná krajinná oblast naší republiky - Blaník. Důvodem vzniku byla ochrana harmonické, vyvážené krajiny Středních Čech, jejíž ústřední dominantou je památná hora Blaník. Základní charakteristikou oblasti je mozaikovitě střídání lesních celků, polí, luk a menších rybníků s vhodně začleněnou zástavbou obcí.

Centrem oblasti je zalesněný masiv Velkého a Malého Blaníku, tvořený ortorulami. Ve vrcholových partiích Velkého a Malého Blaníku se zachovaly původní bučiny se smíšenými suťovými lesy, dnes chráněny jako přírodní rezervace. Přírozenou osou oblasti je říčka Blanice, tekoucí z jihu na sever. Blanice je příkladem neregulovaného meandrujícího toku s přírozeným vodním režimem pravidelných záplav. Díky tomu se v nivě Blanice uchovala společenstva nivních luk a vrbových křovin.

CHKO Blaník je bohatá především na nejrůznější vodní a mokřadní rostlinná společenstva, nacházející se v rybnících a jejich okrajích, v potocích, na vlhkých lesních cestách a na podmáčených loukách .

Z hlediska živočichů jsou na území CHKO nejcennější stanoviště vázaná na vodu, vodní toky, rybníky, tůňe, mokřady apod. Pozoruhodná je fauna lesů, zejména drobní živočichové jako pavouci, brouci a plži.

CHKO Blanský les

Základní údaje:

Rozloha: 212 km²

Geografická orientace: 48° 49' - 49° 00' N, 14° 09' - 14° 22' E

Nadmořská výška: 420 (Vltava) - 1083 m (Klet')

Vyhlášení: Vyhláška MK ČSR č. 197/1989 Sb.

Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO:

1 národní přírodní rezervace

10 přírodních rezervací

8 přírodních památek

Dále jsou v působnosti Správy CHKO Blanský les národní přírodní rezervace Čertova stěna-Luč, Žofínský prales a Brouskův mlýn, národní přírodní památky Hojná voda, Terčino údolí, Rovná, Pastviště u Fínů a U Hajnice.

Na jihu Čech, v šumavském podhůří, severně od města Český Krumlov, se nachází přírodně velmi zachovalé území, nazývané Blanský les. Blanský les je značně zalesněná vrchovina až hornatina, která má tvar podkovy otevřené k jihovýchodu. Nejvyšší vrchol tvoří dominanta hory Kletě s nadmořskou výškou 1083 m. Významným, avšak hraničním tokem je řeka Vltava, která odvodňuje téměř celé území CHKO. Středem oblasti protéká Křemžský potok. Na jihu patří k významným tokům Polečnice a Chvalšinský potok.

Více než polovina území CHKO je pokryta lesními porosty, z nichž nejvýznamnější jsou smíšené podhorské lesy s převahou buku. Nalezneme je na severovýchodních svazích Kletě a ve skupině vrchů Bulový a Vysoká Běta.

Zcela specifická je květena křemežských hadců, tvořená zčásti reliktními bory. Pozoruhodná a velmi významná je teplomilná a vápnomilná květena v okolí Českého Krumlova. CHKO Blanský les díky své poloze, geologickému podloží, rozpětí nadmořské výšky (až 660 m), členitému terénu a historickému vývoji pojímá pestrú škálu stanovišť, což je patrné i na složení květeny.

V CHKO Blanský les bylo zaznamenáno 52 druhů savců, 115 druhů ptáků, 6 druhů plazů, 10-12 druhů obojživelníků, 19 druhů ryb a kruhoústých. Naprostou většinu druhů fauny tvoří bezobratlí.

CHKO Broumovsko

Základní údaje:

Rozloha: 410 km²

Geografická orientace: 50° 28' - 50° 40' N, 16° 02' - 16° 27' E

Nadmořská výška: 350 m - 880 (Ruprechtický špičák)

Vyhlášení: Vyhláška MŽP ČR č. 157/1991 Sb.

Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO:

2 národní přírodní rezervace

2 přírodní rezervace

2 přírodní památky

Dále je v působnosti Správy CHKO Broumovsko národní přírodní památka Babiččino údolí.

Broumovsko patří k chráněným krajinným oblastem vrchovinného typu. Je to malebná krajina s ostrůvky divoké přírody. Krajina, pod kterou v hloubce Polické křídové pánve proudí nejčistší voda, je zabydlená a obhospodařovaná. Má bohatou historii - zdejší církevní i lidové stavby jsou v architektuře pojmem.

Nejcennější jsou dvě národní přírodní rezervace. Adršpaško-teplické skály patří se svými 17 km² k největším skalním městům ve střední Evropě. Spolu s Broumovskými stěnami jsou výjimečné svým reliéfem a klimatem, umožňujícím existenci ojedinelé květeny a zvířeny. Vrcholová část stolové hory Ostaš a mimořádně členitá Křížová cesta u Adršpachu byly vyhlášeny v roce 1956 přírodními rezervacemi. Borek a Kočičí skály jsou přírodní památky.

Broumovsko je oblast floristicky středně bohatá, fyto geograficky a fyto ceno logicky velmi pozoruhodná. Dosud zde bylo nalezeno kolem 1000 druhů cévnatých rostlin.

CHKO České středohoří

Základní údaje:

Rozloha: 1063 km²

Geografická orientace: 50° 22' - 50° 48' N, 13° 43' - 14° 32' E

Nadmořská výška: 122 m n. m. (Děčín) - 837 m n. m. (Milešovka)

Vyhlášení: výnosem MK ČSR č.j. 6883/1976

Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO:

5 národních přírodních rezervací

8 národních přírodních památek

12 přírodních rezervací

18 přírodních památek

Dále jsou v působnosti Správy CHKO České středohoří národní přírodní rezervace Bořeň a Malý a Velký štít, národní přírodní památky Kleneč a Velký vrch.

Chráněná krajinná oblast České středohoří se rozprostírá na severu Čech, po obou březích dolního toku české části Labe. Zaujímá téměř celou geomorfologickou jednotku stejnojmenného pohoří. Pro České středohoří typické kuželovité tvary kopců jsou výsledkem třetihorní vulkanické činnosti, která vytlačila vyvřeliny většinou čedičového typu a znělce do tvaru kup a příkrovů. Specifické přírodní podmínky (průměrné roční teploty 9-5°C, průměrné roční úhrny srážek 470-800 mm, převážně zásaditá reakce půdy) jsou důvodem, proč je České středohoří jedna z nejbohatších oblastí na množství druhů rostlin a živočichů v České republice. Charakteristická jsou teplomilná stepní společenstva a společenstva sutí a na ně vázaný výskyt několika desítek druhů, které jsou v rámci státu prohlášeny za kriticky nebo silně ohrožené. Díky vhodným přírodním podmínkám bylo České středohoří velmi brzy osídleno a kultivováno člověkem. Během staletí se tu vyvinula svérázná, harmonicky utvářená krajina, typického reliéfu, krajina ovocných sad, protkaná množstvím drobných sídel s lidovou zástavbou a vzosnými historickými památkami.

České středohoří se stalo jakousi křižovatkou rostlinných druhů, šířících se na nová stanoviště při dlouhodobějších změnách podnebí, ke kterým docházelo při střídání dob ledových a meziledových. Výhodná poloha umožnila některým druhům dokonce přežít drastické podmínky ledových dob (kapradinka skalní, lomikámen trsnatý, játrovka *Targionia hypophylla* a další).

Více než 160 druhů živočichů patří mezi zvláště chráněné; z toho je 39 kriticky a 66 silně ohrožených.

CHKO Český kras

Základní údaje:

Rozloha: 128 km²

Geografická orientace: 49° 52' - 50° 00' N, 14° 03' - 14° 21' E

Nadmořská výška: 208 m (Berounka v Zadní Třebani) - 499m (Bacín)

Vyhlášení: výnosem MK ČSR č.j. 4947/1972

Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO:

2 národní přírodní rezervace

4 národních přírodních památek

8 přírodních rezervací

4 přírodní památky

Dále jsou v působnosti Správy CHKO Český kras národní přírodní památky Medník, Požáry, Dalejský profil, U Nového mlýna, Barrandovské skály, Lochkovský profil, Cikánka I a Letňanské letiště.

Od Prahy jihozápadním směrem k Berounu se rozkládá krajina, která má vápencový podklad, který zde tvoří převážnou část geologické stavby, je rozryt krasovými kaňony a roklemi, provrtán mnoha jeskyněmi. Kromě krajinářských a estetických hodnot má toto území i značný přírodovědný význam a právě přírodovědci jej začali nazývat Českým krasem. V roce 1972 byla na téměř celém území vyhlášena chráněná krajinná oblast. Na geologické stavbě Českého krasu se z prvohorních útvarů podílí především silur a devon, které jsou zastoupeny hlavně mořskými usazeninami břidlic, vápenců a vápnitých břidlic se světově významnými nálezy zkamenělin a stratigrafickými profily.

Lesy s přirozenou skladbou a původním bylinným patrem jsou ceněny pro svou druhovou bohatost. Některé druhy jsou v rámci České republiky endemity. Velmi zajímavé jsou na suchých, jižně orientovaných stráních se vyskytující rozvolněné šípákové doubravy s prolínajícím se stepním bylinným společenstvem, ve kterých najdeme například třemdavu bílou, vstavač nachový a kavyl Ivanův. Fauna je zastoupena druhy vázanými na krasové prostředí. 10 druhů vrápenců a netopýrů, významné je zastoupení měkkýšů. O zachovalém stavu přírodního prostředí svědčí výskyty některých druhů plazů a obojživelníků (užovka hladká a podplamatá, ještěrka zelená, mlok skvrnitý) a velká pestrost hmyzu. Jen motýlů nalezneme 1390 druhů

CHKO Český kras

Základní údaje

Rozloha: 465,75 km²

Geografická orientace: 49°20' - 49°54' N, 12°24' - 12°51' E

Vyhlášení: nařízením vlády č. 70/2005 Sb.

Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO:

1 národní přírodní rezervace

1 národní přírodní památka

16 přírodních rezervací a 1 se připravuje na vyhlášení

5 přírodních památek

Český les tvoří pohraniční pohoří od domažlické části Českého lesa po Dyleňský les. Je geomorfologickým pokračováním Šumavy.

Do roku 1990 byla velká část oblasti v hraničním pásmu a tím byla veškerá hospodářská činnost dosti omezena. Většina obcí s odsunem německého obyvatelstva zanikla, což přispělo i k tomu, že se jedná o území relativně nenarušené lidskými zásahy. Dnes se ukazuje význam Českého lesa z hlediska ochrany přírody v podobě původních lesních společenstev na různých stanovištích, které jsou cenné pro svoji zachovalost v rámci celé České republiky. Jedná se o různá společenstva bučin a jedlobučin až o podmáčené smrčiny a vrchoviště s výskytem borovice blatky.

Český les se stále více ukazuje jako významné studijní území vývoje vegetace v jednotlivých sukcesních stádiích v jednotlivých vegetačních stupních na plochách obcí zaniklých po druhé světové válce.

Bobr evropský se na území CHKO Český les nachází od počátku 90. let. Jedná se o jednu z nejpočetnějších populací v ČR.

CHKO Český ráj

Základní údaje

Rozloha: 181,5 km²

Zeměpisná poloha: 50°27' - 50°39' N, 15°01' - 15°20' E

Nadmořská výška: 235 m (Žehrovka u Žabakoru) - 744 m (Kozákov)

Vyhlášení: výnosem MK ČSR č.j. 70 261/1954

vládním nařízením č. 508/2002 Sb. z 14.10.2002

Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO:

2 národní přírodní památky

1 přírodních rezervací

10 přírodních památek

Dále jsou v působnosti Správy CHKO Český ráj národní přírodní památky Bozkovské dolomitové jeskyně a Strážník.

Českým rájem byla v druhé polovině devatenáctého století nazvána krajina, kde jsou přírodní hodnoty umocněny historickými památkami. Chráněná krajinná oblast Český ráj byla vyhlášena jako první CHKO v naší republice v roce 1955.

Oblast je tvořena především kvádrovými pískovci, které zde byly uloženy v druhohorách na okrajích tehdejšího moře. Současná podoba skalních útvarů je výsledkem dlouhotrvajícího působení sil z nitra Země a trvalé erozní činnosti. Skalní města a vrchy třetihorního vulkanického původu jsou základem jedinečnosti území. K zajímavým prvkům skalních měst patří jeskyně, pseudozávrtky, skalní brány a okna. Symbolem kraje jsou tvarově unikátní Trosky se zříceninou hradu. Rostlinná a živočišná říše je zastoupena převážně druhy skalních měst a mokřadů a to i přes velkou rozmanitost přírodních stanovišť. Druhovou pestrost organismů obohacují horské i teplomilné druhy.

Celkově bylo na území Českého ráje zatím zjištěno 1000 druhů vyšších rostlin. Flóru Českého ráje můžeme zhruba rozdělit podle geologického podloží na dvě odlišné skupiny, a to na druhy a společenstva acidofilní, vyskytující se na kyselých kvádrových pískovcích a na druhy a společenstva bazofilní, vyskytující se na vápnatých pískovcích a slínovcích a na vyvěřelinách. Termofilní flóra proniká na území Českého ráje okrajově na jihu a jihozápadě z přilehlých okrsků termofytika - např. kavyl Ivanův, divizna černá, chrpa čekánek, řepík lékařský, dobromysl obecná, mochna stříbrná, čisticc přímý, rozrazil klasnatý. Na neovulkanitech třetihorního stáří ze skalních druhů roste sleziník červený, puchýřník křehký, osladič obecný. Z xerothermních druhů je možné jmenovat hvozdík kartouzek, bodlák obecný, pcháč bezlodyžný, hvozdík kropenatý, pupava bezlodyžná, pryskyřník hlíznatý, lomikámen zrnatý, hrachor černý, zvonek broskvolistý.

CHKO Jeseníky

Základní údaje

Rozloha: 740 km²

Geografická orientace: 49° 54' -50° 18' N, 17° 00' - 17° 26' E

Nadmořská výška: 339 - 1492 m(Praděd)

Vyhlášení: výnosem MK ČSR č.j. 9886/1969

Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO:

4 národních přírodních rezervací

18 přírodních rezervací

6 přírodních památek

Dále jsou v působnosti Správy CHKO Jeseníky národní přírodní rezervace Kralický Sněžník a národní přírodní památky Na Špičáku, Ptačí hora, Rešovské vodopády, Velký Roudný, Venušiny misky, Jeskyně Na Pomezí a Borový.

Chráněná krajinná oblast Jeseníky se nachází na severním okraji Moravy a české části Slezska na pomezí Moravskoslezského a Olomouckého kraje na území okresů Bruntál, Jeseník a Šumperk. Oblast zahrnuje Hrubý Jeseník a přilehlé části Hanušovické a Zlatohorské vrchoviny. Reliéf odpovídá členité hornatině s hluboce zaříznutými údolími a táhlými zaoblenými hřbety. Geologicky je území tvořeno převážně kyselými horninami s nízkým obsahem živin (ruly, svory, fylity). Hlavním zástupcem půd jsou kambizemní podzoly, v nejvyšších polohách převládají humuso-železité podzoly místy zamokřené a zrašelinělé.

Potenciální vegetaci představují květnaté a kyselé horské bučiny, ve vyšších polohách přirozené smrčiny, alpská společenstva a vrchoviště. Kleč je zde nepůvodní dřevinou. Nepřítomnost kosodřeviny v původní vegetaci je jedním z důvodů nesmírného druhového bohatství některých lokalit v alpském pásmu. (Například z Velké kotliny se uvádí na 450 druhů vyšších rostlin, je to nejbohatší botanická lokalita v České republice.)

Klimaticky je převážná část území řazena do chladné oblasti, hřebeny pak patří k nejchladnějším oblastem v republice. (Praděd má roční úhrn srážek 1440 mm a průměrnou roční teplotu 0,9°C). Významným jevem jsou anemoorografické systémy, které se výrazně uplatnily při vzniku ledovcových karů a jejich floristické bohatosti. Nejvyšším bodem je vrchol Pradědu s nadmořskou výškou 1492 m n. m. Území je z 80% pokryto lesy, převážně druhotnými smrčinami nebo bučinami s mozaikovitě zachovalými zbytky přírodních lesů. Nejcennější území chráněné krajinné oblasti jsou chráněna ve 4 národních přírodních rezervacích (Praděd, Šerák - Keprník, Rejvíz, Rašeliniště Skřítek), 18 přírodních rezervacích a 6 přírodních památkách.

Jednou z botanicky nejbohatších lokalit v České republice je Velká kotlina s asi 350 druhy a poddruhy vyšších rostlin, z nichž k nejvýznamnějším náleží endemický jitrocel černavý sudetský a hvozdík kartouzek sudetský. Na skalách nad hranicí lesa rostou další jesenické endemity lipnice jesenická a zvonek jesenický. Ty společně s nenápadnou vrbou bylinnou a sítinou trojklannou představují dobře zachovalý pozůstatek biotopu z období doby ledové.

CHKO Jizerské hory

Základní údaje

Rozloha: 368 km²

Zeměpisná poloha: 50° 42' - 50° 56' N, 15° 02' - 15° 23' E

Nadmořská výška: 325 m (Raspenava) - 1124 m (Smrk)

Vyhlášení: výnosem MK ČSR č.j.13853/1967

Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO:

3 národní přírodní rezervace

13 přírodních rezervací

10 přírodních památek

Dále jsou v působnosti Správy CHKO Jizerské hory Národní přírodní rezervace Karlovské bučiny, Národní přírodní památka Čertova zeď a Přírodní rezervace Hadí kopec.

CHKO zahrnuje území Jizerských hor a jejich podhůří (s výjimkou Černostudničního hřebene) přibližně mezi městy Liberec, Frýdlant, Nové Město pod Smrkem, Kořenov, Tanvald a Jablonec nad Nisou. Na východě sahá ke státní hranici s Polskem a dále hraničí s Krkonošským národním parkem. CHKO se rozkládá na ploše 368 km², lesnatost území je

73 % (269 km²), což bylo také jedním z důvodů jejího vyhlášení. Významným vrcholem je rovněž Bukovec (1005 m n.m.) – nejvyšší čedičová kupa ve střední Evropě.

V současné době patří CHKO Jizerské hory k velmi kontrastním územím. Na jedné straně stojí rozsáhlé plochy imisních holin a poškozených lesních porostů, a na straně druhé naopak mimořádně hodnotná území se zachovalými přirozenými společenstvy, zejména rozsáhlý komplex bučin na severních svazích hor, zbytky klimaxových smrčín a unikátní společenstva rašelinišť se vzácnou flórou a faunou. Významnou součástí CHKO je nelesní krajina s převažujícími loukami a pastvinami a s dochovanými stavbami tradiční lidové architektury. Vedle problémů lesnického charakteru (mj. i vysoké stavy zvěře) se v době nedávné objevila hrozba degradace podhorských luk a pastvin způsobená útlumem zemědělství.

CHKO Kokořínsko

Základní údaje

Rozloha: 272 km²

Geografická orientace: 50° 23' - 50° 38' N, 14° 24' - 14° 42' E

Nadmořská výška: 176 m n. m. (Želízy) - 614 m n. m. (Vlhošť)

Vyhlášení: výnosem MK ČSR č.j. 6070/1976

Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO:

5 přírodních rezervací

16 přírodních památek

V působnosti Správy CHKO Kokořínsko jsou dále:

1. Národní přírodní rezervace Břehyně - Pecopala, Novozámecký rybník, Polabská černava, Hrabanovská černava, Větrušické rokle, Čtvrtě, Libický luh, Kněžičky a Žehuňský rybník
2. Národní přírodní památky Peklo, Holý vrch, Swamp, Slatinná louka u Velenky, Klokočka, Rečkov, Radouč, Kopicácký rybník a V jezírkách.

Maloplošná zvláště chráněná území na pozemcích určených pro účely obrany státu:

1. Přírodní rezervace Hradčanské rybníky, Ralsko a Velký a Malý Bezděz, dále přírodní památky Divadlo, Malý a Velký Jelení vrch, Vranovské skály, Stohánek, Děvín, Ostrý, Schachtstein, Široký kámen a Rašeliniště Černého rybníka.

Oblast České křídové tabule s ojedinělým geomorfologickým reliéfem z kvádrových pískovců. Základní rysy reliéfu určuje vztah dvou hlavních skupin povrchových tvarů: plošin a často hluboce zahloubených několikapatrových údolí, na jejichž hranách se vytvořila skalní města. Selektivním zvětráváním vznikly skalní věže a četné mezo a mikrotvary takové formy a rozsahu, jaké nelze nalézt v žádné jiné pískovcové oblasti České republiky. Nejznámější jsou 'skalní pokličky', na hrubozrnném pískovci tzv. voštiny. Krajinné dominanty jsou tvořeny magmatickými výlevnými horninami, které tvoří znělcové, čedičové nebo trachytové kupy, kužele a homole (Vlhošť - 614m n. m., Ronov - 552m n. m., Vrátnská hora - 507m n. m.).

Výskyt rostlinných druhů v rozsahu od teplomilných (na zbytcích skalních stepí) po chladnomilné (v inverzních polohách). Údolí potoka Liběchovky a Pšovky jsou typická svými vlhkými loukami, mokřadními společenstvy a vodními tůňemi. Zdejší mokřadní společenstva byla v listopadu 1997 zařazena do území chráněných v rámci Ramsarské úmluvy. V mokřadních biotopech se nachází druhy živočichů i rostlin zapsaných v Červeném seznamu.

Celých 72% plochy lesních porostů je tvořeno dřevinami přirozené druhové skladby. Bohatá lesnatost a tradiční řídké osídlení tohoto kraje způsobuje jeho neobvyklou zachovalost a ojedinělou krásu, podtrženou velkým zastoupením roubené, hrázděné nebo i zděné původní architektury. Malebnost a romantiku krajiny zvyšuje i známý hrad Kokořín.

CHKO Křivoklátsko

Základní údaje

Rozloha: 628 km²

Geografická orientace: 49° 51' - 50° 09' N, 13° 37' - 14° 05' E

Nadmořská výška: 223 m (Berounka - Hýskov) - 616 m (vrch Těchovín)

Vyhlášení: výnosem MK ČSR č.j. 21972/1978

Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO:

4 národní přírodní rezervace

15 přírodních rezervací

5 přírodních památek

Dále jsou v působnosti Správy CHKO Křivoklátsko národní přírodní rezervace Chlumská stráž a Pochvalovská stráž a národní přírodní památky Bilichovské údolí, Odlezelské jezero, Cikánský dolík a Vosek

Křivoklátsko je dnes chráněná krajinná oblast a biosférická rezervace UNESCO a je v porovnání s podobnými krajinami v Evropě zvláštností. Rozkládá se uprostřed Čech a téměř dvě třetiny rozlohy území pokrývají listnaté a smíšené lesy. Dodnes zde zůstalo zachováno více než 1800 druhů cévnatých rostlin, nejméně 52 druhů dřevin, hnízdí zde kolem 120 druhů ptáků a dosud nespočetné množství dalších příslušníků živočišné říše, z nichž je nejméně jeden zařazen do červených seznamů vzácných a ohrožených druhů.

Bohatství a zachovalost celé oblasti je podmíněno mnoha přírodními prvky i historickými souvislostmi..

Přírodu Křivoklátska určují dva základní geoeologické fenomény:

- říční fenomén, který se projevuje v kaňonovitém údolí řeky a v postranních údolích přítoků s dosud zachovalými meandry a údolní nivou. Jeho pestrost zvyšují četné výchozy hornin vystupující v rozmanitých polohách od stinných inverzních roklí po exponované skalní hrany a stěny s různou orientací vůči světovým stranám
- vrcholový fenomén, který se projevuje otevřeným bezlesím na jihozápadních temenech některých vrcholů se suchomilnými trávničky a keřovými lemy, označovanými termínem „pleše“

Teplotní inverze, pro Křivoklátsko typický jev, je jednou z hlavních příčin vysoké druhové rozmanitosti zdejší přírody

Také fauna Křivoklátska je typickou faunou teplé lesní oblasti. Její rozmanitost odpovídá pestrosti vegetačního krytu a geomorfologické členitosti území. Vysoká druhová pestrost zařadila toto území například mezi význačná ptačí území Evropy. Bylo zde zjištěno 120 druhů hnízdících a 35 druhů ptáků na průtahu. Dále zde bylo zjištěno 110 druhů měkkýšů, 28 druhů vážek, 750 druhů motýlů, 53 druhů mravenců, 60 druhů savců, 8 druhů plazů, 12 druhů obojživelníků, 1500 druhů brouků a 30 druhů ryb. Na území chráněné krajinné oblasti se vyskytuje 20 kriticky ohrožených, 37 silně ohrožených a 44 ohrožených druhů živočichů

CHKO Labské pískovce

Základní údaje

Rozloha: 250 km²

Geografická orientace: 50° 46' - 50° 59' N., 13° 59' - 14° 29' E

Nadmořská výška: 115 m (Labe u Hřenska) - 723 m (Děčínský Sněžník)

Vyhlášení: výnosem MK ČSR č.j. 4946/1972

Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO:

10 přírodních rezervací

5 přírodních památek

Dále jsou v působnosti Správy CHKO Labské pískovce národní přírodní rezervace Božídarské rašeliniště, Jezerka, Novodomské

Oblast tvoří z největší části křídové druhohorní sedimenty. Pozdější sopečná činnost rozlámala až 1 km mocnou pískovcovou desku soustavou zlomů. Po další milióny let byla tvářnost krajiny modelována nejrůznějšími erozivními silami. K základním tvarům území patří údolí tvaru soutěsek a kaňonů, obklopené věžemi a masivy místy tvořícími skalní města. Kaňon Labe mezi Děčínem a Hřenskem představuje jedinečný přírodní útvar. Mezi důležité přítoky patří říčky Kamenice, jejíž soutěsky mohou návštěvníci proplout, a Křinice.

Rostlinstvo je druhově podmíněno pískovcovým, málo úživným podkladem a vázáno na extrémní teplotní výkyvy i nedostatek vláhy. Na třetihorních čedičových a znělcových vyvěřelinách rostou květnaté bučiny, v jejichž podrostu najdeme například: kyčelnici devítिलistou, lýkovec jedovatý nebo mařinku vonnou. Chladnomilnou flóru zastupují vranec jedlový, violka dvoukvětá nebo žebrovice různolistá. Rokle a stěny vlhkých skal jsou porostlé vzácným a významným rojovníkem bahenním i celou řadou mechů a játrovek, mezi mechorosty najdeme množství zajímavých druhů, například dřívovičník zpeřený, chudozubník Brownův nebo křepenku bledou.

Mnohotvárnost území umožňuje existenci celé řady živočichů na relativně malém prostoru. Početná je lovná zvěř, zejména jeleni, srnci a černá zvěř. Běžné jsou také lišky a kuny, charakteristickými obyvateli skal jsou rejskové a plchové. Opět se tu vyskytuje rys, který si jako původní zvěř našich lesů zasluhuje všestrannou ochranu. Při potocích žijí ledňáček, konipas horský a skorec vodní. Mezi sedmi druhy sov najdeme např. výra velkého, kulíška nejmenšího nebo sýce rousného. Hnízdí tu též čáp černý

Známky lidské činnosti se datují od střední doby kamenné, přes dobu pozdně hradištní a kolonizaci dodneška. Vznikala řada vsí a sídel, nejvýznamnější cesty tehdy chránily skalní hrady.

CHKO Litovelské Pomoraví

Základní údaje

Rozloha: 96 km²

Geografická orientace: 49° 36' - 49° 47' , 16° 57' - 17° 15' E

Nadmořská výška: 210 (řeka Morava) - 345 m (masiv Doubravy)

Vyhlášení: vyhláška MŽP ČR č. 464/1990

Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO:

2 národní přírodní rezervace

1 národní přírodní památka

13 přírodních rezervací

12 přírodních památek

Dále jsou v působnosti Správy CHKO Litovelské Pomoraví národní přírodní rezervace Strabišov-Oulehla, Špraněk, Zástudánčí a Žebračka a národní přírodní památky Chropyňský rybník, Křeby, Park v Bílé Lhotě, Na skále, Státní lom, Růžičkův lom a Hrdibořické rybníky.

Jde o oblast mezi Mohelnicí a Olomoucí, kde se vine řeka Morava širokou nivou. Na březích jsou šterkové náplavy, jež jsou domovem kulíků říčních a písíků, a strmé břehy, kde své nory hloubí bobři či ledňáčci. Na březích jsou lužní lesy, které společně se systémem tzv. selských hrází plnily již od středověku také protipovodňovou funkci. Nejpozoruhodnějšími biotopy lužních lesů jsou bezesporu periodické tůně, ve kterých se na jaře vyskytují vzácní koryši - žabronožky a listonozi. Pro své mimořádné přírodní hodnoty zde bylo vyhlášeno několik maloplošných zvláště chráněných území (NPR Ramena řeky Moravy a Vrapáč, PR Litovelské luhy), dále je třeba zmínit komplex mokřadních luk na samém okraji Olomouce (PR Plané loučky a Chomoutovské jezero - významná ornitologická lokalita).

Mokřadní část CHKO byla v roce 1993 zařazena do Ramsarského seznamu významných mokřadů. Druhou polovinu oblasti tvoří masiv Doubravy, mírně zvlněná pahorkatina, kde se díky rozumnému hospodaření v minulosti (lichtensteinské panství) zachoval komplex chlumních doubrav. Na jižních svazích nad Moravou (PR Doubrava) dosahují své severní hranice rozšíření četné teplomilné rostliny. Na druhém břehu Moravy se zvedá vápencový Třesín - NPP, výrazná krajinná dominanta severozápadní části CHKO, jež se svými jeskyněmi a teplomilnými společenstvy luk a lesů na jižních svazích kontrastuje s nivou Moravy.

CHKO Lužické hory

Základní údaje

Rozloha: 267 km²

Geografická orientace: 50° 46' - 50° 55' N, 14° 25' - 14° 52' E

Nadmořská výška: 313 - 793 m (Luž)

Vyhlášení: výnosem MK ČSR č.j. 6927/1976

Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO:

1 národní přírodní rezervace

1 národní přírodní památka

5 přírodních rezervací

9 přírodních památek

Chráněná krajinná oblast Lužické hory leží mezi Šluknovským a Frýdlantským výběžkem, při hranici se SRN. Západní část spadá pod Ústecký, východní pak pod Liberecký kraj. Jejím sousedem jsou další velkoplošná chráněná území - Národní park České Švýcarsko, CHKO České středohoří a CHKO Labské pískovce.

K přírodovědecky nejhodnotnějším částem Lužických hor patří zbytky přirozených lesních porostů ve vrcholových partiích, vlhké horské a podhorské louky s výskytem vzácných druhů rostlin, nivy potoků a význačné geomorfologické útvary.

V celém území je vymezen územní systém ekologické stability (ÚSES) a připravuje se vyhlášení soustavy NATURA 2000

Čedičové a znělcové kupy se střídají s bizarními tvary pískovcových skal, souvislé lesy přecházejí v pestré podhorské louky s bohatstvím remízků, mezí a soliterních stromů, na mnoha místech se zachovala lužická architektura. V lesích dnes převládá smrk, v těžko přístupných a odlehlých partiích se zachovaly zbytky původních lesních porostů (buk, jedle, javor, jilm). V Čechách v této nadmořské výšce jedinečná doubrava se nalézá na vrcholu

Klíče (748 m). Staleté tisy rostou v obci Krompach. Zemědělská krajina je tvořena především loukami a pastvinami protkanými sítí hájků, remízků a břehových porostů podél potoků, kde se ve zbytcích zachovaly mnohé vzácné druhy rostlin a živočichů.

Zajímavé je geologické složení. Svrchnokřídové sedimenty (kvádrové, kaolinické a jílovité pískovce, méně často slínovce a jílovce), byly na mnoha místech proraženy třetohorními neovulkanity (fonolit, trachit, čedič). Podél lužického zlomu byly na povrch ojedinele vyvěčeny bazální slepence cenomanu a jurské vápence. Malou část severního okraje za lužickým zlomem tvoří rumburská žula a výjimečně krystalinikum.

Lužické hory jsou rozvodím Severního a Baltského moře, představují i výrazný povětrnostní předěl. Často jsou značné rozdíly v počasí na severních svazích, obrácených do Šluknovské pahorkatiny a Žitavské kotliny a na jižních svazích, českolipské části Lužických hor.

CHKO Moravský kras

Základní údaje

Rozloha: 92 km²

Geografická orientace: 49° 13' - 49° 25' N, 16° 39' - 16° 47' E

Nadmořská výška: 220 (potok Říčka) - 610 m (Helišova skála)

Vyhlášení: výnosem MŠK ze dne 4. července 1956 č.j. 18.001/55

Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO:

4 národní přírodní rezervace

2 národní přírodní památky

11 přírodních rezervací

Dále jsou v působnosti Správy CHKO Moravský kras národní přírodní památky Červený kopec a Stránská skála, které se nacházejí mimo území CHKO Moravský kras.

Moravský kras je nejrozsáhlejším a nejvíce zkrasovělým územím České republiky. Krasová oblast zaujímá pruh devonských vápenců severně od Brna. Ráz zdejší krajiny je dán plošinami s množstvím závrťů, které oddělují hluboké kaňonovité žleby. Většina vod, která přitéká z nekrasové části Dražanské vrchoviny, mizí na hranicích vápenců v ponorech do podzemí, kde během dlouhého geologického vývoje vytvořila složité jeskynní labyrinty. Severní část Moravského krasu je odvodňována říčkou Punkvou a jejími zdrojnicemi. Nachází se zde jeskynní systém Amatérské jeskyně, který s navazujícími jeskyněmi měří téměř 35 km, což jej řadí k nejrozsáhlejším jeskynním systémům ve střední Evropě. Ve střední části Moravského krasu je hlavním jeskynním systémem 12 km dlouhé Rudické propadání - Býčí skála. Nejznámější jeskyní jižní části krasu je jeskyně Ochozská s délkou téměř 2 km. Na území Moravského krasu je dnes evidováno přes 1 100 jeskyní. V řadě z nich jsou zachovány doklady dávno vyhynulého života i vývoje lidské společnosti. V jeskyni Kůlna je doloženo nejstarší osídlení Moravského krasu člověkem neandertálským z doby před 120 000 lety. Pozoruhodné jsou rovněž nálezy rytin koní a bizonů na koňských žebrech z jeskyně Pekárny. Vytvořili je lovci koní a sobů a jejich stáří je odhadováno na 11 000 až 13 000 let. Jeskyně jsou i hlavním magnetem turistického ruchu. Pro veřejnost jsou zpřístupněny jeskyně Punkevní, Kateřinská, Balcarka, Výпустek a Sloupsko-šošůvské s roční návštěvností cca 400 000 osob.

Geologický podklad, členitý terén, poloha na rozhraní panonské a hercynské oblasti i výskyt karpatských druhů je příčinou existence specifických rostlinných a živočišných společenstev. Pozoruhodná je fauna jeskyní. Nejznámější jsou netopyři, kterých zde bylo dosud zjištěno 21 druhů. V jeskyních Moravského krasu však žijí i četné druhy bezobratlých živočichů, kteří jsou dokonale přizpůsobeni k životu v naprosté tmě. Ze skupiny kriticky ohrožených druhů

rostlin zde například ve skalní stěně propasti Macocha roste, jako na svém jediném nalezišti v České republice, glaciální relikv, kruhatka Matthioliho. Lesy s převážně přirozenou druhovou skladbou kryjí téměř 60 % území.

CHKO Orlické hory

Základní údaje

Rozloha: 204 km²

Geografická orientace: 50° 07' - 50° 23' N, 16° 18' - 16° 36' E

Nadmořská výška: od 416 m (na řece Bělé) do 1115 m (Velká Deštná)

Vyhlášení: výnosem MK ČSR č.j. 16368/1969

Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO:

- 2 národní přírodní rezervace
- 13 přírodních rezervací
- 6 přírodních památek

Pozoruhodně zachovalý krajinný celek tvořený hřebenem Orlických hor, svahy před a za hlavním hřebenem a částečně malebným podhůřím. Nejvyšším vrcholem Orlických hor je Velká Deštná se svými 1115 m, průměrná nadmořská výška je 789 m. Hřeben a návětrné jihozápadní svahy jsou odlesněné v důsledku působení dálkových imisí. Orlickohorskou brázdou protéká řeka Divoká Orlice, tvořící od Trčkova až po Zemskou bránu státní hranici dlouhou 29 km. Po počátečním poměrně klidném toku proráží bouřlivě horský hřeben a proniká do vnitrozemí v oblasti nazvané Zemská brána. Vytváří zde hlubokou soutěsku, s obnaženými rulovými skalisky, vysokými až 40 metrů. Jedinečná přírodní scenérie je vyhlášena přírodní rezervací. Hluboká a strmá údolí jsou typická i pro další toky Orlických hor. Zdobnice, Říčka, Bělá, Kněžna, Olešenka a Zlatý potok porušují příkrými údolními svahy zaoblené denudační hřbety a dotvářejí tak charakteristický ráz krajiny. Prameniště těchto řek, ležící na svazích hlavního hřebene, dnes představují ostrůvky nejzachovalejších přírodních biotopů, které sestupují z hor do podhůří lesnatými údolními. V jejich závěrech se nachází celá řada pramenišť a podmáčených horských luk. Srážkově je území nadprůměrné. Fragmenty původních porostů najdeme v národních přírodních rezervacích Bukačka a Trčkov a v přírodních rezervacích Sedloňovský vrch, Pod Vrchmezím a Černý důl. Jelení lázeň a U Kunštátské kaple jsou vrcholová rašeliniště se zajímavou květenou a zvířenou. Osobitá krása této oblasti je dotvářena zachovalou lidovou architekturou

CHKO Pálava

Základní údaje

Rozloha: 83 km²

Geografická orientace: 48° 46' - 48° 53' N; 16° 36' - 16° 45' E

Nadmořská výška: 163 (Dyje u Nových Mlýnů) - 550 m (Děvín)

Vyhlášení: výnosem MK ČSR č.j. 5790/1976

Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO:

- 4 národní přírodní rezervace
- 1 národní přírodní památka
- 5 přírodních rezervací
- 4 přírodní památky

Dále jsou v působnosti Správy CHKO Pálava:

NPR Cahnov - Soutok, NPR Lednické rybníky, NPR Krumlovsko-rokytenské slepence, NPR Pouzdřanská step-Kolby, NPR Raňšpurk, NPR Větrníky, NPP Dunajovické kopce, NPP Miroslavské kopce, NPP Malhotky, NPP Na Adamcích, NPP Pastvisko a NPP Randezvous.

Pálava leží uprostřed prastaré kulturní krajiny jižní Moravy, která patří k nejdéle osídleným místům českých zemí. Mezi dnešními Dolními Věstonicemi a Pavlovem existovala pravěká tábořiště lovců mamutů, po nichž zbyly nejen skládky mamutích kostí a pozůstatky ohnišť, ale i světoznámá soška Věstonické Venuše.

Pálava se nachází v severozápadním výběžku Panonské nížiny v nejteplejší a téměř nejsušší oblasti České republiky, což umožňuje jak pěstování vinné révy, tak výskyt mnoha druhů rostlin, které u nás nikde jinde nerostou. Pestrá mozaika skalních suchých trávníků, lemových společenstev, suchomilných křovin a teplomilných doubrav na svazích Děvína, která vznikla z části pod vlivem pastvy, se označuje jako krasová lesostep. Na plošinách Milovického lesa převládají rozvolněné sprašové doubravy s druhově bohatým bylinným podrostem, na severně orientovaných svazích a v údolích je nahrazují panonské dubohabřiny. V okolí Křivého jezera v nivě Dyje zůstaly zachovány porosty tvrdého luhu s dubem letním a jasanem úzkolistým a nevelké plochy zaplavovaných luk. Na západním břehu rybníka Nesytu u Sedlece dosud přežívají zbytky slanomilné vegetace, která byla v minulosti na zasolených pastvinách jižní Moravy téměř běžná.

Území CHKO Pálava je od roku 1986 biosférickou rezervací (BR). Od roku 2003 se Pálava stala významnou součástí nově vzniklé BR Dolní Morava. Část území CHKO Pálava je také součástí Mokřadů Dolního Podyjí, vyhlášených v roce 1993 a chráněných Ramsarskou konvencí.

CHKO Poodří

Základní údaje

Rozloha: 82 km²

Geografická orientace: 49° 36' - 49° 48' N, 17° 52' - 18° 13' E

Nadmořská výška: 298 m. n. m. (u obce Hůrka) - 212 m. n. m. (Odra)

Vyhlášení: vyhláška MŽP ČR č. 155 / 1991 Sb.

Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO:

1 národní přírodní rezervace

6 přírodních rezervací

2 přírodní památky

Dále jsou v působnosti Správy CHKO Poodří národní přírodní rezervace Hůrka u Hranic a Kaluža a národní přírodní památky Landek, Odkryv v Kravařích, Šipka a Zbrašovské aragonitové jeskyně.

Území chráněné krajinné oblasti Poodří se nachází v Moravskoslezském kraji v severovýchodní části Moravské brány mezi obcemi Mankovice a Vražným nedaleko Oder a jižním okrajem Ostravy. Plošná výměra činí 81,5 km². Jádrou částí je rovinná oderská niva, na ni pak navazují zvýšené okraje říčních teras a terasových plošin.

Jedná se o zachovalou údolní nivu Odry s pestrým mikrorelíefem, vzniklým jejím vývojem ve čtvrtohorách a následně hospodářským využíváním po středověké kolonizaci ve 13. a 14. století. Území je typické a ojedinělé zachovalým vodním režimem s každoročním zaplavováním rozsáhlých částí nivy. Dále pak v národním měřítku charakterem meandrujícího toku Odry s navazujícími systémy ramen a tůň v různém stupni zazemnění, značným podílem trvalých travních porostů s hojnou rozptýlenou zelení (unikátní souvislý komplex cca 2 300 ha aluviálních luk), lužními lesy v nivě (zastoupení dubu a jasanu téměř 50 %), dubohabřinami na terasách Odry a konečně rybníčními soustavami.

Oblast byla v roce 1993 zařazena k mokřadním územím Ramsarské konvence. Nejcennější lokality jsou chráněny v maloplošných chráněných územích (NPR Polanská niva, PR Polanský les, PR Kotvice), další se připravují k vyhlášení. Území je místem výskytu řady ohrožených druhů především vodní a mokřadní květeny a zvířeny. Kotvice plovoucí, nepukalka plovoucí, řečanečka menší, bublinatka obecná, plavín štítnatý, mnoho druhů obojživelníků, více než 300 druhů ptáků a vydra říční

CHKO Slavkovský les

Základní údaje

Rozloha: 610 km²

Geografická orientace: 49° 54' - 50° 14' N, 12° 32' - 12° 59' E

Nadmořská výška: 374 m (Ohře u Karlových Varů) - 983 m (vrch Lesný) Vyhlášení: výnosem MK ČR č.j. 7657/1974

Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO:

2 národních přírodních rezervací

3 národní přírodní památky

10 přírodních rezervací

12 přírodních památek

Dále jsou v působnosti Správy CHKO Slavkovský les národní přírodní rezervace Soos, Velké jeřábí jezero a Velký močál a národní přírodní památka Komorní hůrka, Železná hůrka a Lužní potok.

Chráněnou krajinnou oblast Slavkovský les je možné přirovnat k hornatému ostrovu zeleně, klidu a dosud málo narušené přírody v geografickém trojúhelníku Karlových Varů, Mariánských a Františkových Lázní. Oblast je osobitým krajinným celkem vystupujícím příkře nad Tachovskou brázdou, Chebskou a Sokolovskou pánev, na východě přechází pozvolna do Tepelské plošiny. Celé území má ráz paroviny. Nejvyšší vrcholy Slavkovského lesa Lesný a Lysina leží v poněkud zdvižené západní části. Významnou součástí lesů jihozápadní části Slavkovského lesa jsou rozlehlá rašeliniště vrchovištního typu s porosty borovice blatky a břízy pýřité s charakteristickými rašelinnými druhy. Rozsáhlé lesní komplexy spolu s rašeliništi vytváří ohromný přírodní vodní rezervoár, příznivě ovlivňující vodní režim širokého okolí, především západočeských lázní. Ochranou těchto míst tvorby minerálních pramenů se chráněná krajinná oblast Slavkovský les výrazně odlišuje od ostatních chráněných krajinných oblastí v republice.

CHKO Slavkovský les roste celá řada velmi zajímavých, vzácných a chráněných druhů rostlin. Největšími klenoty je endemitní druh – rožec kuříčkolistý (*Cerastium alsinifolium*) a velmi vzácný svízel sudetský (*Galium sudeticum*) Ze vzácné a chráněné květeny je významná vrba borůvkovitá, dále pak arnika horská (ve znaku CHKO), rosnatka okrouhlolistá, tučnice obecná, vzácné hadcové sleziníky, celá řada prstnaticů a další. Z typické zvěře připomeňme jelena evropského, rasu západoevropskou, zvěř černou, srnčí, kunovité šelmy. Přežívá zde i populace tetřívka obecného a tetřeva hlušce. Pravidelně zde hnízdí čáp černý, zajímavostí je nejzápadnější výskyt Sysla obecného.

Celá oblast je protkána sítí dobře značených turistických cest, která návštěvníky zavede v zimě i v létě do atraktivních míst přírody a historie (premonstrátský klášter v Teplé, hrad Loket, Bečov a zámek Kynžvart). Správa chráněné krajinné oblasti Vás zve na naučnou stezku na Kladské, část je zpřístupněna pro vozíčkáře, a naučnou stezku Smraďoch.

CHKO Třeboňsko

Základní údaje

Rozloha: 700 km²

Geografická orientace: 48° 48' - 49° 11' N, 14° 38' - 15° 00' E

Nadmořská výška: 410 m (Veselí nad Lužnicí) - 550 m (Homolka)

Vyhlášení: výnosem MK ČSR č.j. 22737/1979

Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO:

5 národních přírodních rezervací

1 národní přírodní památka

21 přírodních rezervací

6 přírodních památek

Dále jsou v působnosti Správy CHKO Třeboňsko národní přírodní rezervace Řežabinec a Řežabinecké tůně a národní přírodní památka Kaproun, které leží mimo území CHKO Třeboňsko.

Třeboňsko je jedna z mála CHKO vyhlášených v rovinaté krajině po staletí kultivované člověkem. Přesto se zde zachovaly mimořádně cenné přírodní hodnoty. Na mnoha místech lze dosud hovořit o harmonické krajině, kde jsou lidské aktivity v určité rovnováze s přírodou. Proto je Třeboňsko vyhlášeno i jednou ze šesti českých biosférických rezervací programu Člověk a biosféra (MAB) UNESCO (od roku 1977).

Na utváření krajiny Třeboňska se člověk podílel již od 12. století, a to zejména úpravami vodních poměrů původní močálovité krajiny, jejichž výsledkem je důmyslná síť umělých stok (například Zlatá stoka, Nová řeka) a množství rybníků, které dělají z Třeboňska centrum českého rybníkářství (celkem 460 rybníků). Rozsáhlé rybníční soustavy s druhotně vytvořenými litorálními společenstvy se staly evropsky významným hnízdištěm i migrační zastávkou vodního ptactva. Oblast vyniká bohatostí mokřadní a vodní vegetace.

K nejcennějším biotopům Třeboňska patří rozsáhlá přechodová rašeliniště se zachovalými rostlinnými společenstvy (blatkové bory) a na ně vázanou faunou bezobratlých. Zachovány zůstaly z velké části i původní meandrující toky řek (např. Lužnice) s pravidelně zaplavovanými nivami a zbytky lužních lesů i extrémně suché lokality vátých písků. Jsou tu vyhlášeny dva mokřady mezinárodního významu chráněné Ramsarskou konvencí (Třeboňské rybníky, Třeboňská rašeliniště).

Oblast je významná z hlediska ochrany řady ohrožených obratlovců, např. vydry říční a orla mořského. Vyvážená přírodní složka krajiny je na Třeboňsku vhodně doplňována poměrně řídkým osídlením a zachovalou unikátní architekturou historických měst (městská památková rezervace Třeboň) a vesnic. Přírodní i kulturní faktory tak vytvářejí z Třeboňska území mimořádné v evropském kontextu a dávají mu i vysoký rekreační potenciál. V oblasti je tradičně soustředěn výzkum ekologie mokřadů (Botanický ústav AV ČR), v poslední době bylo Třeboňsko zařazeno do mezinárodní sítě území dlouhodobého ekologického výzkumu (ILTER). V souvislosti s přistoupením Československa k Ramsarské konvenci na ochranu mokřadů v roce 1990 byla reprezentativní část rybníků a na ně navazujících mokřadních biotopů uvnitř CHKO zapsána jako mokřad mezinárodního významu podle Ramsarské konvence pod názvem "Třeboňské rybníky". Druhým cenným mokřadním územím Třeboňska spadajícím pod Ramsarskou konvenci jsou "Třeboňská rašeliniště".

Třeboňsko je i mezinárodně významným územím z hlediska ornitologického (Important Bird Area podle klasifikace ICBP, nyní Birdlife International), neboť představuje důležitou tahovou zastávku při migracích ptáků mezi severem a jihem Evropy.

V souvislosti s připojením České republiky k Evropské unii a s implementací její legislativy, konkrétně směrnice č. 79/409/EEC o ochraně volně žijících ptáků a směrnice č. 92/43/EEC o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, je na Třeboňsku vyhlášeno 16 evropsky významných lokalit v rámci území sítě NATURA 2000 a rovněž i ptačí oblast Třeboňsko. Vzhledem k plošnému výskytu prioritních naturových druhů (vydra říční, orl mořský) i některých evropsky významných stanovišť (rašeliniště a rašelinné lesy), síť chráněných území soustavy NATURA 2000 zahrnuje značnou část území Třeboňska.

Z ohrožené flory Čech roste na území CHKO/BR téměř 400 druhů, z nichž 104 patří mezi chráněné (34 druhy mezi kriticky ohrožené, 34 silně ohrožené a 35 ohrožené).

CHKO Žďárské vrchy

Základní údaje

Rozloha: 709 km²

Geografická orientace: 49° 31' - 49° 47' N, 15° 46' - 16° 14' E

Nadmožská výška: 490 - 836 m (Devět skal)

Vyhlášení: výnosem MK ČSR č.j. 8908/1970

Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO:

4 národní přírodní rezervace

9 přírodních rezervací

36 přírodních památek

Dále jsou v působnosti Správy CHKO Žďárské vrchy národní přírodní rezervace Mohelenská hadcová step, Velký Špičák a Rybník Zhejral a národní přírodní památky Hojkovské rašeliniště a Švařec.

Chráněná krajinná oblast Žďárské vrchy se rozkládá, na území okresů Žďár nad Sázavou, Havlíčkův Brod, Chrudim a Svitavy. Její rozloha činí 70 940 ha, z toho 46% zaujímají lesy, zastoupené zejména ve vyšší centrální části území, 44% tvoří zemědělský půdní fond, 1,9% vodní plochy, 0,9% zastavěné plochy a 5,5% ostatní plochy.

Členitá krajina Žďárských vrchů si dodnes si zachovala charakter vyvážené a svým způsobem zachovalé kulturní krajiny. Oblast zaujímá severovýchodní kulminační část Českomoravské vrchoviny s centrálním masivem Žďárských vrchů a navazujícími částmi sousedních pahorkatin. Mělká a široká údolí, poměrně mírné táhlé svahy a zaoblené vrcholy odpovídají krajinně vrchovinného až pahorkatinného typu. Převládajícím geologickým podložím jsou zde metamorfované horniny krystalinika a moldanubika, různé typy rul, migmatitů a svorů s vložkami hadců a krystalických vápenců. Klimaticky patří mezi chladnější, vlhčí a větrnější oblasti. Jako pramenná oblast několika českých a moravských řek (Sázava, Svratka, Chrudimka, Doubrava, Oslava) a jako oblast s četnými rybníčními soustavami bylo území CHKO vyhlášeno za chráněnou oblast přirozené akumulace vod.

Lesem je dnes území pokryto asi z jedné poloviny. Přirozený jedlobukový les je většinou nahrazen smrkovými monokulturami. Oblast lze obecně charakterizovat jako floristicky chudou, s charakteristickým zastoupením horských a podhorských elementů. Zvláště cenná jsou společenstva rašelinišť a vlhkých rašelinných luk s významným výskytem řady chráněných a ohrožených druhů rostlin. V oblasti roste např. čípek objímavý, ptačinec dlouholistý, mléčivec alpský, suchopýrek alpský, rosnatka okrouhlostá, žebrovice různolistá, různé druhy prstnatic, hořečků a ostřic. Z chráněných druhů živočichů se v oblasti vyskytuje mlok skvrnitý, čáp černý, datel černý, sýc rousný, kulíšek nejmenší, krkavec velký, lejsek malý, rejsek horský, hraboš mokřadní a řada dalších.

CHKO Železné hory

Základní údaje

Rozloha: 284 km²

Geografická orientace: 49° 42' - 49° 56' N, 15° 32' - 15° 53' E

Nadmořská výška: 268 m (u Slatiňan) - 668 m (Vestec)

Vyhlášení: vyhláška MŽP ČR č.156/1991 Sb.

Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO:

1 národní přírodní rezervace

12 přírodních rezervací

11 přírodních památek

Dále je v působnosti Správy CHKO Železné hory národní přírodní památka Šejval, která se nachází mimo území CHKO Železné hory.

Železné hory jsou výběžkem Českomoravské vrchoviny pozvolna spadající do roviny Polabí na severu a na jihu se prudce klonící do luhu řeky Doubravy

Železnohorský masiv působí jako krajinná vlna svažující se zvolna od Hlineckých kopců, Pešavy a Hradiště, provázená stužkou řeky Chrudimky. K severu se oblast rozvolňuje do šíře, k jihu prudce spadá do luhů řeky Doubravy. Pestrá krajina je sladěna v harmonický celek. Geologické podloží patří k nejpestřejší v celé republice. Najdeme tu křemence, diority, permské pískovce, opukové sedimenty, druhohorní pískovce i čtvrtohorní sprašové hlíny a eluviální náplavy. Krajinnou dominantou je západní hřeben, který je zároveň významným biokoridorem. V okolí hradu Lichnice je stejnojmenná národní přírodní rezervace a nadregionální biocentrum. V jižní části leží hluboký kaňon řeky Doubravy. V jeho okolí je přírodní rezervace Údolí Doubravy, Zlatá louka a Mokřadlo a řada přírodě blízkých lesních ekosystémů. Při toku řeky Chrudimky je převaha lesních ekosystémů, zbytky květnatých luk a říčních niv. Území si uchovalo rozptýlenou sídelní strukturu se zbytky lidové architektury a bohatstvím zeleně. Jeho poloha v blízkosti velkých měst a pestrá krajina láká k rekreačnímu využití, v posledních letech se rozvíjí cykloturistika a pěší turistika

Na území CHKO je registrováno přes 1 200 druhů vyšších rostlin, z toho asi 1 000 druhů domácích tj. druhů přirozeně se vyskytujících. Pro objektivní charakteristiku květeny použijeme " Červený seznam květeny ČR " ve kterém je uvedeno 171 druhů, které se v CHKO vyskytují.

Řeky v ZCHÚ a podmínky plavby

Oblast - NP Šumava

řeka	plavba	podmínky
Vydra	zakázána	
Křemelná	zakázána	
Studena Vltava	zakázána	
Modravský potok	zakázána	
všechny ostatní parku	zakázána	
Teplá Vltava (Vltava)	omezena	Borová Lada – Polka (15.3. – 31.5. od 8-18 hod.) Lenora-Soumarský most (1.5.-31.10. od 8-19 hod.), Soumarský most – Pěkná (1.5.-31.10. od 8-19 hod.), Pěkná – Nová Pec (1.5.-31.10. od 8-19 hod. kromě 15.6.-15.8., kdy je možno uvedený úsek splouvat od 8-20 hod.). Nástupními místy jsou Čeňkova Pila, Borová Lada, Lenora, Soumarský most a Pěkná. Odpočinkovými místy jsou Chlumský most a železniční most u osady Dobrá. Odpočinkovými a výstupními místy jsou Pěkenský most a Nová Pec. Pro splouvání Vltavy z nástupního místa Lenora je stanoven minimální stav vody pro splouvání 45 cm, a to dle vodočetné lati u mostu pod nádražím ČD Lenora. Na nástupním místě Soumarský most je minimální stav vody pro splouvání vyznačen na vodočetné lati u pravého mostního pilíře. Na obou nástupních místech jsou tyto údaje uvedeny na informačních tabulích správy NP a CHKOŠ.
Otava	povolena pouze od 15.3. do 31.10. v čase 8:00-19:00	zákaz nastupování a vystupování na neoznačených místech

Oblast - Litovelské Pomoraví

řeka	plavba	podmínky
Morava	omezena	v korytě se tvoří šterkopískové náplavy a ostrovy, které jsou místem pro hnízdění některých vzácných druhů ptáků - kulík říční a písík obecný, proto je v jarním období a počátkem léta přísně zakázáno vystupovat na tyto náplavy (vyjímkou je pouze nutnost přenést plavidlo přes zátaras - toto však by mělo maximálně brát ohled na výše uvedený význam náplavů). Jinak je uzavřen pouze úsek hlavního toku Moravy pod Hynkovským jezem (po ústí Cholinky), který stejně takřka neprůjezdný. Musí se jet po Mlýnském potoce buď až do Olomouce nebo na jezu "U tří mostů" přenést na Cholinku a po ní se vrátit na hlavní tok. Dále je v CHKO omezeno táboření, a tak lze tábořit pouze na nouzových tábořištích (max. na 1 noc) - na Řimickém jezu pod Templem, u mostu ve Střeni a na jezu v Hynkově. Další zákaz táboření je v dolní části mezi ř.km 210.6 a 207.7, kde řeka protéká přírodní rezervací.

Oblast - KRNAP

řeka	plavba	podmínky
Labe	omezena	v úseku přehrada Labská – Kukačka je řeka regulovaná přehradou, splutí je možno pouze v době, kdy je vypouštěno dostatečné množství vody. Proto zde splouvání není možné bez povolení terénní služby Správy Krnapu, která má informace o aktuálním stavu manipulace na přehradě. Denní doba splouvání (8.00 – 18.00 hod.) je stanovena s ohledem na možnost kontroly dodržování podmínek povolení strážní službou Správy Krnap ve Špindlerově Mlýně. Zde Vám také poskytnou podrobnější informace. Dále je nastupování a vystupování pouze na místech označených touto značkou. Labská soutěska je vyřazena z úseku splouvání, protože díky přírodnímu bohatství je toto místo chráněno i jako přírodní památka.
Jizera	omezena	nastupování a vystupování pouze na místech označených touto značkou (Na Mýtě vl., Pod ostrovem vl., Vilémov vl. u jezu, Jablonec nad Jizerou vp. u autokempu, Nístěnka vl. pod mostem).
Úpa	zakázána	nutno získat povolení
Malá Úpa	zakázána	povolení se nevydává
Mumlava	zakázána	povolení se nevydává
Jizerka	zakázána	povolení se nevydává

Oblast - NP Česko-Saské Švýcarsko a CHKO Labské pískovce

řeka	plavba	podmínky
Chřibská Kamenice	zakázána	vyjímky neudělují
Kamenice (Hřenská)	zakázána	vyjímky neudělují

Oblast - CHKO Třeboňsko

řeka	plavba	podmínky
Lužnice	není omezována	

Oblast - CHKO Jeseníky

řeka	plavba	podmínky
Morava, Desná a její přítoky a všechny ostatní řeky v CHKO	není omezována	

Oblast - CHKO Beskydy

řeka	plavba	podmínky
všechny řeky v CHKO	není omezována	

Oblast - CHKO Podyjí

řeka	plavba	podmínky
hraniční úsek Dyje	zakázána	

1.7.3 Národní přírodní rezervace

Menší území mimořádných přírodních hodnot, kde jsou na přirozený reliéf s typickou geologickou stavbou vázány ekosystémy významné a jedinečné v národním či mezinárodním měřítku, může orgán ochrany přírody vyhlásit za národní přírodní rezervace; stanoví přitom také jejich bližší ochranné podmínky.

Využívání národní přírodní rezervace je možné jen v případě, že se jím uchová čilepší dosavadní stav přírodního prostředí.

Na celém území národních přírodních rezervací je zakázáno

- hospodařit na pozemcích způsobem vyžadujícím intenzivní technologie, zejména prostředky a činnosti, které mohou způsobit změny v biologické rozmanitosti, struktuře a funkci ekosystémů nebo nevratně poškozovat půdní povrch, provádět chemizaci, změnu vodního režimu a terénní úpravy,
- povolovat a umisťovat stavby,
- těžít nerosty a humolity,

- d) vstupovat a vjíždět mimo cesty vyznačené se souhlasem orgánu ochrany přírody, kromě vlastníků a nájemců pozemků,
- e) povolovat nebo uskutečňovat záměrné rozšiřování geograficky nepůvodních druhů rostlin a živočichů,
- f) provozovat horolezectví, létání na padácích a závěsných kluzácích a jezdit na kolech mimo silnice, místní komunikace a místa vyhrazená orgánem ochrany přírody,
- g) zavádět intenzivní chovy zvířete, například obory, farmové chovy a bažantnice a používat otrávených návnad při výkonu práva myslivosti,
- h) vjíždět motorovými vozidly, kromě vozidel orgánů státní správy, vozidel potřebných pro lesní a zemědělské hospodaření, obranu státu a ochranu státních hranic, požární ochranu, zdravotní a veterinární službu,
- i) sbírat či odchytávat rostliny a živočichy, kromě specifických případů daných zákonem.
- j) tábořit a rozdělávat ohně mimo místa vyhrazená orgánem ochrany přírody,
- k) měnit dochované přírodní prostředí v rozporu s bližšími podmínkami ochrany národní přírodní rezervace.

1.7.4 Přírodní rezervace

Menší území soustředěných přírodních hodnot se zastoupením ekosystémů typických a významných pro příslušnou geografickou oblast může orgán ochrany přírody vyhlásit za přírodní rezervace; stanoví přitom také jejich bližší ochranné podmínky.

Nezastavěné pozemky na území přírodních rezervací, které jsou ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona ve státním vlastnictví, lze zcizit jen se souhlasem ministerstva životního prostředí. Tím nejsou dotčena práva fyzických a právnických osob podle předpisů o majetkové restituci.

Na celém území přírodních rezervací je zakázáno

- a) hospodařit na pozemcích způsobem vyžadujícím intenzivní technologie, zejména prostředky a činnosti, které mohou způsobit změny v biologické rozmanitosti, struktuře a funkci ekosystému anebo nevratně poškozovat půdní povrch,
- b) používat biocidy,
- c) povolovat a umisťovat nové stavby,
- d) povolovat nebo uskutečňovat záměrné rozšiřování geograficky nepůvodních druhů rostlin a živočichů,
- e) sbírat či odchytávat rostliny a živočichy, kromě výkonu práva myslivosti a rybářství či sběru lesních plodů,
- f) měnit dochované přírodní prostředí v rozporu s bližšími podmínkami ochrany přírodní rezervace.

1.7.5 Národní přírodní památka

Přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště nerostů nebo vzácných či ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s národním nebo mezinárodním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk, může orgán ochrany přírody vyhlásit za národní přírodní památku; stanoví přitom také její bližší ochranné podmínky.

Změny či poškozování národních přírodních památek či jejich hospodářské využívání, pokud by tím hrozilo jejich poškození, je zakázáno.

1.7.6 Přírodní památka

Přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště vzácných nerostů nebo ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s regionálním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk, může orgán ochrany přírody vyhlásit za přírodní památku; stanoví přitom také její bližší ochranné podmínky.

Změna nebo poškozování přírodní památky nebo její hospodářské využívání vedoucí k jejímu poškození jsou zakázány.

1.8 Obecná druhová ochrana

Všechny druhy rostlin a živočichů jsou chráněny před zničením, poškozováním, sběrem či odchyt, který vede nebo by mohl vést k ohrožení těchto druhů na bytí nebo k jejich degeneraci, k narušení rozmnožovacích schopností druhů, zániku populace druhů nebo zničení ekosystému, jehož jsou součástí. Při porušení těchto podmínek ochrany je orgán ochrany přírody oprávněn zakázat nebo omezit rušivou činnost.

Ochrana se nevztahuje na zásahy při hubení rostlin a živočichů upravené zvláštními předpisy.

Záměrné rozšíření geograficky nepůvodního druhu rostliny či živočicha do krajiny je možné jen s povolením orgánu ochrany přírody; to neplatí pro nepůvodní druhy rostlin, pokud se hospodaří podle schváleného lesního hospodářského plánu nebo vlastníkem lesa převzaté lesní hospodářské osnovy. Geograficky nepůvodní druh rostliny nebo živočicha je druh, který není součástí přirozených společenstev určitého regionu.

Záměrné rozšiřování křížence rostlin či živočichů do krajiny je možné jen s povolením orgánů ochrany přírody.

Vývoz a dovoz ohrožených rostlin a živočichů chráněných mezinárodními úmluvami, kterými je Česká republika vázána (dále jen "mezinárodní úmluvy"), povoluje orgán ochrany přírody, s výjimkou vývozu a dovozu ohrožených druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, který je upraven zvláštním předpisem.

1.9 Ochrana ptáků

Kromě výše uváděné obecné druhové ochrany jsou ještě více chráněni ptáci.

V zájmu ochrany druhů ptáků, kteří volně žijí na evropském území členských států Evropských společenství (dále jen "ptáci"), je zakázáno

- a) jejich úmyslné usmrcování nebo odchyt jakýmkoliv způsobem,
- b) úmyslné poškozování nebo ničení jejich hnízd a vajec nebo odstraňování hnízd,
- c) sběr jejich vajec ve volné přírodě a jejich držení, a to i prázdných,
- d) úmyslné vyrušování těchto ptáků, zejména během rozmnožování a odchovu mláďat, pokud by šlo o vyrušování významné z hlediska cílů směrnice o ptácích,
- e) držení druhů ptáků, jejichž lov a odchyt jsou zakázány.

(Některá z ustanovení jsou upravena odchylně pro lov některých ptáků, v zájmu veřejného zdraví a veřejné bezpečnosti a v zájmu bezpečnosti leteckého provozu nebo v případě jiného veřejného zájmu.)

1.10 Ochrana dřevin

Další specifickou kategorií při ochraně druhů je ochrana dřevin.

Dřevina rostoucí mimo les (dále jen "dřevina") je strom či keř rostoucí jednotlivě i ve skupinách ve volné krajině i v sídelních útvarech na pozemcích mimo lesní půdní fond

Dřeviny jsou chráněny podle tohoto ustanovení před poškozováním a ničením, pokud se na ně nevztahuje ochrana přísnější.

Ke kácení dřevin je nezbytné povolení orgánu ochrany přírody, není-li dále stanoveno jinak. Povolení lze vydat ze závažných důvodů po vyhodnocení funkčního a estetického významu dřevin. Povolení není třeba ke kácení dřevin z důvodů pěstebních, to je za účelem obnovy porostů nebo při provádění výchovné probírky porostů, a z důvodů zdravotních nebo při výkonu oprávnění podle zvláštních předpisů. Kácení z těchto důvodů musí být oznámeno písemně nejméně 15 dnů předem orgánu ochrany přírody, který je může pozastavit, omezit nebo zakázat, pokud odporuje požadavkům na ochranu dřevin nebo rozsahu zvláštního oprávnění.

Povolení není třeba ke kácení dřevin na pozemcích, které jsou ve vlastnictví fyzických osob pro stromy o obvodu kmene do 80 cm měřeného ve výšce 130 cm nad zemí nebo souvislé keřové porosty do celkové plochy 40 m².

Povolení není třeba ke kácení dřevin, je-li jejich stavem zřejmě a bezprostředně ohrožen život či zdraví nebo hrozí-li škoda značného rozsahu. Ten, kdo za těchto podmínek provede kácení, oznámí je orgánu ochrany přírody do 15 dnů od provedení kácení.

1.11 Památné stromy a jejich ochranná pásma

Mimořádně významné stromy, jejich skupiny a stromořadí lze vyhlásit rozhodnutím orgánu ochrany přírody za památné stromy.

Památné stromy je zakázáno poškozovat, ničit a rušit v přirozeném vývoji; jejich ošetřování je prováděno se souhlasem orgánu, který ochranu vyhlásil.

Je-li třeba památné stromy zabezpečit před škodlivými vlivy z okolí, vymezí pro ně orgán ochrany přírody, který je vyhlásil, ochranné pásmo, ve kterém lze stanovené činnosti a zásahy provádět jen s předchozím souhlasem orgánu ochrany přírody. Pokud tak neučiní, má každý strom základní ochranné pásmo ve tvaru kruhu o poloměru desetinásobku průměru kmene měřeného ve výšce 130 cm nad zemí. V tomto pásmu není dovolena žádná pro památný strom škodlivá činnost, například výstavba, terénní úpravy, odvodňování, chemizace.

1.12 Zvláště chráněné rostliny a živočichové

Druhy rostlin a živočichů, které jsou ohrožené nebo vzácné, vědecky či kulturně velmi významné, lze vyhlásit za zvláště chráněné.

Zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů se dle stupně jejich ohrožení člení na

- a) kriticky ohrožené,
- b) silně ohrožené,
- c) ohrožené.

Zvláště chráněné rostliny jsou chráněny ve všech svých podzemních a nadzemních částech a všech vývojových stádiích; chráněn je rovněž jejich biotop. Je zakázáno tyto rostliny sbírat, trhat, vykopávat, poškozovat, ničit nebo jinak rušit ve vývoji. Je též zakázáno je držet,

pěstovat, dopravovat, prodávat, vyměňovat nebo nabízet za účelem prodeje nebo výměny. Zvláště chránění živočichové jsou chráněni ve všech svých vývojových stádiích. Chráněna jsou jimi užívaná přirozená i umělá sídla a jejich biotop.

Stejně jako zvláště chráněný živočich nebo zvláště chráněná rostlina je chráněn i mrtvý jedinec tohoto druhu, jeho část nebo výrobek z něho, u něhož je patrné z průvodního dokumentu, obalu, značky, etikety nebo z jiných okolností, že je vyroben z částí takového živočicha nebo rostliny.

1.13 Přístup do krajiny

Z hlediska cestovního ruchu jsou v zákoně o ochraně přírody a krajiny důležité ještě ustanovení o přístupu do krajiny.

Veřejně přístupné účelové komunikace, stezky a pěšiny mimo zastavěné území není dovoleno zřizovat nebo rušit bez souhlasu příslušného orgánu ochrany přírody. Obce vedou přehled o veřejně přístupných účelových komunikacích, stezkách a pěšinách v obvodu své územní působnosti. Pověřené obecní úřady vydávají souhlas ke zřizování nebo rušení cest.

Každý má právo na volný průchod přes pozemky ve vlastnictví či nájmu státu, obce nebo jiné právnické osoby, pokud tím nezpůsobí škodu na majetku či zdraví jiné osoby a nezasahuje-li do práv na ochranu osobnosti či sousedských práv. Je přitom povinen respektovat jiné oprávněné zájmy vlastníka či nájemce pozemku a obecně závazné právní předpisy.

Práva se nevztahují na zastavěné či stavební pozemky, dvory, zahrady, sady, vinice, chmelnice a pozemky určené k faremním chovům zvířat. Orná půda, louky a pastviny jsou z oprávnění vyloučeny v době, kdy může dojít k poškození porostů či půdy nebo při pastvě dobytka.

Při oplocování či ohrazování pozemků, které nejsou vyloučeny z práva volného průchodu, musí vlastník či nájemce zajistit technickými nebo jinými opatřeními možnost jejich volného průchodu na vhodném místě pozemku.

Hrozí-li poškozování území v národních parcích, národních přírodních rezervacích, národních přírodních památkách a v první zóně chráněných krajinných oblastí nebo poškozování jeskyně, zejména nadměrnou návštěvností, může orgán ochrany přírody po projednání s dotčenými obcemi omezit nebo zakázat přístup veřejnosti do těchto území nebo jejich částí. Zákaz či omezení vstupu musí být řádně vyznačeny na všech přístupových cestách a vhodným způsobem i na jiných místech v terénu.

Kromě zákona o ochraně přírody a krajiny jsou důležité ještě další právní předpisy jako například zákon 16/1997 Sb., o podmínkách dovozu a vývozu ohrožených druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně a doplnění zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Účelem tohoto zákona je ochrana volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, které jsou mezinárodním obchodem ohroženy na přežití. Předmětem zákona je stanovení podmínek pro vývoz a dovoz ohrožených druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin dále vymezených, a to v obchodním i neobchodním styku, a stanovení některých dalších opatření sloužících k zajištění ochrany a evidence těchto druhů na území České republiky.

Zákon se vztahuje na ohrožené druhy živočichů a rostlin, které

- a) jsou přímo ohroženy vyhubením,

- b) je nutno chránit usměrňováním dovozu a vývozu, aby nedošlo k jejich ohrožení vyhubením, nebo za účelem ochrany jiných ohrožených druhů,
- c) jsou chráněny na návrh státu, jenž je členem mezinárodní úmluvy.

Problematika ochrany ovzduší je řešena zákonem 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů (zákon o ochraně ovzduší)

Tento zákon stanoví

- a) práva a povinnosti osob a působnost správních úřadů při ochraně vnějšího ovzduší před vnášením znečišťujících látek lidskou činností a při zacházení s regulovanými látkami, které poškozují ozonovou vrstvu Země, a s výrobky, které takové látky obsahují,
- b) podmínky pro další snižování množství vypouštěných znečišťujících látek působících nepříznivým účinkem na život a zdraví lidí a zvířat, na životní prostředí nebo na hmotný majetek,
- c) nástroje ke snižování množství látek ovlivňujících klimatický systém Země,
- d) opatření ke snižování světelného znečištění ovzduší.

Voda včetně vodních ekosystémů je chráněna zákonem 254/2001 Sb. o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)

Účelem tohoto zákona je chránit povrchové a podzemní vody, stanovit podmínky pro hospodárné využívání vodních zdrojů a pro zachování i zlepšení jakosti povrchových a podzemních vod, vytvořit podmínky pro snižování nepříznivých účinků povodní a sucha a zajistit bezpečnost vodních děl v souladu s právem Evropských společenství. Účelem tohoto zákona je též přispívat k ochraně vodních ekosystémů a na nich přímo záviselých suchozemských ekosystémů.

Lesy jsou řešeny zákonem 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon)

Účelem tohoto zákona je stanovit předpoklady pro zachování lesa, péči o les a obnovu lesa jako národního bohatství, tvořícího nenahraditelnou složku životního prostředí, pro plnění všech jeho funkcí a pro podporu trvale udržitelného hospodaření v něm.

Je nutné si ale uvědomit, že zákon neřeší jen les, ale tzv. pozemky určené k plnění funkcí lesa, což jsou

- a) pozemky s lesními porosty a plochy, na nichž byly lesní porosty odstraněny za účelem obnovy, lesní průseky a nezpevněné lesní cesty, nejsou-li širší než 4 m, a pozemky, na nichž byly lesní porosty dočasně odstraněny
- b) zpevněné lesní cesty, drobné vodní plochy, ostatní plochy, pozemky nad horní hranicí dřevinné vegetace (hole), s výjimkou pozemků zastavěných a jejich příjezdních komunikací, a lesní pastviny a políčka pro zvěř, pokud nejsou součástí zemědělského půdního fondu a jestliže s lesem souvisejí nebo slouží lesnímu hospodářství. U těchto pozemků může orgán státní správy lesů nařídit označení jejich příslušnosti k pozemkům určeným k plnění funkcí lesa.

Poslední oblastí ochrany životního prostředí, se kterou se v krajině setkáme je ochrana půdy, ta je řešena v zákoně č. 334/1992 Sb. o ochraně zemědělského půdního fondu.

I tomto případě zákon pojímá zemědělský půdní fond ve větší šíři, než by se dalo očekávat.

Zemědělský půdní fond tvoří pozemky zemědělsky obhospodařované, to je orná půda, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady, louky, pastviny a půda, která byla a má být nadále zemědělsky obhospodařována, ale dočasně obdělávána není. Do zemědělského půdního fondu náleží též rybníky s chovem ryb nebo vodní drůbeže a nezemědělská půda potřebná k zajišťování zemědělské výroby, jako polní cesty, pozemky se zařízením důležitým pro polní závlahy, závlahové vodní nádrže, odvodňovací příkopy, hráze sloužící k ochraně před zamokřením nebo zátopou, ochranné terasy proti erozi apod.

Kromě jednotlivých právních předpisů, které jsou zaměřeny vždy na určitou složku přírody existuje ještě právní předpis, který řeší, do jaké míry určité vlivy mohou narušit životní prostředí a jak se tyto koncepce či záměry projednávají. Jde o zákon 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí)

K tomuto zákonu jsou dvě přílohy s kategoriemi záměrů, které podléhají posuzování podle tohoto zákona. (Kromě toho se posuzování provádí v případě území Natura 2000, jak je uvedeno výše.)

V kategorii II, což jsou záměry vyžadující zjišťovací řízení, jsou i zařízení, které souvisí s cestovním ruchem, jde o:

- Sjezdové tratě, lyžařské vleky, lanovky a související zařízení
- Sportovní areály na ploše nad 1 ha, golfové hřiště, motokrosově, cyklokrosově a cyklotrialové areály mimo území chráněná podle zvláštních právních předpisů.
- Rekreační přístavy na jachty a malé čluny
- Rekreační a sportovní areály, hotelové komplexy a související zařízení v územích chráněných podle zvláštních právních předpisů
- Rekreační areály, hotelové komplexy a související zařízení na ploše nad 1 ha.
- Stálé kempy a místa na karavany s celkovou kapacitou nad 50 ubytovaných.

1.14 Natura 2000 - soustava chráněných území evropského významu

Evropa pokrývá pouze 2,6 % zemského povrchu, avšak vyznačuje se velkou biodiverzitou rostlin, živočichů a krajiny, z nichž mnohé se jinde na světě nevyskytuje.

Velká biologická rozmanitost je dána značnými rozdíly v klimatu, topografii a geologii. Když si porovnáme polární krajinu a krajinu u Středozemního moře, porovnáme si Alpské štíty s pláněmi Střední Evropy uvědomíme si pestrotu našeho malého kontinentu. Když si k tomu připočteme více než 2000 let ovlivňování většiny stanovišť člověkem vznikne nám pestrá mozaika přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a kulturních krajiny na tak malém území, kterou je nutno ochránit zejména před další urbanizací, proto vznikl celoevropský projekt Natura 2000.

1.14.1 Definice systému Natura 2000

Natura 2000 je soustava chráněných území, které vytvářejí na svém území podle jednotných principů všechny státy Evropské unie. Cílem této soustavy je zabezpečit ochranu těch druhů živočichů, rostlin a typů přírodních stanovišť, které jsou z evropského pohledu nejvzácnější, nejvíce ohrožené, vzácné či omezené svým výskytem jen na určitou oblast (endemické). Vytvoření soustavy Natura 2000 ukládají dva nejdůležitější právní předpisy EU na ochranu přírody: směrnice 79/409/EHS o ochraně volně žijících ptáků („směrnice o ptácích“) a směrnice 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin („směrnice o stanovištích“). Směrnice ve svých přílohách vyjmenovávají, pro které druhy rostlin, živočichů a typy přírodních stanovišť mají být lokality soustavy

Natura 2000 vymezeny. Požadavky obou směrnic byly začleněny do zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, ve znění zákona č. 218/2004 Sb. Podle směrnice o ptácích jsou vyhlášovány ptačí oblasti - PO (v originále Special Protection Areas –SPA) a podle směrnice o stanovištích evropsky významné lokality – EVL (v originále Sites of Community Importance - SCI). Společně tvoří tyto dva typy lokalit soustavu Natura 2000.

Jako evropsky významné lokality jsou do národního seznamu zařazeny ty lokality, které v biogeografické oblasti nebo oblastech, k nimž náleží, významně přispívají

- a) k udržení nebo obnově příznivého stavu alespoň jednoho typu evropských stanovišť nebo alespoň jednoho evropsky významného druhu z hlediska jejich ochrany, nebo
- b) k udržení biologické rozmanitosti biogeografické oblasti.

U druhů živočichů vyskytujících se v rozsáhlých areálech evropsky významné lokality odpovídají vybraným místům v přirozeném areálu rozšíření těchto druhů, jež se vyznačují fyzikálními a biologickými faktory nezbytnými pro jejich život a rozmnožování.

Příčemž těmito pojmy se rozumí:

Přírodní stanoviště je přírodní nebo polopřírodní suchozemská nebo vodní plocha, která je vymezena na základě geografických charakteristik a charakteristik živé a neživé přírody.

Přírodní stanoviště v zájmu Evropských společenství (dále jen "evropská stanoviště") jsou přírodní stanoviště na evropském území členských států Evropských společenství těch typů, které jsou ohroženy vymizením ve svém přirozeném areálu rozšíření nebo mají malý přirozený areál rozšíření v důsledku svého ústupu či v důsledku svých přirozených vlastností nebo představují výjimečné příklady typických charakteristik jedné nebo více z biogeografických oblastí, a která jsou stanovena právními předpisy Evropských společenství; jako prioritní se označují ty typy evropských stanovišť, které jsou na evropském území členských států Evropských společenství ohrožené vymizením, za jejichž zachování mají Evropská společenství zvláštní odpovědnost, a které jsou stanovené právními předpisy Evropských společenství.

Druhy v zájmu Evropských společenství (dále jen "evropsky významné druhy") jsou druhy na evropském území členských států Evropských společenství, které jsou ohrožené, zranitelné, vzácné nebo endemické, a které jsou stanovené právními předpisy Evropských společenství; jako prioritní se označují evropsky významné druhy, vyžadující zvláštní územní ochranu, za jejichž zachování mají Evropská společenství zvláštní odpovědnost, a které jsou stanovené právními předpisy Evropských společenství

Jako ptačí oblasti se vymezuje území nejvhodnější pro ochranu z hlediska výskytu, stavu a početnosti populací těch druhů ptáků vyskytujících se na území České republiky a stanovených právními předpisy Evropských společenství, které stanoví vláda nařízením s cílem zajistit přežití těchto druhů ptáků a rozmnožování v jejich areálu rozšíření.

Povolení, souhlas, kladné stanovisko nebo výjimku ze zákazu pro evropsky významnou lokalitu nebo ptačí oblast může udělit orgán ochrany přírody pouze v případě, že bude vyloučeno závažné nebo nevratné poškození přírodních stanovišť a biotopů druhů, k jejichž ochraně je evropsky významná lokalita nebo ptačí oblast určena, ani nedojde k soustavnému nebo dlouhodobému vyrušování druhů, k jejichž ochraně jsou tato území určena, pokud by takové vyrušování mohlo být významné.

Jakákoliv koncepce nebo záměr, který může samostatně nebo ve spojení s jinými významně ovlivnit území evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti, podléhá hodnocení jeho důsledků na toto území a stav jeho ochrany z uvedených hledisek.

Při hodnocení důsledků koncepcí a záměrů se postupuje podle zvláštních právních předpisů o posuzování vlivů na životní prostředí.

1.14.2 Směrnice o „přírodních stanovištích“ a směrnice o „ptácích“

Směrnice o ptácích byla přijata v roce 1979 a jejím cílem je ochrana všeho volně žijícího ptactva a jeho nejdůležitějších přírodních stanovišť po celé EU. Tato směrnice například skoncovala s chovem a prodejem původního volně žijícího ptactva, upravuje lov tak aby byla zabezpečena jejich udržitelnost. Směrnice rovněž od všech 25 členských států vyžaduje ochranu nejdůležitějších lokalit pro všechny stěhovavé ptáky a 194 obzvláště ohrožených druhů se zaměřením především na mokřiny mezinárodního významu.

V roce 1992 přijala EU směrnici o přírodních stanovištích, která zavádí podobná opatření jako směrnice o ptácích s cílem chránit v Evropě volně žijící živočichy, ale týká se mnohem širšího okruhu, vzácných ohrožených či endemických druhů, včetně přibližně 450 druhů živočichů a 500 druhů rostlin. Do této směrnice je také poprvé zařazeno přibližně 200 vzácných a typických druhů stanovišť a jejich samostatná ochrana.

1.14.3 Evropská soustava lokalit

Jádrem obou směrnic je vytvoření celoevropské soustavy chráněných lokalit.

Každá země si na základě podrobného mapování stanovila lokality pro ochranu vzácných přírodních stanovišť a druhů žijících na jejich území.

Výběr stanovišť sítě Natura 2000 po celé Evropě se blíží dokončení. Síť s 26 000 stanovišti nyní pokrývá pětinu rozlohy EU, což je pro zajímavost oblast rovnající se společné rozloze Německa a Itálie. Rozloha jednotlivých lokalit se pohybuje od méně než 1 ha až po 5000 km² podle výskytu jednotlivých druhů či přírodního stanoviště, které chrání. Většina má rozlohu mezi 100 – 1000 ha. Některé z nich jsou v odlehlých, neobydlených, oblastech, jiné tvoří nedílnou součást naší krajiny a zahrnuje celou řadu různých přírodních stanovišť, nárazníkových pásem a jiných krajinných prvků. Cílem systému Natura 2000 je nejen chránit nejvzácnější evropské druhy a zachovaná přírodní stanoviště, ale také stát se útočištěm pro nespočetné druhy zatím běžných živočichů a rostlin.

1.14.4 Postup výběru lokalit Soustavy Natura 2000

Výběr probíhá ve 3 fázích:

1. fáze: Členské státy vyberou lokality, které jsou důležité pro ochranu druhů a přírodních stanovišť uvedených ve směrnici o přírodních stanovištích a které se přirozeně vyskytují na jejich území. V této fázi musí být výběr proveden čistě na ekologickém základě.

2. Fáze: Členské státy zašlou svoje vnitrostátní seznamy soustavy Natura 2000 Evropské komisi. Ta prošetří informace získané v rámci celé biogeografické oblasti ve spolupráci s příslušnými organizacemi, nezávislými vědci a nevládními organizacemi a zvolí lokality, které považují za důležité v rámci Společenství. Považují-li seznam za nedostačující, jsou členské státy vyzvány, aby navrhly více lokalit a soustavu doplnily.

3. fáze : V závěrečné fázi členské státy formálně (tedy legislativně) zajistí ochranu schválených lokalit a zavádějí opatření pro udržení těchto oblastí v dobrém stavu ochrany či jejich postupné uvedení do takového stavu.

1.14.5 Natura 2000 - součást živé krajiny

Natura 2000 vychází z toho, že člověk je nedílnou součástí přírody a že by lidé a příroda měli vedle sebe existovat jako partneři.

Mnohé lokality jsou ceněné právě proto, jakým způsobem byly doposud spravovány. V těchto případech bude důležité, aby taková činnost pokračovala nadále (např. extenzivní zemědělství).

I když součástí soustavy budou jistě také přísně chráněná území jako NP nebo CHKO, kde je lidská činnost zákonem omezena z důvodu přítomnosti vzácných volně žijících živočichů, rostlin i přírodních stanovišť, většina lokalit soustavy Natury 2000 se bude nacházet mimo tato velkoplošná chráněná území a budou i nadále obhospodařována s ohledem na citlivá přírodní stanoviště, ve kterých se nacházejí a jejich ochrana bude zajištěna smluvně s vlastníky pozemků.

Lokality soustavy Natura 2000 nemají být pouze rezervacemi s přísnou ochranou, kde je vyloučeno hospodaření či dokonce jakýkoliv lidský zásah. Často jsou to naopak území, kde se díky tradičnímu a citlivému hospodaření dochovala cenná společenstva nebo vzácný rostlinný či živočišný druh. Takový způsob hospodaření se stává důležitým nástrojem ochrany. V lokalitách soustavy Natura 2000 jsou tedy zakázány jen takové činnosti, které mají negativní vliv na výskyt předmětů ochrany. Proto také veškeré plány a projekty, které nějakým způsobem mohou významně ovlivnit evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti, podléhají samostatnému posuzování vlivů projektů z hlediska zachování předmětu ochrany.

Natura 2000 podporuje princip udržitelného rozvoje. Cílem není ekonomické činnosti zastavit, ale stanovit parametry a podmínky, jimž se tato činnosti musí podřídit a tak současně chránit evropskou biologickou rozmanitost a umožnit rozvoj území.

1.14.6 Povinnosti členských států v rámci soustavy Natury 2000

Členské státy EU jsou povinny zajistit:

1. aby nedocházelo k činnostem, které mohou vyvinout závažný tlak na druhy či vést ke zhoršení přírodních stanovišť, pro něž je lokalita vymezena
2. je-li to nutné, byla přijata pozitivní opatření k zachování a uvedení přírodních stanovišť a druhů do „příznivého stavu ochrany“
3. aby lokality byly chráněny před novými rozvojovými a velkými projekty, či velkými změnami v užívání půdy, vody nebo jiných složek životního prostředí, které by mohly vážně ohrozit jejich přírodní hodnoty, s výjimkou rozvoje, který má charakter veřejného zájmu.
4. každý stát rozhodne o způsobu dodržování těchto zásad individuálně.

Všechna ekologická opatření musí vzít do úvahy ekonomické, sociální a kulturní aspekty, jakož i regionální a místní charakteristiky lokality.

1.14.7 Natura 2000 po dokončení procesu

Po té co bude Natura 2000 plně funkční, bude důležité pravidelně sledovat vývoj stanovišť a druhů uvedených v obou směrnících pro zhodnocení jejich stavu.

Každých 6 let budou členské státy podávat Komisi zprávy o vývoji druhů a stanovišť na svém území a o opatřeních, které přijaly na ochranu druhů a stanovišť. Komise poté může

prošetřit tyto informace z biogeografického hlediska a určit všeobecné trendy pro každý druh a přírodní stanoviště po celé Evropě.

1.14.8 Zřízení Natura Barometru

Natura Barometr je řízen organizací “ European Topic Centre for Biodiversity” a je založen na informacích oficiálně předaných členskými státy.

Četná stanoviště byla ustanovena dle obou směrnic Natura, buď celkově nebo parciálně. Není proto možné kombinovat čísla realizovaná v souladu z oběma směrnicemi, abychom získali pro Naturu 2000 celkové údaje.

Procenta povrchových oblastí se týkají jen ustanovené suchozemské plochy , která zahrnuje schválené ptačí oblasti dle směrnice o ptácích, navržené evropsky významné lokality dle směrnice o stanovištích a nezahrnuje mořské oblasti. Některé členské státy navrhly podstatné části vod svých moří k ochraně. Tyto jsou zahrnuty v počtu stanovišť a navržených oblastí, ale ne v procentní hodnotě plochy nebo údajích o vývoji. Národní návrhy pro některé mořské lokality a druhy nemohou být uzavřené, protože pro úspěšnou aplikaci Natury 2000 pod oběma směrnicemi je potřebná další práce, zvláště v oblasti životního prostředí moří.

Několik členských zemí navrhlo velké oblasti včetně “bezpečnostního pásma”, zatímco jiné uvažovaly jen o základních územích. V obou případech ustanovení směrnice o stanovištích týká i nových aktivit, které jsou mimo stanoviště Natura 2000, ale pravděpodobně je ovlivňují.

Výše uvedené směrnice poskytují evropský právní rámec pro monitorování Zvláštních chráněných oblastí (SPA), oblastí, které jsou popsány jako Stanoviště důležitých společenstev (SCI) a tak zvané Zvláštní oblasti ochrany (SAC). Tyto tři tvoří dohromady NATURA 2000 síť.

10 nových členských států EU, které přistoupily 1.května 2004, mělo za povinnost klasifikovat SPAs (ptačí oblasti) a navrhnout SCIs (evropsky významné lokality) do data svého přistoupení. Všechny země předložily své soupisy a hodnocení pokračují.

Globální hodnocení národních soupisů může být revidováno podle úplnějších vědeckých analýz, zvláště na relevantních biogeografických seminářích.

Komentář k rozvoji

Stávající barometr monitoruje rozvoj v začleňování směrnic jak o lokalitách tak o ptácích ve 25 členských státech do prosince 2006. Došlo k významnému pokroku v SPA stanoveních pro Kypr, Finsko, Francii, Německo, Itálii, Maltu a Švédsko. Podobně se pokročilo v návrzích SCIs Kyprem, Finskem, Francií, Německem, Itálií a Švédskem.

19. července 2006 přijat první soupis SCIs pro biogeografickou oblast Středozeří, v současnosti jsou výchozí soupisy pro všech šest biogeografických regionů EU15. Navrhované SCIs pro nové členské země se právě hodnotí na biogeografických seminářích, aby se určilo, zda pokrývají dostatečně relevantní stanoviště a druhy.

Co se hodnocení kompletnosti národních sítí SPA týká, nedošlo k žádnému biogeografickému třídícímu procesu, ale Komise využívá rozličných vědeckých referencí, včetně národních výzkumů tam, kde existují, a publikací důležitých ptačích oblastí z Birdlife International.

1.14.9 Geografický informační systém pro Natura 2000

Program NATURA 2000 je v souladu se strategií trvale udržitelného rozvoje, definovanou již v roce 1992. Ochrana biodiverzity v zemích Evropského společenství je jedním z hlavních témat v rámci tohoto programu. Je založena na dvou důležitých směrnících:

- Směrnice Rady 79/409/EEC na ochranu ptáků volně žijících
- Směrnice Rady 92/43/EEC na ochranu přírodních stanovišť a divoké fauny a flóry

Pro životní prostředí jsou tyto směrnice základem pro opatření v rámci EU v politice zachování biodiverzity. Znehodnocování přirozených stanovišť je jednou z mnoha příčin snižování biodiverzity, proto je velmi důležité monitorovat existenci, podmínky a změny přirozených stanovišť po celé Evropě.

Je zřejmé, že budou ovlivňovány jinými existujícími a budoucími činnostmi, jako dopravou, volnočasovými aktivitami, zemědělstvím a rybářstvím a také městským a regionálním rozvojem. Je proto nezbytné, aby politici byli schopni předběžně posoudit nebo modelovat dopad existujících regulací nebo nových rozhodnutí, která mají být přijata v různých politických oblastech. Geografický informační systém (GIS) je pro toto nejvhodnějším nástrojem. Poskytuje nezbytnou funkčnost pro správné vymezení hranic a popis NATURA 2000 stanovišť a analýzu dopadu současných a plánovaných opatření EU politiky.

1.14.10 Budování ověřené územní databáze Natura 2000

Národní řídicí orgány předložily pro každé stanoviště Natura 2000 standardní formulář na popisné údaje. Obsahuje rozsáhlý soubor dat popisujících stanoviště a jeho ekologii. European Topic Centre for Nature Conservation (ETC/NC), sídlící v Paříži, je zodpovědné za ověření těchto údajů a tvorbu evropské databáze.

Co se týče územních údajů, cílem tohoto projektu je sestavit z nich územní databázi. Předtím je třeba údaje ověřit. K tomu je územní informace spojena s popisnou databází a ověřena speciálně vyvinutými GIS nástroji. Jakékoli problémy zjištěné v tomto procesu budou opraveny ve spolupráci s členskými zeměmi v zájmu zajištění vysoce kvalitní a spolehlivé výsledné databáze.

V databázi jsou katalogizovány současně papírové mapy a zároveň digitální údaje, protože papírové mapy zůstávají základním legálním zdrojem informací. Katalog se používá také na podporu procesu validace a sledování všech informací zaslaných Komisi.

Tvorba sítě GIS (geografického informačního systému) Natura 2000 je pokračující projekt, jenž nebyl ještě dokončen. Komise plánuje zavedení možnosti veřejného přístupu k dostupným informacím via Internet, po dokončení probíhajících prací a až bude na místě infrastruktura databáze.

1.14.11 Management stanovišť Natura 2000

Cílem sítě Natura 2000 je chránit a spravovat ohrožená stanoviště a druhy napříč jejich přirozenou oblastí v Evropě.

Management stanovišť Natura 2000 znamená blíže spolupracovat s vlastníky půdy a investorskými skupinami uvnitř nebo kolem jednotlivých stanovišť Natura 2000 v zájmu nalezení shody na nejvhodnějších postupech pro zachování druhů a stanovišť při respektování místních socio-ekonomických a kulturních podmínek.

Přijatý postup pro správu Natura 2000 stanovišť by měl být interdisciplinární a v linii s jejich multifunkčním charakterem. Měl by stavět na důkladné znalosti ekologických, sociálních

a ekonomických procesů a definovat příležitosti a priority s ohledem na dosažení jak ochranných cílů, tak udržitelného socio-ekonomického rozvoje.

V průběhu let se stala dostupnou škála různých přístupů a zkušeností se správou různých typů stanovišť Natura 2000 udržitelným způsobem, který bere v úvahu závazky směrnic. Řešení jsou často podobná v mnoha částech Evropy nebo mohou být relativně snadno přizpůsobena, proto má důležitou roli výměna informací, zkušeností, řešení a dobré praktické zkušenosti a šetří jak čas, tak zdroje.

1.14.12 Natura 2000 Networking Program (2007)

Tento program má navazovat na Natura 2000 Networking Iniciativu (2006). Je financován Evropskou komisí a jeho cílem je zlepšení informovanosti, komunikace a všeobecné porozumění cílům Natura 2000 ekologické sítě.

Podporuje budování partnerství na místní úrovni, růst informovanosti široké veřejnosti a investorů v zájmu podpory jejich účasti v procesu plánování a managementu.

Podpora výměny zkušeností a dobré praxe při správě stanoviště je klíčová. Po celé Evropě se konají workshopy věnované praktickým záležitostem obsaženým v implementaci Natura 2000.

Program také zahrnuje souhrn „dobrých příkladů“ managementu stanovišť a rozvoj partnerství a koordinaci organizace „Natura 2000“

1.14.13 Projekty související se systémem Natura 2000

NEW! Delta: Interregionální IIIB projekt Natura 2000 a rozvoj přístavů

NEW! Delta je evropský projekt zahrnující 10 partnerů z Francie, Spojeného Království, Belgie a Nizozemí. Cílem projektu je dosáhnout nové rovnováhy mezi přístavy a přírodou, podporovat udržitelný rozvoj přístavů a činností spojených a přístavy v zátokách a na pobřežích severozápadní Evropy v rovnováze s ochranou přírody, konkrétně uvedenou v evropské Natura 2000 síti. Tohoto celkového cíle má být dosaženo díky čtyřem specifickým cílům:

- Přispět jako další hráč v poli k problematice tím, že se vyloučí nesprávné aplikace směrnic o ptácích a stanovištích v evropských členských zemích;
- Nabídnout praktické poradenství při jednání s Natura 2000;
- Přispět k evropské partnerské síti v těchto oblastech; a
- Podpořit přístup k informacím a přenos informací.

Aby dosáhla těchto cílů, NEW! Delta vypracovala praktické pokyny, ustavila partnerskou síť a implementovala investiční projekty. Práce zahrnovala sedm témat:

1. Sdružené zdroje pro Natura 2000
2. Stanovení ekologických cílů a indikátorů
3. Tvorba a obnova pobřežních stanovišť
4. Kros-sektorové dlouhodobé vize o přístavech a zátokách
5. Účinné vztahy
6. Udržitelné strategie bagrování
7. Pobřežní morfologie a pobřežní ochrana v sousedství přístavů

Investiční projekty byly umístěny v přístavu Antverpy De Zilk dunách na holandském pobřeží.

Projekt obdržel grant Fondu Evropského Regionálního Rozvoje

Delta projekt vyvažuje rozvoj životního prostředí na jedné straně a ekonomický růst na straně druhé. Oproti základním evropským směrnicím o ptácích a stanovištích, se NEW! Delta projekt snaží podporovat ochranu Natura 2000 stanovišť jako integrální část ekonomického rozvoje přístavu. Zároveň NEW! Delta poskytuje příležitosti pro sociální, ekonomické a námořní výhody.

Další informace o projektu ze stránky: <http://www.newdelta.org>

Semi-natural grasslands library (knihovna polopřirodních pastvin)

Tato pilotní website má za cíl pomoci manažerům stanovišť Natura 2000 rychle a snadno najít informace vztahující se ke managementu polopřirodních pastvin („elektronická knihovna“). Knihovna neposkytuje podrobnosti o samotné správě, ale dodá informace o relevantních dokumentech na evropské úrovni a pomůže uživatelům najít další informace. Vedle ustavení tohoto typu elektronické knihovny je také cílem podpořit tvorbu sítě mezi manažery pracujícími na podobných typech stanovišť.

Komunikační nástroje

Protože výběr stanovišť Natura 2000 sítě se blíží dokončení, je pozornost více zaměřována na záležitost managementu.

S 26 000 stanovišti, síť nyní pokrývá pětinu rozlohy EU. Ekologické požadavky druhů a stanovišť se významně liší od jednoho stanoviště k druhému, a navrhované volby managementu musí vzít v úvahu ekonomické, sociální a kulturní požadavky příslušných oblastí, stejně jako jejich regionální a místní charakteristiku.

Komise si je vědoma těchto aspektů a vyvíjí speciální website, prostředek komunikace, aby pomohla znázornit rozdílné formy managementu, které mohou být použity za různých okolností po napříč Evropou a podpořit výměnu dobrých praktických zkušeností.

Cílem komunikačních nástrojů je poskytnutí platformy pro sdružování a výměnu zkušeností mezi činiteli z různých odvětví, činiteli, kteří jsou zodpovědní (či aktivně zapojeni) v socio-ekonomických aktivitách a rozvojových projektech (urbanismus, infrastruktura, průmysl, doprava, zemědělství, lesnictví, turistika...) ve stanovištích Natura 2000 či okolo nich. Nástroj komunikace staví na zkušenostech z minulosti a na existujících Natura 2000 projektech. Měl by umožnit investorům z různých ekonomických odvětví vyměnit si informace a hledat řešení ekonomického rozvoje sladěné s cíli ochrany přírody a využívající dobré příklady (začleněný management stanovišť Natura 2000)

Nástroj bude budován ve spolupráci sektorů a pokryje alespoň následující klíčové oblasti: rozvoj měst, dopravní infrastruktura (včetně silnic, vnitrozemských vodních cest, přístavů, letišť), průmysl, zemědělství, lesnictví, vodní management, turismus.

Práce na komunikačním nástroji je ve stadiu vývoje (zvláštní projekt na vývoj nástroje začne v roce 2008).

The NATURA 2000 PARTNER award scheme

(návrh ocenění titulem „Natura 2000 partner“)

Evropská komise momentálně připravuje návrh oceňování prospěšných osob, organizací, nebo institucí, které mají zvláštní zásluhy v managementu stanovišť Natura 2000 a v komunikaci. Systém umožní soukromým nebo veřejným institucím, komunitám, městům, nestátním org., podnikatelům, farmářům, vlastníkům půdy, turistickým zařízením atd., získání titulu „Natura 2000 partner“. Výběr oceněných partnerů bude každoroční, provedený národními výběrovými výbory, které budou ustanoveny kompetentními orgány členských států EU. Titul „Natura 2000 partner roku“ (podle možností s odstupňováním Zlatý, Stříbrný a Bronzový) bude udělován Komisí.

Tento systém by měl být zahájen od roku 2009.

Tvorba soustavy NATURA 2000 V ČR

Za veškerou přípravu Natury 2000 odpovídá Ministerstvo životního prostředí (MŽP), které v roce 1999 pověřilo Agenturu ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR) přípravou odborných podkladů.

Ptačí oblasti

Odborný návrh ptačích oblastí koordinovala pod supervizí AOPK ČR Česká společnost ornitologická (CSO). Pro každou oblast byl zpracován samostatný návrh nařízení vlády.

Evropsky významné lokality

Přípravu odborného návrhu evropsky významných lokalit zajišťovala AOPK ČR od roku 1999. Před samotným návrhem EVL byly shromážděny aktuální odborné údaje o rozšíření sledovaných stanovišť na základě podrobného celoplošného průzkumu, bylo hodnoceno a nám soustava Natura 2000 přinese a koho se nejvíce dotkne.

Odborné vymezení území

Směrnice kladou důraz na to, aby výběr území soustavy NATURA 2000 proběhl jen na základě odborných údajů (např. početnost populace u rostlinných a živočišných druhů, rozloha a zachovalost přírodního stanoviště) a zahrnul tak nejhodnotnější území bez ohledu na jejich vlastnictví, současné hospodářské využití, sociální, hospodářské a jiné zájmy. Znamená to, že území soustavy NATURA 2000 mohou být jak státní, tak soukromá, mohou být v dosavadních chráněných územích nebo v územích dosud nechráněných.

Trvale udržitelné hospodaření

Hlavním cílem soustavy NATURA 2000 je zajistit příznivý stav populací vybraných druhů rostlin a živočichů a příznivý stav přírodních stanovišť. Pro jeho dosažení však není vůbec potřeba, aby byl vytvořen systém přísných rezervací, kde je jakákoli lidská aktivita „škodlivá“. Významnou myšlenkou soustavy NATURA 2000 totiž je, že není potřeba omezovat aktivity, které nemají negativní vliv na stav populace chráněného druhu nebo stav přírodního stanoviště. Ve většině území lze očekávat, že obvyklé činnosti (např. obecné užívání krajiny včetně vod a lesů, sběr lesních plodů, turistika apod.) budou zachovány, protože nebudou v rozporu s cílem ochrany území. Při vymezování území soustavy NATURA 2000 můžeme také počítat s tím, že se často bude jednat o území, kde se i dnes běžně hospodářsky například zemědělsky nebo lesnický. Pokud nebude mít dosavadní způsob hospodaření zhoršující vliv na chráněný druh nebo přírodní stanoviště, bude bez potíží pokračovat i po vyhlášení území soustavy NATURA 2000.

Komunikace s vlastníky a uživateli

K dosažení cílů ochrany v územích soustavy NATURA 2000 je nezbytná úzká komunikace státu a jeho spolupráce s vlastníky a správci pozemků, obcemi, nevládními organizacemi a dalšími subjekty činnými v jednotlivých lokalitách. S nimi je projednáván způsob a rozsah hospodaření v každé oblasti, jeho zachování či případné usměrnění a samozřejmě příslušná kompenzační opatření. Zkušenosti současných států EU ukazují, že ochrana území NATURA 2000 není možná bez podpory vlastníků a místních obyvatel a zohlednění jejich potřeb a zájmů. Proto zachování současných aktivit v oblasti bude v co největší míře podporováno pokud bude slučitelné s ochranou cílových druhů rostlin a živočichů a přírodních stanovišť.

1.14.14 Co nám Natura 2000 přinese a koho se bude hlavně týkat?

Soustava Natura 2000 by měla zajistit trvalou péči o nejhodnotnější území pro ochranu biologické rozmanitosti. Tato ochrana se zpravidla nebude vylučovat s šetrným hospodařením.

Zařazení území do soustavy Natura 2000 je možným předpokladem získání finančních prostředků ze státního rozpočtu, případně z některých fondů Evropské unie, na šetrné hospodaření, které zabezpečí uchování, případně obnovu chráněných fenoménů.

Území zařazená do soustavy Natura 2000 se mohou stát zajímavými pro rozvoj turistického ruchu šetrného k životnímu prostředí.

Mnoho nově vyhlášených lokalit bude plošně překrývat stávající chráněná území a jejich ochranný režim se nezmění.

Vytvoření soustavy Natura 2000 se bude přímo týkat zejména vlastníků a uživatelů dotčených pozemků, obcí, zájmových sdružení, organizací a jejich vlivu na početnost jednotlivých druhů živočichů a rostlin a kvalitu jednotlivých typů přírodních stanovišť.

V ČR je v současné době vyhlášeno 25 ptačích oblastí.

Kód lokality   Název lokality   Rozloha lokality v ha   Kraj

1	CZ0211001	Křivoklátsko	31960.1481	Středočeský
2	CZ0211010	Rožďalovické rybníky	6613.1368	Středočeský
3	CZ0211011	Žehuňský rybník - Obora Kněžičky	1963.8884	Středočeský
4	CZ0311033	Třeboňsko	47360.2668	Jihočeský
5	CZ0311034	Údolí Otavy a Vltavy	18368.1054	Jihočeský
6	CZ0311035	Řežabinec	111.0114	Jihočeský
7	CZ0311036	Hlubocké obory	3321.5722	Jihočeský
8	CZ0311039	Novohradské hory	9052.5068	Jihočeský
9	CZ0311040	Boletice	23565.2157	Jihočeský
10	CZ0311041	Šumava	97492.9858	Jihočeský
11	CZ0411002	Doupovské hory	63116.7237	Karlovarský
12	CZ0421003	Vodní nádrž Nechanice	1191.4835	Ústecký
13	CZ0421004	Novodomské rašeliniště - Kovářská	15962.6349	Ústecký
14	CZ0421005	Východní Krušné hory	16367.7047	Ústecký
15	CZ0421006	Labské pískovce	35479.9802	Ústecký

16	CZ0511007	Českolipsko - Dokeské pískovce a mokřady	9408.7599	Liberecký
17	CZ0511008	Jizerské hory	11671.6796	Liberecký
18	CZ0521009	Krkonoše	40938.8838	Královéhradecký
19	CZ0521014	Broumovsko	9121.7086	Královéhradecký
20	CZ0521015	Orlické Záhoří	903.9400	Královéhradecký
21	CZ0531012	Bohdanečský rybník	306.7493	Pardubický
22	CZ0531013	Komárov	2030.7516	Pardubický
23	CZ0621025	Bzenecká Doubrava - Strážnické Pomoraví	11725.3869	Jihomoravský
24	CZ0621026	Hovoransko - Čejkovicko	1411.7779	Jihomoravský
25	CZ0621027	Soutok - Tvrdonicko	9575.6056	Jihomoravský

V ČR je v současné době navrženo 879 evropsky významných lokalit.

Evropsky významné lokality zařazené do národního seznamu jsou jmenovitě uvedeny v nařízení vlády č. 132/2005 Sb., který schválila vláda České republiky 22.12.2004 a následně jejich změny provedené dle [nařízení vlády č. 301/2007 Sb.](#), kterým se mění nařízení vlády č. 132/2005 Sb., kterým se stanoví národní seznam evropsky významných lokalit.

Dne 5.3.2008 bylo ve sbírce zákonů publikováno Sdělení Ministerstva životního prostředí o evropsky významných lokalitách, které byly zařazené do evropského seznamu č. [81/2008 Sb.](#) a dále Sdělení MŽP o evropsky významných lokalitách, které nebyly zařazené do evropského seznamu 82/2008 Sb. Příslušné orgány ochrany přírody musí, tam kde se nejedná o stávající zvláště chráněná území, pro zařazené lokality do 30 dní nabídnout dotčeným vlastníkům pozemků možnost přednostního využití smluvní ochrany. Zároveň ode dne rozhodnutí Evropské komise o zařazení našich lokalit na evropské seznamy, tj. od 13. listopadu 2007, běží lhůta 6 let, během kterých musí být evropsky významné lokality zajištěny statutem zvláště chráněného území, pokud nebyla uzavřena smluvní ochrana. Pro lokality uvedené ve sdělení MŽP 82/2008 Sb. (nezařazené do evropského seznamu) přestává tímto platit předběžná ochrana evropsky významných lokalit podle §45b zákona o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb., v platném znění. Tyto lokality jsou však nadále součástí Národního seznamu.

1.14.15 Právně zakotvená ochrana vybraných území

Území soustavy Natura 2000 podléhají ochraně podle novelizovaného zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny stejně jako ostatní chráněná území národního významu.

Možnost povolení stavby na území soustavy Natura 2000

V určitých případech je přípustné, aby byly uskutečněny i stavby, které poškodí území soustavy Natura 2000. Takový případ může nastat v případě, že nad ochranou přírody výrazně převažuje jiný veřejný zájem (včetně důvodů hospodářských nebo sociálních). Stát je pak povinen zabezpečit, aby v důsledku udělení výjimky nedošlo ke snížení početnosti populace živočišného či rostlinného druhu nebo zhoršení stavu z hlediska ochrany určitého typu přírodního stanoviště na území státu.

Vybrané rostlinné a živočišné druhy a přírodní stanoviště

Natura 2000 chrání na území celé EU 253 nejohroženějších typů přírodních stanovišť, 200 druhů živočichů, 434 druhů rostlin a zvláště také 181 druhů ptáků. Z toho se v ČR vyskytuje 58 typů přírodních stanovišť, 55 druhů živočichů, 16 druhů rostlin a 65 druhů ptáků, které do ochrany soustavou Natura 2000 spadají.

1.15 Kontrolní otázky

1. Mezi ZCHÚ České republiky patří:
  - a) Biosférické rezervace
  - b) Natura 2000
  - c) Rezervace
  - d) Přírodní rezervace

2. V České republice se nachází NP:
  - a) Šumava, Křivoklátsko, Poddyjí, České Švýcarsko
  - b) Broumovsko, Krkonošský, Poddyjí, České Švýcarsko
  - c) Šumava, Krkonošský, Poddyjí, České Švýcarsko
  - d) Šumava, Kčivoklátsko, Poddyjí, České středohoří

3. Nejmenší CHKO v ČR :
  - a) Poddyjí
  - b) Blaník
  - c) Blanský les
  - d) Český kras

4. V ČR najdeme Chráněné krajinné oblasti v počtu:
  - a) 22
  - b) 24
  - c) 26
  - d) 28

5. Mezi maloplošné zvláště chráněná území v ČR nepatří:
  - a) Národní přírodní památka
  - b) Národní přírodní rezervace
  - c) Přírodní památka
  - d) Biosférická rezervace

6. Endemit:
- Organismus introdukovaný do naší přírody
  - Organismus rozšířený kosmopolitně po světě
  - Organismus s malým areálem výskytu
  - Organismus, který se přemnožil v dané oblasti
7. Relikt:
- Organismus introdukovaný do naší přírody
  - Organismus, který zbyl na území po jeho původně větším rozšíření
  - Organismus s malým areálem výskytu
  - Organismus, který se přemnožil v dané oblasti
8. Co je to Natura 2000
- Soustava NP a CHKO v ČR
  - Soustava chráněných územích, které si vytvářejí státy EU dle jednotných principů
  - Soustavachráněných území, které vytvářejí na svém území podle jednotných principů všechny státy Evropy
  - Soustava všech ZCHÚ v ČR
9. Základními kameny Natury 2000 jsou:
- CITES a Ramsarská smlouva
  - Basilejská úmluva a směrnice o ptácích
  - Basilejská úmluva a směrnice o přírodních stanovištích
  - Směrnice o ptácích a směrnice o přírodních stanovištích
10. Kdo odpovídá za přípravu Natury 2000
- Český svaz ochránců přírody
  - Ministerstvo životního prostředí
  - Děti Země
  - Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
11. Evropsky významné lokality jsou:
- NP
  - CHKO
  - Biosférické rezervace
  - Chráněné území Natury 2000
12. Po dokončení Natury 2000 budou členské státy podávat Komisi EU zprávy o vývoji druhů a stanovišť na svém území:
- Každé 3 roky
  - Každé 4 roky
  - Každých 5 let
  - Každých 6 let
13. Biodiverzita organismů značí:
- Rozšíření organismů po světě
  - Druhovou rozmanitost organismů
  - Vymírání organismů
  - Stupeň ohrožení organismus

14. Směrnice 79/409/EHS pojednává o:

- a) Mezinárodním obchodu ohroženými volně žijícími druhy fauny a flory
- b) Ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin
- c) Ochraně volně žijících ptáků
- d) Mokřadech mezinárodního významu

15. Směrnice 92/43/EHS

- a) Mezinárodním obchodu ohroženými volně žijícími druhy fauny a flory
- b) Ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin
- c) Ochraně volně žijících ptáků
- d) Mokřadech mezinárodního významu

Správné odpovědi: 1.d); 2.c); 3.b); 4.b); 5.d); 6.c); 7.b); 8.b); 9.d); 10.b); 11.d); 12.d); 13.b); 14.c); 15.b)

1.16 Seznam použité literatury

- [1] <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/barometer/>
- [2] <http://www.nature.cz>
- [3] <http://www.ochranaprirody.cz/>
- [4] <http://www.npsumava.cz/>
- [5] <http://www.env.cz>
- [6] <http://www.cenia.cz>
- [7] <http://www.npcs.cz>
- [8] <http://www.krnap.cz>
- [9] <http://nppodyji.env.cz/>
- [10] Časopisy Environment for EUROPEANS

2 Potenciál cestovního ruchu z hlediska Agendy 21

2.1 Klíčová slova

Agenda 21, Agenda 21 pro průmysl cestovního ruchu, aktivity cestovního ruchu, cestovní ruch, hlavní hodnoty pro cestovní ruch, chráněná krajinná oblast, marginální oblast, místní akční skupina (MAS), národní park, ochrana přírody a krajiny, optimální aktivity pro cestovní ruch, partnerství, potenciál cestovního ruchu, programy LEADER, přírodní prostředí, strategický plán LEADER, udržitelný cestovní ruch, životní prostředí.

2.2 Charakter jednotlivých NP a CHKO

V ČR jsou 4 NP a 25 CHKO. Z databáze Ústavu územního rozvoje Brno, který se mimo jiné též zabýval problematikou CR ve zvláště chráněných územích, lze vysledovat hlavní charakteristiky těchto oblastí a zejména pak i doporučit vybrané aktivity CR.

Národní park Podyjí

Národní park Podyjí patří mezi menší zvláště chráněná území. Jeho rozloha činí cca 92 km². Opět si ho rozdělíme na území se specifickou charakteristikou.

Tabulka č.2: Specifická území NP Podyjí

Rozloha (km ²)	Území	Podíly NP a ochranného pásma NP na území
42 km ²	Znojemsko	35% NP a 65% ochranné pásmo NP
30 km ²	Vranovsko	45% NP a 55% ochranné pásmo NP
20 km ²	Klidové údolí Dyje	100% NP

Do NP zasahuje na území Znojemska okrajová část města Znojma. Venkovskou sídelní sítí zde tvoří drobné jednotky. Území je rozčleněno zářezy přítoků Dyje. Lestnatost kolísá od 80 – 90% ve vnitřních částech k 10 – 20% ve vnějších částech území.

Vranovsko je charakteristické mírně zvlněnou pahorkatinou, proříznutou zahloubením údolí řeky Dyje. Osídlení je v okolí Vranova nad Dyjí kompaktní, vesnice jsou poměrně lidnaté.

Klidové údolí Dyje území je bez trvalého osídlení. Je to hluboké údolí řeky Dyje se skalnatými a suťovitými svahy s teplomilnou vegetací.

Potenciál CR je velmi rozmanitý. Na území Znojemska jde např. o zříceninu hradu Nový Hrádek, město Znojmo (hradiště sv. Hypolita), Havranické vřesoviště, Popice (poutní místo) apod. Vranovsku dominuje zámek Vranov nad Dyjí. V blízkosti je vranovská přehrada a ledové sluje (přírodní zajímavost). Klidové údolí Dyje charakterizuje unikátní reliéf a vegetační skladba kaňonovitého říčního údolí.

Optimální aktivity pro CR:

- kulturně poznávací CR;
- pěší turistika;
- cykloturistika;
- církevní CR;
- poznávání přírody;
- možná i lovecká turistika.

Specifickou formu aktivity CR je však třeba použít pro Klidové území Dyje. Na toto území by měl návštěvník vstupovat pouze s odborným průvodcem a věnovat se jen pozorování přírody.

Bližší informace na www.nppodyji.cz

Krkonošský NP

Krkonošský NP je v představách veřejnosti spojován zejména se zimními sporty (lyžování), sportovními soutěžemi a horskou turistikou. Specifická území, nejsou moc bohatá na historické a kulturní památky, ale přesto lze v nich najít mnoho zajímavých věcí a poznání.

Tabulka č.3: Specifická území Krkonošského NP:

Rozloha (km ²)	Území	Podíly NP a ochranného pásma NP na území
30 km ²	Mumlava	65% NP a 35% ochranného pásma NP
55 km ²	Jizera	20% NP a 80% ochranného pásma NP
50 km ²	Jizerka	87% NP a 13% ochranného pásma NP
110 km ²	Labe	88% NP a 12% ochranného pásma NP
90 km ²	Úpa	70% NP a 30% ochranného pásma NP
80 km ²	Malá Úpa - Rýchory	96% NP a 4% ochranného pásma NP
125 km ²	Vrchlabí – Jánské Lázně	100% ochranné pásmo NP

Jediným stálým sídlem na území Mumlavy je Harrachov. Území tvoří říčka Mumlava (Mumlavský důl) s Mumlavským vodopádem. V pramenité oblasti je ledovcový kar pod Kotlem (1435 m).

Území Jizery se nachází v údolí horního toku řeky Jizery, které se rozšiřuje na levém břehu do bočních kotlin. V těchto kotlinách jsou velká rekreační sídla, jinak jde o drobné rozptýlené osídlení.

Území Jizerky je kotlinovité údolí lemované z obou stran horskými rozsochami o výšce okolo 1000 m. Osídlení je horského typu a rozptýlené.

Území Labe je vždy prezentováno Špindlerovým mlýnem. Jde o část Krkonoš na povodí nejhořejšího Labe včetně Bílého Labe s typicky rozvinutými náhorními planinami o výškách 1350 – 1500 m a hlubokými údolími (známými jako „doly“).

Stejně jako na územích Mumlavy a Labe je na území Úpy jediným větším sídlem Pec pod Sněžkou. Ostatní osídlení představují většinou samoty. Na tomto území pramení řeka Úpa a nad ní jsou nejvyšší hory Krkonoš (Sněžka 1602 m a Studničná (1554 m).

Malá Úpa – Rýchory je horské území, které je ukončené menším karem pod Pomezňními boudami. Jižně je poměrně samostatný masiv Rýchor (Dvorský les 1033 m). Osídlení je soustředěno do údolí Malé Úpy (Maršov) a kolem Albeřického potoka.

Území Vrchlabí – Jánské Lázně se celé nachází v ochranném pásmu NP. Jde v zásadě přechodovou vrchovinu mezi horskými masivy a podhůřím, modelovanou vodními roky a lesnatost se snižuje s nadmořskou výškou. Je zde hustá sídelní síť. Ve vyšších pásmech jsou rekreační sídla a lázeňská sídla. Pro nižší pás je typické vrchovinné osídlení s městským centrem Vrchlabí.

Potenciál CR má podobu buď přírodních a technických památek, anebo pak souvisí jen se sportovními aktivitami. Na území Mumlavy jde o Mumlavský vodopád. Na území Jizerky je rozhledna Žalý, v Horních Šlapanicích je vesnická památková rezervace, na Benecku pak horská lidová architektura a zřícenina hradu Šlapanice. A nesmíme zapomenout ani na

technickou památku Mikuláškův mlýn. Území Malé Úpy – Rýchor je v Horním Maršově typické krkonošskou lidovou architekturou a zříceninou hradu Hrádek. Území Vrchlabí – Jánské Lázně je především známé svými lázeňskými službami. Vrchlabí má zajímavé městské jádro a zámek. V Černém dole je kostel. Po celém území NP jsou k dispozici lyžařské vleky, lanovky a sjezdovky, běžecké stopy a další zařízení pro zimní sporty.

Optimální aktivity pro CR:

- zimní sporty;
- lyžařská turistika (běžky);
- pěší turistika;
- cykloturistika;
- hipoturistika;
- venkovská turistika;
- kulturně poznávací CR;
- sportovní akce.

Bližší informace na www.krnep.cz

Národní park České Švýcarsko a CHKO Labské pískovce

Národní park České Švýcarsko je nejmladším NP v ČR a svým charakterem patří k nejunikátnějším místům celé Evropy. Ochranné pásmo NP nebylo zřízeno, protože tuto funkci plní sousední CHKO Labské pískovce a CHKO Lužické hory (o tomto CHKO bude zmínka později).

Opět si rozdělíme území podle specifik.

Tabulka č.4: Specifická území NP České Švýcarsko:

Rozloha (km ²)	Území	Podíly NP a CHKO na území
110 km ²	Děčínský Sněžník	100% NP
105 km ²	Střední Kamenice	4% NP a 96% CHKO
70 km ²	Hřbensko – Jetřichovice	98% NP a 2% CHKO
38 km ²	Mikulášovsko	100% NP

Území Děčínského Sněžníku je vrchovina typu pískovcové strukturní stupňoviny s vypreparováním odolných částí (Děčínský Sněžník 723 m, Tiské skály, Ostrovské skály). Hlavní sídelní celky jsou soustředěny na ose Děčín – Jílové – Libouchec.

Pro krajinu na území Střední Kamenice je charakteristický pahorkatinný až vrchovinný reliéf s občasnými izolovanými vrcholy (Růžovský vrch 619 m) se středovou kotlinou při soutoku Kamenice a Chřibské Kamenice. V sídelní síti převládá typ lineárních údolních vesnic.

Území Hřbensko – Jetřichovice jsou ona známá skalní města, bludiště, skalní okna a brány, soutěsky a kaňony. Lesnatost činí 90%. Jediné větší sídlo je Hřbensko, jinak se jedná jen o malá letoviska.

Mikulášovsko je vrchovina. Trvalá sídla se vyskytují jen v prostoru Brtníky – Vlčí Hora – Sněžná.

Hlavním potenciálem CR v celé oblasti jsou zejména přírodní památky. Na území Děčínský Sněžník a Hřbensko – Jetřichovice jsou to skalní města, bludiště, skalní okna a brány, soutěsky a kaňony, známá Pravčická brána a soutěska Kamenice s plavbou na člunech. Z kulturních

památek je zajímavý zámek v Jílovém a kostel v České Kamenici. Na území Mikulášovsko jsou 2 rozhledny (Tanečnice a Panský) a poutní místo Sněžná.

Významným fenoménem Českého Švýcarska zejména v minulosti bylo horolezectví, které se nejprve objevilo v německé části Labských pískovců. Pak se rozšířilo i na českou stranu, která se stala koncem 19. století jednou z prvních a nejslavnějších lezeckých oblastí. Po zřízení NP bylo skalní lezení zakázáno, později povoleno jen po část roku.

Optimální aktivity pro CR:

- pěší turistika;
- poznávání přírody;
- cykloturistika;
- kulturně poznávací CR;
- církevní CR.

Bližší informace na www.npcs.cz

Národní park Šumava a CHKO Šumava

Národní park Šumava je největším národním parkem na území ČR. Jeho rozlohu ještě zvyšuje přilehlé území v podobě CHKO Šumava.

Tabulka č.1 Rozloha NP a CHKO a jeho charakter:

1. Ukazatel	Rozloha	% z rozlohy plochy NP a CHKO
NP Šumava	68 064 ha	x
CHKO (tvoří ochranné pásmo NP)	99 624 ha	x
Lesnatost	54 100 ha	80%
Nelesní pozemky	13 900 ha	20%
Zemědělská plocha	5 900 ha	9%
Vodní plochy a toky	1 100 ha	1%
Ostatní plochy	6 800 ha	10%
Zástavba	66 ha	0,1%

Sám název Šumava prozrazuje, že se jedná o hluboké šumící lesy. Samotné území Šumavy má příznivé podmínky pro CR a to zejména pak v oblasti, která představuje území CHKO. Každá část Šumavy je trochu specifická, takže je rozumné si ji rozdělit na území, ve kterých by aktivity CR připadaly v úvahu.

Královský hvozd (100% CHKO)

Královský hvozd má rozlohu 110 km². Je to hornatina s hřebenem Špičácké sedlo – Jezerní hora (1343 m) – Ostrý. Na severu a východě přechází do členitého podhůří, na jihu pak do Železnorudské kotliny. Průměrná lesnatost činí 80 – 90%. Pokud jde o osídlení, s výjimkou města Železná Ruda, nejsou v území trvalá významnější sídla.

Hlavní hodnoty pro CR:

- Černé a Čertovo jezero;
- turistická hřebenovka Jezerní hora – Ostrý;
- lyžařské vleky a sjezdovky;
- zřícenina hradu Pajrek.

Optimální aktivity CR:

- pěší turistika;
- zimní sporty (lyžování apod.), zimní rekreační střediska zde mají dlouholetou tradici;
- cykloturistika;
- kulturně poznávací CR.

Pancíř – Prenet (100% CHKO)

Rozloha území činí 140 km². Jádrem je výrazný hřbet mezi kótami Pancíř, Můstek a Prenet. K jihozápadu prudce spadá k horní Úhlavě, k severozápadu se mírněji sklání do podhůří. Průměrná lesnatost cca 80%. Malý počet obyvatel – řídká síť málo lidnatých venkovských sídel horského typu.

Hlavní hodnoty pro CR:

- turistická hřebenovka Pancíř – Prenet;
- lyžařské vleky a sjezdovky;
- Zelená Lhota (poutní místo).

Optimální aktivity CR:

- pěší turistika;
- zimní sporty (lyžování apod.), zimní rekreační střediska zde mají dlouholetou tradici;
- cykloturistika;
- církevní CR;
- lesní turistika, poznávání přírody;
- hipoturistika.

Hartmanicko (54% NP a 46% CHKO)

Rozloha území činí 110 km². Jde o členitou hornatinu s osovým hřbetem Křemelná (1025 m) – Vysoký hřbet (1076 m). Na severu se snižuje do šumavského podhůří s nižším podílem lesů. Sídelní celky jsou soustředěny při severní hranici CHKO. Významnější je pouze středisko mikroregionu městečko Hartmanice, ostatní sídla jsou drobná.

Hlavní hodnoty pro CR:

- turistické trasy s výhledy do vnitrozemí;
- Dobrá Voda (poutní místo);
- Březník (poustečna mnicha Vintíře).

Optimální aktivity pro CR:

- pěší turistika;
- lyžařská turistika (běžky);
- cykloturistika;
- církevní CR.

Pláně (99% NP a 1% CHKO)

Pláně představují srdce Šumavy. Jsou zde vysoké náhorní planiny s průměrnou výškou 1000 – 1100 m, s horskými lesy a rašeliništi. Hustota osídlení ve velmi malá, sídla horského typu jsou drobná a vzájemně vzdálená. Pohraniční pás je zcela neosídlen.

Hlavní hodnoty pro CR:

- unikátní krajinný typ vysokých náhorních planin s rašeliništi;
- rozhledna Poledník;
- balvanové řečiště Vydry;
- pramen Vltavy;
- Prášílské jezero a jezero Laka.

Optimální aktivity pro CR:

- pěší turistika;
- cykloturistika;
- lyžařská turistika (běžky);
- poznávání přírody.

Kašperskohorsko a Stašsko (15% NP a 85% CHKO)

Rozloha činí 120 km². Jde o členitou vrchovinu až pahorkatinu, která je rozdělená přítoky Volyňky a Otavy s 50 – 60% podílem lesních ploch. Hustota sídelní sítě je vyšší v okolí Stach, ale vesměs jde o velmi drobná rozptýlená sídla.

Hlavní hodnoty pro CR:

- tradiční střediska zimních sportů Churáňov a Zadov;
- Kašperské Hory (městská památková rezervace);
- Stachy (vesnická památková rezervace);
- hradiště Obří hrad;
- Zdíkov (poutní místo).

Optimální aktivity pro CR:

- lyžařská turistika (běžky);
- zimní sporty;
- pěší turistika;
- cykloturistika;
- hipoturistika;
- kulturně poznávací CR;
- církevní CR.

Borovoladsko (55% NP a 45% CHKO)

Rozloha činí 120 m². Charakterem hornatina s relativně izolovanými masivy (nejvyšší Světlá hora s 1123 m), které jsou střídány menšími kotlinami s rašeliništi. Velmi malá hustota osídlení, výlučně drobná sídla horského typu.

Hlavní hodnoty pro CR:

- naučná stezka v Chalupské slati;
- zřícenina hradu Kunžvart;
- Borová lada (šumavské roubenice).

Optimální aktivity pro CR:

- pěší turistika;
- poznávání přírody;
- cykloturistika;
- kulturně poznávací CR.

Lenora – Boubín (7% NP a 93% CHKO)

Rozloha oblasti činí 100 km². Jde o nejvyšší vnitrozemský masív Šumavy, Boubín (1362 m) – Bobík přechází na jihu do kotliny podél teplé Vltavy a Řásnice. Hlavní osídlení je ve městečku Lenora, ostatních několik sídel má nepatrnou lidnatost.

Hlavní hodnoty pro CR:

- Boubín (prales, rozhledový bod);
- začátek splavnosti Vltavy pro vodácké sporty.

Optimální aktivity pro CR:

- pěší turistika;
- cykloturistika;
- lyžařská turistika (běžky);
- vodácká turistika.

Vimpersko – Prachaticko (100% CHKO)

Rozloha činí 160 km². Krajina je přechodným pásem mezi horským a podhorským vrchovinným reliéfem s převahou lesů a významným zastoupením luk a pastvin. Sídelní síť tvoří málo lidnatá sídla s větší hustotou v prachatické než vimperské části území.

Hlavní hodnoty pro CR:

- turistické trasy s výhledy do vnitrozemí;
- Záblatí (gotický kostel);
- Chroboly (poutní místo).

Optimální aktivity pro CR:

- pěší turistika;
- cykloturistika;
- hipoturistika;
- lyžařská turistika (běžky);
- církevní CR;
- kulturně poznávací CR;
- lovecká turistika.

Vltavská kotlina (40% NP a 60% CHKO)

Rozloha činí 70 km². Převažujícím typem reliéfu krajiny je kotlinovitá brázda s rašeliništi protékaná Teplou Vltavou. Podíl lesů, luk a pastvin je zhruba vyrovnaný. Sídlním centrem je město Volary, ostatní řídké rozložená sídla mají malé počty stálých obyvatel.

Hlavní hodnoty pro CR:

- Volary (městská památková zóna);
- Dobrá (lidové dřevěné domy).

Optimální aktivity pro CR:

- kulturně poznávací CR
- pěší turistika;
- cykloturistika;
- vodácká turistika;
- lyžařská turistika (běžky);
- sportovní rybářství.

Trojmezí (90% NP a 10% CHKO)

Rozloha oblasti činí 160 km². Hornatina s výrazným hřebenem Smrčina – Plechý (1378 m) – Třístoličnick, rozdělená přítoky Teplé a Studené Vltavy, s výjimkou severní části souvisle zalesněná. Velmi malá stálá sídla (Stožec a Nové Údolí) mají povahu lesních samot.

Hlavní hodnoty pro CR:

- Plechý (nejvyšší český vrchol Šumavy);
- Plešné jezero;
- Medvědí stezka (viklany);
- místo styku hranic 3 států;
- Stožec (vesnická památková rezervace);
- Švarcenberský kanál (technická památka).

Optimální aktivity pro CR:

- pěší turistika;
- cykloturistika;
- lyžařská turistika (běžky);
- kulturně poznávací CR.

Lipno (2% NP a 98% CHKO)

Rozloha činí 150 km². Jde o kotlinu z větší částí zaplavenou lipenskou přehradou. Levobřežní část jezera je poměrně hustě osídlená. Převažují ovšem rekreační objekty. Pro pravý břeh je typické drobné rozptýlené osídlení.

Hlavní hodnoty pro CR:

- vodní nádrž využitelná k rekreačním účelům;
- Horní planá (historické jádro, Stifterův památník);
- sportovní areál Kramolín.

Optimální aktivity pro CR:

- vodní sporty;
- cykloturistika;
- pěší turistika;
- hipoturistika;
- sportovní rybářství;
- kulturně poznávací CR;
- zimní sporty v areálu Kramolín.

Vítkův kámen (100% NP)

Rozloha činí 62 km². Hornatina s nejvyšším bodem (Vítkův kámen 1053 m) uprostřed se sklonovou asymetrií. Severní svahy jsou strmější. Nepatrně osídlené území. Pouze několik horských osad.

Hlavní hodnota pro CR:

- Vítkův kámen (zřícenina hradu);
- Přední Výtoň (gotický kostel);
- turistické vyhlídkové trasy.

Optimální aktivity pro CR:

- pěší turistika;
- cykloturistika;
- kulturně poznávací CR;
- lyžařská turistika (běžky).

Bližší informace na např.: na www.npsumava.cz

CHKO Beskydy

CHKO Beskydy patří svou rozlohou (1 197 km²) mezi nejrozsáhlejší chráněná území v ČR. Vyskytují se zde výjimečné přírodní hodnoty, zejména původní pralesovité lesní porosty se vzácnými druhy karpatských živočichů a rostlin. Jsou zde rovněž unikátní povrchové i podzemní krasové jevy a samotná krajina je zajímavá z pohledu soužití člověka – přírody - krajiny.

Tabulka č.5: Specifická území CHKO

Rozloha (km ²)	Území
110 km ²	Třinecko
70 km ²	Jablunkovsko
110 km ²	Morávka
60 km ²	Lysá hora - Kyčera
190 km ²	Ostravice
120 km ²	Radhošť - Kněhyně
80 km ²	Hodslavický Javorník
130 km ²	Rožnovská Bečva
90 km ²	Bystřička
197 km ²	Horní vsetínská Bečva
70 km ²	Lidečsko

Území Třinecko je výrazné čelo beskydského masivu, rozčleněné údolními vodními toků. Je téměř souvisle zalesněné. Na území jsou 2 horská údolní sídla s lineárním půdorysem.

Jablunkovsko je zalesněný horský masív s centrálním údolím říčky Lomné, který je na jihu uzavřen státní hranicí.

Území Morávka je rovněž zalesněný horský masív s výrazně zahloubeným údolím řeky Morávky. Nejvyšší bod je Travný (1203 m). Kromě prostoru sídel Morávka – Pražmo je území souvisle zalesněno. V dolní části údolí Morávky a Mohelnice jsou údolní typy sídel, na svazích pak rozptýlená zástavba.

Území Lysá hora – Kyčera je nevyšší položené místo Beskyd (Lysá hora 1323 m), které na severním svahu prudce klesá do ostravské pánve. Území je neobydlené.

Území Ostravice je lesnatá hornatina podél údolí řeky Ostravice a jejích zbrojnic Bílé a Černé Ostravice. Sídelní celky se soustřeďují do údolí, na svazích je občasné rozptýlené osídlení.

Radhošť – Kněhyně je území bez trvalého osídlení. Jde o nejsouvislejší vysoké beskydské hřebenovky s výrazným reliéfovým omezením na severu a východě.

Hodslavský Javorník je masív zalesněného horského hřbetu (max. 918 m). Do jižní části zasahuje pasekářská část obce Zubří.

Území Rožnovská Bečva je široké kotlinovité údolí převážně v nejnižších polohách odlesněné. V okolí Rožnova pod Radhoštěm je poměrně hustá sídelní síť, na východě údolí jsou rozlehlé obce s částmi rozptýlenými do svahů. Na území je vodní nádrž Horní Bečva.

Bystřička je členitá vrchovina sklánějící se k údolí říčky Bystřice. V osídlení převažuje rozptýlený valašský typ.

Horní vsetínská Bečva je protáhlá kotlina mezi pohořími Javorníky a Vsetínských vrchů po úbočích zalesněná. Na území je poříční pás valašských vesnických sídel s rozptýlenými částmi ve vyšších polohách.

Území Lidečsko je členitá vrchovina zhruba z cca 60% zalesněná. Svažuje se k údolí říčky Senice. V údolích jsou kompaktní sídla, na svazích rozptýlené osídlení.

Území CHKO Beskydy poskytuje bohatý potenciál CR. Přírodní podmínky a klima jsou ideální pro pěší turistiku a cykloturistiku. Tradiční zimní střediska na území Hodslavský Javorník a Horní vsetínská Bečva mají veškeré předpoklady pro zimní sporty. Prakticky celá oblast CHKO Beskydy skýtá množství kulturních a církevních památek. Charakter krajiny a osídlení nabízí široké pole působnosti pro uplatnění služeb venkovské turistiky (agroturistiky, ekoagroturistiky ap.)

Optimální aktivity pro CR:

- pěší turistika;
- zimní sporty;
- lyžařská turistika (běžky);
- cykloturistika;
- venkovská turistika;
- kulturně poznávací CR;
- církevní CR;
- a možná i sportovní rybaření.

CHKO Bílé Karpaty

Toto chráněné území má velmi mnoho podob, často kontrastních. A opět si ho rozdělíme na specifická území.

Tabulka č. 6: Specifická území CHKO Bílé Karpaty

Rozloha (km ²)	Území
140 km ²	Horní Vlára
95 km ²	Luhačovicko
100 km ²	Bojnicko
120 km ²	Hrozenkovské Kopanice
190 km ²	Velká Javořina - Hornácko
100 km ²	Strážnicko - Radějov

Území Horní Vlára je členitá vrchovina až pahorkatina s výrazně zahloubenými údolními řeky Vlára a jejích přítoků. Lesnatost krajiny činí cca 60%. Městská sídla (Valašské Klobouky a Brumov-Bylnice) a i vesnická jsou soustředěna do údolí, podíl rozptýleného osídlení ve vyšších polohách je malý.

Luhačovicko je vrchovinný, střídavě zalesněný reliéf s hlubokým zářezem řeky Horní Olšavy a s celkovým slonem k jihovýchodu. Těžištěm osídlení je lázeňské město Luhačovice, venkovská síť je poměrně rovnoměrná, ale s velmi malými jednotkami.

Bojnicko je vrchovinný reliéf v pramenné oblasti řeky Olšavy, hustě erozně rozčleněný. Lesnatost klesá s nadmořskou výškou. Jde o poměrně ucelený sídelní mikroregion s městem Bojnice a okolními převážně drobnými sídly.

Území Hrozenkovské kopanice je hornatina s druhým nejvyšším vrcholem Bílých Karpat (Velký Lopeník 911 m) sklánějící se do vnitrozemí. Podíl lesů, luk a pastvin a polí je zhruba vyrovnaný. Osídlení představují převážně rozvolněné sídelní útvary, vystupující od jádrových částí v údolí vysoko do svahů.

Velká Javořina – Horňácko je nejvyšší část bělokarpatského hřebene (max. 970 m), přecházející do členitého vrchovinného podhůří. Hřeben je souvisle zalesněn, podhůří pak cca z 50%. Osídlení představují převážně samoty v nadprůměrných vzdálenostech s výjimkou drobného sídla Velké nad Veličkou.

Území Strážnicko – Radějov je pohraniční vrchovinný pás s typickými loukami přecházejícími do vnitrozemí ve zvlněnou pahorkatinu. Největší sídelní útvary jsou rozložena při hranici CHKO, se vzrůstající nadmořskou výškou se zdrobňují a vzdalují od sebe.

Potenciál CR je velmi bohatý. Na území CHKO se nachází množství kulturních památek (např.: hrad Brumov, zámek Slavičín, zámek Nový Světlov, zámek ve Strážnici). Je zde řada vesnických památkových zón (Štítná nad Vlárou), lidové valašské stavby a lidové horňácké domy ap. Území je proslavené národopisnými slavnostmi a festivaly (Strážnické slavnosti, Horňácké slavnosti, Kopaničářské slavnosti). Je zde řada poutních míst (Strážnice, Valašské Klobouky). Nalezneme i technické památky (větrný mlýn v Kuželově). A v neposlední řadě hrají na území z hlediska CR důležitou roli lázeňský areál Luhačovice a vodní nádrž Luhačovice a také oblast Petrova s rázovitými vinnými sklepy Plže.

Optimální aktivity pro CR:

- pěší turistika;
- lyžařská turistika (běžky);
- zimní sporty;
- kulturně poznávací CR;
- cykloturistika;
- církevní CR;
- lázeňské pobyty;
- rekreace u vody;
- festivalový CR;
- lovecká turistika;
- venkovská turistika.

CHKO Blaník

CHKO Blaník je nejmenší zvláště chráněné území s rozlohou 40 km².

Území CHKO je zvlněná pahorkatina s morfoloicky výrazným masívem Velkého (638 m) a Malého Blaníku, který převyšuje okolní území o zhruba 150 m. Sídelní síť má typické středočeské uspořádání s konsolidovanými venkovskými sídly a mikroregionálními centry (Louňovice pod Blaníkem, Načeradec). Hora Blaník je národní legenda a zároveň i vyhlídkový bod. V Kondraci je románská rotunda.

Optimální aktivity pro CR:

- pěší turistika;
- cykloturistika;
- kulturně poznávací CR.

CHKO Blanský les

CHKO Blanský les je chráněné území v blízkosti Českého Krumlova. Vyznačuje se zejména množstvím kulturních památek a přírodních atraktivit.

Tabulka č. 7: Specifická území CHKO Blanský les

Rozloha (km ²)	Území
132 km ²	Vrchovina Blanského lesa
20 km ²	Povltaví
65 km ²	Křemžská kotlina a Budějovická pánev

Vrchovina Blanského lesa je charakteristická zalesněnými masívy s výškami 750 – 1083 m nad mořem včetně úpatních vrchovin s vysokým podílem luk a pastvin. Dominantním vrcholem je hora Klet s rozhlednou a astronomickou observatoří, který je dostupný lanovkou. Na svazích Kletě jsou lyžařské sjezdovky. Sídlní útvary tvoří nehuťský pás na úpatí masívů, ve výškové úrovni okolo 600 m.

Povltaví je území výrazně zahloubené říční údolí se skalnatými srázy, za jejichž hranou navazuje okrajová pahorkatina. V údolí Vltavy se nachází pouze klášter Zlatá Koruna, jiná vesnická sídla jsou ve vyvýšené poloze nad údolím.

Křemžská kotlina a Budějovická pánev je pahorkatinné území s vysokým podílem zemědělské půdy. Oblast sama se nachází v deštěném stínu masívu vrchoviny Blanského lesa. S výjimkou obcí Křemže, Brlohu a Holubova jsou zde drobná venkovská sídla (většinou však kompaktní). Neproslulejším sídlem je vesnice Holašovice (lidová vesnická architektura, památka UNESCO).

Potenciál CR představuje především kulturní, technické a historické památky (klášter Zlatá Koruna, zřícenina kláštera Kuklov, grafitový důl v Českém Krumlově-Vyšném, zřícenina hradu dívčí kámen, keltské oppidum Třisov, Holašovice). Další možnosti poskytují lyžařské sjezdovky na Kleti a řeka Vltava (vodácké sporty).

Optimální aktivity pro CR:

- pěší turistika;
- kulturně poznávací CR;
- cykloturistika;
- hipoturistika;
- venkovská turistika;
- vodácká turistika;
- zimní sporty;
- lyžařská turistika (běžky).

CHKO Broumovsko

CHKO Broumovsko má zhruba 4 specifická území.

Tabulka č. 8: Specifická území CHKO Broumovsko

Rozloha (km ²)	Území
162 km ²	Broumovská kotlina a Javoří hory
85 km ²	Broumovské stěny
105 km ²	Adršpach - Ostaš
80 km ²	Střední Metuje a Jestřebí hory

Území Broumovská kotlina a Javoří hory má mírně zvlněný rovinný reliéf. Je zemědělsky využitě. Ze severu je lemováno lesnatým vrchovinným pásem Javořích hor (max.880 m). Venkovská sídla jsou lidnatá, mikroregionální funkce plní město Broumov.

Broumovské stěny je lesnaté území pískovcových skalních měst, roklí a bludišť, které jsou situovány severovýchodně. Na mírném severojižním úpatí území existuje několik převážně malých venkovských sídel.

Adršpach – Ostaš je členitá vrchovina. Nad její průměrnou výškovou úroveň se zvedají 2 pískovcové masívy rozbrázděné do skalních měst (Adršpašsko-teplické skály a Ostaš). Vrchovinné „neskalní“ území zaplňuje poměrně hustá sídelní síť malých obcí a i měst (Teplice nad Metují).

Střední Metuje a Jestřebí hory je rozptýleně zalesněná pahorkatina až vrchovina s malým areálem pískovcových skal u Machova. Jihozápadní omezení vyvýšené pásma Jestřebích hor (Žaltman 739 m). Pro území je typická hustá sídelní síť málo lidnatých venkovských sídel. mikroregionální funkce plní města Police nad Metují a Hronov.

Potenciál CR spočívá především v poznávání přírody a přírodních památek a unikátních přírodních útvarů (pískovcové skály, skalní města ap.). Území je také bohaté na kulturní a historické památky (např.: městské památková rezervace a klášter v Polici nad Metují a v Broumově, lidové vesnické stavby v Machově, vesnická památková zóna v Křinici, skalní kaple a poutní místo Hvězda, zámek Skály, zřícenina hradu Střmen, poutní místa v Teplících nad Metují a na dalších místech – Broumov, Božanov, Verněřovice) a společenské akce (divadelní festivaly v Hronově – „Jiráskův Hronov“).

Optimální aktivity pro CR:

- pěší turistika;
- cykloturistika;
- poznávání přírody;
- kulturně poznávací CR;
- církevní CR;
- festivalová turistika;
- lyžařská turistika (běžky);
- venkovská turistika;
- zimní sporty.

CHKO České středohoří

CHKO České středohoří patří svou rozlohou (1065 km²) mezi nejrozsáhlejší zvláště chráněná území v ČR. Rovněž má území se specifickými charakteristikami (zhruba 10 oblastí).

Tabulka č. 9: Specifická území CHKO České středohoří

Rozloha (km ²)	Území
95 km ²	Ústecko
105 km ²	Děčínsko
90 km ²	Ploučnice - Kamenice
115 km ²	Verneřicko
90 km ²	Buková - Jedlová
120 km ²	Varnhošť - Sedlo
125 km ²	Litoměřicko - Úštěcko
105 km ²	Levobřežní terasy
125 km ²	Milešovská skupina
95 km ²	Louňovské středohoří

Území Ústecko je plošinaté terasovité území, které po okrajích krátké a prudké přítoky řeky Labe. Lesní porosty jsou převážně ve svažitéch polohách. Je zde hustá sídelní síť. Na Jihozápadě se hranice CHKO dotýká zastavěných částí města Ústí nad Labem.

Děčínsko je specifické tím, že velkou část území tvoří areál města Děčína. Krajinu představuje údolí řek Labe a Ploučnice. Osídlení mimo údolní polohy je zcela nevýznamné.

Území Ploučnice – Kamenice je vrchovina s nepravidelnými vulkanicky vzniklými vrcholy a hřebeny (max. 641 m). Krajina je mírně lesnatá, výrazné omezení představují údolí obou řek. Těžiště osídlení, včetně městského, leží při okrajových vodních tocích Ploučnice a Kamenice. Jinak je osídlení velmi řídké.

Verneřicko je vrchovina s morfologicky výraznými čedičovými příkrovy a kupami (max. 601 m). Sídelní síť je většinou složena z údolních sídel lineárního půdorysu.

Buková – Jedlová je členité území čedičových vrcholů a příkrovových hřbetů intenzivně rozřezané úzkými údolími až stržemi, což způsobuje blízkost erozní báze řeky Labe. Sídla jsou lineárního typu a kopírují průběh údolí.

Základem území Varhošť – Sedlo je náhorní plošina na čedičovém příkrovu, která je na okrajích směrem k západu, severu a východu intenzivně erozně rozčleněná. Nad ní vystupují nejvyšší vrcholy Českého středohoří (max. 726 m). Lesnatost činí zhruba 50%. Osídlení tvoří hustá síť relativně malých venkovských sídel.

Území Litoměřicko – Úštěcko je úpatní svah příkrovů Českého středohoří, který přechází do nížiny Polabí. Nejnižší polohy jsou úplně odlesněny. Uvnitř hranic CHKO je téměř celé město Litoměřice (na rozdíl od Úštěku). Osou vesnického osídlení je komunikace mezi oběma městy.

Levobřežní terasy je území tvořené převážně plošinou na čedičových příkrovech s izolovanými vrcholy (Lovoš 570 m), která je rozřezaná krátkými přítoky Labe. Plošina směrem k jihu přechází do polabské roviny. Pro osídlení je charakteristická relativně hustá síť nevelkých sídel, která na severu již přináležejí k městu Ústí nad Labem.

Území Milešovská skupina je nejvyšší část Českého středohoří (Milešovka 837 m) s reliéfem izolovaných vulkanických kuželů převyšujících okolí o 300 – 400 m. Svahové území je zalesněno. Sídla jsou většinou rozmístěna do sedel, ale s ohledem na morfologii terénu je jejich síť řídká.

Základním rysem tzv. Lounského středohoří je výskyt nezalesněných vulkanických kuželů (Milá 510 m, Oblík 509 m aj.) uprostřed zemědělsky využívané krajiny. Osídlení má charakter běžné sídelní struktury zemědělských oblastí.

Potenciál CR spočívá především v možnostech poznávání krajiny se zajímavým reliéfem (sopečné kužely apod.). V CHKO se nachází i řada kulturních a historických památek. Jsou to např. historická jádra a památkové objekty v Děčíně, Kamenickém Šenově, České Kamenici, Litoměřicích a v Benešově nad Ploučnicí. Skanzen vesnické lidové architektury je v Zubrnici. Vesnické památkové zóny se nacházejí v obcích Raná a Janovice. Zajímavými objekty jsou hrady a zámky (zámek Konojedy, zámek Velké Březno, zámek Ploskovice, zámek Žitenice, zámek Liběšice, zámek Libčeves, zámek Třebívlice, zámek Milešov, hrad Střekov, zříceniny hradů Opárno, Kalich a Košťálov apod.). V Třebenicích je muzeum českých granátů.

Optimální aktivity pro CR:

- poznávání přírody;
- pěší turistika;
- cykloturistika;
- vodní sporty;
- kulturně poznávací CR;
- venkovská turistika.

CHKO Český kras

Svou rozlohou patří CHKO Český kras mezi malá chráněná území, ovšem s velmi zajímavými charakteristikami.

Tabulka č. 10: Specifická území CHKO Český kras

Rozloha	Území
68 km ²	Severovýchodní plošiny
24 km ²	Kaňony a rokle
38 km ²	Koněprusy - Liteň

Severovýchodní plošiny je území s plochým až mírně zvlněným reliéfem, který je místy protkaný nehlubokými údolními přítoky řeky Berounky. Lesy a pole se střídají. Venkovská sídla mají průměrné parametry hustoty i velikosti.

Území Kaňony a rokle je kaňonový průlom řeky Berounky s navazujícím zahloubeným údolím Loděnice (Kačáku) a stržovitými roklemi v dolní části jejích krátkých přítoků. Všechna 5 sídel, která se na tomto území nacházejí je suburbanizovaných s rekreačními funkcemi.

Koněprusy – Liteň je zvlněná pahorkatina až vrchovina s krasovými povrchovými i podpovrchovými útvary. Na území se nacházejí málolidnaté vesnice s průměrně hustým rozložením.

Třebaže jde o malé zvláště chráněné území, potenciál CR je velmi zajímavý a bohatý. Území okolo řeky Berounky je známý rekreační prostor Prahy. Velkou hodnotu pro CR mají hrady a zámky (hrad Karlštejn, zámek Chotěč, zámek Liteň, zámek Všeradice, zámek Suchomasty), dále pak poutní místa a kláštery (Svatý Jan pod Skalou). Zajímavý objekt je rovněž hradiště Tetín (staročeská mytologie, výhled do kaňonu, poutní místo). Koněpruské jeskyně a krasové rokly Koda patří mezi originální přírodní památky.

Optimální aktivity pro CR:

- pěší turistika;
- cykloturistika;
- kulturně poznávací CR;
- poznávání přírody;
- církevní CR;
- vodácká turistika.

CHKO Český ráj

Území CHKO Český ráj patří, podobně jako CHKO Blaník a CHKO Český kras mezi malá zvláště chráněná území. O to jsou však zajímavější.

Tabulka č. 11: Specifická území CHKO Český ráj

Rozloha	Území
46 km ²	Hrubá Skála - Trosky
44 km ²	Sobotecko - Mužský

Území Hrubá Skála – Trosky je proslulé skalním městem, které přechází na jihu a východě do ploché pahorkatiny s nadprůměrným podílem lesů. Osamělým exotem je vypreparovaný sopouch Trosky. Na území je konsolidovaná sídelní struktura kompaktních a upravených vesnic, většinou podprůměrné lidnatosti.

Území Sobotecko – Mužský má pahorkatinný reliéf s četnými lesními celky. Na východě je areál Valečovského skalního města, které vzniklo na okraji vyvýšené plošiny Mužský.

Sídelní síť s normálními parametry je typická pro okolí Sobotky, na ostatním území se přizpůsobuje poměrům reliéfu krajiny.

Základní potenciál CR představují přírodní útvary Hruboskalské skalní město a Valečovské skalní město (s pozoruhodností Drábských světniček). Zajímavými objekty jsou rovněž historické a kulturní památky (zámek Hrubá Skála, hrady – Valdštejn, Kost a zříceniny hradů Trosky a Valešov). Za návštěvu stojí také historické jádro města Rovenska pod Troskami a vesnická památková rezervace Mužský.

Optimální aktivity pro CR:

- pěší turistika;
- cykloturistika;
- poznávání přírody;
- kulturně poznávací CR.

CHKO Jeseníky

Převážnou část území CHKO Jeseníky představují horské masívy.

Tabulka č. 14: Specifická území CHKO Jeseníky

Rozloha (km ²)	Území
125 km ²	Jesenicko
115 km ²	Keprnický masív
130 km ²	Pradědský masív
120 km ²	Orlický masív
135 km ²	Opavicko – Moravické podhůří
120 km ²	Desenské podhůří

Jesenicko je kotlina, kterou protéká říčka Bělá (s výběžkem podle Ramzovského potoka). Ze strany hor je sevřena vybíhajícími masívy (Zlatý chlum 860 m). Většina sídel (lineárně řazených) se nachází v kotlinové údolní poloze. Pod Jeseníkem je osídlení výrazně hustší než v horní části kotliny.

Území Keprnický masív je kompaktní horský masív (max. 1429 m). Na východě je Červenohorským sedlem na Pradědský masív. Zalesněnost činí 90 – 100%, na náhorních planinách jsou rašeliniště.

Pradědský masív je ucelený horský komplex (max. 1491 m – hora Praděd) s ústředními náhorními plošinami. Pod hranicí lesa je souvisle zalesněn. Území není trvale osídleno.

Orlický masív je poslední ze 3 základních hrubojesenických masívů (rozsoch), který vrcholí kótou Orlík (1204 m). Lesnatost se blíží 100% a na náhorních plošinách jsou rašeliniště. S výjimkou osady Rejvíz není území trvale osídleno.

Opavicko – Moravické podhůří má erozně rozčleněný vrchovinový reliéf v přechodovém pásmu mezi ústředními hrubojesenickými masívy a navazujícím nižším podhůřím. Lesů ubývá s nadmořskou výškou. Sídlní celky jsou situovány při vnějších hranicích území a CHKO.

Desenské podhůří je okrajová vrchovina Hrubého Jeseníku rozčleněná přítoky Desné a Oskavy se zhruba 80% lesnatosti. Osídlení je nesouvislé a pouze při vnější hranici CHKO. Jinak je, s výjimkou Vernířovic, bez trvalých sídel.

Potenciál CR CHKO Jeseníky spočívá především v celkovém charakteru krajiny. Horské masívy jsou ideální pro zimní sporty a lyžování (existuje zde řada vleků a sjezdovek). Dalším atraktivitou jsou lázeňská střediska (Lípová – lázně a Karlova Studánka). Na území jsou také zajímavé historické a kulturní památky a poutní místa (zámek Janovice, vodní hrad Jeseník, zámek Loučná nad Desnou, poutní místo Andělská Hora, dřevěný kostelík v Maršíkově, městská památková zóna v Branné. A nesmíme zapomenout na vodní dílo Dlouhé Stráně.

Optimální aktivity pro CR:

- pěší turistika;
- hipoturistika;
- cykloturistika;
- zimní sporty;
- lyžařská turistika (běžky);
- kulturně poznávací CR;
- lázeňské pobyty.

CHKO Jizerské hory

Jizerské hory patří mezi turisticky velmi frekventovanou oblast.

Tabulka č. 13: Specifická území CHKO Jizerské hory

Rozloha (km ²)	Území
129 km ²	Ústřední náhorní planina
65 km ²	Hejnické předhoří
65 km ²	Liberecké předhoří
50 km ²	Jablonecké předhoří
65 km ²	Tanvaldské předhoří

Ústřední náhorní planina je masív Jizerských hor s vysoko položenými (900 – 1000 m) zarovnanými povrchy s rašeliništi, nad něž se mírně zvedají jednotlivé vrcholy (max. 1124 m). Lesnatost představuje cca 98%. S výjimkou osady Jizerka není území trvale osídleno.

Hejnické předhoří je morfologicky výrazný severní sráz masívu Jizerských hor, přecházející do úpatní pahorkatiny s podstatně nižším podílem lesů. Území je zalidněno prostřednictvím velkých sídel s městskými nebo lázeňskými funkcemi.

Liberecké předhoří je převážně zalesněná vrchovina s převážným sklonem od východu na západ, které dominuje masív Špičáku (724 m) s televizním vysílačem. Fakticky jde o předměstí Liberce.

Jablonecké předhoří je členitá vrchovina, jež se pozvolna sklání z centrálního masívu Jizerských hor směrem k jihu. Scenérii doplňují vodní plochy nádrží. Zhruba do výšky 700 m se rozkládají rozlehlé suburbanizované obce, které většinou plní rekreační funkce.

Území Tanvaldské předhoří má vrchovinný reliéf hluboce, erozně rozčleněným údolními řek Bílé a Černé Desné a jejich krátkými přítoky. Krajina je hustě osídlená.

Potenciál CR je velmi bohatý. Vedle dobrých podmínek pro zimní sporty a lyžování, lze na území nalézt řadu kulturních, historických a technických památek (kostel a poutní místo v Hejnici, historické městské jádro Nového Města pod Smrkem, ozubená železnice Kořenov - Harrachov apod.). V oblasti CHKO je množství rozhleden (Královka, Vyhlídka, Bramberk, Špičák a Hvězda). Velkou tradici mají lyžařské závody Jizerská padesátka. V Lázních Libverda je léčivý přírodní potenciál.

Optimální aktivity pro CR:

- zimní sporty
- lyžařská turistika;
- pěší turistika;
- cykloturistika;
- kulturně poznávací CR;
- lázeňské pobyty.

CHKO Kokořínsko

CHKO Kokořínsko má 3 specifická území.

Tabulka č. 13: Specifická území CHKO Kokořínsko

Rozloha (km ²)	Území
75 km ²	Polomené hory
125 km ²	Kokořínsko – Dubské skály
70 km ²	Předpolí skal

Polomené hory je vrchovinné území typu pískovcových skalních bludišť a měst s dominantní vulkanickou kupou Vlhoště (614 m). Sídlní struktura je složena z velmi malých jednotek, rozmístěných převážně při hranicích CHKO.

Naprostá většina území Kokořínsko – Dubské skály má ráz skalních měst, roklí, kaňonových údolí a bludišť. S výjimkou města Dubá je má osídlení charakter malých vesniček, často se zachovalými roubenými chalupami.

Území Předpolí skal je přechodný pás od skalních bludišť do krajiny lesů, luk a polí. Sídlní struktura typově odpovídá charakteru středočeských vesnických oblastí.

Potenciál CR je velmi unikátní. Vedle turistické atraktivity skalních měst a přírodních zajímavostí je území bohaté na kulturní a historické památky (zámek Houska, zámek Vidím, zámek Tupadly, hrad Kokořín, zříceniny hradu Ronov a Čap, městská památková zóna

v Dubé). Jsou zde vesnické památkové rezervace Lhota, Nové Osinalice, Dobřeň, Olešno, Nosálov.

Optimální aktivity pro CR:

- pěší turistika;
- cykloturistika;
- kulturně poznávací CR;
- hipoturistika;
- venkovská turistika.

CHKO Křivokládsko

Tabulka č. 15: Specifická území CHKO Křivokládsko

Rozloha (km ²)	Území
115 km ²	Klíčava
105 km ²	Rakovnicko
160 km ²	Údolí Berounky
60 km ²	Chyňavsko
90 km ²	Hudlicko
94 km ²	Těchovín

Území Klíčavy je pahorkatina s vysokým podílem lesů (70 – 80%, z toho více než třetina v Lánské oboře), jen mírně rozčleněná údolími říčky Klíčavy a jejích přítoků. S výjimkou několika nepatrných osad je území bez trvalého osídlení.

Rakovnicko je pahorkatina měkce modelovaná přítoky Berounky. Malá vesnická sídla mají průměrnou hustotu a podprůměrnou velikost.

Údolí Berounky je údolní pás, zahrnující jak vlastní pořiční nivu, tak přilehlé části okolních svahů. Sídla podél řeky jsou od sebe vzdálená cca 4 km s výjimkou osídlení v prostoru Křivoklátska.

Chyňavsko je pahorkatina s rozsáhlými lesními, částečně přirozenými lesostepními komplexy. Osídlení je podprůměrné, fakticky jen v Chynavě.

Hudlicko je střídavě zalesněná vrchovina s izolovanými vyvýšeninami a kamýkovitými hřbety (max. 609). Síť velikostně podprůměrných sídel je řídká.

Území Těchovín je nejvyšší část CHKO s charakterem strukturně rozčleněné vrchoviny (kóta Těchovín 617 m). Střední část území je souvisle zalesněna. Sídla se soustřeďují po obvodu CHKO. Na jihu jsou sídla lidnatější a zahrnují i městskou složku (Zbiroh).

Potenciál CR je značný. Okolí a povodí Berounky bylo od jakživa rájem vodáků a trampů a rybářů. Výjimečný je zámek Lány (prezidentské sídlo). Území se může prezentovat nejen zajímavou přírodou (krásné klidové lesy), ale také historickými a kulturními památkami. Mezi nejceněnější patří hrad Křivoklát, zámky (Zbiroh, Dřevíč) zříceniny hradů (Týřov, Jinčov, Žebrák, Točnick, Krakovec), Barrandův památník ve Skryjích, keltské oppidum Hradiště u Nižboru, lidové roubenice v Týřovicích, venkovská památková rezervace v Ostrově – Lhotka a lidové vesnické domy v Kublově.

Optimální aktivity pro CR:

- kulturně poznávací CR;
- pěší turistika;
- cykloturistika;
- vodácká turistika;
- rekreace u vody;
- sportovní rybaření.

CHKO Litovelské Pomoraví

Tabulka č. 18: Specifická území CHKO Litovelské Pomoraví

Rozloha (km ²)	Území
69 km ²	Moravní luh
25 km ²	Litovel - Mladeč

Moravní Luh je nivní pás řeky Moravy s navazující nízkou pahorkatinou. V jižní části území jsou jezera po těžbě šterkopísku. Lesnatost, s výjimkou jižní části, činí 70 – 90%. Venkovská sídla se sporadicky vyskytují jen v jižní části území.

Litovel – Mladeč je nížinné území. Při řece Moravě zasahuje na západě do prvních výběžků pahorkatinového reliéfu. Lesnatost je malá – cca 25%. Hlavní osídlení je soustředěno do města Litovel, jinak jde jen o 3 malá sídla.

Potenciál CR není velký. Rovinný terén dává předpoklady pro cykloturistiku a pěší turistiku. Za pozornost stojí město Litovel (městská památková zóna), Nové zámky (zámek) a přírodní památka Mladečská jeskyně.

Optimální aktivity pro CR:

- poznávání přírody;
- cykloturistika;
- kulturně poznávací CR.

CHKO Lužické hory

Tabulka č. 17: Specifická území CHKO Lužické hory

Rozloha (km ²)	Území
25 km ²	Krásnolipsko
115 km ²	Hlavní masív
75 km ²	Novoborsko
59 km ²	Jablonsko

Krásnolipsko je úpatní pahorkatina Lužických hor s vysokou mírou lesnatosti (70 – 80%). Hlavními sídly jsou město Krásná Lípa a obec Chřibská.

Hlavní masív je vrchovinný až hornatinný pás spojující přes četná sedla hlavní vrcholy Lužických hor (max. 793 m). Je téměř souvisle zalesněný (cca z 90%). Osídlení představují horská sídla lineárních púdorysů, sledující údolí vodních toků.

Novoborsko je lesnaté, pozvolně k jihu klesající předhoří hlavního masívu. Z vrchovinné reliéfu krajiny vystupují osamocené vulkanické exoty (např. Klíč 760 m.). Sídla vytvářejí enklávy uprostřed lesů a jejich síť má nadprůměrnou hodnotu.

Území Jablonsko je pokračování hlavního masívu, které se snižuje k východu až na 547 m. V izolované poloze je občasný výskyt osamělých kup (nejvyšší Jílový vrch 665 m). Osídlení představují horské osady údolního typu.

Potenciál CR spočívá především v přírodních, kulturních a historických památkách (historické jádro obce Chřibská, vesnická památková zóna v Jiřetíně pod jedlovou, vesnická lidová architektura v obci Naděje, zříceniny hradů Tolštejn a Milštejn, hrad Lemberk apod.). Na území hlavního masívu jsou podmínky pro zimní sporty a lyžování.

Optimální aktivity pro CR:

- pěší turistika;
- zimní sporty;
- lyžařská turistika (běžky);
- cykloturistika;
- poznávání přírody;
- kulturně poznávací CR.

CHKO Moravský kras

Tabulka č. 18: Specifická území CHKO Moravský kras

Rozloha (km ²)	Území
40 km ²	Punkva
34 km ²	Křtinský potok
25 km ²	Říčka

Území Punkva je krasová plošina se závrtvy, rozčleněná morfologicky výraznými zářezy údolí řeky Punkvy a suchými údolními žleby kaňonovitého rázu. Venkovská sídla jsou situována na vnějších okrajích krasového území.

Území Křtinský potok má převážně zalesněný plošinový reliéf s výraznými zářezy Křtinského potoka a dolních úseků jeho přítoků. Na území je několik poměrně lidnatých sídel.

Území Říčka je zvlněná krasová planina protínaná údolními Říčky. Průměrná lesnatost dosahuje 75%. Sídlní složku představuje obec Ochoz u Brna. Na jihu zasahuje CHKO až do okrajové zástavby města Brna.

Potenciál CR je velmi unikátní. Jedná se především o Punkevní jeskyně, propast Macochu, Sloupsko – šošůvské jeskyně, Kateřinskou jeskyni, jeskyni Balcarka, Olšovskou jeskyni, Rudické propadání, Býčí skálu, apod. Vodní nádrže v údolí Říčky jsou rekreačním prostorem Brna. Dále jdou na území CHKO kulturní, historické a technické památky (barokní kostel a poutní místo v Křtinách a technická památka Stará huť).

Optimální aktivity CR:

- poznávání přírody;
- pěší turistika;
- kulturně poznávací CR;
- rekreace u vody
- cykloturistika.

CHKO Orlické hory

Tabulka č. 19: Specifická území CHKO Orlické hory

Rozloha (km ²)	Území
90 km ²	Deštenská skupina
105 km ²	Říčská skupina
30 km ²	Záhoří
10 km ²	Bartošovice – Zemská brána

Deštenská skupina je severní, vyšší část hlavního hřebene Orlických hor (max. 1115 m), s vyvinutými náhorními planinami, která ostrým stupněm klesá do členitého předhoří. Lesnatost je vysoká (min. 70%). Sídla vystupují do výšky cca 800 m, jde však o málolidnatá značně rozptýlená sídla.

Říčská skupina je podhorská vrchovina stoupající morfologicky výrazným svahem k jižní části hlavního hřebene Orlických hor. Podíl lesní půdy stoupá s nadmořskou výškou. Pro osídlení je charakteristický soubor sídel podhorského údolního typu.

Území Záhoří je mírně zvlněná pahorkatina při severovýchodním úpatí hřebene Orlických hor, většinou s loukami a pastvinami. Osídlení má charakter několika menších sídel silničního typu.

Bartošovice – Zemská brána je vrchovinné, převážně zalesněné podhorské území, proříznuté průlomovým údolím řeky Divoké Orlice (tzv. Zemskou bránou). Jediné venkovské sídlo jsou Bartošovice v Orlických horách.

Potenciál CR je bohatý. Jsou zde podmínky pro zimní sporty (lyžařské vleky a sjezdovky) a také jsou zde požádány sportovní akce, území je přírodně velmi zajímavé a jsou zde i významné technické památky. Kulturně historické a církevní památky jsou v Deštné v Orlických horách a v Neratově (poutní místa), ve Zlobnici (lidová vesnická architektura) a pokud jde o technické památky, pak je zde renovovaná pevnost Hanička (součást hraničního opevnění).

Optimální aktivity pro CR:

- pěší turistika;
- poznávání přírody;
- zimní sporty;
- lyžařská turistika (běžky);
- cykloturistika;
- kulturně poznávací CR;
- církevní CR;
- hipoturistika;
- venkovská turistika.

CHKO Pálava

Tabulka č. 20: Specifická území CHKO Pálava

Rozloha (km ²)	Území
42 km ²	Věstonicko
44 km ²	Mikulovsko

Dominantou Věstonicka je Děvínské vápencové bradlo (550 m). Skalnatý reliéf krajiny přechází na východě do mírně zvlněné pahorkatiny s listnatými stromy. Pás lidnatých vesnic se soustřeďuje na severní svahy vápencového bradla.

Mikulovsko je mírně zvlněná, převážně zemědělsky využívaná pahorkatina, s občasnými vápencovými vyvýšeninami. Sídlní složku krajiny reprezentuje hlavně město Mikulov, drobná venkovská představují nepatrný podíl obyvatelstva.

Potencionál CR spočívá jednak v přírodních atraktivitách (skalnatý reliéf s výhledy a botanickými zvláštnostmi), jednak v kulturně historických památkách (archeologický areál Dolní Věstonice, městská památková rezervace s poutní místo v Mikulově). Na území jsou rovněž vinařské stezky.

Optimální aktivity pro CR:

- poznávání přírody;
- pěší turistika;
- cykloturistika;
- kulturně poznávací CR;
- církevní CR.

CHKO Poodří

Celková rozloha CHKO Poodří činí 79 km². Území tvoří jednak nížinné údolí podél řeky Odry s komplexem nivních luk a s četnými rybníky, jednak údolní niva řeky Odry s větším podílem lesů a orné půdy, která se na okrajích dotýká výběžků pahorkatin. V okrajové poloze CHKO je situováno několik poměrně lidnatých venkovských sídel, jinak je území bez trvalého osídlení.

Potenciál CR nemá žádné konkrétní atraktivity. S ohledem na charakter krajiny lze uvažovat pouze o doprovodných programech s ekologickým podtextem.

Optimální aktivity pro CR:

- pěší turistika;
- cykloturistika;
- poznávání přírody;
- možná sportovní rybaření.

CHKO Slavkovský les

Tabulka č. 21: Specifická území CHKO Slavkovský les

Rozloha (km ²)	Území
95 km ²	Karlovarsko
100 km ²	Hornoslavsko
152 km ²	Centrální masív
130 km ²	Mariánskolázeňsko
140 km ²	Bečovsko

Území Karlovarsko je nadprůměrně zalesněný pahokatinový až mírně vrchovinný reliéf s výrazným údolním zářezem říčky Teplé, přecházející do údolní nivy řeky Ohře. Pokud jde

o charakter osídlení, zásadní je, že do tohoto území patří střed Karlových Varů s lázeňskou čtvrtí, okolní venkovské osídlení má velmi malé hustotní i velikostní parametry.

Hornoslavsko je členitá lesnatá vrchovina (max. 736 m), erozně modelovaná přítoky Ohře a Teplé. Těžištěm osídlení jsou 2 historická města Horní Slavkov a Krásno, okolní osídlení je velmi řídké.

Centrální masív je nejvýše položený areál Slavkovského lesa s převážným charakterem silně zalesněné náhorní planiny s rašeliništi, nad níž o 100 – 150 m vyčnívají nejvyšší vrcholy (max. 983 m). Ve vnitřních částech území je jen několik drobných horských osad. Vlastní osídlení městské (Kynžvart) i venkovské se soustřeďuje do vnějšího obvodu CHKO.

Území Mariánskolázeňsko je náhorní pás, který má při jihozápadní hranici CHKO srázný sklon a přechází do mírně zvlněné pahorkatiny. Lesy se omezují do menších areálů. Hlavní osídlení je soustředěno do Mariánských lázní. Město je obklopeno rozdrobeným osídlením malých vesnic, s hustotou relativně největší v jižním okolí města.

Území Bečovsko má mírně zvlněný pahorkatinný reliéf s rozptýlenými lesy. Průměrné výšky krajiny 600 – 650 m místně snižují údolní zářezy říčky Teplé a jejích přítoků. Mikroregionální uspořádání sídelní soustavy má jádro v Bečově nad Teplou a spádové pole v okolních vesměs drobných a vzájemně vzdálených vesnických sídlech.

Potenciál CR je bohatý a hlavně různorodý. Vemí atraktivní jsou lázeňská střediska Karlovy vary a Mariánské Lázně. Probíhají zde festivaly, mezinárodní kongresy a konference apod. Na území se nachází množství kulturních, historických a církevních památek:

- Horní Slavkov, Teplá a Bečov nad Teplou (městské památkové zóny);
- Krásno (technické památky na dolování cínu);
- Lázně Kynžvart (zámek a lázně);
- poutní místa (Krásno a Podlesí);
- Kladská (lovecký zámek);
- Mnichov (barokní kostel);
- zámek Bečov nad Teplou s relikviářem sv. Maura apod.

Optimální aktivity pro CR:

- kulturně poznávací CR;
- lázeňské pobyty
- festivalový CR;
- kongresový CR;
- církevní CR;
- pěší turistika;
- cykloturistika;
- poznávání přírody;
- venkovská turistika
- a možná lovecká turistika.

CHKO Třeboňsko

Tabulka č. 22: Specifická území CHKO Třeboňsko

Rozloha (km ²)	Území
130km ²	Veselsko - Lomnicko
140 km ²	Nežárka
180 km ²	Okolí Třeboně
90 km ²	Chlumsko
163 km ²	Suchdolsko

Území Veselsko – Lomnicko má rovinový pánevní reliéf s rybníky a v zásadě s vyrovnaným zastoupením lesů, polí, luk a pastvin. V podprůměrné hustotě jsou zastoupeny běžné typy vesnic i mikroregionálního centra Lomnice nad Lužnicí.

Nežárka je ploché území s několika výjimkami bez rybníků. Je nadprůměrně zalesněno (cca 80%) a směrem k východu stoupá do okolních pahorkatin. Největší část území je neosídlena. Drobná venkovská sídla jsou rozložena při okrajových komunikacích.

Okolí Třeboně má rovinný reliéf s rašeliništi a rybníky, místy zaplavenými depresiemi po těžbě šterkopísku. Lesy a louky s pastvinami převládají nad ornou půdou. Území tvoří integrovaný mikroregion s jádrem v Třeboni. Venkovské osídlení se soustřeďuje na jih a jihozápad od Třeboně.

Chlumsko je rovinaté, z 50 – 60% zalesněné území s rybníky a rašeliništi, které se mírně zvedá k východu. Osídlení tvoří rovnoměrná síť malých, typických jihočeských vesnic rozložených okolo mikroregionálního centra Chlum u Třeboně.

Suchdolsko má plochý pánevní reliéf s výskytem rašelinišť. Vodní plochy jsou zatopené lomy šterkopísku. Lesnatost je kromě ústřední části území výrazně nadprůměrná. Sídla jsou rozložena jen v okolí Suchdola nad Lužnicí, charakteristický je jejich rozptýl do samot a malých místních částí.

V potenciálu CR převládají výrazně rekreační prvky (vodácká turistika, vodní sporty, rekreace u vody, sportovní rybářství). Území je také bohaté na kulturní a historické památky. Jde např. o Švarcenberskou hrobku, městskou památkovou rezervaci v Třeboni, zámky (Jemčina, Chlum u Třeboně), historické jádro města Lomnice nad Lužnicí apod. Ve městě Třeboni jsou léčebné lázně. V okolí Třeboně je hustá síť cyklostezek.

Optimální aktivity pro CR:

- rekreace u vody;
- vodácká turistika;
- vodní sporty
- sportovní rybářství;
- cykloturistika;
- hipoturistika;
- poznávání přírody;
- pěší turistika;
- kulturně poznávací CR;
- venkovská turistika.

CHKO Žďárské vrchy

Tabulka č. 23: Specifická území CHKO Žďárské vrchy

Rozloha (km ²)	Území
120 km ²	Hlinecko
90 km ²	Poličsko
166 km ²	Devítiskalská vrchovina
100 km ²	Novoměstsko
130 km ²	Žďársko
64 km ²	Račínské lesy

Hlinecko je relativně málo členitá vrchovina s menšími komplexy lesů. Město Hlinsko je silné mikroregionální středisko, venkovské osídlení tvoří rozdrobená síť málo lidnatých vesnic.

Poličsko je zvlněný vysočinný pás zvolna se snižující směrem k severu. Na území je nadprůměrná lesnatost (75 – 80%). V osídlení převládají drobná venkovská sídla po obvodu lesních komplexů.

Devítiskalská vrchovina je ústřední vrchovinný masív Žďárských vrchů se skalními útvary na vrcholech (max. 836 m) a výraznou převahou lesů. S výjimkou mikroregionálních center Svratky a Sněžné představuje osídlení málo lidnaté vesnice, z nichž některé mají typickou rozptýlenou formu.

Území Novoměstska má masívní vrchovinný reliéf s většími komplexy lesů. Sídlní systém tvoří ucelený mikroregion s jádrem v Novém Městě na Moravě. Venkovská sídla vykazují podprůměrnou hustotu i velikost.

Žďársko je mírně zvlněná úpatní náhorní planina se sklonovou orientací k jihu. Na západě navazuje úvalovité údolí nejhořejší řeky Sázavy. Charakteristika osídlení je silně kontrastní mezi sídelním centrem Žďár nad Sázavou a drobnými, řídko rozloženými venkovskými sídly.

Račínské lesy je mírně zvlněná náhorní planina, která je téměř souvisle zalesněná (80 – 90%). Uprostřed lesního komplexu se nachází jediné malé sídlo Račín, lidnatější venkovská sídla leží při hranicích CHKO.

Hlavní hodnoty pro CR:

- Svobodné Hamry a Veselý Kopec (součásti skanzenu lidových staveb Vysočina);
- Hlinsko (historické jádro);
- rychlobruslařské závodiště ve Svratouchu;
- lovecký zámek Karlštejn;
- Krouna a Borová (lidové roubenice);
- Krátká, České Křižánky a Moravské Křižánky (venkovské památkové rezervace);
- Jimramov (karafiátové reminiscence);
- Nové město na Moravě (městská památková rezervace), ale také závody Zlatá lyže;
- Zelená Hora (hřbitovní kostel – památka UNESCO)
- Havlíčkova Borová (havlíčkovské reminiscence);
- lyžařské vleky a sjezdovky, běžkažské stopy apod.

Optimální aktivity pro CR:

- kulturně poznávací CR;
- zimní sporty;
- lyžařská turistika (běžky);

- hipoturistika;
- pěší turistika;
- poznávání přírody;
- cykloturistika;
- lovecká turistika;
- vodní turistika;
- venkovská turistika.

CHKO Železné hory

Tabulka č. 24: Specifická území CHKO Železné hory

Rozloha (km ²)	Území
64 km ²	Třemošnicko
75 km ²	Horní Chrudimka
67 km ²	Dolní Chrudimka
80 km ²	Chotěbořsko

Území Třemošnicko má vrchovinný reliéf s osou v asymetricky profilovaném hřbetu (max. 566 m) s prudkým spádem k jihozápadu a mírným k severovýchodu. Jde o nadprůměrně zalesněné území. Osídlení tvoří vesměs malé vesnice s významným podílem rekreačních funkcí.

Horní Chrudimka je pahorkatinné až vrchovinné území s hydrografickou osou řeky Chrudimky, nápadně měnící směr toku v prostoru Sečské nádrže. Území je středně lesnaté. Osídlení představuje síť velmi malých sídel okolo mikroregionálního a rekreačního střediska Seč.

Území Dolní Chrudimka se postupně snižuje od jihu k severu. Podobně se změlčuje údolí řeky Chrudimky, které je ještě pod Sečskou přehradou výrazně zaříznuté. Lesnatost je na celém území nadprůměrná. Osídlení tvoří rozdrobená síť malých vesniček.

Území Chotěbořsko je nejvyšší úsek železnohorského hřbetu (max. 668 m) s charakteristickým prudším svahem k jihozápadu. Zhruba o 100 – 150 m převyšuje mírně zvlněnou vysočinu s rovnoměrným střídáním lesů, polí a luk. Osídlení tvoří hustá síť velikostně podprůměrných venkovských sídel, které jsou mikroregionálně propojeny se střediskem Chotěboř.

Potenciál CR je bohatý. Významný je rekreační areál v okolí Sečské nádrže. Na území je množství kulturních a historických památek, např. hrady (Oheb, Vildštejn a Rabštejn), zámky (Maleč, Sloupno, Litoměřice a Libice nad Doubravou), Mošděníce (součást skanzenu lidových vesnických staveb Vysočina), keltské oppidum u Českých Lhotic, zříceniny hradů Stradov a Lichnice, historické jádro a zámek v Chotěboři apod.

Optimální aktivity pro CR:

- rekreace u vody;
- vodní sporty;
- pěší turistika;
- hipoturistika;
- cykloturistika;
- lyžařská turistika (běžky);
- venkovská turistika.

2.3 Agenda 21 pro průmysl CR

Klasická průmyslová činnost nepřipadá ve zvláště chráněných krajinných územích v úvahu. Služby CR však mohou za určitých okolností nabídnout obyvatelstvu těchto území pracovní uplatnění a zároveň zvýšit společenskou prestiž těchto oblastí. V tomto případě je na místě hovořit o Agendě 21 neboli o agendě pro 21. století, která je základním dokumentem Konference v Rio de Janeiru o životním prostředí a rozvoji, která se uskutečnila v roce 1996.

Deklarace z Rio de Janeira o životním prostředí má 4 hlavní části:

- ochrana zdrojů a hospodaření s nimi;
- sociálně ekonomické aspekty;
- finanční zdroje;
- úloha velkých finančních skupin.

Prioritními cíly jsou:

- zefektivnění spotřeby energie a surovin;
- zavádění nových technologií;
- změny v hospodaření s půdou;
- aplikace EIA (vlivu velkých staveb na životní prostředí);
- odstranění chudoby.

Agenda 21 rozpracovává zásady udržitelného rozvoje do podmínek měst, regionů a podle typů lidských aktivit nebo ekonomických sektorů.

Pro CR je zpracována Agenda 21 pro CR. Tento dokument společně vypracovaly mezinárodní organizace CR, a to UNWTO a WTTC and Earth Council pod úplným názvem „Agenda 21 pro průmysl CR: Směřování k environmentálně udržitelnému vývoji (Agenda 21 for the Travel & Tourism Industry: Towards Environmentally Sustainable Development) v roce 1996.

Uvedený dokument definuje hlavní zásady, poslání a možnosti udržitelného CR. Cestovní ruch a cestování:

- mohou pomoci lidem v dosažení zdravého aktivního života v harmonii s přírodou;
- mohou přispět k zachování, ochraně a regeneraci zemského ekosystému;
- měly by být založeny na udržitelných vzorcích produkce a spotřeby a ochrana životního prostředí by se měla stát neoddelitelnou součástí procesu rozvoje CR.

Podle tohoto dokumentu CR a cestování, mír, rozvoj a ochrana životního prostředí jsou vzájemně závislé. Rozvoj CR by měl být proto řízen ve spolupráci s obyvateli dotčených míst a rozhodování v procesu plánování by mělo být realizováno na místní úrovni. Rozvoj CR by měl vycházet z poznání a podpory identity, kultury a zájmů místního obyvatelstva. Cestovní ruch by měl plně využít svého potenciálu pro vytváření zaměstnanosti žen a místního obyvatelstva. Cestovní ruch by měl respektovat mezinárodní zákony na ochranu životního prostředí.

To všechno jsou hluboké pravdy a zároveň i prostor pro tvůrčí přístupy k jednání o osudu marginálních oblastí, kde se aktivity CR mohou stát důležitým faktorem sociálně ekonomického a kulturního rozvoje - prostředkem odstranění sociálních rozdílů a zachování nejen životního prostředí, ale i kulturních identit.

Důležitým předpokladem rozvoje CR v regionech je princip tzv. partnerství. Jde o spolupráci soukromého, veřejnoprávního a neziskového sektoru s občany daného území. Spolupráce

všech zainteresovaných právnických a fyzických osob s veřejnou správou je velmi důležitá. Ta představuje v obci nebo regionu celou komunitu a její podstatou je hledání a řešení společných problémů a dosažení společných cílů. Partnerství sdružuje a znásobuje úsilí a vkládané prostředky zúčastněných subjektů (místních obyvatel, správy, podnikatelů, neziskových organizací atd.) a je na něm závislá kvalita výsledného produktu. Z pohledu turistů a návštěvníků jsou služby CR komplementárními a vzájemně se podmiňujícími. Pokud v tomto procesu některá služba funguje špatně anebo dokonce vůbec, má to negativní dopady na další provozovatele služeb CR a v konečném důsledku to komplikuje rozvoj CR na celém dotčeném území.

V tomto kontextu je také všeobecně uznávanou skutečností, že CR se může stát obětí vlastního úspěchu, nerozvíjí-li se udržitelným způsobem. Biologická rozmanitost, funkce ekosystémů, přírodní zdroje a neobnovitelné kulturní dědictví či dokonce fungování městských oblastí může být ohroženo nekontrolovatelným rozvojem CR. Hospodářská, sociální a ekologická udržitelnost jsou klíčovými faktory pro konkurenceschopnost turistických destinací a dobré životní podmínky jejich obyvatel, jakož i pro vytváření pracovních příležitostí a ochranu a rozvoj přírodních a kulturních atrakcí. Na nebezpečí živelného rozvoje CR upozorňuje dokument EU „Obnovená politika EU v oblasti CR: Vstříc silnějšímu partnerství pro evropský CR“ – Sdělení Komise, KOM (2006) 134, Brusel 2006.

2.4 Programy LEADER a místní akční skupiny

Podobné principy jako u Agendy 21 se využívají také v přístupu LEADER při činnosti místních akčních skupin (MAS).

LEADER+ je jednou z iniciativ Evropského Společenství. Iniciativy Společenství jsou zvláštní programy zřízené Evropskou komisí k řešení specifických problémů dotýkajících se celého území EU, které doplňují jiné programy Evropského Společenství nebo usnadňují jejich realizaci. Iniciativa Společenství LEADER+ nebyla v ČR v plánovacím období 2004 - 2006 otevřena jako samostatný finanční zdroj, ale aktivity typu LEADER+ byly začleněny v rámci příslušných programových dokumentů. Jednalo se zejména o OP Zemědělství, ve kterém bylo vybráno pilotních místních akčních skupin.

V současné době je přístup LEADER vymezen v článku 61 Nařízení rady (ES) č. 1698/2005, o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV).

Přístup Leader zahrnuje alespoň tyto prvky:

- strategie místního rozvoje podle jednotlivých oblastí, určené pro řádně vymezená subregionální venkovská území
- partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem na místní úrovni
- přístup zdola spojený s tím, že rozhodovací pravomoc týkající se vypracování a provádění strategií místního rozvoje náleží místním akčním skupinám
- více odvětvové navrhování a provádění strategie založené na součinnosti mezi subjekty a projekty z různých odvětví místního hospodářství
- uplatňování inovačních přístupů
- provádění projektů spolupráce
- vytváření sítí místních partnerství.

Partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem na místní úrovni se vytváří prostřednictvím MAS. Ty pak musí splňovat tyto podmínky:

- navrhnou ucelenou strategii místního rozvoje

- tvoří je buď skupina, na kterou se již vztahují iniciativy Leader II nebo Leader+ nebo skupina podle přístupu Leader, nebo musí být novou skupinou zastupující partnery z jednotlivých společensko-ekonomických odvětví působících místně na dotyčném území. Podíl hospodářských a sociálních partnerů a jiných zástupců občanské společnosti, například zemědělců, žen a mladých lidí z venkova a jejich sdružení, musí v místním partnerství na úrovni rozhodování činit alespoň 50 %;
- prokáží schopnost definovat a provádět strategii rozvoje pro danou oblast.

Z hlediska legislativy České republiky mohou MAS být:

- Obecně prospěšná společnost podle zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, ve znění pozdějších předpisů.
- Občanské sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zájmové sdružení právnických osob podle § 20, písm. f) zákona č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Další povinnosti pro místní akční skupiny, které žádají o dotace z Programu rozvoje venkova (PRV) jsou stanoveny v dokumentu Ministerstva zemědělství ČR č.j. 37201/2007 - 10000 Pravidla, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotace pro MAS v rámci programu rozvoje venkova ČR na období 2007-2013.

Jedná se zejména o tyto povinnosti:

- Strategie vytvořená MAS musí být realizována na území České republiky, mimo území hl. města Praha.
- Území působnosti MAS má 10 000 až 100 000 obyvatel a města s max. 25 000 obyvateli.
- Území působnosti MAS je vymezeno hranicí, která ohraničuje katastrální území všech okrajových obcí zahrnutých do území působnosti MAS.

Další povinnosti jsou organizačního charakteru, aby bylo zajištěno fungování MAS podle přístupu LEADER z dlouhodobého hlediska.

Jsou podporovány MAS, které v souladu s principem Leader zajišťují realizaci svého Strategického plánu Leader (SPL). SPL vymezuje možné oblasti podpory na základě podmínek Programu rozvoje venkova pro jednotlivé osy a jejich opatření, kromě nárokových opatření osy II a opatření Podpora předčasného ukončení zemědělské činnosti, Seskupení producentů a Pozemkové úpravy v ose I. Tento SPL navrhnou MAS, odpovídají za jeho provádění a vybírají projekty pro financování v souladu se SPL.

MAS v tomto opatření žádá o finanční podporu na celou realizaci SPL, ale dotaci na realizaci jednotlivých projektů konečných žadatelů neobdrží MAS přímo na svůj účet, ale konečný žadatel.

Partneři, kteří se mohou sdružovat do MAS:

Soukromý sektor	Veřejný sektor
Hospodářské a obchodní komory, Agrární komora	Státní organizace (Lesy ČR, Správa NP, Správa CHKO, Národní památkový ústav, organizační složky státu apod.)
Družstva pro společné užívání zemědělského	Obce a jejich svazky, kraje

Soukromý sektor	Veřejný sektor
majetku	
Jiná družstva	Organizace s podílem veřejných financí pod 50%
Obchodní společnosti	Sdružení složené z více než 50% ze zástupců místních samospráv a/nebo státních organizací je považováno za veřejné
Podniky (zejména malé a střední podniky, velmi malé podniky)	University, školy
Jednotlivci	

V současné době existuje v České republice více než 140 MAS a tyto místní iniciativy hrají důležitou úlohu v sociálně ekonomickém rozvoji českého venkova (blíže na www.mze.cz a www.mmr.cz).

Program Rozvoj venkova pro období 2007 – 2013 v gesci MZe se zaměřuje ve své ose III. na podporu posilování rozmanitosti hospodářských činností na venkově v rámci diverzifikace a restrukturalizace zemědělství, zlepšení občanského vybavení a služeb včetně nezbytné infrastruktury a ochrany životního prostředí s důrazem na zhodnocení potenciálu venkovské krajiny a zachování kulturního dědictví venkova. Pozornost se také zaměřuje na tvorbu nových pracovních příležitostí a zlepšení podmínek pro život rodin a mladých lidí na venkově, především v oblastech s nepříznivým věkovým složením obyvatelstva s cílem zabránit dalšímu vylidňování venkovských oblastí a rovněž na vytváření podmínek pro rozvoj venkovské turistiky a agroturistiky. Pokud jde o venkovský cestovní ruch, lze získat podpory například na tyto projekty:

- Tvorba pěších tras, vinařských stezek a hiposteze.
- Výstavbu nebo rekonstrukci ubytovacích, stravovacích a sportovních málo kapacitních zařízení.

Všechny Regionální operační programy (7 programů) obsahují prioritní osy zaměřené na podporu rozvoje udržitelného CR. Pokud jde o venkov, zaměřuje se v těchto programech podpora na podnikatele v obcích nad 2 tisíce obyvatel. Program MZe dotuje venkovské podnikatele v obcích do 2 tisíc obyvatel. O podporách pro podnikatele v CR, kteří působí v NP a CHKO se podrobněji hovoří v kapitole 4.

2.5 Kontrolní otázky

1. Které aktivity CR jsou důležité pro udržitelný rozvoj CR ?
  - a) Všechny, které jsou založeny na principech udržitelného rozvoje.
  - b) Neexistuje žádné omezení.
  - c) Pouze ty, které respektují ekologická hlediska.
  - d) Pouze ty, které dlouhodobě nenarušují přírodní, kulturní a sociální prostředí.
2. Kolik je v ČR národních parků ?
  - a) V ČR jsou 4 národní parky.
  - b) Velmi mnoho.
  - c) V ČR jsou 4 národní parky, ale je otázka, zda nebude do budoucna jejich počet snížen.

- d) V ČR jsou 4 národní parky a počítá se s jejich rozšířením o území Českého lesa.
3. Který národní park je největší ?
- Národní park Šumava.
  - Všechny mají přibližně stejnou rozlohu.
  - Krkonošský národní park.
  - Národní park České Švýcarsko s ochranným pásmem CHKO Labské pískovce.
4. Venkovská turistika je:
- Produkt ČR, který je spojen s vícedenním pobytem na venkově v málo kapacitních ubytovacích a stravovacích zařízeních, zaměřený na ekologické služby ČR.
  - Ubytování v chatách a venkovských chalupách.
  - Klasický tramping.
  - Pozorování přírody a života na venkově.
5. Co bylo předmětem Konference v Rio de Janeiru ?
- Zásady realizace udržitelného rozvoje.
  - Problematika rozvoje venkovských oblastí.
  - Problematika ozónových děr.
  - Ochrana mořských živočichů.
6. Co je Agenda 21 nebo také jinak tzv. agenda pro 21. století ?
- Základní dokument Konference v Rio de Janeiru, rozpracovávající zásady udržitelného rozvoje.
  - Ekologická pravidla rozvoje ČR.
  - Nástroj sociálně ekonomického rozvoje regionů.
  - Soubor předpisů jak realizovat odstraňování následků oteplování planety.
7. Který dokument definuje podmínky udržitelného rozvoje ČR ?
- Agenda 21 pro ČR (též Agenda 21 pro průmysl ČR).
  - V podmínkách ČR jde o dokument: „Strategie regionálního rozvoje ČR“.
  - Program obnovy venkova.
  - Koncepce rozvoje ČR do roku 2013.
8. Které instituce vypracovaly Agendu 21 pro ČR ?
- Mezinárodní organizace ČR, a to UNWTO a WTTC a Earth Council jako rozpracování Základního dokumentu Konference v Rio de Janeiru.
  - Každý členský stát organizace UNWTO má vlastní verzi aplikace Základního dokumentu Konference v Rio de Janeiru..
  - Evropská komise pro ČR se sídlem v Luxembursku.
  - Pro ČR dokument zpracovala Česká centrála cestovního ruchu CZECH TOURISM.
9. Co je hlavním krédem Agendy 21 pro ČR ?
- Idea, že ČR a cestování, mír, rozvoj a ochrana životního prostředí jsou vzájemně závislé.
  - Průmyslové využití ČR pro ekonomický a sociální rozvoj regionů.
  - Zvýraznění odvětví ČR jako nástroje efektivního rozvoje průmyslu volného času.

- d) Zvyšování devizových příjmů z CR do platebních bilancí jednotlivých států.
10. Lze realizovat rozvoj CR na daném území bez souhlasu místních obyvatel ?
- Ano. Vše záleží na rozhodnutí veřejné správy a samosprávy.
  - Velice obtížně.
  - Ne. Základem je spolupráce veřejného a soukromého sektoru, včetně podpory místního obyvatelstva.
  - Všechno jde, když se chce.
11. MAS znamená:
- místní agenda spolků
  - místní akční skupina
  - monitorování a sledování
  - místní aplikace strategie
12. Z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova je v ČR v období 2007 -2013 hrazen program:
- Operační program Zemědělství
  - Program obnovy venkova
  - Program rozvoje venkova
  - Oborový program Zemědělství
13. V území působnosti MAS může být město s maximálně:
- 10 000 obyvateli
  - 25 000 obyvateli
  - 100 000 obyvateli
  - 25 000 obyvateli a zároveň toto město musí mít minimálně 10 000 obyvatel
14. Podíl hospodářských a sociálních partnerů a jiných zástupců občanské společnosti musí v místním partnerství na úrovni rozhodování činit alespoň:
- 10 %
  - 25 %
  - 50 %
  - není stanoveno
15. MAS může být:
- obecně prospěšná společnost nebo občanské sdružení nebo zájmové sdružení právnických osob
  - obecně prospěšná společnost nebo občanské sdružení nebo akciová společnost
  - obecně prospěšná společnost nebo akciová společnost nebo společnost s ručením omezeným
  - zájmové sdružení právnických osob nebo nadace nebo nadační fond

Správné odpovědi: 1.d); 2.a); 3.a); 4.a); 5.a); 6.a); 7.a); 8.a); 9.a); 10.c); 11.b); 12.c); 13.b); 14.c); 15.a)

2.6 Seznam použité literatury

- [1] Atlas cestovního ruchu České republiky. MMR, Praha 2006

- [2] Návrh nové rajonizace cestovního ruchu České republiky. Grantový projekt MMR, ESF EU 2005
- [3] Nařízení rady (ES) č.1698/2005, o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova
- [4] Ing. Martina Pásková, RNDr. Josef Zelenka, CSc.: Cestovní ruch – Výkladový slovník, MMR, Praha, 2002
- [5] Obnovená politika EU v oblasti cestovního ruchu: Vstříc silnějšímu partnerství pro evropský cestovní ruch. Sdělení Komise, KOM (2006) 134, Brusel 2006
- [6] Pravidla, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotace pro místní akční skupiny v rámci Programu rozvoje venkova ČR na období 2007 –2013
- [7] Pravidla, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotace na projekty Programu rozvoje venkova ČR na období 2007 – 2013 – Opatření III. I. 3 – Podpora cestovního ruchu
- [8] UNWTO, WTTC and Earth Council: „Agenda 21 for the Travel and Tourism Industry“ (1996)
- [9] www.npsumava.cz
- [10] www.nppodyji.cz
- [11] www.krnap.cz
- [12] www.npcs.cz
- [13] www.mze.cz
- [14] www.mmr.cz
- [15] www.szif.cz
- [16] webové stránky krajských úřadů

2.7 Seznam použitých zkratk

ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
EZFRV	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
CR	Cestovní ruch
CHKO	Chráněná krajinná oblast
LEADER	Liaison entre les actions economic rural – Propojování akcí hospodářského rozvoje venkova
MAS	Místní akční skupina
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MZe	Ministerstvo zemědělství
NP	Národní park
PRV	Program rozvoje venkova
SPL	Strategický plán LEADER
UNWTO	United National World Tourism Organization – Světová organizace cestovního ruchu se statutem OSN
UNESCO	United National Educational, Scientific and Curtural Organization – Organizace

ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
EZFRV	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
CR	Cestovní ruch
	spojených národů pro vzdělávání, vědu a kulturu
WTTC	World Travel and Tourism Council – Světová rada cestování a cestovního ruchu

3 Marketing produktů cestovního ruchu v oblastech zvláštní ochrany přírody

3.1 Klíčová slova

Marketing, cestovní ruch, subjekty cestovního ruchu, produkt cestovního ruchu, marketingové řízení, marketingový mix, marketingová strategie, marketingová komunikace, regionální produkt, Agenda 21, MA 21, Natura 2000, prodej ze dvora, bioprodukty, domácí výrobky, místní akční skupina, regionální značka.

Krizové situace, složky integrovaného záchranného systému, orgány krizového řízení.

3.2 Úvod

Marketing je zjednodušeně řečeno souhrn činností, které jsou používány za účelem co nejlepšího uplatnění zájmů firem a zákazníků. Jeho význam se s postupujícím rozvojem společnosti měnil a v závislosti na rozvoji tržního prostředí nabýval na významu. Marketing dnes představuje aktivní využívání poznatků mnoha vědních oborů, jakými jsou např. psychologie, sociologie, sociální psychologie, matematické metody a v posledních desetiletích minulého století přistoupily aspekty ochrany přírody a obnovitelných zdrojů, tedy ekologie. Zcela svěbytnou oblastí aplikace marketingových metod řízení se stal rozmach informačních technologií. Firmy zabývající se cestovním ruchem pravidla marketingu vstřebaly velmi rychle a dnes firemní marketing patří k nezbytnému know how firmy. Naproti tomu veřejný sektor, tedy veřejná správa se dlouho domnívala, že tato metoda řízení pro ni není přínosem. Dnes metody marketingu využívají jak podnikatelské subjekty, tak jeho výhody chápou i neziskové organizace a sektor veřejných služeb. Zájmy všech těchto subjektů se pochopitelně setkávají a prolínají v územích zvláštní ochrany přírody a tzv. marketingový trojúhelník „zákazník – firma – konkurence“ v tomto případě může představovat střetovou záležitost. Pro firmu zabývající se cestovním ruchem může být a v řadě případů také je veřejná správa reprezentovaná speciálním úřadem, tedy správou příslušného národního parku či CHKO překážkou podnikání, neboť principy ochrany přírody jsou často vnímány jako potenciální překážky rozvoje podnikání. K nejčastějším určitě patří problematika stavebního řízení. Neziskové organizace oscilují dle svého zaměření mezi oběma póly, na jednom pólu jsou organizace hájící a střežící ochranu přírody, na druhém neziskové organizace napomáhající rozvoji cestovního ruchu a zkušenosti ukazují, že právě tyto mohou být dobrým spojovacím článkem, že dokáží hledat mezi oběma póly „zlatou střední cestu“.

Hledání společné marketingové strategie území, která bude přijatelná pro všechny, je podmíněna znalostí kladů, která sebou cestovní ruch do území přináší, nebo záporů, které by mohl přinést, pokud by zájmové území nebylo předmětem zákonné ochrany přírody.

3.3 Pozitiva a negativa cestovního ruchu

K pozitivům patří, že stále více aktérů cestovního ruchu si uvědomuje skutečnost, že cestovní ruch působí jako významný ekonomický faktor v daném území a že podmínkou jeho udržitelnosti a rozvoje je zároveň péče o zachování a ochranu významných přírodních zdrojů, ochrana kulturně-historických pamětihodností s cílem využívat je jako významné atraktivitu cestovního ruchu, zachování krajinného i architektonického rázu s cílem dosáhnout neopakovatelné image dané oblasti.

V posledním období v souvislosti s rostoucí úrovní ekologického uvědomění účastníků cestovního ruchu stále více podnikatelů uplatňuje technologické postupy a techniky vedoucí k úspoře energie, snižování emisí, využívání alternativních zdrojů energie, snižování odpadů, což má pozitivní vliv na kvalitu ovzduší, vody, snížení hladiny hluku ap. Významně k tomu přispívá i možnost podpory z fondů Evropské unie.

Cestovní ruch se projevuje i ve výstavbě infrastruktury, která je jedním z nutných předpokladů jeho rozvoje. Jde o výstavbu kanalizace, čistíren odpadních vod, plynofikaci ap.

Pokud se na určitém území rozvíjí cestovní ruch a jeho výsledky se projeví v řešení sociálně-ekonomických problémů obyvatel, vzroste jejich zájem o kvalitu životního prostředí, stejně jako snaha zachovat přírodní a kulturní dědictví pro budoucí generace.

Cestovní ruch vytváří pracovní příležitosti na venkově v souvislosti s rozvojem alternativních forem cestovního ruchu a pomáhá řešit problém urbanizace.

K negativům cestovního ruchu patří znečišťování vody, ovzduší, zvyšování hladiny hluku. K tomu přispívá zejména rozvoj automobilové dopravy, bohužel i vlivy nedostatečného ekologického chování podnikatelů v cestovním ruchu, ale i chování samotných účastníků cestovního ruchu.

V případě živelného rozvoje cestovního ruchu často dochází k vizuálnímu znehodnocení krajinného prostředí, především architektonického ztvárnění zařízení cestovního ruchu, nerespektováním tradičního architektonického stylu, používáním nevhodných stavebních materiálů ap. K vizuálnímu znehodnocování dochází i v případě, že stavební zásahy vedou k omezení zeleně.

Negativní vliv cestovního ruchu se projevuje i v růstu odpadů, zvláště když řešení tohoto problému není integrální součástí plánování rozvoje daného území. Tvorba divokých skládek odpadu a neexistence kanalizace čistíren odpadních vod znehodnocují přírodní prostředí.

V důsledku rozvoje cestovního ruchu dochází k ničení ekosystémů, narušení ekologické stability krajiny, zvláště v případě, že výstavba infrastruktury cestovního ruchu a zpřístupnění atraktivit není plánováno na základě důsledné analýzy ekologické stability krajiny. Podobné je to i v případě, že kapacita zařízení nerespektuje limitní kapacity daného území.

Poškození a ničení archeologických a kulturně-historických památek, zvláště v důsledku jejich neodborné rekonstrukce, resp. vandalizmu účastníků cestovního ruchu. Živelný a neplánovaný rozvoj cestovního ruchu může vyvolat vážné problémy ve využívání území. Jde o případy, kdy se zařízení cestovního ruchu staví na území, které by bylo možno využít na jiné druhy sociálně-ekonomického rozvoje efektivněji z hlediska využívání přírodních zdrojů a jejich udržitelného rozvoje.

Neomezený rozvoj cestovního ruchu může mít nepříznivý dopad na místní obyvatelstvo, především růstem cen pozemků, nemovitostí, zboží a služeb, které jsou předmětem spotřeby i místního obyvatelstva. V praxi se to projeví konfliktem mezi místním obyvatelstvem a účastníky cestovního ruchu, což může snížit atraktivitu daného území.

Cestovní ruch může být provázen i růstem kriminality a ztrátou kulturní identity daného území. [3]

Z hlediska orgánů ochrany přírody na území zvláštní ochrany patří k největším negativům a zásadním střetům vyplývajícím z rozvoje cestovního ruchu, rekreace a sportovních aktivit dle dopadů na přírodní prostředí:

- Přetížení center cestovního ruchu návštěvností a obtížnosti uplatnění regulačních opatření v zimní a letní sezóně.
- Absence regulace rekreační dopravy v centrech CR, chybí záchytná parkoviště, regulačně-informační dopravní systémy, malá ekologizace hromadné dopravy.
- Erozní ohrožení turistických stezek a návštěvnicky exponovaných lokalit, vysoká či nárazová návštěvnost na turistických stezkách,
- Obtížnost regulace a usměrnění některých sportovních a zájmových aktivit, které jsou v rozporu se zákonnými omezeními dle z. č. 114/92 Sb., O ochraně přírody a krajiny: horská kola, paraglajding, snowboarding, horolectví, sněžné skútry, sběr lesních plodů v NPR, hromadné a sportovní akce aj.

3.4 Znaky marketingu z hlediska subjektů cestovního ruchu v oblastech zvláštní ochrany přírody

a) Marketing slouží k uspokojení požadavků všech zúčastněných

Nejprve je nutno si vymežit subjekty cestovního ruchu a jejich postavení v území. Pokusíme se je nyní popsat z hlediska jejich požadavků a zájmů.

3.4.1 Oblast podnikání

Pro podnikatele, jimiž jsou poskytovatelé služeb a zboží v cestovním ruchu, je důležité, aby počet zákazníků byl co největší, délka pobytu co nejdelší a typy aktivit co nejrozmanitější (ubytovací a stravovací kapacity, infrastruktura volného času). Ale i ostatní podnikatelé, jejichž provozovna leží v zájmovém území, ale vlastní činnost s cestovním ruchem zdánlivě nesouvisí (zdánlivě proto, že samozřejmě jakákoli výroba ovlivňuje prostředí, v němž se odehrává), požadují co nejméně administrativních překážek při realizaci předmětu podnikání a jeho rozvoji (tedy výstavbě, provozu firmy a rozvoji jejího zázemí). Společným požadavkem podnikatelů obou typů je tedy dobrá dopravní dostupnost a dostatečné kapacity potřebné infrastruktury, byť oba typy podnikání nemají stejné požadavky na její jednotlivé druhy.

3.4.2 Oblast ochrany přírody – veřejná správa (státní správa a samospráva)

Mohlo by se zdát, že jediným požadavkem státní správy by měla být ochrana přírody jako taková. V průběhu devadesátých let minulého století tento požadavek opravdu stál na předním místě, zejména státní správy. Oblast samosprávy, byť státní správu na území NP a CHKO vykonává pouze v omezené míře, se často dostávala právě v této souvislosti do konfliktního postavení, neboť ze zákona je zodpovědná za rozvoj území a života občanů v něm. To občané také od své samosprávy očekávají, a proto se volení zastupitelé s nadřazením zájmů přírody a nekomunikativnosti státní správy mohli hůře vyrovnávat. V posledních letech však filosofie ochrany přírody doznává změn, zejména v souvislosti s Agendou 21 se stává pro správy NP a CHKO zákazníkem i občan, tudíž i turista. Ukázalo se totiž, že ochrana přírody potřebuje takového občana, který je přesvědčený o její potřebnosti pro sebe a své zájmy. Příkladem (za předpokladu určitého zjednodušení) této změny chápání může být situace v NP Šumava a CHKO Český les. V rámci vymezení destinací cestovního ruchu agenturou Czechtourism se jedná o jednu jedinou destinaci, přesto chování obou správ bylo a dosud ještě je vnímáno veřejností zcela odlišně. NP Šumava se stal synonymem pro neshodu a neschopnost najít společný zájem mezi ochranou přírody a životem lidí, naproti tomu CHKO Český les je přijímán jako sjednocující prvek. Svoji roli sehrál zřejmě samotný způsob vzniku ochrany těchto území. NPŠ vznikl skoro živelně, jako reakce na pád železné opony byla postavena

opona zelená. Principy ochrany přírody v CHKO ČL vznikaly řadu let a jejímu vyhlášení předcházelo důkladné projednávání na všech úrovních – občanů, podnikatelů, NO.

Ve vztahu k cestovnímu ruchu můžeme tak hovořit i o zájmu uspokojit občana-turistu za předpokladu dodržení principů ochrany přírody.

3.4.3 Oblast neziskových organizací

Mluvíme-li o podnikání a ochraně přírody jako o dvou bodech, pak do prostoru mezi nimi můžeme umístit činnost neziskových organizací. Od organizací zabývajících se ochranou přírody, které mají za sebou již dlouholetou tradici činnosti u nás (CSOP), nebo navazují na celosvětové organizace (Greenpeace, Děti Země), přes neziskové organizace podporující rozvoj kulturního, společenského, sportovního života, tedy činností souvisejících s cestovním ruchem (TJ, KČT, Sokol, organizace dětí a mládeže) k neziskovým organizacím, které vznikají přímo s cílem zvýšit ekonomický potenciál území, tedy rozvíjet cestovní ruch (většinou se jedná o různé typy asociací spojujících buď podnikatele nebo veřejnou správu, či obojí dohromady).

Z uvedené charakteristiky vyplývá, že právě zájmy těchto NO mohou být jak stmelujícím prvkem, tak prvkem rozdělujícím. Pro NO ekologického charakteru je v mnoha případech základním požadavkem pouze ochrana přírody, požadavky ostatních se více či méně dotýkají rozvoje turistiky za předpokladu zachování zdravého životního prostředí.

Z výčtu zájmů a požadavků subjektů cestovního ruchu v území ZOP můžeme definovat základní znaky, které jejich marketing v tomto území z hlediska potřeb rozvoje cestovního ruchu má mít:

- sloužit k uspokojení požadavků všech zúčastněných
- cíleně se orientovat na rozvoj cestovního ruchu za předpokladu ochrany přírody
- zahrnovat produkty, služby a vize
- systematicky vyhledávat možnosti trhu
- realizovat společnou marketingovou koncepci

a výše uvedenému přizpůsobit organizaci jednotlivých subjektů i jejich vzájemné vazby.

3.5 Marketingový systém řízení

Jako vyšší stupeň organizování cestovního ruchu v regionech je možno označit regionální organizace turistického ruchu, které jsou typické pro 70. a 80. léta (rozumí se v turisticky vyspělých zemích, např. v Rakousku.). Integrují jako široce zastoupená sdružení nebo dokonce jako veřejnoprávní instituce často všechny, kteří se v regionu zabývají turistickým ruchem. Své aktivity týkající se uplatnění na trhu ve fázi rozvoje a boomu turistického ruchu omezují na reklamu a veřejnou práci a organizují důležité informační a servisní služby pro daný region. Strategii jejich vývoje určují požadavky podniků a míst a zastupování jejich zájmů ve prospěch turistického ruchu. (V České republice zatím ani tato etapa nenastala). Management destinací jako třetí generace v organizaci turistického ruchu se musí především orientovat podle tvrdého konkurenčního boje na mezinárodních trzích a regiony se silným turistickým ruchem musí přeměnit na strategicky řízené konkurenceschopné jednotky, které v nabídce obstojí na mezinárodním trhu. Odvaha ke koncentraci na perfektní organizaci klíčových obchodů, ke sjednocení nejsilnějších a nejdůležitějších partnerů do strategických kooperací a k řízení různorodé sítě nutné pro uplatnění na trhu může z destinací vytvořit rychle, pružně a tržně jednající silná sdružení pro rozvoj a uplatnění na trhu, která budou

řízena na podobných manažerských principech jako podniky. Rozhodujícím faktorem ve vývoji destinací je požadavek, aby z relativně samostatně existujících míst, podniků a subjektů provozujících infrastrukturu služeb cestovního ruchu vznikla strategicky říditelná a v rámci mezinárodního trhu konkurenceschopná jednotka, schopná dynamického rozvoje. [3]

Jestliže jsme si v předchozí kapitole ukázali, že subjekty na území ZOP se mohou shodnout v základních východiscích marketingu a chtějí cílevědomě rozvíjet cestovní ruch, musí uvažovat již dnes (a také se již zárodky objevují) o společné marketingové strategii, která bude připravena reagovat na potenciální změny. Jedná se o kvalitativní posun v náhledu na území jako na „společnou firmu“, jejímž cílem je dosahování zisku ve smyslu přiměřeného uspokojování potřeb všech subjektů.

Strategický marketingový plán hodnotí východiska, určuje trhy a cíle na nich (včetně časových horizontů), určuje vhodnou strategii, finanční nároky, harmonogram realizace, kontrolní a zpětné vazby, zodpovědnost. Předpokladem pro realizaci takto koncepčně pojaté vize je zpracování operativního marketingového plánu. Operativní marketingový plán zahrnuje detailní a cílevědomou práci s nástroji marketingu, tedy práci se 4P (Jedná se o symbolické vyjádření základních prvků: P/produkt; P/price-cena; P/place-distribuce; P/promotion-propagace, marketingová komunikace). Při marketingovém způsobu řízení jsou využívány v souladu s poznanými východisky, přijatými cíli, zvolenou strategií a v určité vzájemné vazbě a harmonizaci. Proto se též vžil pojem „marketingový mix“. V pracích některých dalších autorů jsou uváděny ještě další P(P/people-lidské zdroje, zejména v souvislosti se službami, P/partnership-partnerství) [1] a P/programming-tvorba programů¹. Jejich význam zejména v námi zkoumané oblasti určitě poroste, jak již nyní ukazují analýzy prováděné právě při přípravě strategií a plánů. Pro tyto analýzy se vžilo označení SWOT (S/Strengths-silné stránky, W/Weaknesses-slabé stránky, O/Opportunities-příležitosti, T/Threats-ohrožení).

3.6 Marketing a informace

Chceme-li dobře a zodpovědně řídit rozvoj cestovního ruchu prostřednictvím marketingového plánování, nesmíme podcenit práci s informacemi. Tento proces zvláště v oblasti cestovního ruchu je velmi náročný jak časově, tak organizačně i finančně, neboť se jedná o sběr, analýzu a vyhodnocení dat tak, abychom byli schopni postavit komplexní informační systém. Informace získané vlastními zdroji (např. vlastní dotazníkové šetření, pravidelná hlášení jednotlivých subjektů, výroční zprávy, výzkum na internetu apod.) můžeme doplnit daty jiných subjektů, z možných dostupných zdrojů jmenujme Český statistický úřad (www.czso.cz: např. počty turistů, ubytování, kapacit apod.), Czechtourism (www.czechtourism.cz: pravidelná dotazníková šetření letní a zimní sezóny v jednotlivých turistických regionech, profil návštěvníků), Svaz průmyslu a dopravy ČR (http://www.spcr.cz/statistika/cestovni_ruch/cestovni_ruch.pdf: Vývoj cestovního ruchu). Zpracováváním kvalifikovaných výzkumů se zabývají specializované firmy (např. STEM/MARK).

Mezi nejdůležitější informace, s nimiž musí strategický marketing pracovat, patří znalost spotřebitele, jeho chování, motivace, potřeby, ale i segmentace trhu na jednotlivé cílové skupiny (učebnice marketingu uvádějí např. demografickou segmentaci, psychografickou segmentaci, psychologickou ad.).

---

¹ Ing. Dagmar Jakubíková PhD. „Marketingový management turistické destinace“, 2006

Rešerše segmentace na cílové skupiny v rámci národních parků v ČR:²

<i>Národní park Podyjí</i> www.nppodyji.cz	<i>zájemci o informace pěší turistika cykloturistika</i>
<i>Národní park a CHKO Šumava</i> www.npsumava.cz	<i>zájemci o informace pěší turistika cykloturistika lyžařské trasy vodácké trasy</i>
<i>Krkonošský národní park</i> www.krnapp.cz	<i>zájemci o informace pěší turistika včetně vozíčkářů cykloturistika campování</i>
<i>Národní park České Švýcarsko</i> http://ceskosaske-svycarsko.eu	<i>zájemci o informace pěší turistika (není v portále umístěno u turistiky) campování hippostezky (není v portále umístěno u turistiky)</i>
<i>Správa CHKO Broumovsko³</i> http://www.broumovsko.ochranaprirody.cz/	<i>horolezectví cykloturistika</i>
<i>Správa CHKO Slavkovský les (odkazy umístěné pod „Činnost správy“)</i> www.slavkovskyles.ochranaprirody.cz	<i>pěší turistika cykloturistika běžecké lyžování</i>
<i>Správa CHKO Pálava (odkaz pod „Správa informuje“)</i> www.palava.ochranaprirody.cz	<i>pěší turistika (naučná stezka)</i>
<i>Správa CHKO Český ráj (odkaz pod „Správa informuje“)</i> www.ceskyraj.ochranaprirody.cz	<i>pěší turistika (naučné stezky) zájemci o informace</i>
<i>Správa CHKO Labské pískovce</i> www.labskepiskovce.ochranaprirody.cz	<i>pěší turistika (naučné stezky) zájemci o informace</i>
<i>Správa CHKO České středohoří (odkaz „Činnost správy“ – „sport, turistika, rekreace“, další odkaz „Správa informuje“ – „naučné stezky“)</i> www.ceskestredohori.ochranaprirody.cz	<i>pěší turistika + zvlášť naučné stezky cykloturistika zimní sporty turistické cíle tipy na vycházky a výlety včetně občerstvení</i>
<i>Správa CHKO Beskydy</i> www.beskydy.ochranaprirody.cz	<i>informace o turistických možnostech pěší, cyklo, zimní, zmíněno Valašské království bez odkazu</i>
<i>Správa CHKO Bílé Karpaty</i>	<i>informace vybraných turistických cílech</i>

---

² Zdroj:

www.stranky.prirodnich.sprav.cz ke dni 11. května 2008

³ turistické informace na www.sprav.chko.cz pouze v češtině

www.bilekarpaty.ochranaprirody.cz

Správa CHKO Blaník

www.blanik.nature.cz

Správa CHKO Český kras

www.ceskykras.ochranaprirody.cz

Správa CHKO Český les

www.ceskyles.ochranaprirody.cz

Správa CHKO Jeseníky – doporučuji zhlédnout!

www.jeseniky.ochranaprirody.cz

Správa CHKO Jizerské hory

www.jizerskehory.ochranaprirody.cz

Správa CHKO Kokořínsko

www.kokorinsko.ochranaprirody.cz

samostatný odkaz na vzdělávací a informační středisko www.bilekarpaty.cz/vis , kde najdeme odkaz na ubytování a stránky města (anglická verze stránek pouze základní popis)

pěší turistika

cykloturistika

zmíněna je spolupráce s Posázaví o.p.s., není však bohužel uveden odkaz na www, které jsou velmi dobré pro turisty

odkaz Kalendář akcí prázdný

akce jsou uvedeny v Aktualitách včetně kalendáře na rok 2008

Encyklopedie ke stažení

pouze krátká anotace k možnostem cestovního ruchu zcela v obecné rovině, v Kalendáři akcí je informace o akci z r. 2006

typy na výlety + odkaz na nový turistický portál www.ejeseniky.com

jen obecné informace a odkazně akce k výročí CHKO www.jizerkyslavi.cz

cykloturistika

pěší turistika+naučné stezky

turistické cíle (chybí [www odkazy](#))

Pozn. Obecně můžeme konstatovat, že informace státní správy dostupné na internetu jsou z hlediska cestovního ruchu zcela zanedbatelné. Zcela chybí propojenost na další subjekty, které se angažují v cestovním ruchu. Provedená rešerše naznačuje, že návaznost na partnery prostřednictvím internetu zcela chybí, ale obráceně subjekty podporující cestovní ruch kontakt na státní správu ochrany přírody uvádí. Pozitivní výjimkou jsou v tomto smyslu informace CHKO Jeseníky.

Srovnáním [www prezentací](#) jednotlivých správ NP a CHKO vidíme, že největší cílovou skupinu představují pouze občané a podnikatelé žijící na území CHKO nebo v nejbližším okolí. Pro ně jsou určeny informace o správních řízeních a informace o akcích pořádaných příslušnou správou. Druhou cílovou skupinou by se mohlo zdát, že jsou učitelé, do jejichž náplně výuky patří zejména ekologie. Stránky jsou primárně ve většině případů určeny jen jako zdroj obecných informací, i když v odkazech je přímo „Turistika“ uvedena, neobsahuje informace o konkrétních produktech cestovního ruchu, bohužel ani odkazy na ně.

3.7 Produkty cestovního ruchu

Produkt cestovního ruchu (angl. tourist product) je souhrn veškeré nabídky soukromého či veřejného subjektu podnikajícího v cestovním ruchu nebo cestovní ruch koordinujícího. Jedná se o zboží (suvenýry, průvodce, mapy...) či služby (ubytování, stravování, doprava, služby průvodců ad.), specifickým služby je osobní poskytování, nemožnost ji skladovat, omezená životnost. Častá je platba předem za produkt, který není možné předem vyzkoušet. Produkt může dosahovat různé úrovně komplexnosti, od poskytnutí či zprostředkování

jednotlivé služby (např. dopravy) až po ucelenou nabídku aktivit, služeb a potenciálních zážitků. Z pohledu návštěvníka je produktem cestovního ruchu kompletní zážitek od chvíle, kdy opustil domov, do doby návratu. [5]

Regionální produkt cestovního ruchu je takový produkt cestovního ruchu, který přináší prospěch celému regionu, nikoli jednotlivci a přispívá k jeho rozvoji. Znamená to tedy, že na regionálním produktu se podílí více subjektů (např. podnikatelů nebo různých institucí v daném regionu). [4]

Hovoříme-li o marketingovém řízení cestovního ruchu v daném území, nutně se dostaneme k otázce tvorby takových produktů cestovního ruchu, které budou konkurenceschopné a udržitelné. Území zvláštní ochrany přírody by se mělo stát důležitou součástí takového produktu, i když nároky a požadavky jednotlivých cílových skupin se stále zvyšují a vzájemně nejsou kompatibilní. Manželé – důchodci si chtějí užívat přírodních krás národního parku v klidu a nerušeně, naopak mladí manželé určitě jen těžko zvládnou „nezdolné aktivity“ svých hyperaktivních potomků udržet v přijatelných mezích. Cyklisté se vyhýbají pěším, rozjařená mládež večer úspěšně budí konečně utahané a uspané hyperaktivní potomstvo. A tento „babylon“ čeká dosud na svá řešení. Klíčem k němu musí být spolupráce všech subjektů v regionu, jejich vzájemná podpora a snaha vytvořit komplexní destinační management území. Navrhnout, připravit a realizovat novelizaci stávajícího či dokonce připravit zcela nový produkt cestovního ruchu představuje nesmírně náročnou marketingovou práci, v jejíž každé fázi musí tvůrci mít na zřeteli potřeby a zájmy potenciálního zákazníka, ale současně i potřeby a zájmy ochrany přírody. Tvorba a realizace nového produktu v podmínkách cestovního ruchu je o to náročnější, že se ve většině případů jedná o službu, která má svá specifika už tím (nehmotná povaha, předem neodhadnutelný výsledek) a že se navíc na této službě podílí více subjektů společně. Odvede-li kterýkoli poskytovatel služby nekvalitní práci, např. neposkytne-li pracovník informačního centra potřebné údaje, provozovatel dopravy má zpoždění, průvodce není dostatečně vyškolen, na toaletě v restauraci chybí papír, je neúspěch téměř zaručen. Úspěch zaručuje naopak vytvoření pevných osobních vazeb a vztahů mezi poskytovateli služeb a zákazníky. Funguje zde totiž více než jinde přímý kontakt a osobní prožitek, který vede k doporučení (či nedoporučení) produktu dalším potenciálním zákazníkům.

3.8 Aspekty produktu cestovního ruchu v oblasti ceny a distribuce

Tvorba ceny komplexního produktu cestovního ruchu a jeho distribuce představují významné specifikum. U produktu CR dochází k velmi zvláštní situaci: byť si zákazník produkt zaplatil, k vlastní realizaci produktu dochází na jiném místě a většinou i v jiném čase. Přitom se mohou razantně změnit podmínky třeba jen jednoho z poskytovatelů a celý produkt je ohrožen. Je třeba tuto míru ohrožení zakomponovat již při SWOT analýze a při přípravě produktu mít připravena náhradní řešení.

3.9 Marketingová komunikace

Způsoby, jak oslovit spotřebitele - marketingová komunikace - nabyly s rozvojem techniky a zvláště internetu na významu a patří k nejdůležitějším a také k nejrychleji se vyvíjejícím prvkům marketingového mixu. Protože se dnešní trh se vyznačuje obrovským množstvím komunikačních prostředků, je třeba vypracovat samostatnou marketingovou strategii práce s nástroji komunikační politiky, která odpoví na otázky: co prodáváme, komu prodáváme,

proč prodáváme, kdy a kde prodáváme. Jen tak můžeme očekávat, že finanční prostředky vložené do komunikační kampaně přinesou kýžený efekt. Odborná literatura uvádí tyto nástroje komunikačního mixu:

- reklama (inzerce v tisku a časopisech⁴, televizní spoty, rozhlasové spoty, internet⁵ a využití „spřátelených“ portálů⁶; vnější reklama – vozidla MHD, telefonní budky, reklama v kinech, audiovizuální snímky)
- osobní prodej či osobní nabídka⁷
- podpora prodeje (soutěže, hry, loterie, akce na místě prodeje - Roadshow, Workshopy, Fam Tripy, zábavné akce, kupony, slevy, věrnostní programy ad.)
- práce s veřejností/public relations PR (dárkové a upomínkové předměty, vystoupení představitelů produktu, výroční zprávy, publikace, semináře, tiskové konference, články v tisku, Press Tripy pro novináře, lobbying)
- přímý marketing (prospekty, katalogy, časopisy pro zákazníky)
- sponzorství (kulturní, sportovní, sociální a firemní sponzoring)
- nová média (mobilní telefony, CD ROMy, videostřediska v místech většího soustředění potenciálních zákazníků - nákupních centrech a na letištích)
- obaly (řeší otázku, jak upoutat pozornost a zvýšit konkurenceschopnost produktu)

Pro naši potřebu vytvoření komunikační strategie produktu cestovního ruchu týkajícího se území zvláštní ochrany přírody musíme využívat i další prvky marketingové komunikační kampaně:

- veletrhy a virtuální veletrhy
- event marketing (pracuje se zážitkem)
- virální marketing (pracuje formou SPAMu, ale na základě osobního doporučení)⁸
- produkt placement (zakomponování značky produktu do filmu či počítačové hry)⁹

---

⁴ V souvislosti s rozvojem internetu se mnozí marketingoví poradci a tvůrci reklamních kampaní domnívali, že to povede k zániku a menší oblíbenosti inzerování v klasických tištěných médiích. Edward Papazian v článku Proč má cenu inzerovat v časopisech [9] rozebírá typy časopisů a jejich využití k reklamním účelům

⁵ Využívání služeb internetových vyhledávačů hodnotí ve svém článku Viktor Ševčík a doporučuje vzhledem k množství nástrojů, které dokáží nastavování kampaní značně zjednodušit, jejich vytvoření v Google AdWords, nejlépe s využitím AdWords Editoru a následné překopírování do ostatních systémů. Podle jeho zkušeností, ale i zkušeností dalších inzerentů by se dalo říci, že nejlepší výsledky na prokliky a konverze přináší Sklik (zobrazuje se na nejpoužívanějším vyhledávači v ČR) a AdWords (silný ve vyhledávání i v kontextu a zahraničích), s určitým odstupem Etarget (kontext umožňuje méně přesné cílení a nižší konverze) a s dalším odstupem Adfox. Pro různé způsoby cílení mohou být požadavky pro zadávání PPC kampaní odlišné, ale obecně se dá z tohoto pořadí vycházet při určování priorit při zřizování účtů. Každá ze služeb však zobrazuje své inzeráty v jiné množině internetových stránek a pro inzerenta tedy může být zajímavé inzerovat ve všech čtyřech službách. [7]

⁶ „Spřátelenými“ portály je pro účely prodeje produktu cestovního ruchu myšlen např. portál „Kudy z nudy“ (<http://www.kudyznudy.cz/cs/index.html>)

⁷ Přestože u prodeje klasických produktů (výrobků) patří k neefektivnějším, u produktů cestovního ruchu je jeho aplikace ztížena a větší význam nabývají ostatní neosobní formy prodeje (např. internet)

⁸ Na internetu putuje krásná videosekvence záběrů kanadské přírody podbarvená působivou hudbou a zakončená pozváním do destinace. Jako jednodušší a využívanější se v prostředí českého internetu vyskytuje forma zaslání pohlednic (např. <http://postcards.czechtourism.com/>)

⁹ Jako příklad může sloužit i „kouzlo nechtěného“: po úspěchu knihy Šifra Mistra Leonarda dnes zařazují cestovní kanceláře do své nabídky přímo produkt „po stopách šifry“, ve své době takovou proslulost získaly i další místa, např. Fontana di Trevi v Římě, NP Plitvická jezera v Chorvatsku, v němž se točil film Vinetou.

3.10 Role regionálních produktů v projektech v cestovním ruchu v chráněných oblastech

V cestovním ruchu hraje problematika regionálních produktů nezanedbatelnou úlohu. Jejich výroba a prodej jsou ve vyspělých turistických destinacích významným marketingovým nástrojem. Práce s nimi však není jednoduchá, jak se ukazuje na celé řadě případů zaznamenaných praxí.

Problémem cestovního ruchu na venkově v méně atraktivních oblastech je, že v dobré víře se snaží pro jeho rozvoj nejvíce pracovat starostové, případně zástupci místních samospráv. Tito lidé vycházejí ze všeobecných tezí o rozvoji průmyslu cestovního ruchu. Z hlediska marketingu neumějí tito lidé definovat přednosti své destinace a používají klišé, která jsou použitelná na celou řadu dalších lokalit. Tento stav je možno dokumentovat na různých kalendářích kulturních akcí, kde se mnohdy opakují stejné aktivity a mnozí tak zvaní producenti regionálních výrobků se pouze přesouvají z jednoho místa na druhé. Regionální produkt potom sklouzává k prodeji malosériově vyrobených produktů nabízených v různých halénách, které mají připomínat doby minulé.

Tento problém není pouze českou záležitostí, ale mnohdy s ním mají problém i zaběhnuté destinace, které neumějí charakterizovat výrobek typický pro danou oblast. Klasickým případem je například Národní park Bavorský les, navazující na český Národní park Šumava, kde názory na typický produkt pro tuto oblast oscilují mezi dřevem a sklem.

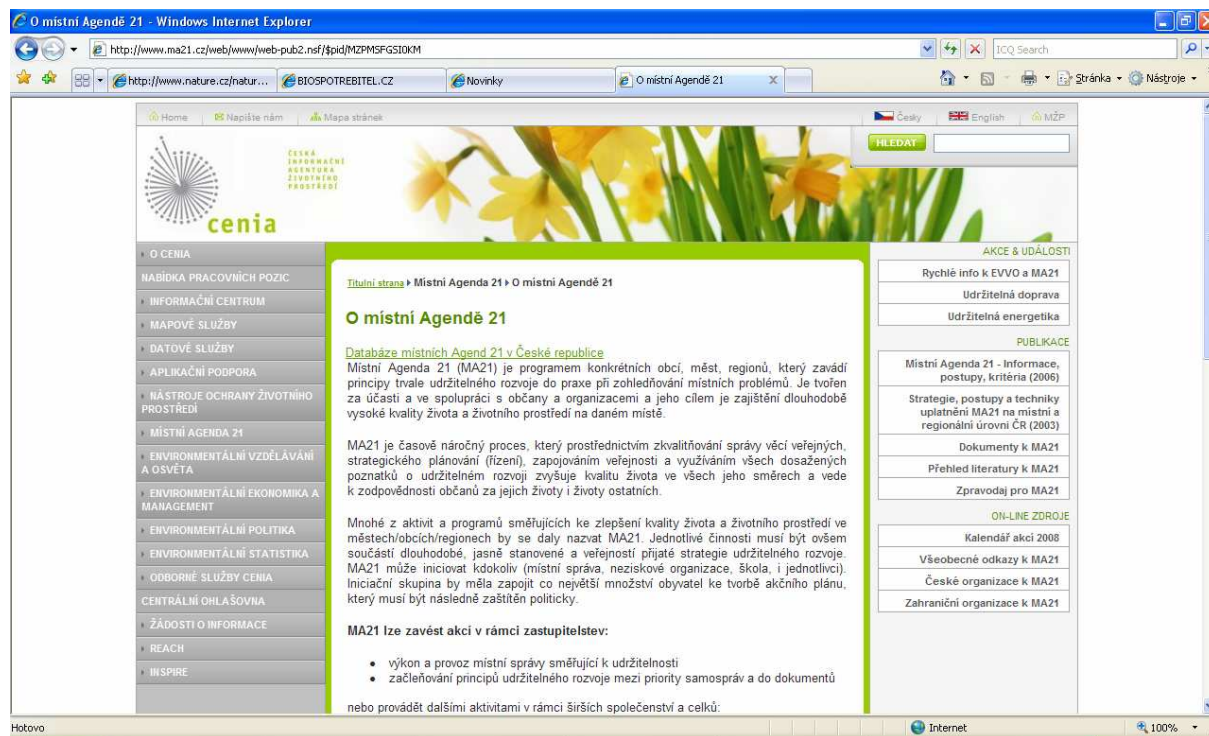
Častou chybou uváděnou především u potravinářských výrobků je, že se zaměřuje problematika tzv. prodeje ze dvora a regionálních výrobků. Je potřeba si uvědomit, že pokud někdo vyrábí regionální potravinářský výrobek, není omezen jeho množstvím a může být prodáván pod obchodním jménem dané lokality kdekoliv ve světě za předpokladu splnění hygienických a jiných norem platných v jednotlivých státech. Všichni známe salámy Vysočina, klobásy Modrava nebo Klatovské klobásy, Jihočeské máslo, křimické zelí nebo chléb Šumava, ale málokdo si tyto jednoznačně regionální zeměpisné názvy spojuje s danou lokalitou. Už asi vůbec nikdo neuvažuje o tom, že by to byly regionální produkty z CHKO Šumava nebo Žďárské vrchy. Podaří-li se pro takovýto výrobek získat ochrannou známku schválenou evropským parlamentem má výrobce v dané lokalitě jistotu, že nikdo na jeho produktu nebude parazitovat. V České republice byla přiznána tato právní ochrana již několika produktům. Je zde ale potřeba také vidět, že ochrana může být přiznána jak velmi úzce regionálně vymezenému produktu jakým jsou například Štramberské uši nebo prakticky celostátnímu produktu jako České pivo o jehož uznání se nyní jedná.

Naproti tomu prodej potravin ze dvora se může týkat běžné komodity jako je maso, mléko, sýry, které opět za podmínek stanovených českou legislativou a veterinární správou mohou být prodány spotřebiteli. Většinou je u nich stanoveno, že nesmějí být uvedeny do běžné obchodní sítě a mohou být prodávány pouze výrobcem. Pokud se podaří některému z těchto prodejců najít takový produkt, který je charakteristický pro danou lokalitu nebo má svoji oporu v místní historii, je možno mluvit o komoditě využitelné nejen v potravinářském průmyslu, ale i v cestovním ruchu.

Určitou omezenou roli v rozvoji regionálních a místních produktů mohou sehrát místní akční skupiny, které pracují podle zásad Agendy 21.

Místní agendou 21 (MA21) se rozumí nástroj na uplatnění principů udržitelného rozvoje na regionální úrovni v praxi. Tato agenda je prováděna v konkrétním čase a místě, tedy v obci nebo mikroregionu. Místní agendou 21 se rozumí proces, který prostřednictvím zkvalitňování správy věcí veřejných, strategického plánování a řízení, zapojováním veřejnosti a využíváním všech dosažených poznatků o udržitelném rozvoji v jednotlivých oblastech zvyšuje kvalitu

života ve všech jeho aspektech a směřuje k zodpovědnosti občanů za jejich životy i životy ostatních bytostí v prostoru a čase.

Obr.č. 2. Internetové stránky České informační agentury životního prostředí, na kterých je podrobně popsána Agenda 21.

Vzhledem k tomu, že tyto subjekty mají ve svém programu stanoveny zásady Leader, tak by měly aktivovat na relativně malém území obyvatele, podnikatele a samosprávu ke koordinovanému postupu jak v ochraně životního prostředí, tak i v rozvoji cestovního ruchu. Jejich cílem by měl být trvale udržitelný rozvoj, byť současný stav a diskuse na toto téma, především v souvislosti s biopalivy a potravinami ukazuje jak může být zprofanován tento odborný termín, pokud se dostane do populistické roviny. Trvale udržitelný rozvoj je takový rozvoj, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby (G. H. Brundlandová, Naše společná budoucnost, 1987). Je to způsob života, který je zaměřen na hledání harmonie mezi člověkem a přírodou, mezi společností a jejím životním prostředím. Spočívá také na rovnováze mezi svobodami a právy každého jednotlivce a jeho odpovědností vůči jiným lidem i přírodě jako celku. Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který budoucím generacím zachová možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů

Pokud se podaří aktivovat místní akční skupiny tak aby pracovaly skutečně podle Agendy 21, je zde naděje, že by se mohly stát významným pomocníkem v rozvoji místního malého podnikání.

Možným problémem může být mnohdy příliš jednostranný pohled na iniciativu MA 21. Pokud si zájemce zadá v jakémkoliv vyhledávací heslo „agenda 21“, otevře se mu celá řada odkazů jak státních, tak i dobrovolných organizací zabývajících se ochranou životního prostředí a přírody. Na internetové prezentaci CENIA, což je oficiální informační agentura ministerstva životního prostředí, která funguje jako příspěvková organizace, je k dispozici seznam subjektů zapojených do MA 21. Z této databáze a přiložené mapky se zájemce dozví,

kde se municipality nebo další subjekty zapojily do MA 21. Z mapky je zřejmé, že zatím není velký tlak veřejnosti na vstup do tohoto programu, i když se jedná především o místní spolupráci samospráv, podnikatelů a neziskového sektoru. Většina účastníků zatím je registrována na nejnižším stupni, kterým je „zájemce“. Pomocí internetových vyhledávačů je téměř nemožné najít názory na možnosti zapojení se do Agendy 21 od podnikatelů. Pokud by tato skupina se aktivně nezapojila do programu MA 21, tak asi není příliš velká naděje na úspěšnou realizaci cílů. Zákony tržní ekonomiky jsou neúprosné v tom, že pokud se má jakýkoliv regionální produkt dlouhodobě přivést na trh, musí být ziskový. Je jedno zda v roli výrobce a distributora je klasický podnikatelský subjekt nebo nezisková organizace.

Z tohoto hlediska se jeví místní akční skupiny jako logický partner pro přijetí Agendy 21, protože téměř všechny deklarují rozvoj cestovního ruchu a ochranu životního prostředí ve svých Studiích programu LEADER. Tyto studie jsou většinou k dispozici na internetu, kde se do nich mohou zájemci kdykoliv podívat. Složení místních akčních skupin dává předpoklad úspěšné spolupráce různých subjektů v regionu. Nezanedbatelnou devizou je i to, že se do jejich činnosti dobrovolně zapojily ty subjekty, které mají o principy LEADER zájem. Je třeba mít na paměti, že principy LEADER se příliš neliší od programu Agendy 21, takže je logické, že v databázi Místních agend 21 tyto skupiny figuruje.

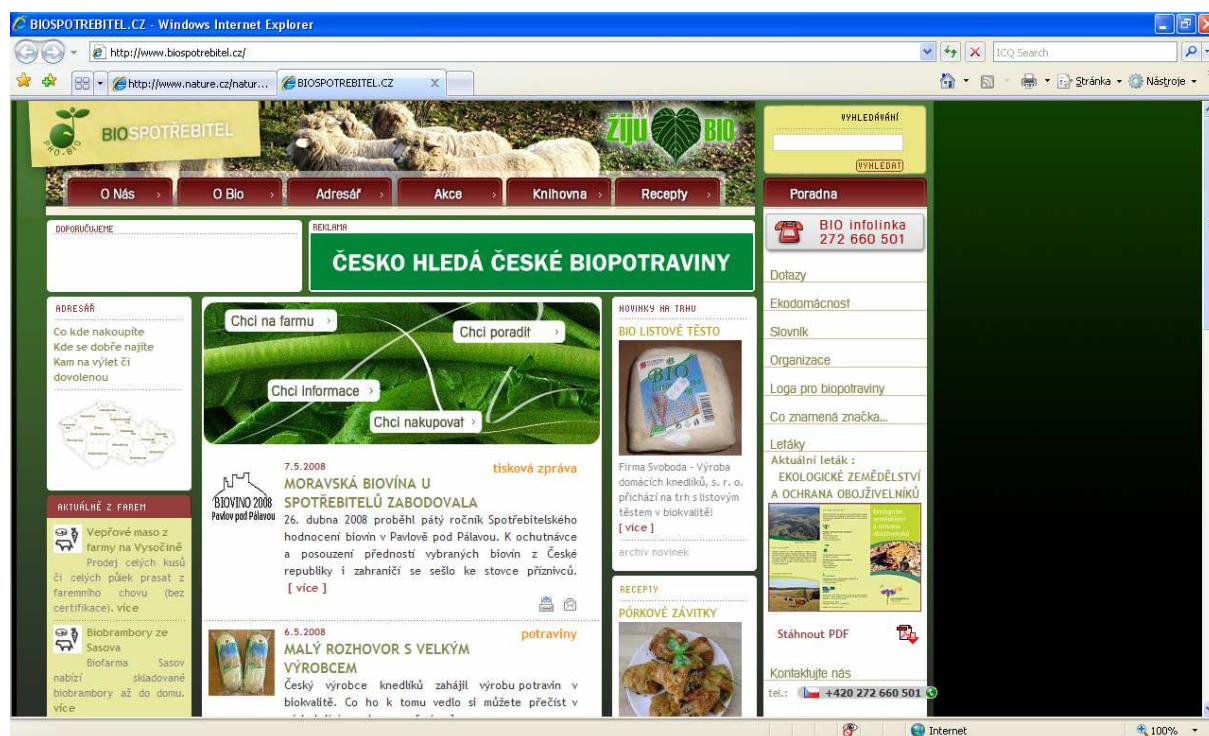

Obr.č. 3. Internetová prezentace MAS Pošumaví (www.posumavi.jz.cz), jako příklad www stránek MAS, kde je zveřejněn strategický plán LEADER

Místní akční skupiny by měly do budoucna být schopné poskytovat jak poradenskou, tak i odbornou pomoc při zavádění regionálních produktů na trh. Zároveň by měly být nápomocny i při získávání finančních prostředků na zahájení jednotlivých projektů. Zatím nevyužitým potenciálem zejména v oblastech zařazených do sítě NATURA 2000 je kulturní oblast. U nás je stále jakýmsi klišé ladovská vesnička s ovečkami, kravičkami a kozičkami v popředí. Jinými slovy stále převládá snaha o různé podpory zemědělské výroby. Ve světě jsou finanční toky na zemědělství v těchto oblastech podřízeny udržení stávajícího stavu a prostředky z iniciativy Leader jsou například nasměrovány na různé regionální umělecké

školy. V nich se místní občané učí malovat, fotografovat, točit filmy a jejich prodejem propagovat své území a ukazovat z přírody to, co běžný turista během své krátké návštěvy nemůže zachytit. Zároveň se tak nenásilně vytváří vztah lidí ke krajině, ochraně přírody a obecně k místnímu dědictví. Nepřichází se se zákazy, ale se specifickou formou vzdělávání a s porozumění. Rovněž vzniká specifický regionální produkt, který má přímou vazbu na dané území.

Často se také spojuje nabídka regionálních především potravinářských produktů s bioprodukty. Je to logické, protože bio produkty je vhodné produkovat právě v oblastech se zvláštní ochranou. Například na internetových stránkách www.biospotrebitel.cz je možno najít velmi podrobné informace týkající se regionálního prodeje bioproduktů. Podle piktogramů je možno navolit požadovanou službu v daném regionu. Jedním z volitelných kritérií je i požadavek na blízkost velkoplošné rezervace při zajišťování ubytování.

Obr. č. 4. Internetové stránky www.biospotrebitel.cz

Z marketingového hlediska je zajímavý i přehled log v jednotlivých státech pro označení ekologických produktů. Česká národní značka pro biopotraviny, tak zvaná biozebra je českým spotřebitelům již asi známa.

Obr. č. 5. Česká národní značka pro biopotraviny

Udělit ji mohou z pověření ministerstva zemědělství kontrolní organizace KEZ, ABcert a Biokont. Označování výrobků touto značkou je upraveno zákonem 242/2000 Sb. O ekologickém zemědělství. Podobné značky jsou i v ostatních státech světa. Státy Evropské unie používají buď svoje národní značky nebo mohou použít značku EU.

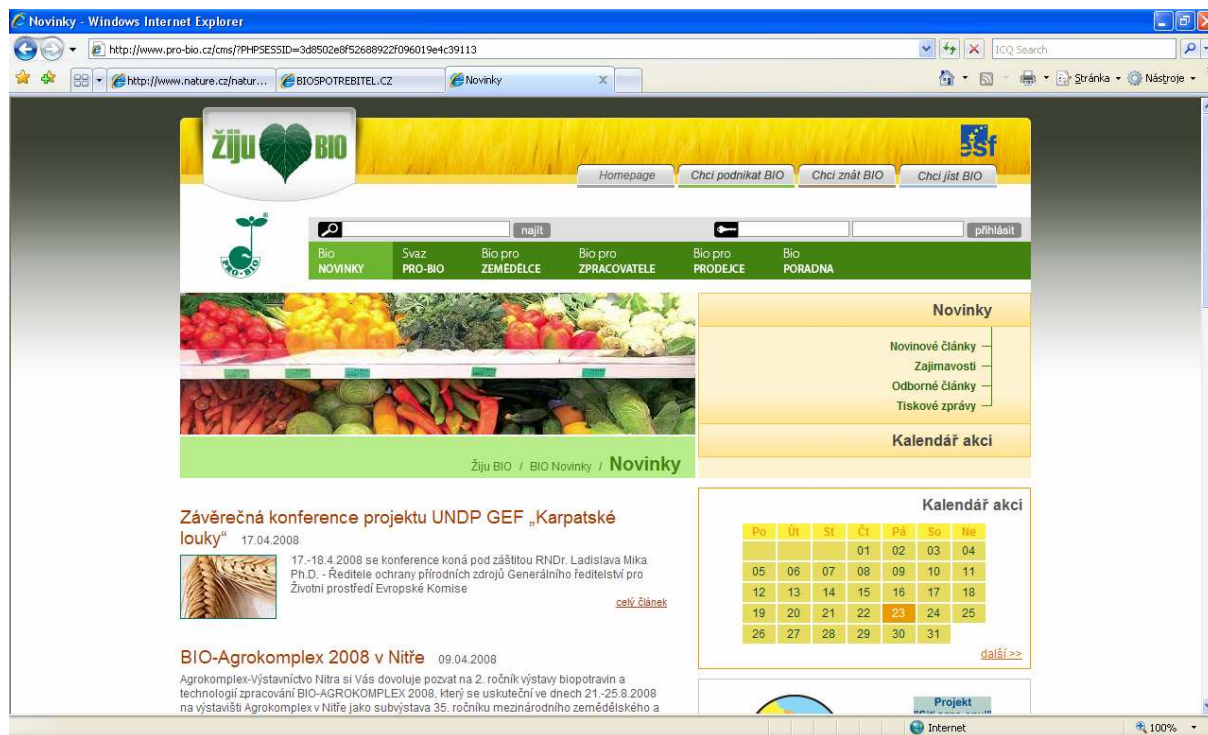

Obr.č. 6. Evropská značka pro biopotraviny

Výrobky mohou nést buď tuto evropskou značku, národní značkou členského státu EU, nebo značky obě. Označování výrobků touto značkou, její podoba a podmínky jejího použití je upraveno Nařízením Rady EHS 2092/91 o ekologickém zemědělství. Jedná se nejen o produkci jednotlivých komodit, ale i následné zpracování. Technologické zařízení zpracovávající zemědělské komodity vyprodukované v biosystému, dovoluje vykoupené produkty dosušit, vyčistit, uskladnit a pak postupně zpracovat. Preventivně se nepoužívají škodlivé technologie, jako je například ionizační záření. Ionizační záření je již dlouho diskutováno a v ekologickém zemědělství je uznáván princip preventivní bezpečnosti, kdy se tento postup vůbec nepoužívá. V podstatě jsou všechny technologie přizpůsobeny tak, aby byla zachována vysoká nutriční hodnota potravin, jejich přirozenost a plnohodnotnost. Příkladem může být pohanka, která se neloupe termicky což je tepelné zpracování, které redukuje důležité látky a pozná se podle tmavé barvy pohanky, ale mechanicky, kdy pohanka zůstává světlá, barvy nazelenalé a narůžovělé. Také při výrobě mouky se většinou používá postup mletí celého zrna, kdy vzniká celozrnná mouka. Bílé mouky jsou kvalitativně mnohem méně cenné. Část obilného zrna s obsahem vitamínů, nerostných látek a enzymů je totiž při průmyslové výrobě mouky odstraněna.

Hlavním principem při výrobě biopotravin je naprostá absence syntetických látek, chemických konzervantů, umělých barviv a ochucovadel tzv. éček. Používají se pouze povolené přídatné látky, které nejsou nebezpečné a zdraví škodlivé. Biopotraviny mají potom sice sníženou trvanlivost, ale vysokou vnitřní kvalitu.

Z uvedeného je vidět, že produkce kvalitních biopotravin není jednoduchou záležitostí a není možné automaticky předpokládat, že komodity vypěstované v chráněných územích ponese značku biopotravin.

Obr.č. 7. Internetové stránky svazu PRO – BIO.

Výše uvedené značky si kladou za cíl spíše podpořit prodej jednotlivých komodit než přímo rozvoj cestovního ruchu v dané oblasti. Nepřímo však mohou ovlivňovat i cestovní ruch v lokalitách, kde je vyhlášena Natura 2000, protože svojí podstatou by měly v převážné míře vznikat v právě v oblastech chráněných legislativou o ochraně životního prostředí a ochrany přírody.

Kromě toho vznikají především z iniciativy různých agentur značky, které se váží přímo k určitému regionu a které mají vyloženě upozorňovat na skutečnost, že produkt je z oblasti, kde platí Natura 2000.

Obr.č. 8. Oficiální internetové stránky k Natuře 2000 www.nature.cz/natura2000-design3/

Na internetových stránkách Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky věnované problematice Natura 2000 se můžeme najít následující zprávu. Ve dnech 18.-22.10. 2006 proběhla mezinárodní konference „AlpNaTour“ pořádaná European Academy of Bolzano (EURAC research) Institute for Regional Development, Department of Sustainable Development. Dále pak následovaly jednotlivé prezentace na téma Natura 2000 a ekoznačení speciální ekoznačkou produktů z lokalit Natura 2000, usměrnění turistického ruchu v lokalitách Natuře 2000 a terénní šetření o povědomí Natuře 2000 u široké veřejnosti. Další probíraná témata byla spolupráce vládních organizací zabývajících se vytvářením soustavy Natura 2000 s dotčenými subjekty – vlastníky, nájemci pozemků, farmáři na lokalitách soustavy Natura 2000. Dále pak byly prezentovány finanční nástroje v Itálii, která se nyní potýká s výtkami Evropské komise kvůli špatné implementaci směrnice o využití dotačních prostředků z Evropských fondů. Zástupci Slovinska vyzdvihli nutnost zahrnout farmáře a vlastníky pozemků i do procesu tvorby managementových opatření v lokalitách Natura 2000. Projekt Natura 2000 je jimi pak lépe přijímán a necítí se vyřazení z debaty a pouze nuceni plnit zákonem dané skutečnosti a nařízení orgánů ochrany přírody.

Ing. Tomáš Kažmierski na stejných internetových stránkách píše, že značení místních produktů v územích Natura 2000 vychází se zájmu Evropské unie, zaměřeného na podporu a zvyšování povědomí o socio-ekonomických výhodách souvisejících s vyhlášením soustavy Natura 2000. Značení místních produktů využívá dobrého jména regionu, kde je vyhlášena Natura 2000 k propagaci místních výrobků a produktů, pomáhá čelit dováženým výrobkům, které zneužívají název regionu jako marketingový nástroj pro zvýšení prodeje. Značené výrobky, jejich propagace a prodej zároveň posilují turistickou atraktivitu regionu a dotváří jeho charakter. V neposlední řadě také přispívají ke zvyšování povědomí o chráněných územích a soustavě Natura 2000 a příznivě ovlivňují jejich vnímání veřejností. V neposlední řadě je v regionu zavedením systému značení iniciována žádoucí spolupráce mezi podnikateli, místní samosprávou, zástupci ochrany přírody, neziskovými organizacemi apod., která regionu otevírá možnosti čerpání různých forem podpory z národních, evropských i dalších mezinárodních zdrojů.

Regionální environmentální centrum Česká republika realizovalo v období 2003 – 2005 projekt, který byl zaměřen na zvyšování povědomí o soustavě Natura 2000. Regionální environmentální centrum Česká republika (REC ČR) je neziskovou organizací (statut občanského sdružení), které v České republice zastupuje mezinárodní organizaci The Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe (REC CEE), která má své sídlo v Maďarsku a další pobočky v 17 zemích střední a východní Evropy. Jeho hlavními součástmi bylo značení místních výrobků v územích Natura 2000 a ekologická výchova (program Za Naturou na túru®).

Projekt „domácí výrobky“ byl podpořen v rámci grantového řízení vyhlášeného Evropskou komisí, Generálním ředitelstvím pro životní prostředí. Projekt pokračuje i nadále a v současné době je do něho zapojeno osm oblastí, z nichž každá má svoji značku. Logo je složené z textové a grafické části.

- Krkonoše

- Orlické hory

- Šumava

- Vysočina

- Beskydy

- Górolsko Swoboda (Jablunkovsko)

- Moravský kras

- Moravské Křavařsko (Poodří)

Tyto značky jsou Regionálním environmentálním centrem Česká republika propojeny na národní úrovni do jednoho velkého systému, nazvaného „Domácí výrobky“.

Každé logo charakterizuje ve svém grafickém provedení region, ve kterém je udělováno. Například pro Šumavu je následující jeho definice následující:

- ŠUMAVA – originální produkt®

Na území Šumavy se můžete při nákupech setkat s výrobky označenými speciálním logem Šumava - originální produkt®. Tato značka znamená, že výrobky prošly přísným procesem certifikace, který zákazníkovi garantuje jejich skutečný původ na Šumavě. Místní původ však není jedinou podmínkou pro udělení značky. Značené výrobky musí přispívat k dobrému jménu regionu, proto musí být také:

- dostatečně kvalitní
- šetrné vůči životnímu prostředí
- jedinečné ve vztahu k Šumavě - vyrobené tradiční technologií, ručně nebo z místních surovin, výjimečné svou vysokou kvalitou

U každého výrobku hodnotí splnění všech těchto kritérií certifikační komise. Značku uděluje [Regionální rozvojová agentura Šumava](#) řemeslným výrobkům, zemědělským a přírodním produktům.

Značení místních výrobků je jednou z možností, jak spojit ochranu přírody s hospodařením člověka. Značka může prosperovat díky výjimečnosti Šumavy jakožto území se zachovalou přírodou, které je národním parkem a zároveň součástí soustavy Natura 2000.

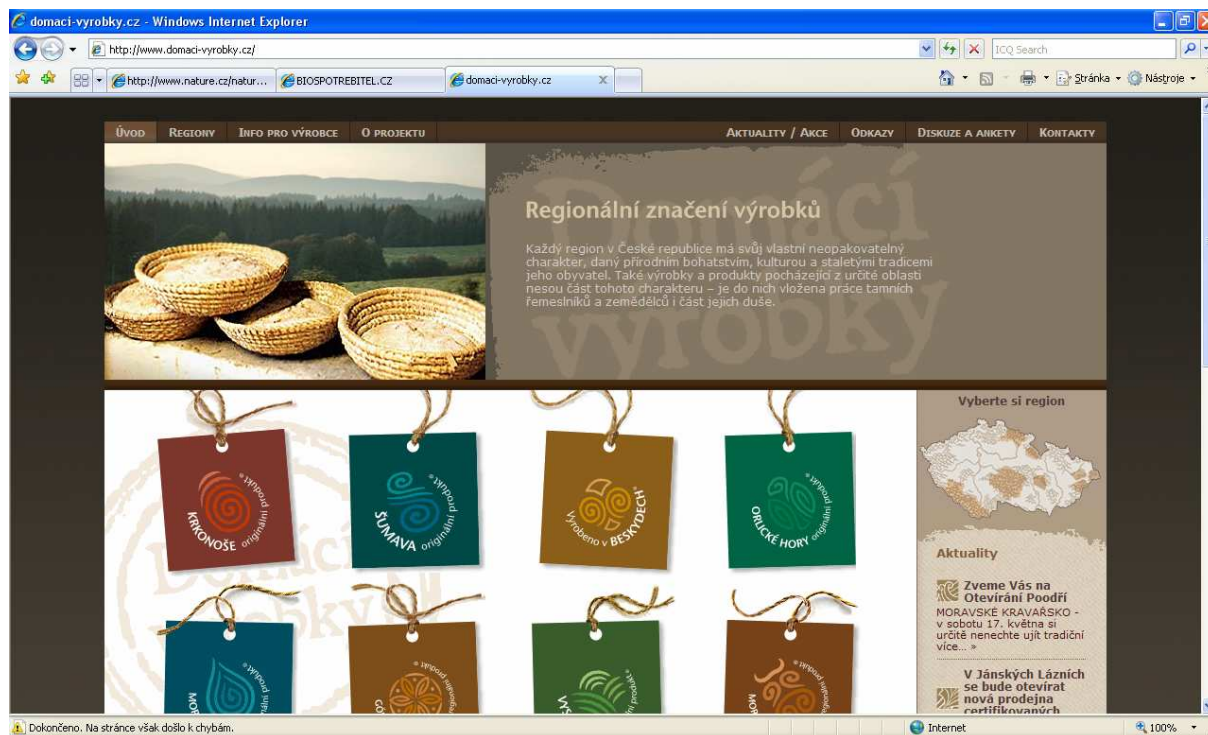
Cílem značení místních výrobků je zviditelnit region Šumavy a pomoci zdejším výrobcům. Značka usnadní orientaci zákazníkům – a to jak turistům, kteří si chtějí odvézt skutečně pravý suvenýr ze Šumavy, tak místním obyvatelům, kteří chtějí nákupem podpořit především „své“ šumavské výrobce. Značení pomůže zamezit výrobcům mimo region ve „zneužívání“ názvů a symbolů spojených se Šumavou.

Stylizované „S“ v logu symbolizuje vodní víry horských řek a plavebních kanálů, které byly odedávna významným pomocníkem při lidské práci. Nepravidelná kontura symbolu odkazuje na ruční práci a jistou historickou patinu, která je známkou dlouhodobého používání a kvality.

Nejběžnějším způsobem, jakým mohou být výrobky označeny, je umístění některé z těchto visaček nebo samolepek na výrobek nebo jeho obal. U některých výrobků může být značka začleněna také přímo do etikety, nebo být součástí samotného výrobku. V případech, kdy nelze značit každý výrobek zvlášť (např. pečivo), bude označen společný regál, box apod., ve kterém se výrobky prodávají.

Jak vyplývá z charakteristiky loga pro regionální produkty ze Šumavy, je jejich přidělování vázáno na předem stanovená kritéria, které je možno najít na internetové adrese www.domaci-vyroby.cz. Značení regionálních produktů nenahrazuje žádné dosud zavedené certifikáty o kterých byla řeč dříve, jeho hlavním smyslem je zdůraznění a garance původu výrobků v určitém regionu. Před zavedením značky je nutné stanovit přesné hranice regionu, ve kterém bude značení pobíhat. Většinou se nejedná jen o samotné chráněné území (Natura 2000), ale i o jeho okolí, které s ním tvoří přirozený celek a ve kterém se nachází většina sídel. Výhodné je vymezení území v hranicích turistického regionu nebo oblasti, které usnadňuje propagaci značky na poli cestovního ruchu.

Obr.č. 9. Internetové stránky www.domaci-vyrobyky.cz

Do projektu se mohou zapojit výrobci potravin a zemědělských produktů, přírodních produktů, řemeslných výrobků a uměleckých děl. Základními podmínkami pro schválení je místní původ, kvalita výrobku a šetrnost k životnímu prostředí. Při certifikaci se posuzuje především jedinečnost výrobku vyplývající z jeho původu v regionu; tuto podmínku lze splnit různými způsoby, např. užitím tradiční technologie výroby nebo místních surovin, ruční výrobou nebo jinými výjimečnými vlastnostmi výrobku.

Podobná kritéria musí splňovat i výrobce, který musí mít provozovnu v regionu a při své činnosti nesmí nepoškozovat životní prostředí. Podrobnosti a konkrétní znění kritérií jsou vždy vytvářeny spolu s výrobcem a dalšími subjekty v regionu, každý region si může rozhodnout, jak přísné budou podmínky získání značky.

Obecným problémem tohoto, ale i celé řady dalších podobných projektů, je jejich propagace a to jak mezi výrobci, tak mezi veřejností. Je třeba mít na paměti, že naše veřejnost zatím není na takovýto způsob nakupování zvyklá. Velké finanční náklady byly v minulosti vydány na značku Czech Made, kterou česká veřejnost nepřijala. V současné době jsou nesrovnatelné finanční náklady oproti regionálním značkám vynakládány na celostátní úrovni na propagaci značky KLASA, která jen pomalu vstupuje do podvědomí obyvatel.

U regionálních značek, aby měly opravdický vliv na cestovní ruch a produkty jimi označené se staly turisty vyhledávanými, je třeba ještě velké trpělivosti na jejich prosazení. Problémem také je, že ve většině území nedochází ke spontánnímu sdružování výrobců pro společný prodej a marketing regionálních a turisticky ceněných výrobků. Výrobci jsou přesvědčováni pracovníky agentur, aby se do projektu zapojili, ale zatím sami nepociťují ekonomickou potřebu. Turisté, kteří navštíví region, zatím také nevyhledávají, zda má, či nemá nějakou charakteristickou značku a je tedy třeba je vhodnou formou seznámit s marketingem regionálních značek. Všechny tyto formy jsou finančně velmi nákladné a jejich efekt se projeví až v delším časovém horizontu.

3.11 Případová studie CHKO Český les

Poslední Chráněnou krajinou oblastí vyhlášenou v České republice se stala CHKO Český les. Na jejím území se nachází několik Evropsky významných lokalit, chráněných podle Natury 2000. Popis území a principy jeho ochrany jsou uvedeny v následujícím textu. Pro podnikání v cestovním ruchu je důležité zónování, podle kterého se přesně stanoví, co v které oblasti je možné.

Oblast Českého lesa „od Dyleně po Čerchov“, zvláště jeho příhraniční část, představuje, výjimečně hodnotné přírodní prostředí. V období totality bylo toto území z části nepřístupné, z části byla jeho atraktivita z nezájmu nebo snad i záměrně zamlžována. Z důvodů existence hraničního pásma nebylo tehdy možné o velkoplošné ochraně uvažovat, i když si ochránci přírody vždy uvědomovali přírodovědecký význam celé oblasti.

Po zrušení hraničního pásma na koci roku 1989 se veřejnosti odkrylo rozlehlé, dosud téměř neznámé území, většinou s velmi dobře zachovalým přírodním charakterem. Zároveň si však ochránáři přírody uvědomili, že je nutné toto cenné území chránit a jako nejvhodnější forma vyla zvolena celoplošná ochrana v podobě chráněné krajinné oblasti (CHKO). Genezi ustanovení CHKO i její stručnou charakteristiku předkládá tento příspěvek.

3.11.1 Vznik CHKO Český les

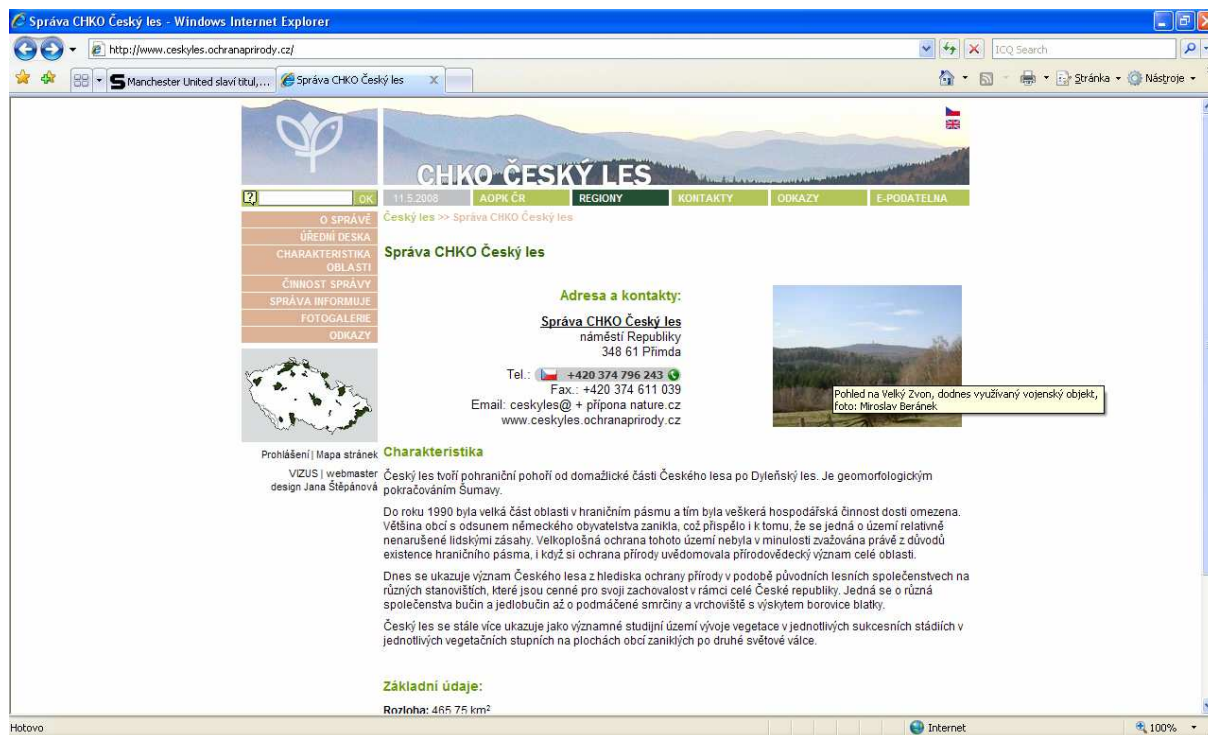
První návrh na přípravu chráněné krajinné oblasti vzešel v roce 1990 od profesionálních i dobrovolných pracovníků ochrany přírody. Teprve tehdy, po zrušení hraničního pásma bylo totiž možné intenzivně pracovat na přípravě materiálů nutných pro její vyhlášení.

V roce 1990 se uskutečnilo první jednání zástupců ochrany přírody z různých institucí (Ministerstvo životního prostředí, okresní úřady, Český ústav ochrany přírody aj.), při kterém se všichni zainteresovaní shodli na tom, že území velkoplošnou ochranu potřebuje. První návrh na vymezení CHKO počítal s ochranou území od Dyleně v okrese Cheb až po Folmavu v okrese Domažlice.

V průběhu let 1997-2003 byl celý materiál přehodnocen a hranice byla upravena tak, že navržená CHKO zahrnovala pouze nejcenější území příhraničního pásu pohoří Českého lesa od Broumova v okrese Tachov po Českou Kubici v okrese Domažlice. Prostor kolem dálnice D5 do Rozvadova byl z CHKO vyčleněn, takže celá oblast je rozdělena na dvě části.

Ministerstvem životního prostředí byl v roce 1995 a znovu v roce 2003 záměr vyhlášení CHKO (ve smyslu zákona o ochraně přírody a krajiny) meziresortně projednáván a oznámen prostřednictvím obcí všem vlastníkům a nájemcům předmětných pozemků. Od vlastníků nebyly vzneseny žádné zásadní připomínky.

Dne 12. 1. 2005 byla CHKO Český les vyhlášena nařízením vlády, termín účinnosti tohoto nařízení byl stanoven na 1. srpna téhož roku. Za sídlo správy CHKO Český les bylo po diskuzích nakonec určeno město Přimda.

Obr.č. 10. Internetové stránky CHKO Český les

3.11.2 Vymezení a zónování CHKO

CHKO Český les téměř v celé své délce navazuje na velkoplošná chráněná zemí SRN. Celková výměra činí cca 473 km². T této rozlohy zaujímají lesy téměř 85 %, zbylých 15 % tvoří převážně zemědělská půda. Pro vybrané území je charakteristicky vysoký podíl přírodě blízkých ekosystémů, velká čistota prostředí a minimální podíl narušených ploch. V souvislosti s odsunem německého obyvatelstva zanikla i většina obcí, takže zastavěné plochy tvoří zanedbatelné procento, neboť zalidnění oblasti je hluboko pod průměrem ČR (2-5 obyvatel/1 km²). CHKO zahrnuje dvě neregionální biocentra (Diana a Čerchov), 13 regionálních biocenter, vyhlášeno je zde 22 chráněných území, jsou vymezeny čtyři evropsky významné lokality a cca 80 významných krajinných prvků.

V rámci přípravy podkladových materiálů Krajským úřadem Plzeňského kraje je území CHKO rozděleno do čtyř zón odstupňované ochrany přírody, kdy I. zóna má nejprísnejší režim ochrany. Zpracován je i rámcový plán péče o vymezenou oblast, včetně studie, týkající se rozvoje turistiky a rekreace v oblasti. Podkladové materiály tak v maximální míře předcházejí střetům mezi ochranou přírody a místními samosprávami. Hranice CHKO je vedena ta, že na území CHKO se nalézají pouze 4 malé obce, ostatní jsou mimo. Území CHKO je rozděleno na dvě části koridorem, který umožňuje vést liniové stavby do sousedního státu. Předkladatelé podkladových materiálů k vyhlášení CHKO se oprávněně domnívají, že takto vyhlášené chráněné území bude dostatečně chránit zájmy ochrany přírody a umožní při tom rozvoj území obcí v bezprostředním okolí hranice CHKO.

Při vymezení zón nebylo možné opomenout ani nové vlastnické vztahy k půdě, a proto byl radiálně upraven rozsah I. a II. zóny ta, že I. zóna zahrnuje pouze neregionální biocentra, maloplošně chráněná území, popř. pozemky sousedící, které mají podobu přírodovědnou hodnotu (4 % z celkové plochy CHKO).

I. zóna: Na nelesních pozemcích lze I. zónu obecně charakterizovat jako travinobylinné, zamokřadlé lokality v různém stupni zrašelinění, které reprezentují pokročilé a značně stabilizované sukcesní stadium travních porostů. Z fytoocenologického hlediska představují pestrou mozaiku od mezofytech společenstev až po ekologicky nejcennější hydrofytní společenstva. Lokality navržené do I. zóny jsou významné nejen z hlediska výskytu vzácných a ohrožených rostlinných druhů, ale mají i významnou ekologicko-stabilizační funkci a podílejí se na typickém krajinném rázu Českého lesa.

Na lesních pozemcích byly do I. zóny zařazeny porosty nejvyšší ekologické hodnoty, jejichž druhová, prostorová a věková struktura odpovídá, nebo se přibližuje původním porostům odpovídajícím 5. a 6. lesnímu vegetačnímu stupni. Jde převážně o fragmenty autochtonních bučin Českého lesa. Většinou se tyto zbytky dochovaly na nejhůře přístupných místech, tedy na sutích, svazích a hřebenech. Obvykle se jedná o kategorii lesa ochranného, kde lesní porost plní funkci půdoochrannou a protierozní. Tyto lokality se nacházejí především v domáěřické části CHKO.

II. zóna: Vymezená II. zóna nelesních pozemcích tvoří v některých případech ochrannou clonu I. zóně a zahrnuje jak přirozené, tak i pozměněné ekosystémy, jako jsou nivy toků, extenzivní pastviny, mokřady a louky s rozptýlenou mimoletní zelení. Trvalé travní porosty bývají obhospodařovány, což je ale pro další vývoj území žádoucí.

Z lesních porostů byly do II. zóny navrženy pozměněné lesní ekosystémy, v nichž se však zachoval určitý podíl přírodě blízkých společenstev. Konkrétně jde o porosty s pestřejší druhovou, prostorovou a věkovou výstavbou a o porosty s určitým podílem autochtonních dřevin.

III. zóna: Do III. zóny byly navrženy všechny zbývající lesní porosty. Jsou to porosty se silně poměněnou druhovou skladbou a poměrně jednoduchou prostorovou výstavbou, věkové mále diferencované. Konkrétně se jedná o porosty, kde zcela chybí autochtonní dřeviny nebo je zde jejich příměs pouze minimální. Často zde převládají stejnorodé a stejnověké jehličnaté, převážně smrkové monokultury.

Zemědělská půda ve III. zóně je již intenzivněji obhospodařována a většinou ji tvoří trvalé travní porosty (louky a pastviny). Ze skutečnosti, že s obhospodařováním pozemků je spojeny i jejich hnojení, vyplývá redukce počtu druhů a naopak preference těch, které vyšší dávky živin využijí k tvorbě biomasy. Přesto jsou tyto trvalé travní porosty ekologicky významné (protierozní funkce, retenční schopnost krajiny, příznivý vliv na mikroklima atd.).

Do III. zóny byla zařazena i rozptýlená venkovská zástavba, která s doprovodnou mimoletní zelení dotváří krajinný ráz Českého lesa. Do této zóny byly zahrnuty i opuštěné vojenské objekty, které jsou většinou situovány v enklávách lesa na místech krajinářsky málo exponovaných.

IV. zóna: Pevážně intenzivně obhospodařované zemědělské pozemky tvoří IV. zónu. Jsou to především větší celky orné půdy soustředěné po okraji CHKO. Dále byly do této zóny zahrnuty menší plochy intenzivně využívaných pastvin, vzniklých na zmeliorovaných pozemcích orné půdy, a lokality v blízkosti hraničních přechodů, využívané jako manipulační plochy a odstavná parkoviště. Součástí IV. zóny jsou i souvisle zastavěná území sídleních útvarů včetně přilehlých pozemků určených jako rozvojové zóny.

3.11.3 Plán péče pro CHKO

Kromě vymezení zón odstupňované ochrany přírody byl pro CHKO zpracován i rámcový plán ochrany péče, který je oborovým dokumentem ochrany přírody. V analytické části jsou shrnuty všechny údaje o území a v části návrhové je podle jednotlivých zón upřesněno hospodaření v oblasti a jsou stanoveny krátkodobé a dlouhodobé cíle ochrany přírody.

V souvislosti s vyhlášením CHKO se dá předpokládat i zvýšený zájem turistů z ČR i ze zahraničí a s tím spojený i větší rozvoj obcí. Z tohoto důvodu je důležité stanovení limitů rekreačního využití území při zachování daného přírodního prostředí. Proto byla zpracována studie, týkající se rekreačního využívání území. Doposud je největší zájem návštěvníků soustředěn:

- a) na hřebenové oblasti Českého lesa se zachovalou původní vegetací;
- b) na místa dalekého rozhledu;
- c) na lokality zaniklých sídel;
- d) na území využitelná pro pěší a cyklistickou turistiku nebo pro lyžování.

V jižní části území CHKO je jednou neatraktivnějších částí CHKO oblast Čerchova, zejména její vrchol s rozhlednou na Kurzově věži, a okolí využívané v zimním období k běžeckému lyžování. Část Českého lesa kolem obce Rybník se využívá zejména k cykloturistice. Ačkoli zbytek jižní části CHKO tvoří méně členitá zalesněná oblast, jedná se o území přírodně cenné a zároveň turisticky atraktivní. Mezi zajímavosti patří např. Diana (osada se zámečkem a parkem a přírodní rezervace) a údolí Kateřinského potoka.

Severní část CHKO má již nižší dynamiku reliéfu, vyniká však rozsáhlými lesními porosty s výskytem turisticky atraktivních lokalit.

Pro rozvoj cestovního ruchu bude důležité najít vyvážené řešení tak, aby rekreační využití Českého lesa přírodu neohrožovalo, zároveň však přispělo k tomu, aby se Český les stal turisticky i rekreačně přitažlivým místem.

Ke střetu mezi cestovním ruchem a zájmy ochrany přírody, konkrétně i Natury 2000 dochází v oblasti Čechovského lesa. Značné úsilí ze strany místních samospráv je věnováno turistickému využití jako je obnova sjezdovky, údržba lyžařských běžeckých tras a cyklostezek, turistických chodníků a dalšího zázemí. Dalším konfliktem může být požadavek lesního hospodářství na značnou výnosovost mýtních porostů, tvořící podstatnou součást příjmů zde hospodařících subjektů, na úkor zachování druhového a prostorového složení lesa a ponechání části biomasy do stadia rozpadu. V současné době se vedou jednání o tomto území.

Podrobnější informace o CHKO Český les jsou k dispozici na <http://www.ceskyles.ochranaprirody.cz/>

3.11.4 Rozvoj chráněné krajinné oblasti Český les

V předchozí kapitole byla popsána historie vzniku CHKO Český les, důvody pro její vyhlášení i priority ochrany přírody v CHKO. Samostatné vyhlášení bylo provedeno se souhlasem všech samospráv, které územně zasahují do zmíněné oblasti. Podmínkou jejich souhlasu bylo i vypracování a přijetí studie „Plán péče o NCHKO Český les – turistika a rekreace“. Objednatelem studie byl Plzeňský kraj a studii vypracovala Regionální rozvojová agentura Plzeňského kraje v roce 2003.

V popisové části studie podrobně uvádí současný stav území, jeho přednosti, nedostatky a historický vývoj. Velkým zlomem ve vývoji prošlo území NCHKO Český les po roce 1945, kdy bylo odsunuto německé obyvatelstvo a postupně došlo k zániku cca 60 obcí. Některé z nich měly 1-2 tisíce obyvatel. Následně bylo vyhlášeno na tomto území hraniční pásmo, které bylo prakticky nepřístupné. Pozitivní dopad tohoto vývoje lze spatřovat pouze v zachování části přírody a krajinářsky cenných lokalit. Proto i studie v návrhové části při předpokládaném rozvoji území tyto hodnoty chrání a trvale udržuje:

1. Hlavní hodnoty území Českého lesa

Lesnatost dosti rozsáhlého území NCHKO Český les dosahuje 85 %. Průměrná hustota osídlení uvnitř NCHKO je pouze 3 obyvatelé na km². Krajina NCHKO nepatřila a nepatří k intenzivně využívaným oblastem. To je podmíněno kromě drsných přírodních podmínek i polohou Českého lesa.

Území prošlo unikátním historickým vývojem, vždy stálo na nějakém rozhraní. Bylo hranicí germánského a slovanského osídlení i hranicí dvou zcela odlišných společenských formací. Stopy tohoto vývoje jsou patrné dosud v krajině i v lidech.

Nejvíce obdivovaná návštěvníky je opuštěnost, klid a zachovalost Českého lesa, tohoto území uprostřed Evropy. Na Český les však nelze pohlížet jako na homogenní území. Jednotlivým prvkem je jistě pohoří Českého lesa, ale přírodní podmínky v tomto pásu o délce 70 km jsou dosti rozdílné.

Hlavní hodnoty území Českého lesa spočívají v unikátním uspořádání krajinného prostoru se stopami historického osídlení a v citlivém využívání území. Pro naplnění zájmů ochrany přírody a krajiny i cílů rozvoje cestovního ruchu je nutno zachovat a rozvíjet hlavní hodnoty Českého lesa, neboť jsou předpokladem udržení atraktivity území pro cestovní ruch.

2. Cíle rozvoje cestovního ruchu

Obecným cílem rozvoje cestovního ruchu jako ekonomického odvětví je spolu s dalšími zajištění ekonomické stability a rozvoje území Českého lesa.

Lze předpokládat, že vyhlášení NCHKO rozšíří povědomí o Českém lese a zvýší jeho přitažlivost pro návštěvníky.

Hlavním cílem rozvoje cestovního ruchu v NCHKO Český les je vytvoření svérázného a příjemného krajinného prostoru přitažlivého pro klidovou rekreaci a pomalý pohyb návštěvníků.

Výstavba velkých rekreačních nebo sportovních komplexů, prudké zvýšení pohybu návštěvníků nebo jiné projevy intenzivního rozvoje cestovního ruchu by výrazně narušily krajinné hodnoty Českého lesa a ve svém důsledku by snižovaly atraktivitu území pro návštěvníky.

Hlavní cíl byl stanoven s ohledem na hlavní hodnoty území v souladu se zájmy ochrany přírody a krajiny. Po naplnění hlavního cíle rozvoje cestovního ruchu jsou definovány dílčí cíle a pro některé z nich jsou uvedeny příklady realizace:

- a) **zlepšení nabídky a kvality ubytování a stravování**
- b) **vytvoření sítě turistických tras pro různé druhy dopravy (vyjma motorismu)**
- c) **nabídka dalších služeb pro návštěvníky**
  - vybudovat „vybavená“ záchytná parkoviště
  - rozšířit sportovně-rekreační zázemí
  - zřídit půjčovny sportovních potřeb a další služby pro cestovní ruch
- d) **využití kulturního a historického dědictví pro rozvoj cestovního ruchu**
  - zpřístupnit kulturní památky
  - založit nové tradice na historických reáliích
  - udržet tradiční řemesla
- e) **zemědělství – péče o krajinu**
  - extenzivní zemědělství (pastva) pro údržbu krajiny
  - agrofarmy
- f) **jednotný marketing Českého lesa**
  - vytvořit síť informačních center
  - rozvíjet vazby na aktivity v bavorském příhraničí
  - posílit spolupráci subjektů v cestovním ruchu
  - organizovat ozdravné a jiné turnusové pobyty
  - připravit vícedenní pobytové programy

3. Zájmy ochrany přírody a krajiny s ohledem na cestovní ruch

Hlavním zájmem ochrany přírody a krajiny v NCHKO z hlediska cestovního ruchu je zachování typické krajinné struktury Českého lesa.

Pro naplnění hlavního zájmu jsou definovány dílčí cíle s podrobnější specifikací:

- a) **ochrana nejceněnějších přírodních partií Českého lesa**
  - ovlivňovat návštěvnost těchto míst
  - dokončit MCHÚ
- b) **zachování způsobu využití území Českého lesa**
  - udržet způsob využití krajiny, popř. extenzivně využívat území pro udržení žádoucího stavu
  - regulovat výstavbu nových objektů
  - neobnovovat zaniklá sídla
- c) **udržení „klidového“ charakteru NCHKO**
  - razantně nezvyšovat počet návštěvníků
  - usměrňovat pohyb návštěvníků
  - zamezit rozvoji automobilové dopravy na území CHKO

d) omezení negativních důsledků lidské činnosti

- minimalizovat vliv tranzitní dopravy
- rekonstruovat a nově využít některé objekty
- odstranit nevhodné stavby, pomine-li důvod jejich využití

Studie dále navrhuje možné způsoby rozvoje cestovního ruchu při respektování zájmů ochrany přírody a krajiny. Realizace těchto opatření bude úkolem správy CHKO, územně příslušných samospráv (obcí a krajů) a zejména obyvatel území a podnikatelů v oblasti cestovního ruchu. Na jejich umění vzájemně se dohodnout, přijmout kompromisy závisí jednak osud přírody v chráněném území, ale i rozvoj životních podmínek obyvatel CHKO Český les. Pro rozvoj marketingu cestovního ruchu se ve studii navrhuje následující opatření:

1. Rozvoj informačních center

Pro lepší informovanost návštěvníků, obyvatel, podnikatelů apod.:

- rozšířit a zkvalitnit činnost stávajících informačních center na úroveň obvyklou v EU
- vybudovat nová informační centra – obce, mikroregiony, podnikatelé
- vybudovat informační centra Správy CHKO Český les
- vytvořit spolupracující síť informačních center Českého lesa

2. Průvodcovská činnost

Zájem náročnějších návštěvníků podpořit:

- odborným vedením zvířat
- prohlídkami zajímavých míst s výkladem

3. Koordinace činnosti subjektů působících v oblasti cestovního ruchu

Při realizaci projektů a opatření v oblasti cestovního ruchu je nutná spolupráce (informovanost, koordinace atd.) mezi:

- obcemi, svazky obcí
- informačními centry
- správou CHKO
- lesními správami
- zájmovými organizacemi, kluby a spolky
- provozovateli muzeí a expozicí
- podnikateli

4. Publikace

K prezentaci území vytvořit spoluprací aktérů v cestovním ruchu ucelený systém publikací zaměřený na prezentaci možností ubytování, stravování, sportovního vyžití, turistiky, ale i na historii, kulturu atd.:

- knihy
- brožury
- mapy
- kalendáře

5. Vytvoření produktů cestovního ruchu

K prodloužení délky pobytu návštěvníků vytvořit ve spolupráci s místními aktéry cestovního ruchu (cestovními agenturami a touroperátory) ucelené produkty a produktové balíčky cestovního ruchu, které kombinují témata oblasti přiblížení přírodních zajímavostí a tradičních řemesel a výrob návštěvníkům, popř. přinášejí nová témata:

- zelená opona
- „zelená střecha Evropy“ apod.

6. Prodej produktů cestovního ruchu

K prodeji produktů a produktových balíčků cestovního ruchu v ČR i v zahraničí využít:

- spolupráci s cestovními kancelářemi a touroperátory podílejícími se na tvorbě produktů
- výstavbu a veletrhu cestovního ruchu v ČR a v zahraničí
- motivační program pro cestovní kanceláře a touroperátory
- odborní tisk

Následně studie stanovuje regulaci činností a obecné zásady přípustnosti některých činností. Bude-li rozvoj území v budoucnosti tyto regulace respektovat nic a nikdo mu nebude bránit v realizaci takových záměrů. Věříme, že všechny subjekty, které mají na rozvoji CHKO zájem, dokážou respektovat materiály pořízené před a při vyhlášení CHKO Český les a území se bude všestranně rozvíjet při dodržování stavu přírodního prostředí pro budoucí generace.

3.12 Rizikový management a rizikové faktory ovlivňující cestovní ruch

3.12.1 Cíl kapitoly

poskytnout základní orientaci v problematice a zdůraznit její důležitost tak, aby se řízení (omezování) rizik v rámci podnikatelských subjektů cestovního ruchu stalo součástí jejich marketingové strategie. Proto je nutno seznámit s identifikací a zabezpečováním rizik ve všech oblastech řízení.

3.12.2 Definice krizového managementu

Krizový management /risk management/ je samostatná vědecká disciplína, která v obecné podobě řeší riziko jako určitou pravděpodobnost, že vznikne nějaká událost, kterou považujeme za nežádoucí. Podoba této události je specifická podle druhu činnosti např. finančníctví - narušení devizového hospodářství, průmysl - průmyslové havárie, životní

prostředí - povodně, kalamity zamoření ovzduší ad., zdravotnictví - epidemie, veterinární zabezpečení - epizootie, epifytie, hospodářská opatření - zajištění nezbytných dodávek pro obyvatelstvo, doprava, energetika, zásobování pitnou vodou apod. Příprava řešení a samotné řešení těchto potenciálních rizik je koordinováno v rámci krizového řízení.

3.12.3 Legislativní úprava

Za krizových situací je kladen důraz na činnost výkonných složek státu. Jejich akceschopnost je rozhodující pro úspěšné zvládnutí a překonání krizového období a pro zmírnění nepříznivých (škodlivých) následků. Za krizových situací je proto důležitá činnost orgánů veřejné moci, jejichž postavení a činnosti upravují Ústava, ústavní zákony, zákony a podzákoné prováděcí předpisy. Na jejich základě jsou tyto orgány ze zákona zmocněny k užití krizových (mimořádných) opatření pro řešení situace. [17]

- zákon o integrovaném záchranném systému, krizový zákon (mimořádná událost, krizová situace, orgány krizového řízení, dokumentace krizového plánování, krizové štáby, bezpečnostní rady apod.
- normy pro řízení mimořádných událostí a krizových situací na úrovni kraje a obcí

3.12.4 Ochrana cestovního ruchu z hlediska Bezpečnostní strategie ČR

V rámci zajištění bezpečnosti turistů v České republice je kladen důraz na eliminaci organizovaného zločinu a eliminaci nelegální migrace, na zajištění ekonomické bezpečnosti např. služeb, na prevenci a přípravu na nepředvídané živelní, ekologické či průmyslové havárie a katastrofy a dále na prevenci a přípravu na nepředvídatelný vznik a šíření nakažlivých smrtelných chorob.

3.12.5 Pojmy krizového managementu

1. *Hrozba*: libovolný subjekt, jenž svým působením (činností) může poškodit nebo zničit konkrétní chráněnou hodnotu nebo zájem jiného subjektu, nebo jev či událost jako bezprostřední příčina poškození nebo zničení konkrétní chráněné hodnoty nebo zájmu.

2. *Riziko*: je veličina spíše abstraktní (nehmotná) a pravděpodobnostně kvantitativní, sekundárně (výpočtem, úvahou) odvozená od hrozby, vznik události s určitou objektivní matematickou nadějí či statistickou pravděpodobností (kvantifikovaná nejistota), je pravděpodobnost, že určitá hrozba způsobí v předem stanovené míře poškození konkrétní chráněné hodnoty nebo zájmu jistého subjektu, je odvozenou, kvantitativní dimenzí hrozby.

3.12.6 Bezpečnostní systém ČR

Základní prvky:

- prezident, parlament, vláda
- Bezpečnostní rada státu a její pracovní orgány
- Ústřední správní úřady
- Krajské a obecní úřady a jejich výkonné orgány krizového řízení
- Právnícké a fyzické osoby

Bezpečnost dále zajišťují:

- ozbrojené síly
- ozbrojené bezpečnostní sbory
- zpravodajské služby
- záchranné služby
- havarijní služby
- zařízení civilní ochrany
- neziskové organizace a sdružení občanů (např. ČČK)

Kraje a určené obce zřizují koordinační orgány pro přípravu na krizové situace tzv. Bezpečnostní rady, k řešení krizových situací zřizují Krizové štáby. Dále je vytvořena struktura povodňových orgánů zastřešená Ústřední povodňovou komisí (MŽP) a za účelem předcházení nebezpečným nákazám je vytvořena Ústřední nákazová komise (MZE). V případě vyhlášených krizových stavů se povodňové a nákazové komise včleňují do krizových štábů na příslušných úrovních řízení a stávají se jejich součástí. Ochrana veřejného zdraví je v gesci Ministerstva zdravotnictví ČR a při případném výskytu pandemie je zřizována pracovní skupina při Ministerstvu zdravotnictví ČR. [16]

3.12.7 Krizové řízení - Integrovaný záchranný systém /IZS/

Krizové řízení dle zákona je souhrn řídicích činností věcně příslušných orgánů zaměřených na analýzu a vyhodnocení bezpečnostních rizik, plánování, organizování, realizaci a kontrolu činností prováděných v souvislosti s řešením krizové situace. Je to tedy vše, co se týká jak přípravy na řešení krizové situace (krizový plán, zřizování krizového štábu, event. bezpečnostní rady), tak i vlastní řešení již vzniklé krizové situace.

Při zajišťování vnitřní bezpečnosti státu, ochrany obyvatelstva a při záchranných pracích při mimořádných událostech a krizových situacích plní nezastupitelné místo složky Integrovaného záchranného systému /IZS/. Zároveň je nezbytné, aby jejich činnost probíhala za podpory veřejnosti, ve spolupráci s nevládními organizacemi a dalšími možnými subjekty zabývajícími se bezpečností.

Z hlediska cestovního ruchu je nutno zdůraznit oblast veřejné informovanosti – je potřeba aktivně informovat veřejnost o bezpečnosti a o vývoji v bezpečnostním prostředí ke zlepšení zpětné vazby, ale i aktivnější účasti občanů při prevenci a řešení dílčích bezpečnostních problémů. Každý občan musí mít dostatek informací k vytvoření vlastního odpovědného postoje. Pro poskytovatele služeb cestovního ruchu je nezbytné si uvědomit a počítat s rizikem jazykové bariéry. Cizojazyčný turista má jen omezenou možnost být informován prostřednictvím sdělovacích prostředků. Také systém předávání informací v oblasti bezpečnosti, komunikační infrastruktura, individuální komunikace zejména na místní úrovni ad. není s největší pravděpodobností v tomto ohledu přizpůsobena potřebám poskytovatelů ubytovacích služeb apod.

IZS se použije v přípravě na vznik mimořádné události a při potřebě provádět současně záchranné a likvidační práce dvěma nebo více složkami IZS.

Základními složkami jsou Hasičský záchranný sbor ČR, jednotky požární ochrany, zdravotnická záchranná služba, Policie ČR.

3.12.8 Úkoly veřejné správy a podnikatelských subjektů

Krizový plán obce

Starosta určené obce po projednání se starosty dotčených obcí a po posouzení Bezpečnostní radou kraje schvaluje krizový plán obce. Zároveň je v každé obci určena bezpečnostní rada, která projednává:

- zajištění připravenosti správního obvodu určené obce na krizové situace včetně návrhů opatření
- roční zprávu o stavu prostředků pro varování osob
- plán evakuace osob z ohroženého území
- způsob seznámení právnických a fyzických osob s charakterem možného ohrožení, s připravenými krizovými opatřeními a e způsobem jejich provedení
- podmínky nouzového přežití obyvatelstva ad. [17]

Bezprostřední pomoc turistovi při jeho ochraně poskytne obec a složky IZS. Část odpovědnosti nese i příslušný subjekt poskytující službu cestovního ruchu, který by měl informovat o možných ohroženích, plánovaných opatřeních a postupu při řešení následků mimořádných událostí. Určené právnické a podnikající fyzické osoby musí opatření ochrany obyvatelstva zapracovat do plánů krizové připravenosti.

3.12.9 Typy rizik

Samotný poskytovatel služby cestovního ruchu musí s možnými riziky a jejich řešením počítat a mít připraven základní krizový scénář, který musí být stručný, přehledný, s rychlou a úplnou vypovídací schopností pro všechny možné typy mimořádných situací:

Dopravní havárie

Silniční dopravní havárie

Železniční dopravní havárie

Letecká dopravní havárie

Vodní dopravní havárie

Potrubní dopravní havárie

Dopravní havárie na sítích

Možný rizikový prostor

Průmyslové havárie

Požár a výbuch

Únik nebezpečné látky

Destrukce staveb

Možný rizikový prostor

Živelní pohroma

Zemětřesení

Požár lesního masivu

Povodeň

Sesuv zeminy

Lavina

V návaznosti na výše uvedené typy mimořádných situací pak mohou vznikat další rizika. Např. v r. 2007 po orkánu Kyril bylo zničeno na území Národního parku Šumava z větší části turistické značení. Došlo k případům bloudění dokonce s ohrožením života. Menší riziko, avšak s nepříznivým dopadem na cestovní ruch představuje nedostatečná provázanost

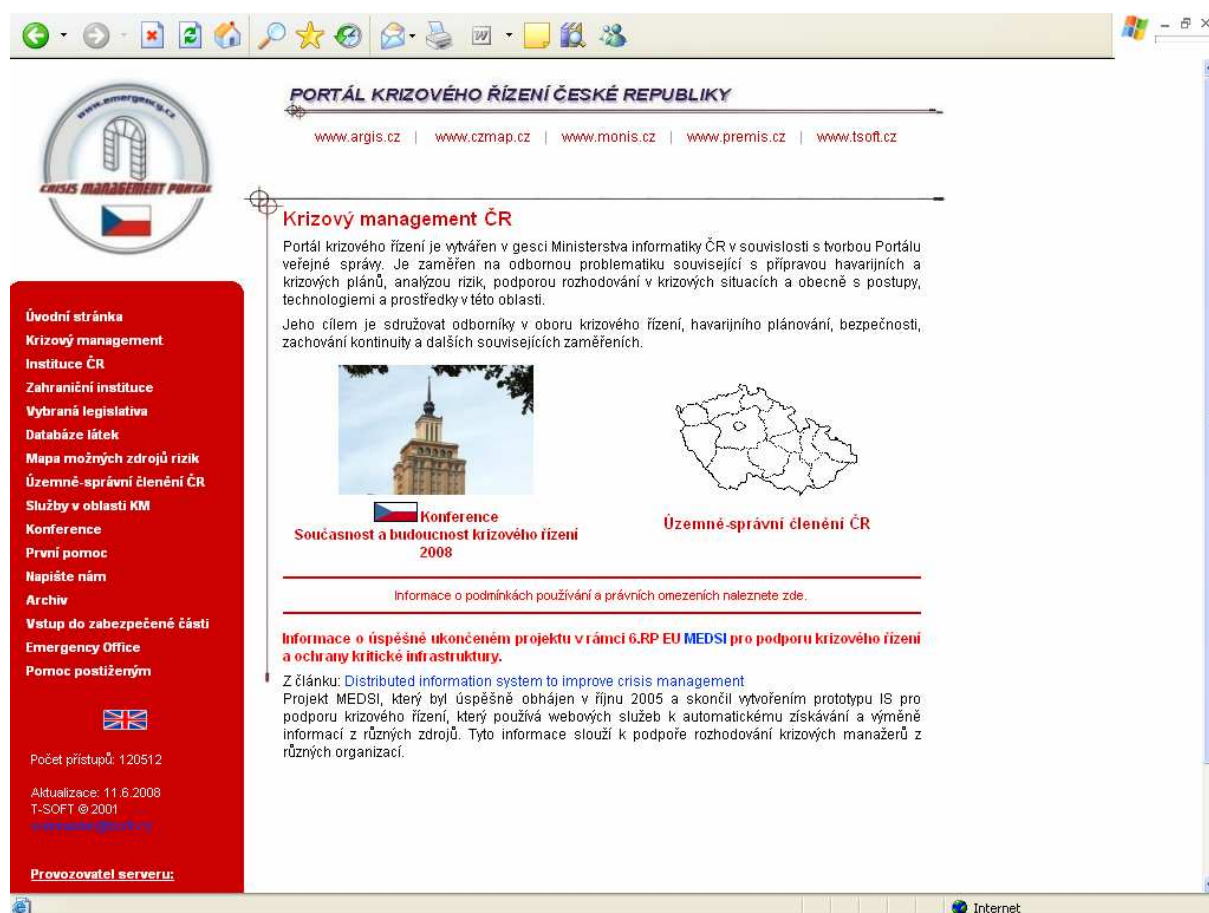
informačních systémů v případě oprav infrastruktury (silnic, stezek) a nedostatečné informování o náhradních trasách a jejich vyznačení v terénu.

Krizový management a řešení krizových situací ve zvláštních případech

Při organizování pobytových volnočasových akcí pro děti je nutno reálně počítat s možností výskytu mimořádných událostí, které mohou souviset se samotnou výchovnou činností (úrazy, apod.), ale rovněž s přírodními nebo jinými událostmi (povodně, větrné kalamity, autonehody, apod.). Organizátoři těchto akcí musí být připraveni k jejich efektivnímu a správnému řešení, zvládat komunikaci, jak s dětmi samotnými, tak jejich rodiči, institucemi určenými k řešení těchto situací, rovněž tak i medii, apod. Informace zprostředkuje např. Občanské sdružení Hyperaktivita (<http://www.hyperaktivita.cz/>). Další rizikovou skupinou jsou zdravotně postižení občané.

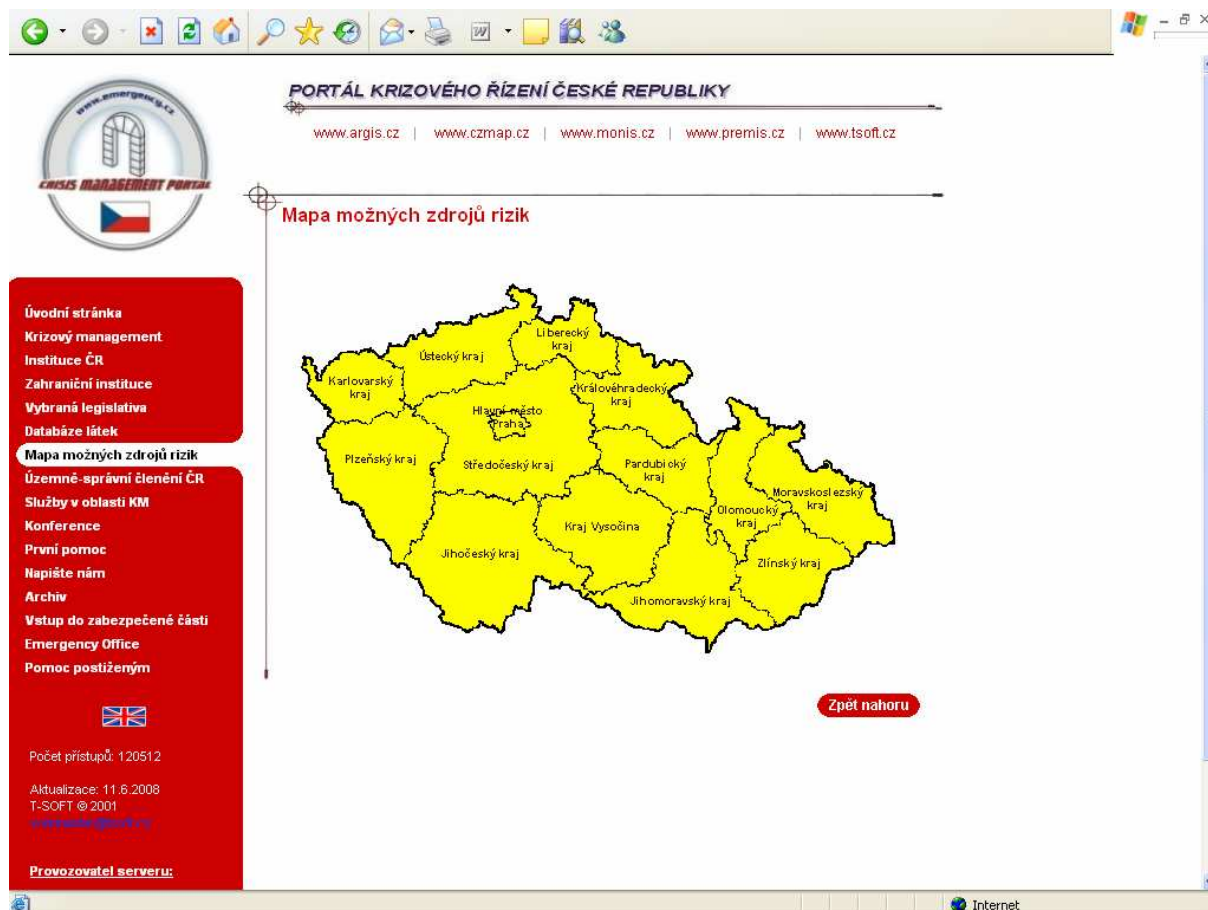
3.12.10 Kde hledat informace

Portál krizového řízení ČR naleznete na <http://www.emergency.cz/>.

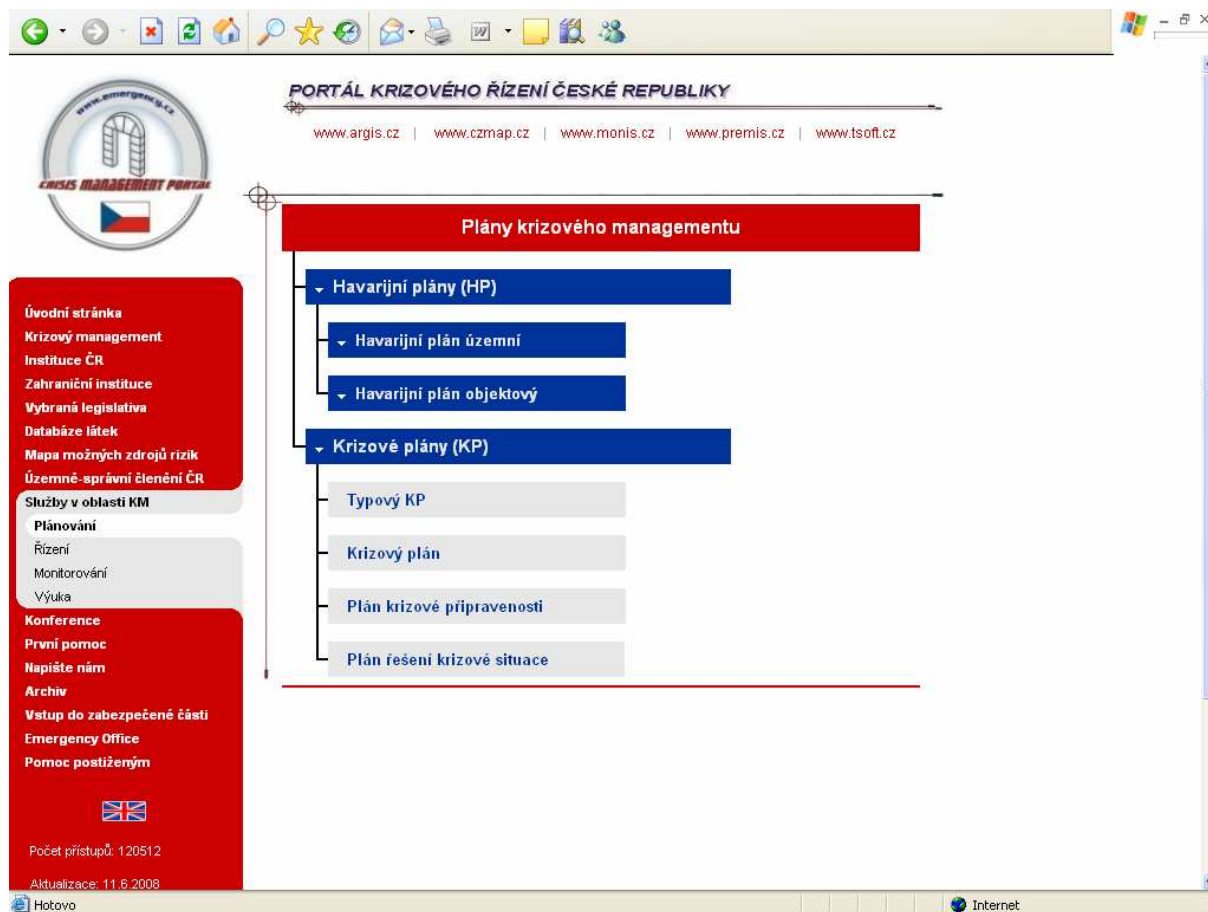
Obr. č 11. Portál krizového řízení – úvodní strana

Portál obsahuje mapu možných zdrojů rizik ve spojení s přesnou lokalizací (obr. 12).

Obr. č. 12. Portál krizového řízení – mapa možných zdrojů rizik

Zároveň portál poskytuje informace o krizové dokumentaci (obr. 13).

Obr. č. 13. Portál krizového řízení – plány krizového managementu

Informace Ministerstva vnitra ČR <http://www.mvcr.cz/udalosti/prirucky/ohrozeni.html#obsah>
– stránky jsou i v dalších jazykových mutacích (anglicky, německy, francouzsky)

Ministerstvo vnitra
 > home > navigace > vyhledávání > změna vzhledu

Mimořádné události

Informace a rady o tom, co dělat v ohrožení života, zdraví a majetku

Příručky, metodické pomůcky

Ministerstva vnitra-generálního ředitelství
 Hasičského záchranného sboru České republiky
 odbor ochrany obyvatelstva

Pro případ ohrožení - příručka pro obyvatele
 (vydání: třetí, opravené; rok vydání: 2003)

»en »fr »de

V průběhu života můžeme být svědky události, kterým říkáme mimořádné, protože přicházejí většinou neočekávaně a ohrožují životy a zdraví obyvatel. Způsobují velké škody na majetku a životním prostředí. Mohou vzniknout škodlivým působením sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy nebo jejich kombinací. Takovými událostmi mohou být např. povodeň, orkán, technologická havárie s únikem nebezpečných látek, velká dopravní nehoda, rozsáhlý požár, teroristický čin.

Tato příručka obsahuje některé obecné návody a doporučení, podle kterých bychom se měli chovat a jednat, když se ocitneme v situaci ohrožení života a zdraví, majetku nebo životního prostředí v důsledku vzniku mimořádné události. Nejsou a nemohou být vyčerpávající, protože průběh každé události vyžaduje jiný způsob našeho chování a jednání.

NEZAPOMEŇTE: ŠTĚSTÍ PŘEJE PŘIPRAVENÝM!

Obsah:

Odkazy

V této rubrice Mimořádné události

- Aktuality
- Archiv aktualit
- Bezpečnostní rada státu
- Cvičení Ochrana 2007
- Cvičení Vltava a Labe 2007
- Hospodářská opatření pro krizové stavy
- Hrozba terorismu
- Krizové řízení
- Krizové štáby
- Příručky, metodické pomůcky
- Výkladový slovník krizového řízení a obrany státu
- Zahraniční mise

Na našem serveru v jiných rubrikách

- Aktualizace stránek
- Bezpečné cestování
- Odpovědi na frekventované otázky
- Seznam prodejen ochranných prostředků
- Zpravodajství
- Zvukové příspěvky

Obr. č 14. Ministerstvo vnitra ČR – internetové stránky

Další informace pro poskytovatele služeb cestovního ruchu zprostředkuje oborová organizace Asociace hotelů a restaurací ČR na www.ahr.cz

3.13 Kontrolní otázky

- Dlouhodobá úspěšnost produktu cestovního ruchu je založena na
  - na dlouhodobé strategické marketingové koncepci
  - nejatraktivnějším nápadu
  - nejnižší ceně
- Které z následujících tvrzení z hlediska marketingu platí?
  - lidé nekupují výrobky
  - lidé kupují výrobky
  - lidé kupují užitky
- Jako základní nástroje marketingu jsou obecně definovány:
  - čtyři „P“ (P/produkt; P/price-cena; P/place-distribuce; P/promotion-propagace, marketingová komunikace)
  - „P“ (P/people-lidské zdroje, P/partnership-partnerství, P/programming-tvorba programů)
  - čtyři „Písmena“ SWOT (S/ Strengths-silné stránky, W/Weaknesses-slabé stránky, O/ Opportunities-příležitosti, T/Threats-ohrožení)

4. Základní nástroje marketingu jsou souhrnně uváděny pod názvem
  - a) marketingový plán
  - b) marketingový mix
  - c) marketingová komunikace

5. Marketingový trojúhelník tvoří
  - a) podnikatel – zaměstnanec – produkt
  - b) podnikatel – firma - konkurence
  - c) firma – zákazník – konkurence

6. Nepříznivý vývoj zájmu o produkt můžeme eliminovat
  - a) rozšířením o další tržní segmenty
  - b) intenzivnější reklamou
  - c) výhodnějšími podmínkami

7. Studie programu LEADER zpracovávají:
  - a) kraje
  - b) místní akční skupiny
  - c) mikroregiony a obce

8. Místní agendou 21 se rozumí:
  - a) závazný soubor předpisů pro podnikatele v cestovním ruchu
  - b) iniciativa obce na vylepšení infrastruktury odpovídající 21. století
  - c) nástroj na uplatnění principů udržitelného rozvoje na regionální úrovni v praxi

9. Mohou biopotraviny obsahovat umělá ochucovadla
  - a) ano
  - b) ne
  - c) podle charakteru potravin

10. Českou značku na biopotraviny uděluje:
  - a) ministerstvo životního prostředí
  - b) Svaz PRO – BIO
  - c) KEZ, ABcert a Biokont.

11. Projekt „domácí výrobky“ zaměřený i na oblasti Natura 2000 je organizován:
  - a) ministerstvem zemědělství
  - b) agrární komorou
  - c) Regionálním environmentálním centrem Česká republika

12. Která CHKO byla jako první vyhlášena vládou ČR po roce 1993:
  - a) CHKO Labské pískovce
  - b) CHKO Podyjí
  - c) CHKO Český les

13. Kdy byla CHKO Český les vyhlášena:
  - a) v roce 1995
  - b) v roce 2000
  - c) v roce 2005

14. Sídlem správy CHKO Český les je:
- město Domažlice
  - město Tachov
  - město Píemda
15. CHKO Český les leží na území okresů:
- Domažlice, Tachov a Cheb
  - Domažlice a Tachov
  - Domažlice
16. Nejpřísněji chráněnou zónou CHKO je:
- Zóna 1
  - Zóna 4
  - Číslo neurčují zónu

Správné odpovědi: 1.a); 2.a), c); 3.a); 4.b); 5.c); 6.a), b), c); 7.b); 8.a); 9.b); 10.c); 11.c), 12.c), 13.c), 1č.c), 15.b), 16.a)

3.14 Seznam použité literatury

- [1] Jitka Vysekalová a kol.: Marketing, Fortuna 2006
- [2] Doc. Ing. Eva Mainzová, CSc.: Praktický marketing, Západočeská univerzita Plzeň, 2005
- [3] Doc. RNDr. Jiří Vaníček CSc., Ing. Vladimír Křest'an: Marketing cestovního ruchu, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha 2006
- [4] VALÁŠEK, Dean. Regionální turistický produkt : co to je? COT Business [online]. 2004-09-17 [cit. 2004-11-22]
- [5] Výkladový slovník cestovního ruchu, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha 2002
- [6] Petr Frey: Marketingová komunikace, Management Press, Praha 2005
- [7] Viktor Ševčík: Co nabízejí dnešní ppc systémy, <http://www.lupa.cz/clanky/co-nabizeji-dnesni-ppc-systemy/>
- [8] Tereza Kremláčková: Spolupracující virus má v marketingu svá pravidla, časopis Trend Marketing, č. 3, prosinec 2004
- [9] Edward Papazian: Proč má cenu inzerovat v časopisech, časopis Top Marketing č. 2, listopad 2004
- [10] <http://www.uvdt.cz>
- [11] ETC_Tourismus_Trends_fuer_Europa_02-2007_GER.pdf
- [12] Kol.: Český les: příroda – historie – život, Nakladatelství Miloš Uhlíř – Baset, Praha 2005
- [13] Plán péče ochrany CHKO Český les na období 2007-2016
- [14] <http://www.domaci-produkty.cz>
- [15] <http://www.nature.cz>

- [16] Krizový management ve veřejné správě, Jaroslav Rektořík a kol., Praha 2004
- [17] Krizové řízení ve veřejné správě, Jan Šelešovský, Josef Vilášek, Radomír Kop, Stanislav Kutáček, Brno 2005
- [18] <http://www.mvcr.cz>
- [19] <http://www.emergency.cz>
- [20] <http://www.vzdelavanivcr.cz>

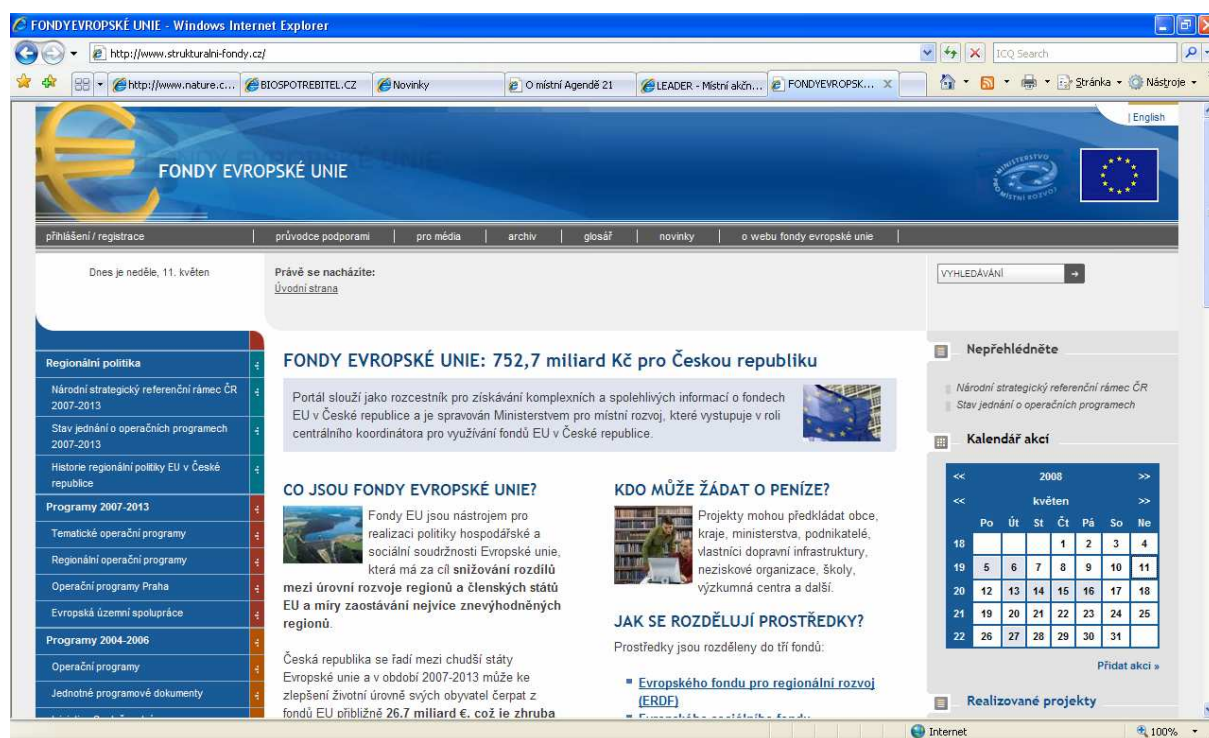
4 Projekty cestovního ruchu v uvedených oblastech – možnost zpracování projektového záměru

4.1 Klíčová slova

Operační program, Evropská unie, Program rozvoje venkova, cestovní ruch, životní prostředí regionální politika, projekty.

4.2 Využití podpor z EU v cestovním ruchu

Základní informace o možnostech podávat projekty do jednotlivých programů získají zájemci na celé řadě informačních středisek zřizovaných řídicími orgány jednotlivých programů. Na internetu k nejucelenějším zdrojům patří internetové stránky www.strukturalni-fondy.cz

Obr. č. 15. Internetové stránky ke strukturálním fondům www.strukturalni-fondy.cz

Veškeré finanční prostředky poskytované venkovu Evropskou unií jsou vázány na její regionální politiku. Regionální politika Evropské unie, nazývaná též politika hospodářské a sociální soudržnosti (HSS), je odrazem principu solidarity uvnitř Evropské unie, kdy bohatší státy přispívají na rozvoj chudších států a regionů, aby se zvýšila kvalita života obyvatel celé Evropské unie. Regionální politika EU má v plánovacím období 2007 - 2013 tyto cíle:

1. Konvergence: podpora růstu a tvorby pracovních míst v nejméně rozvinutých členských zemích a oblastech
2. Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost: regionálních programů pro regiony a orgány regionální správy podporující ekonomické změny v průmyslových, městských a venkovských oblastech
3. Evropská územní spolupráce: podpora harmonického a vyváženého rozvoje na území Unie.

Cíl Konvergence je možný použít jen u regionů s HDP nižším než 75% průměru EU. Podpora je možná z Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF) a Evropského sociálního fondu (ESF)

Z Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF) je podpora zaměřena na:

- modernizace a diverzifikace ekonomické struktury členských států a regionů
- rozšíření a zlepšení základní infrastruktury; ochrana životního prostředí

Z Evropského sociálního fondu (ESF) je podpora určena na:

- zlepšení kvality a schopnosti institucí trhu práce, vzdělávacích systémů a sociálních a ošetrovatelských služeb;
- zvýšení investic do lidského kapitálu
- adaptace veřejné správy, posílení administrativní kapacity národních a regionálních správ

Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost je určen pro regiony, které nespádají nespádající pod Cíl "Konvergence" tj. s HDP je nad 75% průměru EU

Oblasti intervence jsou:

- inovace a ekonomika založená na znalostech
- životní prostředí a předcházení rizikům
- dostupnost a služby základního ekonomického významu (komunikační sítě) tj. posilování prvků Lisabonské a Göteborgské strategie

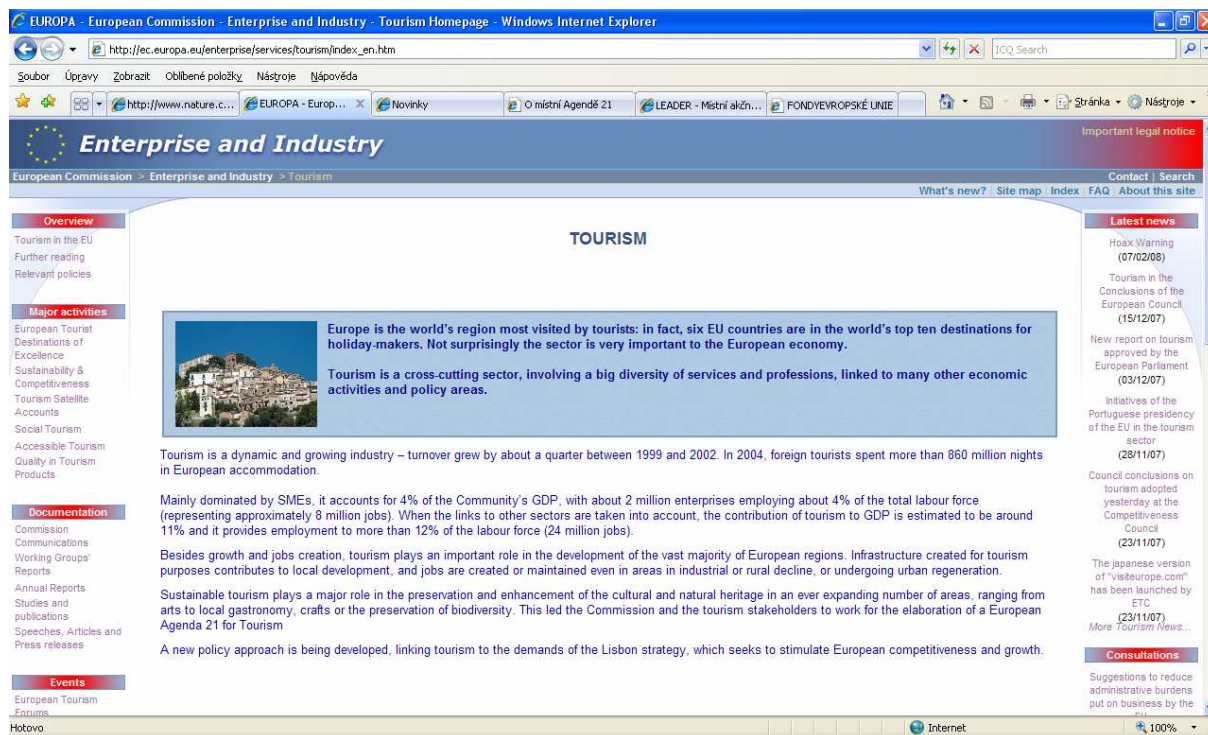
Cíl Evropská územní spolupráce je financován také z ERDF a vychází z dřívější iniciativy Interreg, tj. podpora další integrace EU spoluprací na přeshraniční, mezinárodní a meziregionální úrovni.

Mezi částí naší veřejnosti jsou známy jednotlivé programy, ze kterých je možno čerpat finanční prostředky pomocí projektů, ale jen velmi málo občanů České republiky, člena Evropské unie, je schopno popsat mechanismy, které v Evropské unii probíhají a jaké jsou rozhodovací procesy v jednotlivých orgánech. Tento nedostatek potom vede ke zkresleným představám o poskytování peněz a i k nedorozuměním s těmi, kdo jsou za jejich rozdělování v tuzemsku odpovědní. Je proto vhodné, aby se ti, kdo žádají o finanční podporu z EU formou projektu seznámili nejen s vlastním mechanismem projektování, ale i fungováním a obecnými principy Unie. K tomu slouží celá řada publikací a informačních center. Na internetu jsou oficiálními stránkami Evropské unie, stránky spravované Evropskou komisí na adrese http://ec.europa.eu/index_cs.htm

Obr. č. 16. Internetové stránky Evropské komise

Na těchto oficiálních stránkách je možno se podrobně seznámit i s jednotlivými politikami Evropské unie a to jak v oblasti životního prostředí, tak i v oblasti cestovního ruchu. Určitou bariérou pro český venkov může být skutečnost, že kapitola věnovaná cestovnímu ruchu je zatím pouze v angličtině a oblast týkající se trvale udržitelného rozvoje v kapitole životní prostředí je k dispozici v angličtině, němčině a francouzštině.

Obr. č. 17. Internetové stránky EU věnované cestovnímu ruchu

K jednotlivým cílům regionální politiky Evropské unie jsou určeny operační programy. Tyto programy přesně vymezují za jakých podmínek je možno získat finanční prostředky.

Pro cíl 1) Konvergence jsou určeny tyto operační programy:

- OP Životní prostředí
- OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
- OP Výzkum a vývoj pro inovace
- OP Podnikání a inovace
- OP Lidské zdroje a zaměstnanost
- OP Doprava
- Integrovaný operační program
- Regionální operační programy

Pro cíl 2) Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost existují programy určené pro Prahu:

- OP Praha Konkurenceschopnost
- OP Praha Adaptabilita

Pro cíl 3) Evropská územní spolupráce jsou operační programy:

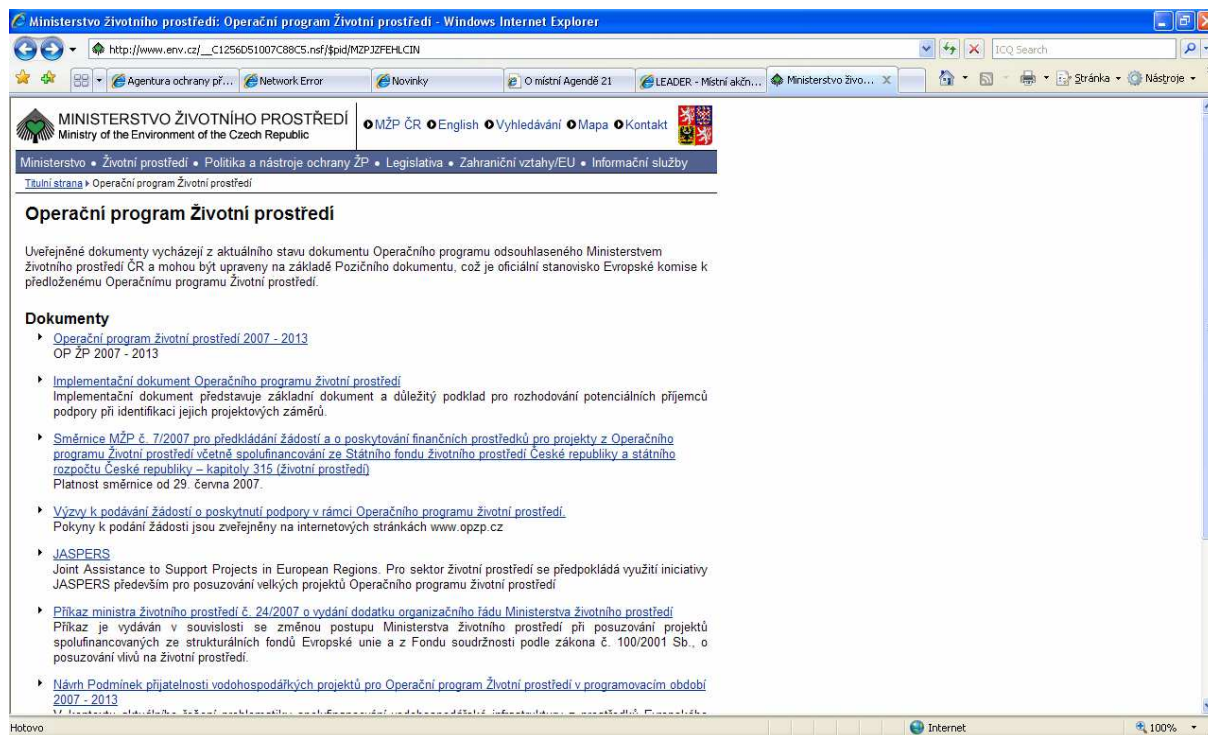
- OP Mezuregionální spolupráce
- OP Nadnárodní spolupráce
- 5 OP Přeshraniční spolupráce

Z hlediska cestovního ruchu jsou nejdůležitější programy:

4.3 Operační program Životní prostředí

Operační program Životní prostředí je zaměřen na zlepšování kvality životního prostředí a tím i zdraví obyvatelstva jako nutného předpokladu atraktivnosti a konkurenceschopnosti státu a jeho regionů při využití inovačních efektů politiky životního prostředí pro udržitelný rozvoj. O podporu z tohoto operačního programu mohou žádat obce, kraje, státní organizace a podniky, příspěvkové organizace a organizační složky obcí, krajů a státu, nestátní neziskové organizace, fyzické osoby, podnikatelé, společenství vlastníků jednotek, veřejné výzkumné instituce a další.

Jeho řídicím orgánem je ministerstvo životního prostředí. Dokumenty k tomuto programu jsou k dispozici na internetových stránkách ministerstva životního prostředí www.env.cz.

Obr. č. 18. Internetové stránky ministerstva životního prostředí k OP Životní prostředí

Operační program životního prostředí má 8 priorit:

- Priorita 1 - Zlepšování vodohospodářské infrastruktury a snižování rizika povodní
- Priorita 2 - Zlepšování kvality ovzduší a snižování emisí
- Priorita 3 - Udržitelné využívání zdrojů energie
- Priorita 4 - Zkvalitnění nakládání s odpady a odstraňování starých ekologických zátěží
- Priorita 5 - Omezování průmyslového znečištění a environmentálních rizik
a hodnocení neobnovitelných přírodních zdrojů včetně zdrojů podzemních vod
- Priorita 6 - Zlepšování stavu přírody a krajiny
- Priorita 7 - Rozvoj infrastruktury pro environmentální vzdělávání, poradenství a osvětu
- Priorita 8 - Technická asistence

Z hlediska cestovního ruchu ve vztahu k Natuře 2000 je nejzajímavější priorita 6 - Zlepšování stavu přírody a krajiny, do které patří:

- 6.1 - Implementace a péče o území soustavy Natura 2000
- 6.2 - Podpora biodiverzity
- 6.3 - Obnova krajinných struktur
- 6.4 - Optimalizace vodního režimu krajiny
- 6.5 - Podpora regenerace urbanizované krajiny

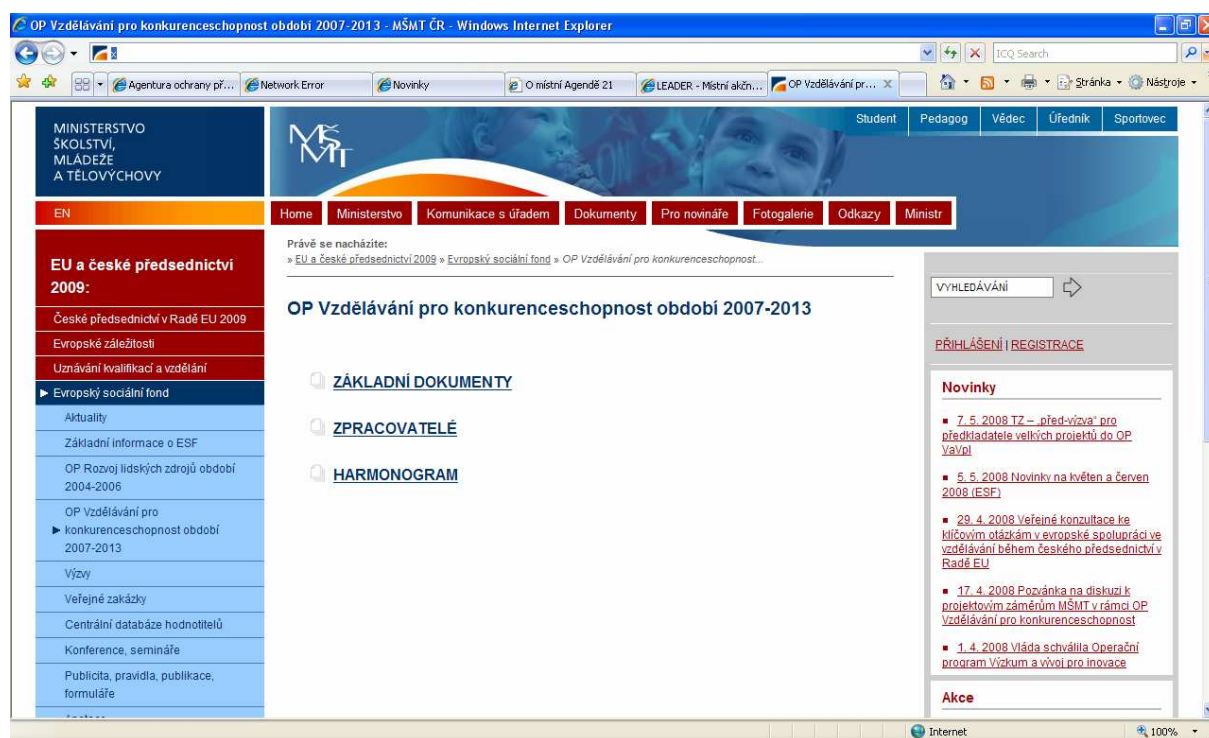
Dále by mohla připadat v některých případech do úvahy i priorita 7 - Rozvoj infrastruktury pro environmentální vzdělávání, poradenství a osvětu, která je zaměřena na rozvoj infrastruktury pro realizaci environmentálních vzdělávacích programů, poskytování environmentálního poradenství a environmentálních informací.

4.4 OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

Tento program má za cíl rozvoj otevřené, flexibilní a soudržné společnosti a posílení konkurenceschopnosti ekonomiky ČR prostřednictvím partnerské spolupráce vedoucí ke zkvalitnění a modernizaci systémů počátečního, terciárního a dalšího vzdělávání, jejich propojení do komplexního systému celoživotního učení a ke zlepšení podmínek ve výzkumu a vývoji. O podporu mohou žádat školy a školská zařízení, organizace působící ve vzdělávání a kariérovém poradenství, instituce vědy a výzkumu, ústřední orgány státní správy a jimi řízené organizace, obce, města, kraje, nestátní neziskové organizace a další. Řídícím orgánem OP VK je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR - sekce řízení operačních programů.

Bližší informace jsou k dispozici na internetových stránkách ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy <http://www.msmt.cz/eu/op-vpk-obdobi-2007-2013>

Obr. č. 19. Internetové stránky ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

Z hlediska cestovního ruchu má význam priorit 3 - Další vzdělávání a to pro vzdělávání pracovníků v cestovním ruchu, neboť jsou zde priority:

- 3.1 Systémový rámec dalšího vzdělávání
- 3.2 Další vzdělávání v podnikatelském sektoru
- 3.3 Další vzdělávání v sektoru veřejných služeb
- 3.4 Individuální další vzdělávání

Pro pochopení vztahů partnerství, regionálního rozvoje, spolupráce mezi různými cílovými skupinami bude mít význam i priorit 4 tohoto operačního programu, která je zaměřena na aktivity, které v oblasti počátečního, terciárního a dalšího vzdělávání přispívají k vytváření systému celoživotního učení, a to na území celé České republiky, tedy i v Praze. Právě tyto

nepřímé vzdělávací aktivity mohou přispívat k pochopení nutnosti spolupráce mezi ochránci přírody na jedné straně a obcemi a podnikateli na straně druhé.

4.5 OP Podnikání a inovace

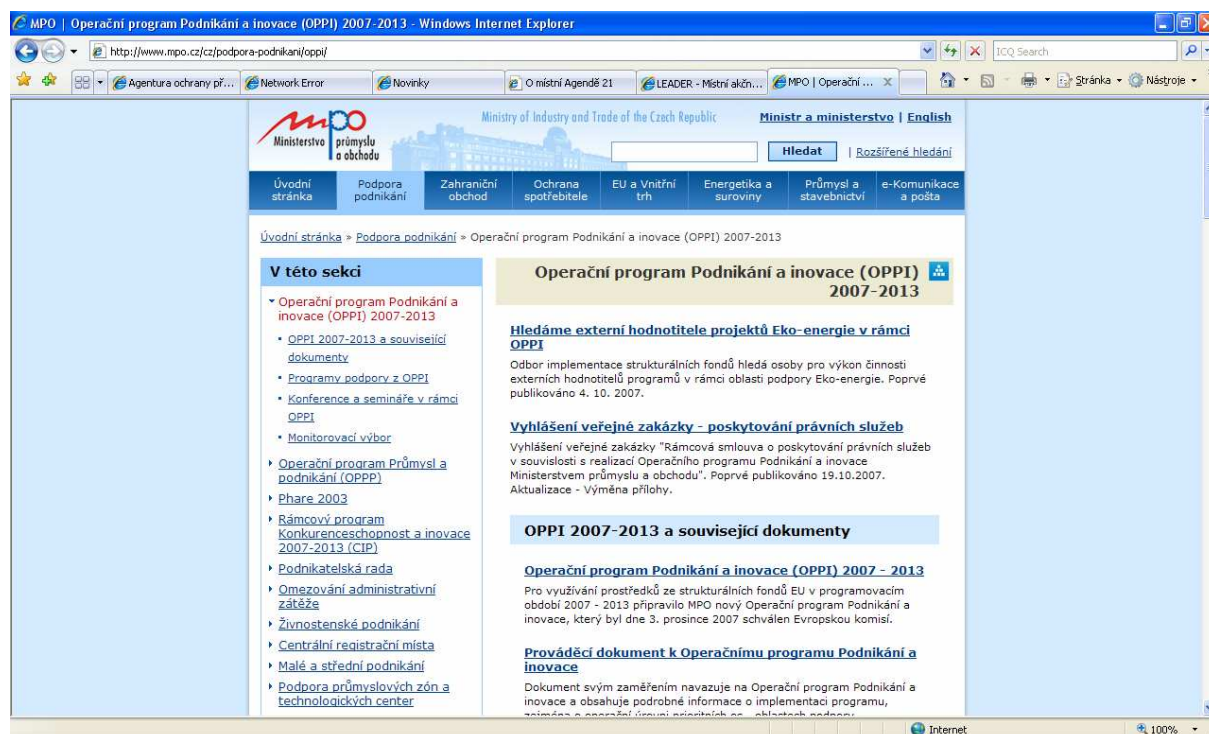
Operační program Podnikání a inovace (OPPI) je hlavním programovým dokumentem realizace politiky hospodářské a sociální soudržnosti v sektoru průmyslu a významným nástrojem realizace Koncepce rozvoje malého a středního podnikání na období 2007-2013.

Mezi jeho specifické cíle patří také zintenzivnit aktivitu malých a středních podniků či zintenzivnit zavádění inovací, technologií, výrobků a služeb.

Žádat o podporu mohou podnikatelé, sdružení podnikatelů, výzkumné instituce, vysoké školy a ostatní vzdělávací instituce, neziskové organizace, fyzické osoby, územní samosprávné celky a jimi zřizované a zakládané organizace, CzechInvest, CzechTrade a další. Řídicím orgánem je Řídicím orgánem OPPI je Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR.

Program má 6 prioritních os a osu technická pomoc. Z nich je možno čerpat podporu například na výstavbu a rekonstrukci zařízení na výrobu a rozvod elektrické a tepelné energie vyrobené z obnovitelných zdrojů, na zavádění a modernizaci systémů měření a regulace, na modernizaci, rekonstrukci a snižování ztrát v rozvodech elektřiny a tepla apod. Zajímavý může být i rozvoj poradenství v oblasti eko-technologií a environmentálních systémů řízení, individuální projekty MSP a projekty seskupení MSP podporující vstup MSP na zahraniční trhy, společná účast na specializovaných výstavách a veletrzích v zahraničí apod.

Informace k tomuto programu jsou k dispozici na internetových stránkách ministerstva průmyslu a obchodu <http://www.mpo.cz/cz/podpora-podnikani/oppi/>.

Obr. č. 20. Internetové stránky ministerstva průmyslu a obchodu věnované OP

4.6 Integrovaný operační program

V rámci IOP se integruje několik tematických oblastí podpory, které musí být z hlediska vymezených kompetencí, subsidiarity (tj. respektování pravomocí organizačně nižších úrovní) a dělby práce zajišťovány z centrální úrovně orgány státní správy nebo orgány územní veřejné správy:

- modernizace veřejné správy,
- zvýšení kvality a dostupnosti veřejných služeb,
- podpora územního rozvoje.

Integrovaný operační program je komplementární k připravovaným operačním a regionálním operačním programům. Za tímto účelem definuje intervence v navzájem souvisejících oblastech rozvoje cestovního ruchu, kultury, informační společnosti, péče o zdraví, bydlení a veřejné správy.

Integrovaný operační program je koncipován pro větší nadregionální projekty.

Řídicím orgánem IOP je Ministerstvo pro místní rozvoj ČR - odbor Řídicího orgánu IOP a operačního programu TA.

Nejdůležitější pro problematiku cestovního ruchu jsou zde priority:

Priorita 3 - Rozvoj cestovního ruchu

- Organizace a řízení cestovního ruchu na národní a nadregionální úrovni
- Podpora budování destinací cestovního ruchu národního a nadregionálního významu
- Rozvoj produktů a marketingová podpora cestovního ruchu na národní a nadregionální úrovni

Priorita 4 - Aktivizace kulturních rozvojových zdrojů

- Obnova a ekonomizace využití kulturního dědictví
- Infrastruktura pro ekonomizaci kulturních produktů

4.7 Regionální operační programy

Globálním cílem těchto programů je urychlení rozvoje regionů ČR, zvýšení jejich konkurenceschopnosti a atraktivity pro investice a posílení kvality života obyvatel, při respektování vyváženého a udržitelného rozvoje regionů vycházející z využití jejich potenciálu.

Kromě tohoto globálního cíle mají Regionální operační programy tato zaměření:

- modernizace technické infrastruktury zvyšující přitažlivost regionu pro investice při zohledňování ochrany životního prostředí,
- zvýšení prosperity regionu vytvářením prostředí pro rozvoj malých a středních podniků včetně prostředí pro inovace a vytváření nových pracovních příležitostí,
- zvýšení podílu cestovního ruchu na hospodářské prosperitě regionu a na vytváření pracovních příležitostí,
- modernizace a zlepšení podmínek pro obyvatele ve městech a na venkově, související s rozvojem hmotného prostředí, lidských zdrojů, kultury a volnočasových aktivit, přispívajících ke zvýšení atraktivity těchto území pro hospodářský rozvoj.

Vždy je však nutné si najít konkrétní Regionální operační program, protože se tyto programy region od regionu liší. Území, kde jednotlivé regionální operační programy platí, odpovídají statistické jednotce NUTS II. Jsou tedy následující:

- ROP NUTS II Jihovýchod
- ROP NUTS II Jihozápad
- ROP NUTS II Moravskoslezsko
- ROP NUTS II Severovýchod
- ROP NUTS II Severozápad
- ROP NUTS II Střední Čechy
- ROP NUTS II Střední Morava

O podporu z jednotlivých ROP mohou žádat kraje, obce, svazky obcí, organizace zřizované nebo zakládané kraji či obcemi, církevní právnické osoby, školy, nestátní neziskové organizace, podnikatelé, profesní organizace, občané a další.

Řídícím orgánem jsou jednotlivé regionální rady.

Další z možností, ze kterých je možno čerpat finanční prostředky jsou programy Evropské přeshraniční spolupráce. Operační programy přeshraniční spolupráce se týkají vždy hraničních regionů NUTS III sousedících s regiony v jiném členském státu. Jedná se tak o 5 bilaterálních operačních programů přeshraniční spolupráce:

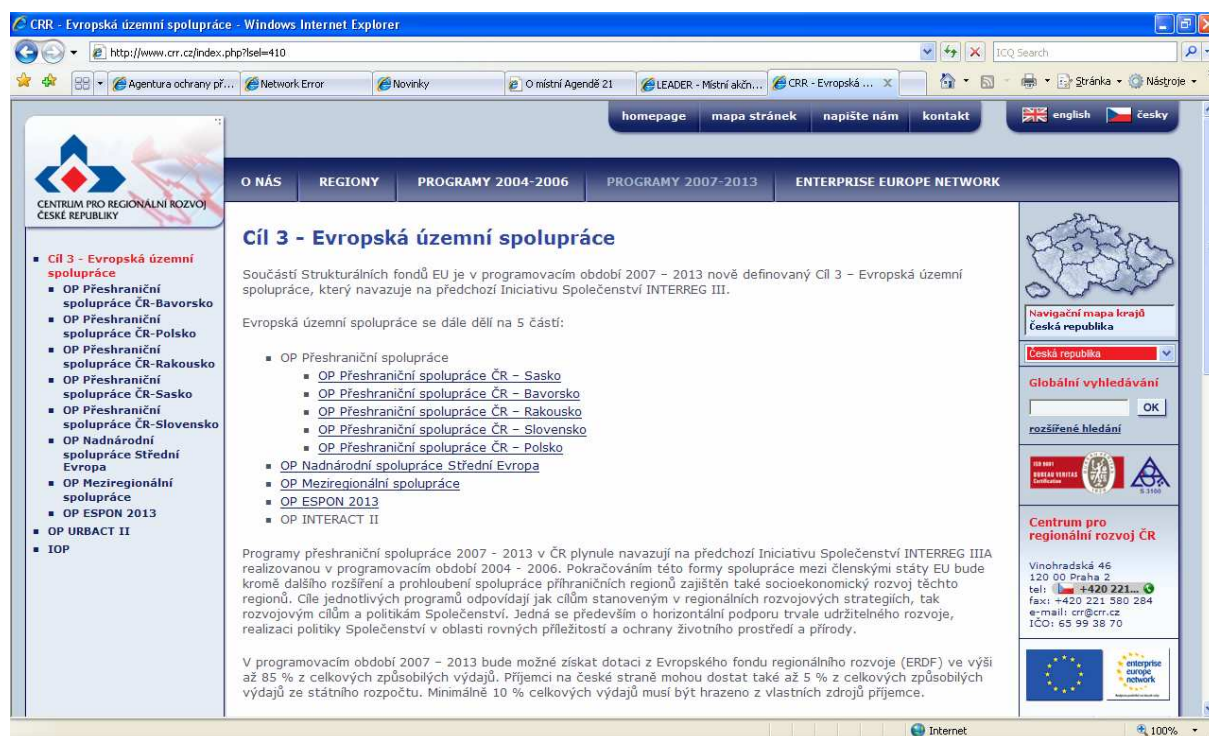
- česko-saský
- česko-bavorský
- česko-rakouský
- česko-slovenský
- česko-polský.

Cílem programů přeshraniční spolupráce je podpora hospodářské a sociální integrace příhraničních území prostřednictvím odstraňování přetrvávajících bariér a posilování jejich rozvojového potenciálu. Budou posilovány vzájemné hospodářské, společenské a kulturní vztahy, společná péče o přírodní bohatství, rozvoj cestovního ruchu a budování flexibilního trhu práce. Projekty z těchto programů musí mít vždy přeshraniční dosah a musí být prokazatelně řešeny společně se zahraničním partnerem.

Jde o samostatné dokumenty spravované samostatnými řídicími orgány, zaměřují se např. na následující témata: společný rozvoj a zlepšení přístupu k informačním a komunikačním technologiím, výstavba a rozvoj hraniční infrastruktury a napojení pohraničí na důležité přeshraniční dopravní osy, spolupráce v oblasti výzkumu a vývoje, vzdělávání, inovací, kooperace při integraci postižených osob do společnosti, podpora efektivního systému přeshraniční protipožární a protipovodňové ochrany a ochrany před katastrofami, budování čistíren odpadních vod, posílení environmentálního vzdělávání, ochrana a obnova památek, rozvoj cyklistických tras a stezek, hippostezek, turistických a lyžařských stezek a tras, zřizování a činnost turistických informačních center, podpora přeshraniční spolupráce v oblasti rozvoje mezilidských vztahů, společenských, kulturních a volnočasových aktivit apod.

O podporu mohou žádat veřejnoprávní subjekty, subjekty ovládané veřejnoprávními právnickými osobami, nestátní neziskové organizace. Za jednotlivé programy v České republice má zodpovědnost coby Národní orgán Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. U všech operačních programů Cíle 3 – Evropská územní spolupráce bude plnit funkci kontrolního

orgánu Centrum pro regionální rozvoj České republiky, které bude prověřovat legalitu a oprávněnost výdajů vykázaných každým příjemcem dotace včetně partnerů.

Obr. č. 21. Internetové stránky CRR ČR (www.crr.cz), které informují o operačních programech

4.8 Program rozvoje venkova

Problematika rozvoje venkova byla na období 2007 - 2013 vyčleněna z politiky soudržnosti a byla zařazena pod společnou zemědělskou politiku. Z tohoto důvodu není tato problematika řešena ve výše uváděných operačních programech a je řešena samostatně v Programu rozvoje venkova. Tento program vychází z Národního strategického plánu rozvoje venkova České republiky na léta 2007 – 2013. Národní strategický plán rozvoje venkova ČR (NSPRV) zajišťuje vazby mezi obecnými cíli rozvoje evropského venkova, vyjádřené nařízením Rady (ES) č. 1698/2005 a cíli rozvoje venkova ČR, odpovídajícími „evropským strategickým směrům“, třem strategickým rozvojovým osám, kterými jsou konkurenceschopnost, ochrana přírody, životního prostředí a krajiny, rozvoj a diverzifikace venkovského života.

Program rozvoje venkova obsahuje podpory pro 4 oblasti, resp. osy:

- I. Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví
- II. Zlepšování životního prostředí a krajiny
- III. Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova
- IV. Leader.

Z hlediska cestovního ruchu jsou nejvýznamnější osy III. a IV., přičemž osa IV. LEADER je specifická a je možné ji použít pro žadatele z oblasti cestovního ruchu jen prostřednictvím místní akční skupiny.

Osa III zahrnuje:

- III.1.1. Diverzifikace činností nezemědělské povahy
- III.1.2. Podpora zakládání podniků a jejich rozvoje
- III.1.3. Podpora cestovního ruchu
- III.2.1. Obnova a rozvoj vesnic, občanské vybavení a služby
- III.2.2. Ochrana a rozvoj kulturního dědictví venkova
- III.3.1. Vzdělávání a informace

V Programu rozvoje venkova jsou v některých opatřeních zvýhodňováni žadatelé v chráněných územích. Existuje například nařízení vlády o stanovení podmínek pro poskytování dotací na zachování hospodářského souboru lesního porostu v rámci opatření Natura 2000 v lesích pro implementaci podopatření (titulu) II.2.2.1. na základě tohoto nařízení je možno získat dotační prostředky z Programu rozvoje venkova.

Zajímavá z hlediska Agendy 21 je osa 4 LEADER. V sousedním Bavorsku místní akční skupiny pořádají různá setkání a celou řadu aktivit uskutečňují pod hlavičkou Agendy 21. Cíle a postupy obou iniciativ jsou velmi podobné. Je v nich silně uplatňován princip subsidiarity a kladen důraz na místní partnerství. Obě aktivity vycházejí z principů zakotvených v Corské deklaraci a Salzburské deklaraci. Obě dvě deklarace vznikly u příležitosti konferencí zemí EU k problematice venkova, konaných v městech podle kterých jsou deklarace nazvány.

Corská deklarace konaná v roce 1996 vyzývá členské země:

- aby zvyšovali povědomí veřejnosti o důležitosti nového přístupu k politice rozvoje venkova,
- aby učinili venkovské oblasti atraktivnějšími pro život a práci lidí které by se tak staly středisky smysluplnějšího života pro stále různorodější obyvatelstvo složené z občanů každého věku,
- aby podporovali tento program o deseti bodech a spolupracovali jako partneři při plnění uvedených cílů, jež jsou formulovány v této deklaraci,
- aby hráli aktivní úlohu při podpoře trvale udržitelného rozvoje venkova v mezinárodním kontextu.

Salzburská deklarace konaná v roce 2003 hodnotí Agendu 2000 předcházející Agendě 21 a konkretizuje jednotlivé body, klade důraz na transparentnost poskytovaných finančních prostředků.

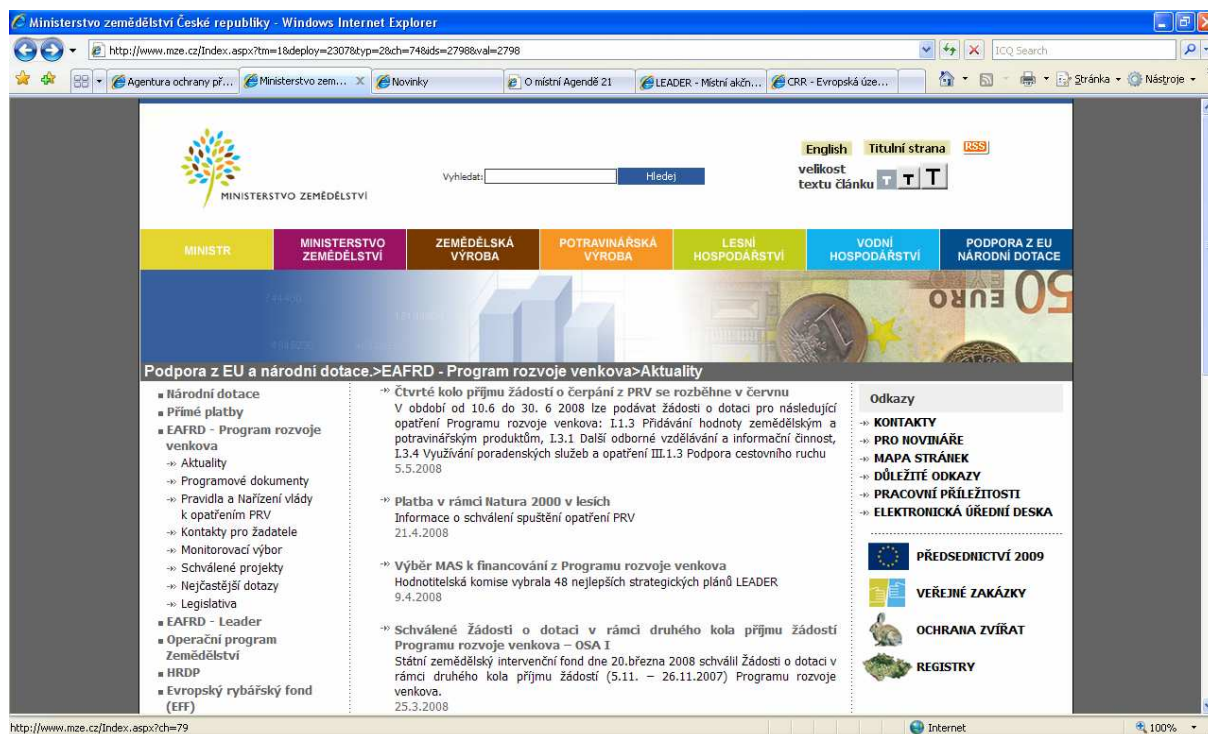
Z uvedeného vyplývá, že principy Agendy 21 navazují na celou řadu předchozích iniciativ a že se jedná o dlouhodobou záležitost, na kterou je možno se při psaní projektů nejen odvolávat, ale přímo k ní projekty směřovat.

Celou řadu informací a inspirací pro projekty týkající se venkova je možno získat na internetových stránkách www.agenda21.cz, provozovaných Agenturou Koniklec.

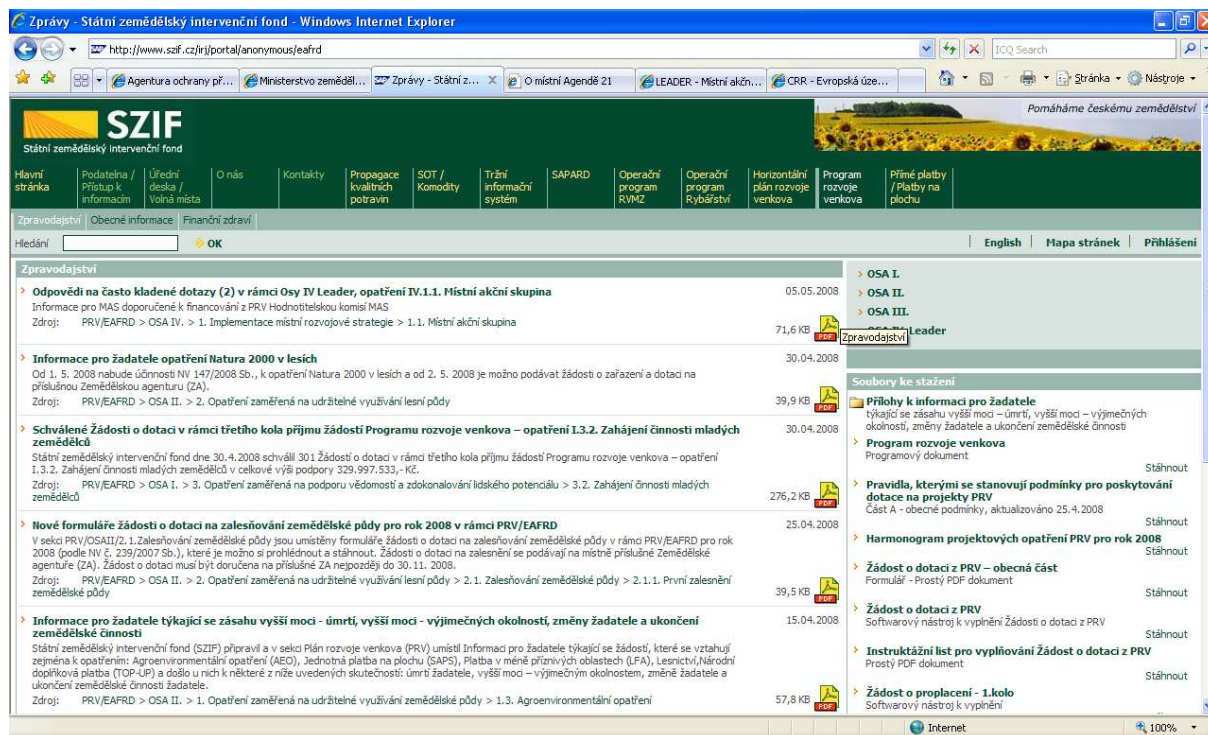

Obr. č. 22. WWW stránky Agentury Koniklec k Agendě 21

Program rozvoje venkova spadá svojí gescí pod ministerstvo zemědělství (www.mze.cz) a řídicím orgánem je Státní zemědělský a intervenční fond (www.szif.cz). Na uvedených stránkách je možno nalézt veškeré informace k Programu rozvoje venkova.

Obr. č. 23. Stránky ministerstva zemědělství k programu rozvoje venkova

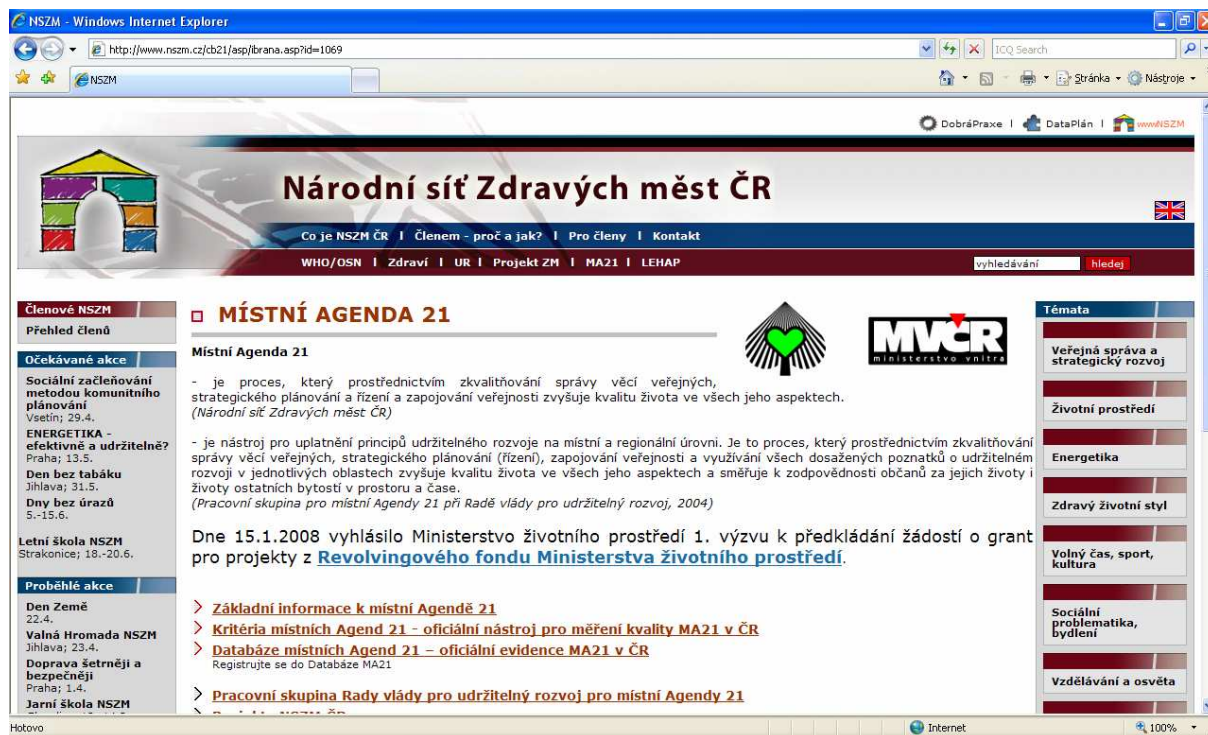

Obr. č. 24. Internetové stránky Státního zemědělského a intervenčního fondu.

Závěrem této kapitoly je nutno podotknout, že případní žadatelé jak z provozovatelů cestovního ruchu v jednotlivých destinacích a samospráv, tak i z řad ochránců životního prostředí musejí vždy počítat s tím, že jejich projekt bude posuzován i na základě dalších dokumentů, které jsou platné pro dané území. Je tedy vždy v zájmu žadatele, aby se seznámil nejen s platnou legislativou týkající se Natury 2000 a dalších chráněných území, ale i s rozvojovými studii, zpracovanými pro dané území. Jedině tak se předejde zklamání nad zbytečně vynaloženou prací s přípravou projektu.

Co se týče projektů podávaných v rámci Místní agentury 21 je vhodné se seznámit s již realizovanými aktivitami například v rámci Národní sítě zdravých měst. Samosprávy a mikroregiony, které jsou organizovány v této síti, mají celou řadu praktických zkušeností s MA 21, jejich zástupci jsou členy pracovních skupin při radě vlády ČR pro udržitelný rozvoj a pro MA 21. Zájemci o zapojení se do aktivit MA 21 a přípravu projektů, zde mohou získat celou řadu praktických zkušeností. Informace o národní síti zdravých měst ČR jsou na www.nszm.cz.

Obr. č. 25. WWW stránky Národní sítě zdravých měst ČR

4.9 Kontrolní otázky

1. Cíle regionální politiky EU jsou:

- konvergence, regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost, evropská regionální spolupráce
- partnerství, subsidiarita
- rozvoj venkova a zemědělství, rozvoj lesnictví a rozvoj rybářství

2. Cíl Konvergence je možno použít jen u regionů s HDP nižším než:

- 65 %
- 75 %
- 85 %

3. Do cíle konvergence nepatří operační program:

- OP Životní prostředí
- Regionální operační programy
- OP Mezuregionální spolupráce

4. Řídícím orgánem OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost je:

- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
- Ministerstvo životního prostředí
- Karlova univerzita

5. Regionální operační programy jsou vázány na území:

- obce
- kraje
- NUTS II

6. Program rozvoje venkova patří:
- a) do cíle 3 přeshraniční spolupráce
  - b) mezi regionální operační programy
  - c) pod společnou zemědělskou politiku EU

7. Program rozvoje venkova je v gesci:
- a) ministerstva pro místní rozvoj
  - b) ministerstva zemědělství
  - c) ministerstva životního prostředí

Správné odpovědi: 1.a); 2.b); 3.c); 4.a); 5.c); 6.c); 7.b)

4.10 Seznam použité literatury

- [1] www.strukturalni-fondy.cz
- [2] www.mze.cz

Tato skripta jsou spolufinancována
Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky